

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Prehistorya Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**GÜVERCİNKAYASI 14 NUMARALI EVİN ÇANAK
ÇÖMLEK VERİLERİNDEN YOLA ÇIKARAK
YERLEŞME DÜZENİ VE TOPLUMSAL
YAPILANMANIN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Pınar ÇAYLI

(2501050741)

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. F. Sevil GÜLÇUR
(Düzeltilmiş Tez)

İSTANBUL 2009

**Bu tez çalışması İ.Ü Rektörlüğü, Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından
desteklenmiştir. Proje No: 1382**

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, 14 Numaralı Ev'in yerleşme düzeni ve sosyal yapılanma açısından, Güvercinkayası içindeki önemini sorgulamaktadır. M.Ö. 6. Binin sonlarına 5. Binin başlarına tarihlenen yerleşme, Orta Anadolu Bölgesi'nde Batı Kapadokya'da yer almaktadır. Buluntu alanı, çifte savunma duvarıyla, aşağı yerleşme ve iç kale olmak üzere ikiye ayrılmıştır. İç savunma hattı, 13 ve 14 Numaralı Evler'in de bulunduğu yerleşmenin en yüksek bölümünde yer alan konutlarla, sur duvarına doğudan bitişen çifte siloyu da koruma altına almıştır. 14 Numaralı konutta, özellikle kiler bölümünde ele geçen çok sayıda depo kabı ve 13 Numaralı Ev'de bulunan silolar, yönetici bir sınıfın varlığına işaret edebileceği gibi, artı ürün idaresine geçilmesiyle sosyal yapılanmada da değişime gidildiğinin habercisi olarak algılanabilmektedir. Bu bağlamda Gülçur, Güvercinkayası'nı bir anlamda "Kale Kent" modelinin öncüsü olarak görmek istemektedir. Hiç kuşkusuz, yerleşme içi fiziki ve sosyal düzenin tanımlanması, çevreden edinilen diğer verilerin de katkısıyla bölgesel yerleşme düzenini ve kentleşme öncesi Orta Anadolu'nun sosyo-ekonomik ve politik devinimlerini anlamada yardımcı olacaktır.

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze the significance of 14th house in terms of social structuration and settlement pattern in Güvercinkayası settlement. The site is dated 5th millennium CAL B.C. in western Cappadocia, Central Anatolia. During the latest phase of occupation, the village was divided into an upper and a lower citadel, and a double fortification wall was built around a large storage area, House complex 14-13, situated at the highest part of the settlement. Surplus production and management are here discussed in light of this pattern in order to highlight change in the structure of the local community. The function of the walled area as a chiefly estate is also discussed. Recently, Gülçur described late Güvercinkayası as an example of the "Kale Kent" model. The study of the internal physical and social organization and as well as the additional informations from the surrounding area are of fundamental importance for the understanding of the regional settlement patterns, and the socio-political and economic transformations of the agro-pastoral communities of Central Anatolia.

ÖNSÖZ

Orta Anadolu'ya ait Kalkolitik Dönem bilgilerimiz oldukça sınırlıdır. Bunda etken, araştırma eksikliğinin yanı sıra döneme ait malzeme üzerinde çalışmaların kısıtlı sayıda olmasıdır. Çalışmamıza konu olan buluntu alanı, Orta Kalkolitik Dönem'e tarihlenen, kendi içinde evreleri bulunan, tek dönemli bir kaya üzeri yerleşmesidir. Basit bir köy yerleşmesinden, kentleşme öncesinin karmaşık yapılanmasına geçilen sürece ait verileri taşıyan bu yerleşme, depolama üniteleri, iç ve dış savunma sistemleriyle önem kazanmaktadır. Savunma gereksinimi, dışarıdan ya da içten gelebilecek tehlikelere karşı, korunma altına alınması elzem bireyler ve/veya nesnelerle bağlantılı olmalıdır.

Bu çalışma, süreç içinde yerleşme düzeni ve sosyal yapılanmada değişim gösteren Güvarcinkayası modelinin nasıl geliştiğini anlamaya yöneliktir. Çalışma, bir katalog olmaktan çok, (yanıklı alan 7-8 H) 14 Numaralı Ev ve komşuluk ilişkilerinden hareketle, değişime uğrayan sistemin neden-sonuç ilişkilerini kurmaya yönelik bir sentez niteliğindedir.

Çalışmada karşılaşılan öncelikli sorunlar, tez malzemesinin açığa çıkarıldığı alanın ağır yangın geçirmesi nedeniyle, fiziksel olarak etkilenmiş çanak çömleğin bilgiye dönüştürülme sürecini zorlaştırması, dış bağlantılarınsa arkeolojik kazısı yapılmış az sayıda Kalkolitik yerleşme ve yüzey araştırmalarından bilinen buluntu alanlarıyla sınırlı kalmasıdır.

Tüm öğrenim sürecinde yanımda olmaya özen göstererek yola devam etmemi sağlayan, öğrettikleriyle mesleki kimliğimi kazandıran, hocam olmanın dışında özel yaşamımda da desteğini esirgemeyen, değerli bilim insanı, danışmanım Prof. Dr. F. Sevil GÜLÇÜR'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tezimi, 1382 proje numarası altında mali olarak destekleyen İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Birimi'ne teşekkür ederim.

Anabilim Dalı'mız, gerekli koşulları sağlayarak, Prehistorya Anabilim Dalı laboratuvarında, 1 yıl boyunca çalışmamı olanaklı kılmıştır. Bu süreçte, tez malzememin hacimli olması nedeniyle, oldukça geniş bir alana yayılması gerekmiştir. Bu bağlamda, eş zamanlı çalıştığım tüm arkadaşlarımın gösterdikleri anlayışa çok teşekkür ederim.

Laboratuar çalışmamın başlangıcında motivasyonumu güçlendirerek, önerileriyle beni yönlendiren sevgili arkadaşlarım Yasemin YILMAZ ve Mine KİRAZ'a, malzeme

Çalışmamda destek olan Dilan YILMAZ'a ve hep yanımda yer alan sevgili dostum Ayşe PEHLİVAN'a, arkeoloji lisans öğrencilerinden Anıl ÖZDEMİR ve Rahman SKE'ye, restoratör arkadaşlarım Suzan OKUMUŐ, Tuba AKAR, Sina NOEİ, Ece ERGÜDER ve Meral KORUCU'ya, İngilizce metin düzeltmesinde ki yardımlarından dolayı Dr. Rosalia CHRISTIDOU'ya, yazılım ve redaksiyon konularında büyük destek aldığım can dostum Pınar TURAN'a, teknik konularda yardımını esirgemeyen Barıő ESER'e, büyük bir sabır ve titizlikle çalıőarak, malzememin katalog hazırlığında beni yalnız bırakmayan sevgili dostlarım desinatör Iőıl DEMİRTAő ve kameraman/fotoğrafçı Uğur OğUZ'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Engin fikirleriyle ufkumu aan kuzenlerim Handan Sema CEYLAN, Tülin Seyhan CEYLAN, Nilgün Aydan CEYLAN'a, ablalarım Hacer ÇAYLI, Hamiyet ÇAYLI, abim Zafer ÇAYLI ve babam Nazım ÇAYLI'ya emekleri, destekleri ve gösterdikleri sabır için sonsuz teőekkürlerimle.

Pınar ÇAYLI

İstanbul, Mart 2009

İÇİNDEKİLER

Öz	iii
Abstract	iii
Önsöz	iv
İçindekiler	vi
Tablolar Listesi	ix
Planlar Listesi	ix
Haritalar Listesi	x
Resimler Listesi	x
Kısaltmalar Listesi	xiii-xiv
GİRİŞ	1
1. ÇALIŞMANIN KONUSU VE ÇEKİRDEK KAPADOKYA BÖLGESİ	1
1.1. ÇALIŞMANIN KONUSU	2
1.2. ÇEKİRDEK KAPADOKYA BÖLGESİ	2
1.2.1. Araştırmaların Tarihçesi	2
1.2.2. Yeryüzü Şekilleri, Doğal ve Kültürel Çevre	5
1.2.2.1. Yeryüzü Şekilleri ve Doğal Çevre	5
1.2.2.2. Kültürel Çevre	7
1.2.3. Kalkolitik Dönem Buluntu Alanları	9
1.2.3.1. Yüzey Araştırmalarından Bilinen Kalkolitik Dönem Buluntu Alanları	9
1.2.3.1.1. Höyükler	11
1.2.3.1.2. Kaya Üzeri ve Yamaç Yerleşmeleri	13
1.2.3.2. Arkeolojik Kazı ve Sondaj Çalışmalarından Bilinen Kalkolitik Dönem Buluntu Alanları	16
1.2.3.2.1. Gelveri	16
1.2.3.2.2. Köşk Höyük	18
1.2.3.2.3. Tepecik Çiftlik	20
2. ÇALIŞMA YÖNTEMİ	23
2.1. ARAZİ VE LABORATUAR ÇALIŞMALARI	23
2.1.1. Arazi Çalışmaları	23

2.1.2. Laboratuvar Çalışmaları	23
2.2. TERİMLEME	26
2.3. ÇANAK ÇÖMLEK YAPIM TEKNİKLERİ	30
2.4. TİPOLOJİ	32
2.5. KATALOG YÖNTEMİ	40
3. GENEL HATLARIYLA GÜVERCİNKAYASI YERLEŞMESİ ve	
14 NUMARALI EV	42
3.1. GÜVERCİNKAYASI YERLEŞMESİ	42
3.1.1. Coğrafi Konum ve Yer Seçimi	42
3.1.2. Kazı Tarihçesi ve Yöntemi	44
3.1.2.1. Kazı Tarihçesi	44
3.1.2.2. Kazı Yöntemi	46
3.2. YERLEŞME DÜZENİ, KONUT İÇİ TAŞINMAZLAR, TABAKALANMA,	
HAMMADDE KULLANIMI, GEÇİM EKONOMİSİ ve	
ARKEOMETRİ ÇALIŞMALARI	50
3.2.1. Yerleşme Düzeni	50
3.2.2. Konut İçi Taşınmazlar	60
3.2.3. Tabakalanma	68
3.2.4. Hammadde Kullanımı ve Geçim Ekonomisi	73
3.2.5. Arkeometri Çalışmaları	78
3.3. 14 NUMARALI EV	80
3.3.1. Bulunuş Öyküsü ve Kazı Güncesi	80
3.3.2. İç Düzen	82
3.3.2.1. Baş Oda	83
3.3.2.2. Kiler Odası	87
3.4 14 NUMARALI EV BULUNTU ENVANTERİ	93
3.5. TABAKALANMA	99
3.6. KOMŞULUK İLİŞKİLERİ	104
4. GÜVERCİNKAYASI ÇANAK ÇÖMLEK ANA MAL GRUPLARI ve	
DIŞ BAĞLANTILAR	108
4.1. ÇANAK ÇÖMLEK ANA MAL GRUPLARI	108
4.1.1. Koyu Renk Açkılılar (W I)	108

4.1.2. Şevron Bezemeliler (W II)	108
4.1.3. Yüzeyi Tarazlı/Süpürge İzli ve Açık Renk Hamurlular (W III)	109
4.1.4. Boya Bezekliler (W IV)	110
4.1.5. Ayrışıklar (W V)	111
4.2. DIŞ BAĞLANTILAR	112
5. ANALİZLER KAPSAMINDA 14 NUMARALI EV	115
5.1. YERLEŞME İÇİ BENZERLER: AŞAĞI YERLEŞME 6, 9 ve 11 NUMARALI EVLER ÇANAK ÇÖMLEK TOPLAMA BİRİMLERİ	115
5.2. KONUT BOYUTLARI	119
5.3. 14 NUMARALI EV DEPO KAPLARI VE DEPOLAMA ALANLARI KAPASİTE HESAPLARI	121
5.3.1. Depo Kapları	121
5.3.2. 13 ve 14 Numaralı Konutların Depolama Alanları	128
5.4. KÜÇÜK BULUNTU DAĞILIMI	131
5.5. ETNOARKEOLOJİK KATKI	136
TARTIŞMA ve SONUÇ	141
KAYNAKÇA	148-168
TİP TABLOSU	
KATALOG	

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1	: Güvercinkayası Kalibre Edilmiş C14 Diyagramı	1
Tablo 2	: Fitil Kangal Yöntemi Şematik Çizim	31
Tablo 3	: Tipolojide Kullanılan Ana Biçimlerin Şematik Çizimleri	33
Tablo 4	: H14 Çanak Çömlek Tipleri Sayısal Dağılımı	33
Tablo 5	: Güvercinkayası Obsidiyen Aletler	75
Tablo 6	: Güvercinkayası Sürtme Taş Aletleri Tipolojisi	76
Tablo 7	: Orta Anadolu ve Kilikya Bölgesi Neolitik ve Kalkolitik Yerleşmeleri Kronoloji Tablosu	114
Tablo 8	: 14 Numaralı Ev ile H6, H9 ve H11'in Çanak Çömlek Toplama Birimlerinin Karşılaştırılması	117
Tablo 9	: Güvercinkayası Konutları Yüz Ölçümlerinin Karşılaştırılması	120
Tablo 10	: 14 Numaralı Ev Kap Dağılımı	121
Tablo 11	: Hacim Hesabı Yapmak İçin Dilimlere Ayrılmış Küp (Kat. No: 71)	122
Tablo 12	: 14 Numaralı Ev Buluntu Listesi	131 - 135
Tablo 13	: 14 Numaralı Ev Malzemeye Göre Buluntu Yoğunluğu	136

PLANLAR LİSTESİ

Plan 1:	H 14 Çanak Çömlek Buluntuları Yoğunluk Haritası	34
Plan 2:	Güvercinkayası Topoğrafik Plan Üzerinde 1996-2007 Yılları Kazı Alanları	47
Plan 3:	6 İ Açması Taş Plan ve Batı Profili	49
Plan 4:	Güvercinkayası Basitleştirilmiş Genel Mimari Plan	52
Plan 5:	Güvercinkayası II. Tabaka Konutlarında Normlaşma	71
Plan 6:	7-8H/ M1 Kiler Odası Çanak Çömlek Topluluğu	88
Plan 7:	7-8H/ M1 Kiler Odası Sürtme Taş Alet Topluluğu	91
Plan 8:	6 J/M1, M2, M11 Buluntu Envanterleri ve Konut İç Taşınmazlar; Renklendirilmiş Taş Plan	116

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1	: Antik/Eski Yollar, Kaya Mezarları ve Tümülüsler	9
Harita 2	: 1993-2001 Yılları “Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri Yüzey Araştırmaları”ndan Bilinen Kalkolitik Dönem Yerleşmeleri	10
Harita 3	: Güvercinkayası Konum	43

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1	: Okside Çanak Çömlek Örnekleri	29
Resim 2	: Kesitte Koyu Renkli Çekirdek Örneği	30
Resim 3	: Fitil Kırıkları	32
Resim 4	: Taşkın Döneminde, Mamasun Baraj Gölü İçinde Güvercinkayası, Doğudan	44
Resim 5	: Aksaray Müzesi 2006 Yılı Sergisi, Güvercinkayası Kazısı Teşhiri	46
Resim 6	: Güvercinkayası Hava Fotoğrafı	51
Resim 7	: Üst Teras Aşağı Yerleşme	53
Resim 8	: Sur Bedeni Üzerinden Geçen Sekmeli Kerpiç Duvar ve Kulenin Üzerine Oturtulmuş Yuvarlak Fırın (7-8 H/M2 Tn2).	56
Resim 9	: 7-8H/ M2, İç Sur Duvarına Eklenmiş Kule	56
Resim 10	: Sur Bedenine Doğudan Bitişen Çifte Silo ve Siloları Kuşaklayan Kalın Duvar	57
Resim 11	: 7 G Analı Kuzulu Kerpiç Tuğlalar	58
Resim 12	: 6 H Teras Duvarı	59
Resim 13	: 7 G Balıksırtı Duvar	60
Resim 14	: 7G/ M5-6 Yangın Sonucu Beyaza Dönüşmüş Duvar Sıvası Örneği	62
Resim 15	: Aşağı Yerleşmede Suyun Açığa Çıkarttığı (4K/ H3)Taban Sıva Katları	63
Resim 16	: 7G/ H16'da Bölme Duvarına Bitişen Büyük Fr.	64
Resim 17	: 7G/ M9 Alt Evre, Kül Kalıntılarıyla Bulunan Ocak	65

Resim 18	: H6 (5 İ/ Tn6 ve Mlt 3) Yalıtım Amaçlı Çanak Çömlek	65
Resim 19	: 6 İ Kil Kutu	67
Resim 20	: 6 İ-J/ H9, İki Silo Önünde Çift Gözlü Öğütme Sekisi	68
Resim 21	: Bağlama Yeri	69
Resim 22	: Alt Teras Kaya Üzeri İşleme İzi	69
Resim 23	: I. Tabaka, 6İ/ H10	70
Resim 24	: Hammadde Kaynakları	73
Resim 25	: Güvercinkayası Obsidiyen Buluntular	74
Resim 26	: 8G/ M3 Buluntu Topluluğu	76
Resim 27	: Kemikten Kemer Tokası, Mühür ve Aletler	77
Resim 28	: Güvercinkayası Bakır Objeler	80
Resim 29	: Hımmış İzli Dam Çöküğü Parçası	81
Resim 30	: 14 Numaralı Ev Yangın Dolgusu	83
Resim 31	: 7-8 H/ M1a Öğütme Sekisi	84
Resim 32	: 7-8 H/ M1a Fr1	84
Resim 33	: 7-8 H/ M1c Fr2 Çevresi	85
Resim 34	: Kömürleşmiş Ahşap Dikme Parçası	86
Resim 35	: 7-8 H/ M1b Yangın Geçirmemiş Alt Taban Katları	87
Resim 36	: 7-8 H/ M1 Kiler Odası	89
Resim 37	: Kalın Pervazlı Niş	90
Resim 38	: 7-8 H/ M1 Kiler Odası, Sürtme Taş Aletler ve Boynuzlar	92
Resim 39	: İçi Sıvalı Kandillik	93
Resim 40	: Kamış İzli çç Parçası	93
Resim 41	: Pişmiş Toprakta Hayvan Figürünü	93
Resim 42	: 14 Numaralı Ev Kilden Buluntular	94
Resim 43	: Konservasyonu Yapılmış Ahşap Dikme Parçası	95
Resim 44	: 14 Numaralı Ev Taş Alet Örnekleri	96
Resim 45	: Hammadde Olarak Depolanmış Obsidiyen Örnekleri	96
Resim 46	: 7-8 H/ M2 Toplu Ele Geçen Geyik Boynuzları	97
Resim 47	: Güvercinkayası Kemik Aletlerinden Örnekler	99
Resim 48	: 7-8H/ M1a Öğütme Sekisi ve Yenileme Evreleri	102
Resim 49	: 7-8 H/ M1a Sekizli Öğütme Sekisi	102
Resim 50	: 7-8 H/ M1b Fr 2 Altından Çıkan Dar Uzun Pişirme Bölmeli Fırın	103

Resim 51	: 8 F Doğu M2 Sıvalı Platform	104
Resim 52	: 7-8 H/ M1 Platform	104
Resim 53	: 14 Numaralı Ev ve Komşu Evler	105
Resim 54	: H13, Bal Peteği Biçiminde Birbirine Ulanmış Silolar	106
Resim 55	: 8G-H Güney, Şevron Bezeme ve Stilize Hayvan Başı	109
Resim 56	: GK'96 4K/ M6, Tarazlı Kâse Parçası	110
Resim 57	: 5İ/ M3 Çift Renk Boyalı Çömlek Parçaları	111
Resim 58	: Kerpiç Mimariyle Gelen Çanak Çömlek Örnekleri	112
Resim 59	: 6J/ M11 Kap Sokuları	116

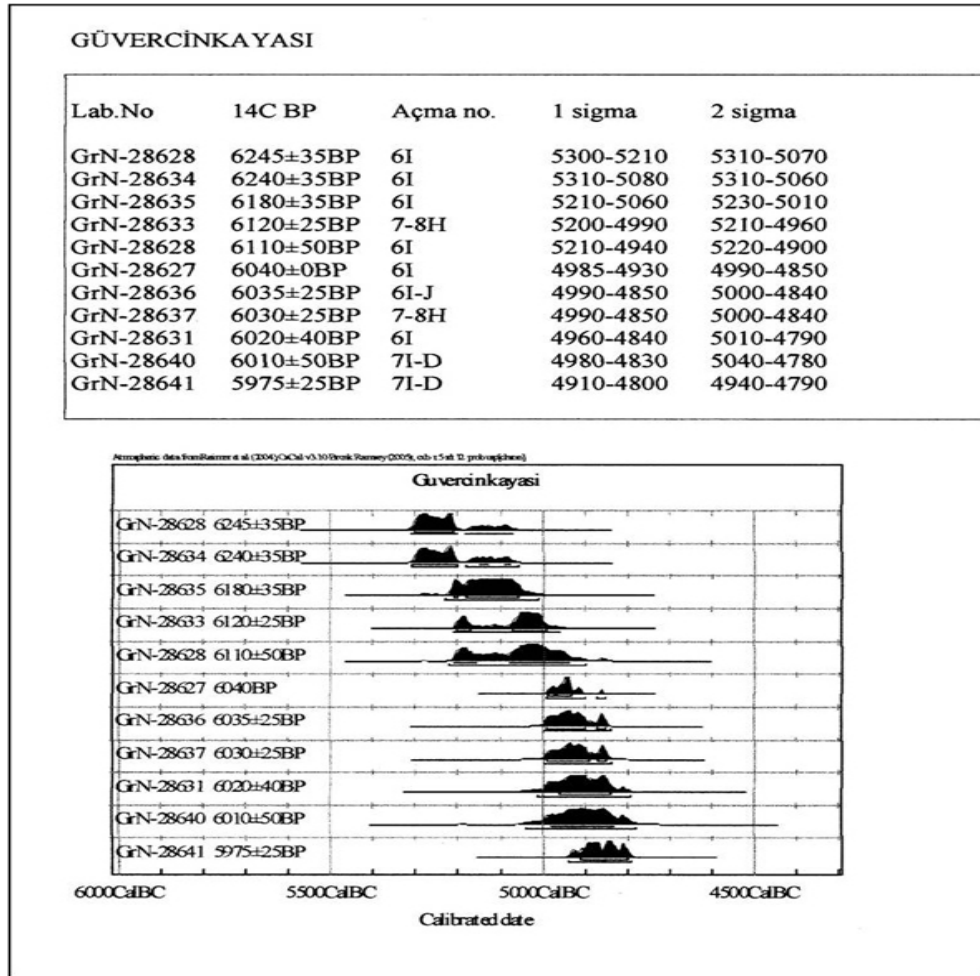
KISALTMALAR LİSTESİ

±	: Yaklaşık
ALH.	: Alayhan
Bk.H.	: Bekârlar Höyük
bkz.	: bakınız
Bul. Yer.	: Buluntu Yeri
BDÖ.	: Büyük Deller
C°	: Derece Santigrat
C14	: Karbon 14
cm	: Santimetre
CT.	: Bağlar Mevkii/Canavarlı Tepe
ç.ç.	: Çanak Çömlek
D	: Doğu
dipR	: Dip Çapı
Dv.	: Duvar
Fr.	: Fırın
G.Ö.	: Günümüzden Önce
gen.	: Genişlik
GK	: Güvercinkayası
GPS	: Global Positioning System=Küresel Konum Belirleme Sistemi
h	: Yükseklik
İKD	: İlk Kalkolitik Dönem
İTÇ	: İlk Tunç Çağı
Kat.No.	: Katalog No
Kum.	: Kumluelma
M	: Mekân
m.	: Metre
M.Ö.	: Milattan Önce
Mal.Grb.	: Mal Grubu
Mlt.	: At Nalı Közlük
mm.	: Milimetre
Mrck.	: Mercimek Kayası
Ø	: Çap

Oc.	: Ocak
OK.	: Oluklunun Kaya
OKD	: Orta Kalkolitik Dönem
Ölç	: Ölçüler
Öts	: Öğütme Sekisi
pt	: Pişmiş Toprak
Ptk	: Petek
R	: Çap
s.	: Sayfa
Sç.T.	: Sırçan Tepe
ta	: Toprak Atımı
Tb	: Taban
Tn	: Fırın
TÜBA-AR	: Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel Teknolojik Araştırma Kurumu
uz	: Uzunluk
v.	: Volüm
v.d.	: Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler
v.b.	: ve benzeri
W	: Ware
w.	: Hacim
yay.	: Yayın
Zh.1	: Zohul 1

GİRİŞ¹

Orta Anadolu Kalkolitiği hakkında bilgi dağarcığımız sınırlıdır. Yapılan araştırmaların az olması, cevabı bilinmeyen birçok soruyu da beraberinde getirmektedir. Aksaray İli'ne bağlı Çatalsu Köyü'nün yaklaşık 1 km batısında, Mamasun Barajı gölalanı içinde yer alan Güvercinkayası, bir diğer adıyla Porsuklukaya, Orta Kalkolitik Dönem'e (cal.C14 M.Ö. 5200-4750) tarihlenen bir kaya üstü yerleşmesidir (Tablo 1) (Gülçur v.d. 2002: 105). Bu yerleşmenin, Orta Anadolu'nun kentleşme modellerine yönelik şimdiye değin tanımlanamayan konularına, bu konularla ilgili eksik halkaların en azından bir bölümünü tamamlamaya ve edinilmiş bilgilerin de sınanmasına olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

Tablo 1: Güvercinkayası Kalibre Edilmiş C14 Diyagramı

¹ 1996-2002; 2004-2008 yıllarında ekip üyesi olarak katıldığım Güvercinkayası Kazısı ile ilgili bazı bilgiler, kendi gözlemlerime dayanmaktadır.

1. ÇALIŞMANIN KONUSU VE ÇEKİRDEK KAPADOKYA BÖLGESİ

1.1. Çalışmanın Konusu

Güvercinkayası, üzerinde konuşlandığı kayalığın doğal yapısına uyacak biçimde ve önceden planlanarak hayata geçirilmiş mimari düzeniyle göze çarpar. Şimdilik sekiz ana tabaka içeren yerleşme, süreç içinde, tarım ve hayvancılığa dayalı kırsal ekonomisiyle basit bir köyden, iç kale ve aşağı yerleşme tarzında sosyal tabakalanmaya da işaret edecek karmaşık bir düzene geçmiştir. Bu değişimin, artı ürün idaresinin yanı sıra çevreye büyük olasılıkla yeni giren ikinci bir ekonomik güçle, göçebe ya da yarı göçebe büyük sürü sahibi çoban topluluklarıyla ilintili olduğu varsayılmaktadır (Gülçur-Kiper, 2004: 428). Bu varsayımın en doğru biçimde, iç kalenin nüvesini oluşturan, 14 Numaralı Ev (7-8 H plan kareleri), bu evle ilintili çanak çömlek topluluğu ve çevresinde gelişen değişimlerin yardımıyla irdelenebileceği önerilmektedir (Kiper-Gülçur, 2007: 118).

14 Numaralı Ev, yerleşmede saptanan diğer konutlardan bazı farklılıklar göstermektedir. Bunlar; evin boyutları, diğer konutlara oranla çok sayıda depolama kabını barındıran kiler odası ve eve doğudan bitişen silo alanıdır (Kiper-Gülçur, 2008: 251). Silo alanının inşasıyla birlikte, 14 Numaralı Ev ve bu eve batıdan bitişen konutlar, kuzey yönünde kalın duvarlar ve bir kule yapısıyla aşağı yerleşmeden ayrılmıştır. İç kale yapılarının tümü ağır bir yangınla sonlanmış. Artan savunma gereksinimi sonucu giderek içe kapanan yerleşmenin en önemli özelliklerinden biri de bu gelişimin bütün evrelerinin izlenebilmesidir.

Araştırmaya konu olan malzeme, yerleşme düzeni ve sosyal yapılanmayla ilgili bağlantıları ortaya çıkaracak önemli ipuçlarını da beraberinde getirmektedir (Gülçur-Sağır, 2003: 52). Çanak çömlek gibi, özellikle prehistoryacılar için çok önemli bir arkeolojik veri olan bu malzemeden elde edilen bilgilerin, bir bütünü kavramada yol gösterici olduğu kanısındayız. Kurulan hipotezden elde edilen sonucun, Anadolu'nun kentleşme sürecini anlamaya da katkıda bulunacağını öngörmekteyiz.

1.2. Çekirdek Kapadokya Bölgesi

1.2.1. Araştırmaların Tarihçesi

Orta Anadolu'da volkanizmanın şekillendirdiği Kapadokya Bölgesi'nde, tarihöncesine ait kapsamlı arkeolojik araştırmalar Türkiye'nin diğer bölgelerine göre

oldukça geç başlamıştır. J. Mellaart, J. Bordaz, R. Solecki ve W. R. Farrand gibi bilim insanları tarafından, 1950-1960 yılları arasında başlatılan ilk araştırmaların ardından (Bahar vd, 1996: 12), Todd tarafından bölgedeki Neolitik Çağ kültürleri saptamaya yönelik çalışmalar da yoğunluk kazanmıştır (bkz: Todd, 1966, 1973, 1980). Orta Anadolu Bölgesi Neolitik Yerleşmeleri bağlamında doğal çevre konusunda da önemli veriler sunan, 1960 yıllarında gerçekleştirilen ilk kapsamlı yüzey araştırması da Todd tarafından gerçekleştirilmiştir (bkz: Todd, 1980).

Bölgede araştırma yapmış bir diğer grupsa, 1987 yılından itibaren, Japonya Orta Doğu Kültür Merkezi adına süregelen çalışmalarıyla, Omura başkanlığındaki Kaman Kalehöyük Japon ekibidir (bkz. Omura, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 2000). 1990'lı yıllarda yapılan diğer arkeolojik araştırmalar da bölge kültür envanterine katkıda bulunmuştur (bkz. Sever vd.,1992; Şenyurt 1999).

Niğde yakınlarındaki Köşk Höyük ve Pınarbaşı Bor'da bölgenin ilk arkeolojik kazıları başlatılmıştır (bkz. Silistireli, 1984, 1985, 1986, 1987, 1989a, 1989b, 1989c, 1990a, 1990b; Silistireli-Ogün 1985). 1983-1990 yılları arasında Silistireli tarafından yürütülen Köşk Höyük kazıları, 1995 yılından itibaren Niğde Müzesi Başkanlığı'nda, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Ana Bilim Dalı adına Öztan tarafından yürütülmektedir (bkz. Öztan, 2002; 2007; Öztan-Faydalı 2004; Öztan-Özkan-Faydalı 2002, Öztan-Özkan-Erek-Faydalı 2005, 2006; Öztan-Açıkgöz-Özkan-Erek-Arbucle 2007).

Bölgede, Esin'in 1989 yılında Aşıklı Höyük (Kızılkaya, Gülağaç, Aksaray İli) Kazısı'nı ve ardından Aksaray Projesi'ni hayata geçirmesiyle, arkeolojik kazı ve yüzey araştırmaları büyük bir ivme kazanmış, tarihöncesi kültürleri bağlamında yoğun bir bilgi birikimi sağlanmıştır. İ.Ü. Prehistorya Anabilim Dalı adına Gülçur tarafından yürütülen, 1993-2001 "Aksaray, Nevşehir ve Niğde İlleri Yüzey Araştırmaları", bölgede en kapsamlı taramayı gerçekleştirmiştir. Bu araştırmalar 1995 ve 1996 yıllarında, TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi (MAM) İncirlik ve Bilişim Teknolojileri Başkanlığı Uzay Teknolojileri Bölümü'yle ortak bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir (bkz: Gülçur, 1995a, 1995b, 1997d, 1999b, 2000a, 2000c, 2001, 2002, 2003a). Tarihöncesi dönemlere ait birçok Neolitik ve Kalkolitik yerleşmenin belgelenmesine olanak sunan bu araştırmalar, yeni kazıların yapılmasına da öncülük etmiştir.

1958 yılında Ankara Arkeoloji Müzesi uzmanlarından Tezcan tarafından tanıtılan Gelveri Kalkolitik Yerleşmesi, ilerleyen yıllarda höyük üzerinde bilinçsiz ve sık

aralıklarla yapılan malzeme toplamalarıyla bir anlamda tahrip edilmiştir. Bu nedenle 1990 yılında, höyükte Esin tarafından sondaj kazısı başlatılmıştır (Esin, 1998: 110). Yapılan sondaj ve yüzey toplamalarından elde edilen malzeme Gelveri Kültürü'nü anlamaya yardımcı olmuşsa da cevaplanmayı bekleyen birçok soruyu da beraberinde getirmiştir. 2007 yılında Gülçur tarafından gerçekleştirilen sondaj çalışmalarında daha kapsamlı çalışma olanağı elde edilmiştir (bkz. s. 16-17).

Çekirdek Kapadokya Bölgesi'nde yapılan arkeolojik kazıların büyük bölümü, İ.Ü. Prehistorya Anabilim Dalı öğretim üyeleri tarafından yürütülmektedir. Bu kazı yerleri, yukarıda da değinildiği gibi yüzey araştırmalarında tespit edilen yerleşmelerdendir. Özbaşaran tarafından 1996-2004 yılları arasında (2002 kazı sezonu dışında) gerçekleştirilen Akeramik Musular (Kızılkaya Köyü, Gülağaç-Aksaray ili; bkz. Gülçur, 1995a, 1995b, 1999c, 2001; Özbaşaran, 1997, 1998, 1999a, 1999b, 2000a, 2000b, 2001, 2003, 2004a, 2004b; Özbaşaran, Buitenhuis 2002; Harmankaya-Tanıdı-Özbaşaran, 1997, 1998; Özbaşaran-Endoğru, 1998, 1999, 2000, 2001, Özbaşaran v.d. 2002; Özbaşaran v.d. 2003), Gülçur tarafından 1996 yılında başlatılıp halen devam eden Orta Kalkolitik Güvercinkayası (Çatalsu, Gülağaç-Aksaray İli; bkz. Gülçur, 1997a, 1997b, 1999a, 2000a, 2000b, 2003b, 2003c, 2004a, 2004b; Gülçur-Endoğru, 1998, 1999, 2001; Gülçur-Endoğru-Kara, 2000; Gülçur-Endoğru-Demir, 2002; Gülçur-Sağır, 2003; Gülçur-Kiper, 2004; Kiper-Gülçur, 2005, 2007, 2008; Gülçur-Fırat, 2005; Gülçur-Pavlú-Wawruschka-Řídký, 2007); Bıçakçı tarafından başkanlığı üstlenilen 2000 yılında başlatılıp halen devam eden Tepecik Çiftlik (Çiftlik-Niğde; bkz. Bıçakçı, 2001, 2002a, 2002b, 2003a, 2003b, 2004; Bıçakçı-Faydalı, 2002; Bıçakçı-Faydalı-Altınbilek, 2003, 2004; Bıçakçı-Altınbilek/Algül-Balcı-Godon, 2007; Godon, 2005); kazıları bunlardandır.

Volkanizma sonucu elde edilen volkanik camdan/obsidiyenden, tarihöncesi kültürler hammadde olarak yararlanmış ve önemli bir alet teknolojisi oluşturmuşlardır. Bölgede Şevket Aziz Kansu'nun yaptığı yüzey araştırmasında ele geçen obsidiyen aletler, bölgenin yerleşim tarihinin Paleolitik'e kadar gittiğine işaret etmiştir (Esin, 1998: 79). İ.Ü. Prehistorya Ana Bilim Dalı ve Chicago Oriental Institute Ortak Tarihöncesi Projesi kapsamında, 1965 yılında gerçekleştirilen araştırmalarda obsidiyen yataklarının jeolojik oluşumuna yönelik önemli verilere ulaşılmıştır (P.Benedict vd. 1980, 239-283; Özdoğan, 2000: 300). 1997-2001 yılları arasında Balkan Atlı tarafından yürütülen Kömürcü-Kaletepe Obsidiyen İşliği (Kömürcü-Niğde) kazıları süresince, Niğde ve Aksaray İlleri, Melendizler, Göllü Dağ ve Nenezi Dağ

obsidiyen yatakları taranarak malzeme üzerinde ön bir çalışma yapılmıştır. (Balkan Atlı, 2000: 32-33, 35). Bu kazılar, bölgenin yerleşim tarihini Alt Paleolitik Dönem'e kadar indirmiştir (bkz. Balkan Atlı, 1998, 2000; Binder-Balkan Atlı 2001, Cauvin-Balkan Atlı, 1996; Balkan Atlı-Binder-Cauvin 1999; Slimak 2004). Aynı zamanda bu işlik yeri, obsidiyen alet yapımında standartlaşma ve seri üretime yönelik bilgilere ulaşabildiğimiz önemli bir atölye niteliğindedir (Balkan Atlı, 2000: 32-33, 35).

Arkeolojiyi, pozitif bilimlerle tanımlamaya yönelik arkeometri çalışmaları, konularının uzmanları tarafından her geçen gün yeni araştırma yöntemleriyle, doğru bilgilere ulaşmamızı sağlamaktadır.

Bölgede, giderek artan sayıda, yerli ve yabancı uzmanlarca tarih öncesinin değişik evreleri ve konuları üzerinde yoğunlaşan araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Ancak çalışma alanının tarihöncesi kültür çevresinin tanımı tam olarak yapılamamıştır. Bu bağlamda, birbirinden bağımsız yapılan çalışma verilerinin bir araya getirilmesi ve gelişim süreçlerinin tüm katmanlarıyla birlikte irdelenmesi ihtiyacı doğmuştur. Uluslararası bir ekiple sürdürülecek "Orta Anadolu Tarihöncesi Yerleşmeleri ve Kültürel Çevre" başlıklı bir TÜBİTAK projesi 2008 yılında Gülçur tarafından başlatılmış olup, 2010 yılında proje sonuçlarının, uluslararası çift dilde (Türkçe ve İngilizce) saygın bir yayına dönüştürülmesi amaçlanmaktadır.

1.2.2. Yeryüzü Şekilleri, Doğal ve Kültürel Çevre

1.2.2.1. Yeryüzü Şekilleri ve Doğal Çevre

Batı'da eski Tuz Gölü eşiğinden, doğuda Malatya'ya kadar uzanan volkanik bölge, antik kaynaklarda Kapadokya olarak tanımlanır. Kapadokya'nın güney sınırını Toroslar'a kadar uzanan dağlık arazi, kuzey sınırınıysa Kızılırmak yayı çizer. Bu tanıma göre Kapadokya, İç Anadolu'nun yükseltilerle parçalanmış doğu yarısıdır (Gülçur, 2003b: 491). Anadolu platosunun en yüksek ($\pm \nabla 1000$ m.) yerini oluşturan bu bölgenin başlıca akarsuları Sarus (Seyhan), Pyramus (Ceyhan), Halys (Kızılırmak) orta yatağı ve Euphrates (Fırat) nehrinin ana kollarından biri olan Tohmasuyu'dur (Konyalı, 1974: 30).

Tarihöncesi kültürleri inceleyen bilim adamları tarafından, bölge her zaman aynı bakış açılarıyla değerlendirilmemiştir. Gelişen kültürlerin, İç Anadolu'da farklı ekolojik alanlara dağıldığına dikkat çekilmiştir. Buna karşın yerbilimciler Kapadokya'nın sınırlarını, jeolojik yapı, jeomorfoloji, topoğrafya ve çevrebilim açılarından farklı bir yaklaşımla belirlemişlerdir. Onlara göre, Jeolojik Üçüncü

Zaman'ın (Tersiyer) Neojen döneminde ve Dördüncü Zaman'da (Kuvaterner), Anadolu'da dört volkanik bölgeyle karşılaşmıştır (Erol 1979; Erinç, 1982; Ercan vd. 1992, Pasquare vd. 1998). Bunlar, Doğu, İç, Batı Anadolu ve Galatia bölgeleridir. Bunlara ek olarak, Anadolu'da dağınık biçimde daha birçok volkanik merkez bulunmaktadır. "İç Anadolu Volkanik Bölgesi", bugünkü Aksaray, Nevşehir, Niğde ve Kayseri illerinin yer aldığı Kapadokya Volkanik Bölgesini de içermektedir (Toprak vd.,1994: 1; Karabıyıkoglu vd.,1997: 20-21; Tuncel 1998). Görüldüğü üzere Kapadokya'nın sınırları, farklı disiplinler tarafından değişik biçimde verilmiştir. Bu bağlamda, özellikle tarihöncesi kültürler ele alındığında, yerbilimcilerin öngördüğü coğrafi sınırlar esas alınarak çalışma bölgemiz "Çekirdek Kapadokya" olarak adlandırılmıştır (Esin, 1998: 67).

Üst Miosen'den başlayarak, Pliosen ve Kuvaterner dönemine kadar devam eden volkanizma sonucu oluşan bölge, yer hareketleriyle ara ara kıvrılmış, oluşan kırıklardan çıkan lavlar birikerek, Erciyes (3917 m.), Hasan Dağı (3268 m.), Melendizler (2368 m.) ve Göllüdağ (2157 m.) gibi volkan konilerini ve lav akıntılarını oluşturmuştur (Atalay-Mortan, 1997; 353; Karabıyıkoglu vd.,1997: 20).

"Volkanik cam" ya da "doğal cam" olarak adlandırılan çok sayıda obsidiyen kaynağı da yanardağ oluşumları sırasındaki püskürmelerin bir sonucudur. Bölgede yer alan obsidiyen kaynakları ve atölyelerinden en önemlileri, Nevşehir'de Karnıyarık Kepez, Kulaklı Kepez, Acıgöl, Kaleiçi, Güney Dağı, Korudağ; Niğde'de Hotamış Dağı-Kocatepe, Boğazköy, Bozdağ, Göllüdağ, Kömürcü-Kaletepe, Kömürcü-Mağara, Göllüdağ-Kayırlı, Sırça Deresi, Çiftlik; Aksaray'da Bekârlar-Nenezi Dağı, Hasan Dağı-Karakapu ve Kayseri'de Erciyes-Kartın dağı olarak sayılabilir (Cauvin-Balkan-Atlı, 1996: 250-251, Todd, 1980: 30-37). Bu yanardağ püskürmelerinin kimyasına bağlı olarak, obsidiyenin yanı sıra andezit, bazalt, ponza gibi volkanik kökenli kayalar da oluşmuştur. Özellikle tarihöncesi dönemlerde, başta obsidiyen ve bazalt olmak üzere bu kayalardan hammadde kaynağı olarak yararlanılmıştır.

Çevrede görülen diğer yeryüzü şekilleri, yine volkanizma hareketleri ve akarsu erozyonuyla meydana gelen tüfler, ignimbritler² ve alüvyonlu alanlardır (Emre, 1991: 33). Bölgedeki alüvyonlu alanlar, göl çökelleri (Çiftlik, Tuz Gölü vd.) ve volkanik kökenli kırıntılardan oluşmuştur. Tuz Gölü Havzası'nın bölgedeki uzantısı ve Melendiz Vadisi boyunca da alüvyonlu alanlar izlenmektedir (Emre, 1991: 58).

---

² Ignimbirit: Volkanik bir kayaç türü.

Kuvaterner dönemde, iftlik Havzası'nın da bir göl olduğu, daha sonra bu alanın alüvyal bir ovaya dönüştüğü saptanmıştır (Türkecan vd., 2004: 114).

Bugün bölgede, çeşitli büyüklük ve biçimde yer alan platolar da volkanizmanın bir sonucudur ve her bir platonun oluşum zamanı diğlerinden farklıdır (Karabıyıkolu vd.,1997:21). Bölgedeki akarsu ve kolları bu platoları dar, derin vadilerle oymuştur. Günümüzde, bölgenin sembolü haline gelen peribacaları da platoların üstündeki volkanik tabakaların aşınması sonucu oluşmuştur (Esin,1998:69).

Anadolu'da en iyi iklim koşullarına (Klimatik Optimum) Holosen'de, G.Ö. 8000 yıllarında girildiği, bunun G.Ö. 5000 yıllarına kadar sürdüğü kabul edilmektedir (Erol, 1997: 342). Bu sürede, Anadolu'da yaşıyan insan toplulukları, çeşitli tarihöncesi kültürler oluşturmuştur. Bu bağlamda tarihöncesi doğal çevreyi anlamaya yönelik çalışmalar da son yıllarda ivme kazanmıştır. Polen analizleri, jeomorfolojik, arkeozoolojik, arkeobotanik ve etnobotanik çalışmalar bunlardandır.

Erol'un, Tuz Gölü kıyısında yaptığı çalışmalarda, Pleistosen dönemde bir pluvial göl haline dönüşen Tuz Gölü çanağının, yağmurlu evrelerde, kıyı yüksekliğinin arttığı ve daha geniş alanlara yayıldığı, kurak evrelerdeyse yüksekliğinin azalmasıyla, farklı kıyı taraçalanmalarının oluştuğu tespit edilmiştir. Buna göre, Pleistosen boyunca Aksaray Ovası'nı kaplayan göl, Holosen dönemde sıcaklık artışıyla birlikte, buharlaşarak yavaş yavaş bugünkü sınırına ulaşmıştır (Erol, 1978: 123).

Paleocoğrafyacılar tarafından, göl diplerindeki çökeller incelenerek elde edilen veriler sınıflandırılmış, bölgedeki yerleşmelerle bağlantıları kurulmaya çalışılmıştır (Kuzucuoğlu, 2002: 34-35, 43). Bölgede yer alan Eski Acıgöl Krater Gölü'nde yapılan araştırmalarda, Holosen'le birlikte nemliliğin hızla artmaya başladığı ve G.Ö. 6500'lerde maksimuma ulaştığı bilinmektedir. G.Ö. 10.800-6.700/6.600'lerde yoğun nem artışıyla meşe, sakız ağacı, ardıç ve çimenlik step alanlarının bitki örtüsünü oluşturduğu saptanmıştır (Roberts vd., 2001: 730; Kuzucuoğlu, 2002: 37, 43; Woldring, 2002: 63).

Bitki türlerini belirlemek üzere, göl, bataklık ve nehir yataklarından, burgularla alınan örneklerle polen analizleri de yapılmaktadır (Karabıyıkolu vd. 1997, 30, 34; Bottema, Woldring, 1984: 133-36; Woldring, 1998: 105-111). Ertuğ tarafından bölgede sürdürülen etnobotanik çalışmalarsa, kazılarda bulunan bitki türlerine altlık oluşturmaktadır. Bu çalışmalar, zengin bir referans koleksiyonu oluşturarak, bölgedeki bitki çeşitliliğine de vurgu yapmaktadır (Ertuğ, 1998: 325-338).

1.2.2.2 Kültürel Çevre

Batıda Tuz Gölü, kuzeyde Kızılırmak, güneyde Toroslar ve doğuda Fırat'a kadar uzanan, İç Anadolu'nun volkanik yükseltilerle parçalanmış doğu bölümü, Kapadokya olarak bilinmektedir. Bölgeye adını verenler, hızlı atları nedeniyle imparatorluğun son döneminde, Persler'dir. Perslerin koyduğu *Katpatouka* adı, Yunanlılar tarafından *Cappadocia* olarak değiştirilmiştir (Konyalı, 1974: 130).

Bölgenin kısa tarihçesine bakıldığında, M.Ö.3.Bin'de Hint-Avrupa kavimlerinin göçüyle, Palalar, Luviler ve Hattiler'in çeşitli vadilere yerleşerek burayı yurt edindikleri görülmektedir (Neve, 1992: 2). Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda (M.Ö.2.Bin), yazıyla tanışan Anadolu'nun, Yakındoğu ticaretinin en önemli merkezlerine ev sahipliği yaptığı da bilinmektedir (Bray-Trump, 1972: 68; Gurney, 1969: 30). Kayseri yakınlarındaki Kültepe (Kanesh) ve Aksaray'ın kuzey batısında, eski Tuz Gölü yatağında yer alan Acem Höyük (Purushattum), bu merkezlerdendir. Yazılı belgelerden edindiğimiz bu bilgiler, Anadolu'nun ticaret yaptığı ülkelerle bağlantılarını, bu bağlantıların bölgelerarası politikaları nasıl yönlendirdiğini ve iç yapılanmasını aydınlatması açısından önem taşımaktadır.

M.Ö. 561 yılında, Lidya Kralı Kroisos'un Kapadokyalılar'ı boyunduruğu altına almasıyla, Anadolu'ya yeni bir yönetim sistemi olan feodal yapı getirilmiştir. Pers Kralı Darius'un (M.Ö. 521-485) idari reformu ardından da Kapadokya'nın Pers idaresine geçtiğini görmekteyiz (Konyalı, 1974: 134). M.Ö. 63 yılında, bazı Anadolu krallıklarının Roma idaresine girmesiyle, Orta Anadolu da tehdit altına girmiş ve M.S. 17 yılında, Kapadokya bir eyalet olarak Roma İmparatorluğu'na katılmıştır (Konyalı, 1974: 135). Bu bağlamda bölge, çeşitli kültürleri barındırmış ve coğrafi konumuyla yer seçiminde önemli rol oynamıştır.

Bölgenin antik dönemde de başkenti olan Aksaray, Anadolu'yu doğu-batı ve kuzey-güney yönlerinde kateden antik yolların kesişme noktasında yer almaktadır. "Kral Yolu" olarak bilinen, Efes'ten, Kilikya Kapıları üzerinden Susa'ya inen yol buradan geçmektedir (Ramsay, 1890: 27). Çalışma alanımıza konu olan bölge, ana yol kavşaklarının bulunduğu stratejik konumuyla, geçmişten günümüze önemini korumaktadır. Orta Anadolu'yu, doğu-batı ve kuzey-güney yönlerinde kesen bu yolların, batı ucunu Aksaray (Garsaura, Arkhelaos), güneydoğusunu Niğde (Magida), Doğu Anadolu geçişini de Kayseri (Mazaka, Cesarea) tarihi kentleri tutmaktadır (Gülçur, 1995b: 150-151).

İ.Ü. Prehistorya Anabilim Dalı tarafından başlatılan, 1993-2001 yılları arasında yürütülen “Aksaray, Nevşehir ve Niğde İlleri Yüzey Araştırmaları”, bölgede şimdiye kadar gerçekleştirilen en kapsamlı taramadır. Bu araştırmalar, Neolitik ve Kalkolitik merkezlerin sayıca fazlalığını ortaya koymuştur.

Arkeolojik araştırmalar, Orta Anadolu’nun volkanizmanın şekillendirdiği Kapadokya Bölgesi’nde, Türkiye’nin diğer yörelerine göre oldukça geç başlamıştır. Esin’in 1989 yılında Aşıklı Höyük (Kızılkaya, Gülağaç, Aksaray İli) Kazısı’nı ve ardından Aksaray Projesi’ni hayata geçirmesiyle, arkeolojik kazı ve yüzey araştırmaları büyük bir ivme kazanmış, tarihöncesi kültürleri açısından yoğun bir bilgi birikimi sağlanmıştır. Bu bağlamda bölgenin prehistorik kültür çevresinin tanımını yapmayı hedefleyen, iki yıllık bir TÜBİTAK projesi (SOBAG Proje No: 107K489) Gülçur tarafından Şubat 2008 itibarıyla başlatılmıştır.

Yerleşim arkeolojisinin metotlarını³ klasik anlamda kullanan bu projenin, şimdiye değin araştırma bölgesinde uygulamaya konmuş başka bir örneği yoktur. Projede yararlanılacak tüm yöntemler, Türkiye’de bir ilktir. Bu sayede, projeye konu yerleşim bölgesinden elde edilen çok yönlü veriler, ilk defa bir araya getirilerek arkeoloji dünyasında çok tartışılan, “Orta Anadolu Tarihöncesi Kültürleri’nin bağımsız mı geliştiği, ya da dışarıdan mı etkilendiği” gibi soruları da yanıtlanabilecektir.

Proje, Orta Anadolu’nun Aksaray, Nevşehir, Niğde illeriyle sınırlı merkez bölgesi Kalkolitik Kültürleri’ne yöneliktir (Harita 2).

---

³ Bkz: Hodder, I. ve O. Clive:1977; Vita-Finzi, C. ve S. E. Higgs: 1970; R. J. Wenke: 1999.

Harita 2: 1993-2001 Yılları “Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri Yüzey Araştırmaları”ndan Bilinen Kalkolitik Dönem Yerleşmeleri

Amaç, Türkiye’de ilk defa uygulanacak bir model çevrenin sağladığı verilerden yola çıkarak, ağırlıklı olarak Geç Neolitik ve Kalkolitik Dönem yerleşmelerinin arazi kullanımlarını, yerleşim düzenlerini ve ekonomik yapılarını, süreç içindeki gelişim ve değişimleriyle birlikte irdeleyerek, bu ortak kültür çevresinde yanıtlanmayı bekleyen sorulara açıklık kazandırmaktır (Gülçur özel görüşme).

Kalkolitik bir ören yeri olan Güvercinlikaya’sını, yakın çevresinde bulunan çağdaşlarıyla bir arada düşünmeye katkıda bulunacak bu bölümde, bölgede yer alan düz yerleşmelerle, höyük ve kaya üzeri Kalkolitik Dönem yerleşmelerinden de bahsedilecektir. Yüzey araştırmalarından bilinen Kalkolitik Dönem buluntu alanları, bölgede görece olarak tarihlendirilen 11 merkezle sınırlıdır. Bunlardan bazıları, yoğun çanak çömlek parçalarıyla (Oluklunun Kaya, Top Tepe, Alayhan), bazılarıysa (Sevinçli dolaylarında Tepesidelik Han Doğusu Höyük ve Kürtler Mezarlık Tepesi) birkaç parçayla Kalkolitik Dönem’e tarihlendirilebilmektedir. Aşıklı Höyük’le aynı döneme tarihlendiği düşünülen ve yoğun obsidiyen buluntularıyla dikkat çeken Sırçantepe’de de Kalkolitik Dönem’e tarihlendirilbilecek bazı çanak çömlek parçaları bulunmuştur. Kaya üzeri yerleşmelerinden özellikle Oluklunun Kaya, Büyük Deller ve Mercimekkaya, Güvercinlikaya’na benzerlikleriyle dikkat çekmektedir (bkz. Harita 2) (Gülçur, 2002: 274). Bölgede yapılan araştırmalar kapsamında henüz gidilememiş yerlerin varlığı, bilgi dağarcığımızı sınırlamaktadır. Bununla birlikte,

eldeki veriler, bölgenin Kalkolitik Dönem kültür çevresini tanımlamaya yönelik ipuçları taşımaktadır (Gülçur, Wawruschka, Çaylı, 2008: baskıda). Bu araştırmalardan yola çıkılarak, Karamısır-Yıldız tarafından gerçekleştirilen “Orta Anadolu Aksaray Yöresi Kültepe, Toptepe, Geyral ve Alayhan Höyükleri Çanak Çömleklerinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezi (Proje No:T-89517022000) de bölgede yapılacak yeni çalışmalara altlık oluşturmaktadır.

Bu bölümde, bölgedeki Kalkolitik Dönem malzeme veren yerleşmelere ait bilgiler, Gülçur’un arşivinden alınmıştır.

1.2.3.1.1. Höyükler

Yüzey toplamalarından elde edilen malzemelere dayanarak, araştırma bölgemizde ki bazı höyüklerin birden çok dönemi yansıttıkları saptanmıştır. Bu höyükler, genellikle önemli ana yol güzergâhlarında ya da vadilere bakan konumlarda yer almaktadır. Kalkolitik Dönem’i de içeren Alayhan Höyük, bu yerleşim stratejisinin en çarpıcı örneklerindendir (Gülçur, 1997d: 406).

ALAYHAN HÖYÜĞÜ (ALH.-034/01)

Konum: Aksaray/Merkez/Alayhanı (İl/İlçe/Köy-Kasaba)

Sivri konik, dik yamaçlı, boz küllü görünümlü, orta büyüklükte bir höyüktür (∇: 1170-1185m). Zirve düzlüğünden kuzeybatı yamaca geçişte, yuvarlak bir alanı sınırlayan (?) oldukça iri (0.60-0.85 m), kabaca şekillendirilmiş ocak taşlarından örülüş ± 5 m uzunluğunda temel kalıntıları yer almaktadır. Alayhan Höyüğü, Aksaray-Nevşehir ana şosesi üzerindeki Selçuklu kervansaraylarından Alayhan harabelerinin hemen yakınında, eski bir yol/ticaret güzergâhı üzerindeki kontrol noktalarından biri olarak düşünülmektedir. Höyük’ten Güvercinkaya benzeri siyah parlak açkılı, Orta Kalkolitik döneme tarihlenebilecek örneklerin yanı sıra, kırmızı astarlı el yapımı İTÇ’na tarihlenebilecek çanak çömlekler de toplanmıştır (Esin-Gülçur-Kurar, 1998: 234).

TOPTAPE HÖYÜĞÜ (TopT.-P33/20)

Konum: Aksaray/ Güzelyurt/ Selime (İl/İlçe/Köy-Kasaba)

Doğusundan geçen Aksaray-Selime-Güzelyurt yolundan rahatça görülebilen Toptepe, Toptepe Mevkiiinde, Karaağıl Deresi’nin sol kıyısında yer alan, Kalkolitik/İ.T.Ç. dönemlerinden itibaren iskân edilmiş çok katlı, orta boyutlu bir tepedir

(Gülçur, 1995b: 154). Malzemeler arasında Güvercinkayası benzeri, siyah açkılı depo kaplarına ait parçalar da bulunmuştur.

BEKÂRLAR HÖYÜK (Bk.H.- P 34/17)

Konum: Aksaray/ Gülağaç / Bekârlar (İl/İlçe/Köy-Kasaba)

Bekârlar kasabası iskân alanı içinde, ayakta kalan bölümüyle oldukça büyük bir höyüktür (∇ : $\pm 7m$). Son yıllarda üzerinden yol geçirilmiştir. Yüzeyde, siyah iri gözenekli volkanik taşlardan inşa edilmiş, köylülerin şirahane olarak adlandırdıkları, 19. yy. sonları ve 20. yy. başlarına tarihlenebilecek, kemerli büyük yapılar göze çarpmaktadır. Höyüğün doğu kesimi cami yapımı sırasında tahrip edilmiştir. Buradaki kesitten işlenmiş obsidiyen parçalarının yanısıra, Neolitik, Kalkolitik, İlk Tunç ve Demir Çağ'larına ait olabileceği önerilen çanak çömlek toplanmıştır. Bekârlar Kasabası'nın eski bir Roma yerleşmesi olduğu da bilinmektedir. Höyük civarında ve kasaba içindeki konutlarda, Roma Dönemi yapılarına ait mimari parçalar da bulunmaktadır (Gülçur, 1995b: 156; Gülçur, 1995a: 194,198; Gülçur, 1997d: 405).

SIRÇAN TEPE (Sç. T.- O 33/2)

Konum: Aksaray / Merkez / Bebek (İl/İlçe/Köy-Kasaba)

Bebek köyü kırsalında, yoğun taş akıntılı, geniş tabanlı, yayvan bir höyüktür. Köyün eteğine yaslandığı Deliktaş Tepe'yle, güneybatısında bulunan Kılavuz Tepe arasından akan Geçit Deresi vadisinde konuşlanmıştır. $\pm 3-4$ m yüksekliğindeki yayvan tepenin, alt teras çevresi ± 196 m kadardır. Tarım arazisi içinde bulunan tepenin, dereye bakan güney/güneydoğu+batı etekleri bir su kanalı ve söğütlükle çevrenmekte, doğu ve kuzeybatısından birer tarla yolu geçmektedir. Höyüğün zirvesi, Köy Hizmetlerinin yüzey araştırmalarından sonra açtığı yolla tahrip edilmiştir.

Höyükten, büyük bir olasılıkla Kalkolitik/İTÇ'ye tarihlenebilecek nitelikte ve azımsanmayacak oranda çanak çömlek parçalarının yanı sıra, Balkan-Atlı tarafından Çanak Çömleksiz Neolitik Çağ'a tarihlendiği bildirilen işlenmiş obsidiyen örnekleri de toplanmıştır (Gülçur, 1995a: 198; Gülçur, 1997d: 405; Gülçur, 1999b: 113; Balkan-Atlı, 1998:81-94).

ZOHUL 1 (Zh.1- P34/7)

Konum: Aksaray / Güzelyurt / Güzelyurt (İl/İlçe/Köy-Kasaba)

Yüzey toprağı, oldukça yoğun, irili ufaklı taşlı, birbirine bitişik sürülü iki tarla üzerindedir. Buluntu alanı kuzeydoğuya doğru hafif yükselmekte ve orta yerinde bir tümsek (höyükleşme?) göze çarpmaktadır. Yapı kalıntısına rastlanmamıştır. Tarla olarak kullanılmaktadır. İşlenmiş obsidiyen, Kalkolitik/İTÇ (yoğun); 2. bin sonu çanak çömlek parçaları toplanmıştır (Gülçur, 1995b: 161, 163).

1.2.3.1.2. Kaya Üzeri ve Yamaç Yerleşmeleri

Kalkolitik Dönem'e tarihlenen düz yerleşmeler, bir akarsuya bakan yüksek kaya üzeri terasları üzerine oturmaktadır. Bütün yerleşmelerdeki ortak öge, hepsinin eski/yeni ana veya ara yollarla bağlantılı olmasıdır. Aynı özellik, mezar tepeleri/tümülüsler için de geçerlidir. Bu tür yığmalardan bazıları, Demirci tümülüslerinde olduğu gibi, eski yol kavşaklarına egemen yüksek tepelerde, bazılarıysa doğrudan doğruya yol boylarını konum olarak seçmiştir (Gülçur, 1997d: 405-406).

BÜYÜK DELLER (BDÖ.- P34/21)

Konum: Aksaray / Gülağaç / Demirci (İl/İlçe/Köy-Kasaba)

Kasaba çıkışında, Demirci-Gülağaç şosesi kuzeyinde yükselen, kayalık Büyük Deller Tepesi, güney ucunda yeralan bir tümülüsle yakın dönemlere kadar iskân edildiği sanılan, çok geniş bir ören yeridir. Tepenin güney eteği üzerinde muntazam kenarlı bir yarma bulunmaktadır. Güneydoğuya bakan kenarda, zirve düzlüğünü örten geç dönem kalıntılarının hemen altında bulunan kaya basamağının çevresinde yoğun obsidiyenli bir çanak çömlek akıntısı izlenmektedir. Buradan değişik dönemlerde yapılan toplamalarda, geç dönem çanak çömlek parçalarının yanı sıra, Güvercinkayası benzeri Orta Kalkolitik Dönem'e tarihlenen çok sayıda malzemeye de rastlanmıştır (Esin, Gülçur, Özer, 1999: 189; Gülçur, 1999b: 115; Gülçur, 2002: 272).

OLUKLUNUN KAYA (OK.- P34/28)

Konum: Aksaray / Gülağaç / Demirci (İl/İlçe/Köy-Kasaba)

Buluntu alanı, doğudan gelerek Demirci Kasabası yönünde uzanan Karasu'nun kuzey terası üzerinde boz renkli, küllü höyük toprağı benzeri, anakayanın yer yer

yüzeye kadar taşıdığı sürülü bir arazide konuşlanmıştır. Batısında, Demirci Kasabası bahçelerinin uzandığı kayalık, doğu yönünde hafifçe yükselmekte, batı ve kuzeydeyse ovaya bağlanmaktadır. Yükseltinin üstünde uzanan tarlalarda, yoğun oranda Kalkolitik gelenekli işlenmiş obsidiyen örneklerinin yanı sıra Kalkolitik Çağ'a tarihlenebilecek çanak çömlek ve azımsanmayacak oranda öğütme taşı saptanmıştır. Buluntu alanının yüzeyi çok aşındığından, mimari kalıntıların bulunma olasılığı çok sınırlıdır.

Oluklunun Kaya üzerinde bulunan yerleşmenin niteliği, görüş mesafesindeki Büyük Deller'le olası bağlantısı ancak daha kapsamlı bir araştırmayla açıklanabilecektir. İlginç özellik, bölgenin fiziki yapısıyla ilintili olarak, başta Güvercinkayası olmak üzere, Gelveri veya Oluklunun Kaya gibi, bir veya iki dönemi yansıtan Kalkolitik yerleşmelerin, akarsu yataklarının kıyı şeridini oluşturan kayalıkların burun şeklinde, ileri uzanan bölümlerinde izlenmesidir (Gülçur, 1995a: 199; Gülçur, 1997d: 405; Gülçur, 1999b: 114).

MERCİMEK KAYASI (Mrck.- P34/157)

Konum: Aksaray / Merkez / Gösterli (İl/İlçe/Köy-Kasaba)

Ören yeri, Gösterli Köyü'nün güneyinde bulunan Çatakboğazı'nda, ulaşımı zor, yar biçiminde sarp kayalık arazide, kuru dere yatağına doğru güneydoğu yönünde bir burun yaparak düşen (∇ : ± 1700 m) çıkıntı üzerinde yer almıştır. Kayalık yükseltinin doğusunu ve çevresini meşelik dağlık arazi oluşturmaktadır. Zirve düzlüğünü güneyden sınırlayan yükselti, yöre halkı tarafından Mercimek Kayası olarak tanımlanmaktadır. Düzlüğün, dereye bakan ucunda, oldukça aşınmış bir tümülüs bulunmaktadır. Olası yassı höyük, zirve düzlüğünden başlayarak güney yamaca doğru yayılmaktadır. Alttan ikinci bir kuru dere yatağıyla sınırlanan güney yamacın üst kesimlerindeki akıntıdan Orta Kalkolitik Güvercinkayası benzeri çanak çömlek, obsidiyen ve daha geç dönemlere tarihlenebilecek (Demir Çağı) malzeme örnekleri toplanmıştır. Buluntu alanının doğu ucundaki mezar yığılması da, korunaklı bir konumdaki ören yerinin yollarla ilintisini belgelemektedir (Gülçur, 2002: 274). 2008 yılında yapılan ziyarette, geçen süre içinde topoğrafyanın erozyon nedeniyle çok değiştiği gözlemlenmiştir. Zirve düzlüğünün güney kenarında da geç dönem (Demir Çağı?) buluntu veren bir defineci çukuru saptanmıştır.

KUMLUELMA MEVKİİ (Kum.- P34/156)

Konum: Niğde / Merkez / Gösterli (İl/İlçe/Köy-Kasaba)

Kumluelma Mevkii, Eski Gösterli köyünün güneyinde Çatakboğazı'na doğru yönelen vadide konuşlanmıştır. Doğusu sarp ve yüksek kayalık, batısı iri çakıllı dere yatağıdır. Buluntu alanı, Çatakboğazı yönünde tırmanışa geçen patika tarafından kesilmiştir. Patika doğusunda yükselen sarp yamaçta, yumuşak topraklı bir alan göze çarpmaktadır. Bu alandan etrafa çanak çömlekli bir akıntı yayılmaktadır. Patikanın her iki yanında izlenebilen bu akıntı, dere taşkınları sonucu giderek aşınan bir yamaç yerleşmesinin kalıntısı da olabilir. Buluntu alanının üstünde bir sel konisi bulunmaktadır. Akıntıdan toplanan çanak çömlek arasında, Güvercinkayası benzeri siyah açıkta örneklerin yanısıra İTÇ ve daha geç dönemlere de tarihlenebilecek parçalar toplanmıştır.

Buluntu alanın Çatakboğazı içinde yer alan yüksek konumlu Mercimek Kayası'nın yakınında yer alması, Demirci Kasabası sınırları içinde birbirine görüş mesafesi içindeki yüksek konumlu Büyük Deller ve Karasu terası üzerindeki Oluklununkaya'yı çağrıştırmaktadır (Gülçur, 2002: 274).

Araştırmalarda belgelenen bazı yerleşmeler, Kalkolitik Dönem'e tarihlenebilecek oldukça az sayıda çanak çömlek parçasıyla dikkat çekmektedir. Höyük Tepe (P33/15), Kürtler Mezarlık Tepesi (P33/69), Tepesidelik Han Doğusu (P33/35) bu yerleşmelerdendir (Gülçur, 1995b: 155-154; Gülçur, 1995a: 193; Esin, Gülçur, Kurar, 1998: 236).

BAĞLAR MEVKİİ (CT.- P33/68)

Konum: Aksaray / Merkez / Sevinçli (İl/İlçe/Köy-Kasaba)

Bölgeye özgü toprak yapısına sahiptir. Yayılım alını kesin olarak saptanamayan, çanak çömlek ve obsidiyen akıntılı bir düz yerleşmedir. Güvercinkayası, Oluklunun Kaya, Sırçan Tepe (üst) ve Niğde Köşk Höyük buluntu alanları benzeri siyah/kırmızı açıkta, Kalkolitik Dönem çanak çömlek parçaları toplanmıştır (Esin-Gülçur-Kurar, 1998: 235).

1.2.3.2. Arkeolojik Kazı ve Sondaj Çalışmalarından Bilinen Kalkolitik Dönem Buluntu Alanları

1.2.3.2.1. Gelveri

Gelveri (P34/11) Höyüğü, Aksaray İli Güzelyurt İlçesi'nin batısında, Kilise Tepesi mevkiinde, zirve düzlüğünde 19. yy ait bir kilisenin bulunduğu kayalığın terasları üzerinde konuşlanmış, Orta Kalkolitik Dönem'e tarihlendiği düşünülen bir ören yeridir.

Höyüğün ilk olarak tanınması arkeolog Tezcan'ın, Aksaray çevresindeki araştırmaları sırasında ele geçen Gelveri çanak çömlek örneklerinden bazılarını satın alarak, Ankara Arkeoloji Müzesi'ne getirmesiyle olmuştur. Ele geçen kâse parçaları ve diğer çanak çömlek örnekleri, el yapımı olmaları ve bezemeleriyle dikkat çekmiştir. Bu parçalar bezemeleriyle, ilk olarak Balkan kültürlerine benzerliğiyle dikkat çekmiştir (Tezcan, 1958: 521).

Yüksek Kilise'nin üzerinde oturduğu kayalık alan, tarihöncesinden antik çağın sonuna kadar çeşitli dönemlerde iskân edilmiştir. Bölge kültür/inanç turizminin bir parçası olan kilise, gerek yapımı gerekse ziyarete açık konumuyla, yamacında yer alan höyüğün tahribine neden olmuştur. Aynı zamanda, höyüğün güney yamaçlarında 1990 yılında Devlet Su İşleri'nin yeni bir gölet yapımı için açtığı ikinci toprak yol da tahribatın diğer bir nedenidir.

Alanda ilk sistemli araştırmalar, Aksaray Arkeoloji Müzesi adına, Esin'in bilimsel danışmanlığında başlatılan Gelveri Höyük'ü sondajlarıdır. Esin, yapılan sondajlar sonucunda elde edilen çanak çömlek verileri ışığında, Orta Anadolu ve Güneydoğu Avrupa kültürel ilişkisi açısından⁴, bu ören yerinin kapsamlı araştırılması gerektiğini öngörmüştür. Sondaj kazılarında, mimarinin, dal-örgü barınakların çevresindeki taş dizileriyle tanımlanabilen bir tarzda olduğu varsayılmıştır (Esin, 1993: 48,52).

Araştırmalar, Aksaray Müzesi Müdürlüğü adına, Gülçur tarafından 2007 yılında yeniden başlatılmıştır. Tahribatın en az olduğu düşünülen, her iki taraftan kayalıklarla korunan doğuya bakan yamaç üzerinde farklı noktalarda açılan sondaj açmaları (AI-AIV), önemli verilere götürmüştür.

---

⁴ bkz: Özdoğan, 1993; Özdoğan, 1994; Öztan-Özkan, 2003; Makkay, 1993; Schachermeyr, 1976; Todd, 1966.

Oldukça sağlam taş mimari kalıntılarına ve mimariden daha eski, kayaya açılmış bir dizi çukura da rastlanmıştır. Gelveri çanak çömleği hakkında Esin'in mal tanımları doğrulanmakla birlikte⁵ (Esin 1993: 47-56), tüm malzemenin % 70 kadarını Can Hasan 2B/A tabakalarından *scored ware* olarak bilinen, yüzeyi tarazlı kaba bir malzeme oluşturmaktadır (French, 2005: 21, 22, 29). Geri kalan daha temiz hamurlu açıkılı mallar arasında $\pm$ %16 oranında da Gelveri bezeklileriyle temsil edilmektedir (Gülçur, 2008: 22).

Çanak çömlekler arasında Köşk Höyük II ve Tepecik Çiftlik II tabakalarından bilinen, az sayıda kabartma tarzında insan ve hayvan betimlemeli parçalar da bulunmuştur.

Yapılan son dönem çalışmaları, Gelveri Yüksek Kilise yerleşmesi hakkında bugüne kadar bildiklerimizin yeniden gözden geçirilerek, daha kapsamlı araştırmaların başlatılması gereğini öngörmektedir.

1.2.3.2.2. Köşk Höyük

Niğde İli, Bor İlçesi'ne bağlı, Bahçeli Beldesi'nin kuzeydoğusunda, doğal bir yükseltinin kuzey yamacında yer alan Köşk Höyük, 1964 yılında Harper ve Ramsden tarafından yapılan yüzey araştırmasında saptanmıştır. Eteğindeki kaynak nedeniyle "Köşk Pınarı" olarak adlandırılan yerleşme, 1965 yılında Todd tarafından ziyaret edilmiş ve ele geçen yüzey buluntuları yayınlanarak höyük tanıtılmıştır (Todd, 1980: 41-42, 46, 77-80). Buluntu alanında, 1980 yılında DSI tarafından bir sondaj çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada açığa çıkan buluntular, 1981-1982 yıllarında Niğde Müze Müdürlüğü ve Silistreli'nin katılımıyla höyükte arkeolojik kazıların başlatılmasına olanak sağlamıştır. Kazılar, 1983-1990 yıllarında Silistreli başkanlığında sürdürülmüş, 1995 yılından itibaren de Öztan tarafından devam ettirilmiştir.

Buluntu alanı, kuzeybatı ve batıda daha dik, doğu yönündeyse az bir eğimle alçalan bir kayalık üzerinde yer almaktadır. Su ve obsidyen kaynaklarına yakınlığı ve çevresindeki tarıma elverişli topraklara hâkim konumuyla dikkat çekmektedir. 100x90 m. boyutlarındaki höyük, 4,5-6 m. arasında bir dolguya sahiptir. Çanak

⁵ bkz. Esin, 1993. Esin, beş çanak çömlek gurubu ayırmıştır. Bunların içinde "Gelveri Mali" olarak bilinenler, birinci grupta açıkılı, bezekli ya da bezeksiz türleriyle temsil edilmektedir. Esin'in 2-4. grupları mineral ve bitkisel katkı, griden kahverengi ve beje dönüşen tonlarda, açıkılı, düzletilmiş ya da tarazlı yüzeyli (süpürge izli) özensiz yapımlara ayrılmıştır. Beşinci grup, kırmızı astarlıdır (Gülçur, özel görüşme).

Çömlekli Neolitik (II-V.tabaka) ortalarından, İlk Kalkolitik'in erken evrelerine (I.tabaka) kadar süreklilik gösteren bir tabakalanmaya sahiptir. Bu tabakalar, nedeni henüz saptanamayan bir yangınla M.Ö. 5000 yıllarında sonlanmışır. Geç Demir Çağı'ndan itibaren tekrar yerleşilen buluntu alanı, Geç Roma, Bizans ve Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde mezarlık olarak da kullanılmışır (İstanbul 19 Mart 2003, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Konferansı). Bir kaya üzeri yerleşmesi olan höyükte, batıda daha dik olan kayalık, mimari yayılımın doğal sınırını çizmekte, konutlar doğu ve güneye doğru genişlemektedir. (Öztan, 2007: 224-225).

Öztan, alt tabakaların yerleşme düzenini genel çizgileriyle, küçük sokaklar ve meydancıklarla birbirinden ayrılan konut adaları şeklinde aktarmaktadır. Bu evrelerin dikdörtgen plânlı konutlarında oda sayısı, birle dört arasında değişmekte, evlere girişlerse artık damlardan değil, dışa açılan kapılarla sağlanmaktadır. Her evde bulunan bir kilerle, tek ya da çift gözlü petekler, ev içi depolama geleneğinin de iyice yerleştiğini göstermektedir. Neolitik'ten bilinen çakıl döşeli, dikdörtgen veya ovalimsi ocaklar yerlerini kubbeli fırınlar ve hafifçe yerden yükseltilmiş yuvarlak ocaklara bırakmışır. Oda tabanlarıyla duvarlar gibi, fırın içleri ve ocak tablaları da muntazam sıvalıdır. Köşk Höyük, mimarinin çok daha düzenli bir plan gösterdiği I. kattaki ağır bir yangınla son bulur (Öztan, 2002: 56-57).

Neolitik çanak çömlek, teknolojik ayrıma göre üç ana mal grubunda toplanmaktadır. Çoğunluğu tek renk olan çanak çömlekte, kabartma ve çizi bezek ağırlıktadır. Kabartma bezekli kap yapımında, üstün özellikler sergileyen Köşk Höyük insanların, yaşadıkları çevreyi iyi gözlemledikleri düşünülmektedir. Çizi bezekler, zaman zaman içleri beyaz bir maddeyle doldurularak, çömlek, kâse, çanak, kutu, insan ve hayvan biçimli kaplarda uygulanmaktadır (Öztan, 2007: 227-229; Öztan-Özkan 2002: 448-449). Köşk Höyük çizi bezekli kapların benzerleri, Güzelyurt-Gelveri, Tepecik-Çiftlik, Çatalhöyük'ten de bilinmektedir. Buluntu alanında boya bezemeli kap örneklerinin çok az parçayla temsil edildiği de saptanmışır.

Köşk Höyük çanak çömleğinin kabartmalı kapları dâhil teknik, biçim ve bezeme açısından en yakın benzerleri Tepecik Çiftlik kazılarında ele geçmiştir. Aynı kültür bölgesinde yer alan bu iki buluntu alanını, Niğde-Aksaray yöresinde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarından ele geçen benzer malzemeler de desteklemiştir (Öztan, 2007: 229). Hacılar, Kuruçay, Höyücek, Çatalhöyük ve Elbistan Ovası da buluntu alanının ilişki içinde olduğu diğer yerler arasındadır (Öztan, 2007: 229,234).

“Köşk Höyük’ün I. tabakasına gelindiğinde, gerçekçi üslupta betimleme, bir kaç örnek dışında, yerini kaş göz, boynuz tarzında, sembolik anlamlı, stilize kabartma bezeklere bırakmıştır. Çanak çömlek gruplarında ağırlık, siyah ya da koyu renklerde, özenle açkılanmış, kalın cidarlı depo kaplarındadır. Depo kaplarıyla birlikte, kulpların boyut, biçim ve uygulanış türleri de çeşitlenmiştir. Orta boy çömleklerde, masif, yuvarlatılmış konik dipler yaygındır (Gülçur, Endoğru ve Kara 2000: 58, 64-66; Gülçur ve Endoğru 2001: 56, 57 Çiz. 5). Ağırlık merkezleri kuvvetlendirilmiş bu kaplar, oradan oraya taşınmayıp, kendilerine ayrılmış bölümlerde, diplerinin etrafı balçıkla sıvanarak, taban içine oturtulmuştur. Yapılaşmada izlendiği gibi, çanak çömleklerin boyut ve biçimlerinde de bir standartlaşma sezilmektedir. Güvercinkayasası’nda gözlemlenen bir başka değişiklikse, Köşk Höyük ve Tepecik Çiftlik’ten bilinen obsidiyenden ok uçlarının ortadan kalktığıdır. Av ve savunma silahlarında, yumuşak tuf kayaçlardan, yaklaşık ceviz büyüklüğünde sapan taşları öne çıkmıştır” (Gülçur, 2003b: 502).

1.2.3.2.3. Tepecik Çiftlik

Orta Anadolu Platosu’nun güneyinde, Kapadokya Bölgesi’nin güneybatısında, Melendiz Havzası’nda, Çiftlik Ovası’nda yer alan Tepecik-Çiftlik Höyüğü, 1966 yılında Todd tarafından bulunmuştur (Todd, 1966: 105, 107; 1973: 216, 218; 1980: 44). Pleistosen’de bir krater gölü olan Çiftlik Ovası, Holosen başlarından itibaren ponza ve külden oluşan alüvyonla dolarak ovaya dönüşmüştür (Todd, 1980: 116; Balkan Atlı-Cauvin 1999). Höyük, yaklaşık olarak, 300x170 m. boyutlarında olup, uzun aksı kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanmaktadır. Ovadın yüksekliği, dolgu kalınlığına göre 4’le 9,6 metre arasında değişmektedir.

2000 yılında Bıçakçı tarafından başlatılan kazı çalışmaları, halen devam etmekte olup, höyükte şimdilik kaydıyla dört tabaka saptanmıştır:

1.Tabaka	: Geç Roma-Bizans
2.Tabaka	: Orta Kalkolitik
3.Tabaka	: İlk Kalkolitik
4. ve 5.Tabaka	: Neolitik (Bıçakçı vd., 2007: 238).

Orta Kalkolitik: Yaklaşık 100 metrekarelik bir alanda ortaya çıkarılan gri küllü, yanıklı çukur görünümündeki 2.tabaka dolgusu, düzenli bir mimari plan vermemekle

birlikte, çok sayıda uzun taşın dik konumda bulunması, burada farklı bir yapılanma olduğunu düşündürmüştür. Bu yapıların dal, çalı çırpı gibi hafif organik malzemeye inşa edildiği, gri küllü dolgunun da bu yapılarla ilişkili olduğu varsayılmaktadır (Bıçakçı vd., 2007: 238).

Buluntu alanının bu tabakasında ele geçen çanak çömlek “Gelveri” tipi olarak bilinmektedir. Kazı bezemenin uygulandığı çanak çömlekte, geometrik motifler, yivler, nokta bezekler görülür (Bıçakçı vd., 2007: 242-243). Tepecik/Çiftlik yerleşmesi, Gelveri kültürünün izlerini taşıyan Orta Kalkolitik tabakasıyla, bölgede yer alan çağdaşı Güvercinkayasası’ndan farklı kültürel özellikler göstermektedir (Bıçakçı vd., 2007: 248).

İlk Kalkolitik: Yaklaşık 650 metrekarelik bir alanda ortaya çıkarılan 3.tabaka, 2 ana evre ve 6 tabaka içermektedir. Genel hatlarıyla yapılar, tek geniş odalı ve çok odalı olarak planlarına göre ikiye ayrılmaktadır. Taş subasmanı üzerinde yükselen kerpiç duvarlarla temsil edilen konutlarda, ocak, fırın, tandır ve petekler de yer almaktadır (Bıçakçı vd., 2007: 239).

Bu tabakadan itibaren çanak çömlek yapımında kullanılan bitkisel katkı oranında artış görülmektedir. Formlarda başlayan çeşitlilik, keskin profilli çanaklar, omurgalı dar ağızlı çömlekler ve ilk kez ortaya çıkan omurgalı boyunlu çömleklerle kendini göstermektedir. Bunların yanı sıra basit kap formları da devam etmektedir. Bu tabakayla gelmeye başlayan kırmızı astarlı mallarda, kaba barbotin ve bordoya yakın ince astar kullanılmaktadır. Tabakanın sonlarına doğru (çoğunluğunu kırmızı astarlı omurgalı kaplarda) kabartma bezeme uygulaması görülmektedir (Bıçakçı vd., 2007: 242-243). Evrenin son tabakalarında ortaya çıkan, kabartma bezekli çanak çömlekler üzerindeki bazı figürlerin benzerlerinin, yaklaşık M.Ö. 6400’den itibaren Doğu Catalhöyük duvar resimlerinde betimlendiği görülmektedir.

Bir yangınla sonlanan ve terk edilen İlk Kalkolitik Dönem yerleşmesinin gelişmiş mimarisi, yontmataş, sürtmetaş ve kemik alet endüstrileri, çanak çömleğiyle gelişkin kültür özellikleri gösterdiği görülmektedir. Bu evrenin eldeki verilerle M.Ö. 6.bin yıl başlarıyla ortasına tarihlenmesi önerilmektedir. Benzer özellikler gösterdiği belirtilen Neolitik evreyle kültürel bir süreklilik olduğu belirtilmektedir (Bıçakçı vd., 2007: 248-249).

Neolitik: 4. tabaka, yaklaşık 80 cm dolgu içindedir. Alt sırası korunan, taş subasman duvarları, birçok kez yenilendiği anlaşılan altı çakıl üstü ince sıvalı kalın

kerpiçten taban gibi mimari öğelere rastlanmıştır. 5.tabakadaysa, birkaç ocak izi veya fırın tabanı dışında herhangi bir mimari öge bulunmamıştır (Bıçakçı vd., 2007: 241-242).

Bu dönem çanak çömleğini, ana mal grubu olan yüzeyi alacalı ve koyu renkli siyah akçılı mallar oluşturur. Biçimlerde, kulpsuz/tutamaksız dar ağızlı kaplar ve geniş ağızlı çanaklar yer alır. Sayıca az ithal mallar arasında, bitkisel katkılı olmayan siyah açkılılar dikkat çekmektedir. 5.tabakanın üst seviyelerinde az sayıda kırmızı astarlı, zigzag bezekli parçalar da ele geçmiştir (Bıçakçı vd., 2007:242). Koyu yüzlü açkılılar, Mersin ve Tarsus'la, dudak altı sıvazlı çizgi yiv bezeli geniş ağızlı çanaklarsa Çatalhöyük-Doğu IV. tabakası ve Can Hasan 1'in VII.-IV tabakalarıyla benzerlik göstermektedir (Bıçakçı vd., 2007: 247-248).

Tepecik-Çiftlik, eski bir göl yatağı olduğu bilinen, Çiftlik ovasında, orta büyüklükte bir höyüktür. Tabakalanması, en üstte, Köşk Höyük'ün Geç Neolitik/Erken Kalkolitik tabakalarıyla başlayıp, daha eskiye doğru inmektedir. Köşk Höyük'se, dalgalı arazi biçiminde uzayıp giden yüksek bir kayalığın Bor ovasına hâkim sarp kenarına oturmuştur (Öztan, 2002: 55-69). Kayalığın dibinde yer alan Roma havuzu ve eski Tyana'ya (Kemerhisar) su götüren kemerler, buradaki kaynaklardan beslenmektedir. Köşk Höyük'ün Orta Kalkolitik'e tarihlenen en üst tabakaları, Güvercinkayası yerleşmesiyle benzer özellikte ve eş dönemlidir. Bölgedeki kazılar sonuçlandığında, Akeramik Neolitikten başlayıp, Orta Kalkolitik Dönem'i de içine alan, bir kültür dizini kurulabilecektir. Bu bağlamda, Tepecik/Çiftlik höyüğü anahtar bir yerleşmedir (Bıçakçı 2003a: 42-47).

2. ÇALIŞMA YÖNTEMİ

2.1. ARAZİ ve LABORATUAR ÇALIŞMALARI

2.1.1. Arazi Çalışmaları

Güvercinkayası'nın zirve düzlüğünün doğu kesiminde, 7-8/H plankareleri içinde yer alan (bkz. Plan 4) 14 Numaralı Ev'in açığa çıkarılması, 1997 yılında başlatılmıştır. Ağır bir yangınla son bulan ev, yangın sırasında çöken dam ve duvarların molozuyla dolmuş, bunun sonucunda, taşınır ve taşınmaz konut envanteri bir anlamda korunarak günümüze kadar ulaşabilmiştir. Eve ait malzemenin tamamen açığa çıkarılması uzun yıllar almıştır. Duvar örgülerinde kullanılan çamur harcın yüksek ısıdan eriyerek cüruflaşması sonucunda yıkılan duvarların ve dam çöküklerinin oluşturduğu, kaldırılması son derecede güç sert dolgu, kazı sırasında kademeli ve kontrollü bir çalışma gerektirmiştir. Ancak, 2004 yılı kazı sezonunda, yer yer keski yardımıyla parçalanabilen cürufun tamamı boşaltılabilmiş, ilerleyen yıllarda da detay çalışmaları devam ettirilmiştir.

Kuzey güney doğrultusunda yerleşmiş 14 Numaralı Ev de, Güvercinkayası'nın ev şeması tarzında, bir başoda ve bu odadan bölünmüş dar uzun kiler odasından oluşmaktadır. Üzerlerine inen ağır yük altında ezilmiş, yüksek ısı nedeniyle orijinal renk ve formlarını kaybetmiş, 44 adet depo kabının yanı sıra, merkezi odanın güneybatı köşesinde bulunan fırının (Fr2) önünde kümelenmiş çok sayıda kap kacak konut içi taşınırın en büyük bölümünü meydana getirmiştir. Çanak çömleğin yerinde belgelenmesinde, Güvercinkayası'nın genel çalışma yöntemi uygulanmıştır (bkz. s. 46-50). Çanak çömleğin yanı sıra, kiler odasının tabanı üstünde öğütme taşları, sürtme taş aletler grupları, obsidiyen çekirdekler, depolanmış geyik boynuzları v.b. buluntular da ele geçmiştir. (bkz. s. 87-93; Gülçur-Sağır, 2003: 51).

Araştırmaların uzun bir süreye yayılması, yıl be yıl yeni buluntuların eklenmesi, kapların çoğunlukla birbirinin içine geçmiş olması ve parçalardaki deformasyon, malzemenin ancak evin tümüyle boşaltılmasından sonra ve kazılardan bağımsız bir zaman içinde, laboratuar ortamında analizini zorunlu kılmıştır.

2.1.2. Laboratuar Çalışmaları

Arazi çalışmalarında belgelenen değişik nitelikteki malzemeler, temizlik, tasnif ve istatistik işlemlerinin ardından, konunun uzmanları tarafından değerlendirilmek üzere

etütlük olarak ayrılır. Bunların bir bölümü, kış sezonu çalışılmak üzere İ.Ü. Prehistorya Anabilim Dalı Laboratuvarlarına gönderilir.

Güvercinkayası Kazı Evi'ne ait depo binasında saklanan etütlük çanak çömlekler, ileriye dönük çalışmaları kolaylaştıracağı öngörülerek, mimariye göre ayırt edilen konutlar bazında bir arada depolanmaktadır. Bu bağlamda, büyük bir üniteyi oluşturan 14 Numaralı Ev kapları, 2006 kazı sezonu sonunda, İ.Ü. Prehistorya Anabilim Dalı Laboratuvarı'na tarafınca çalışılmak üzere getirilmiştir.

Çoğunluğunu depolama kaplarının oluşturduğu çanak çömleğin detaylı olarak incelenmesinde, mal gruplarının saptanması, mal grupları bağlamında yapım teknikleri ve tipoloji, işlevsellik gibi fiziksel özelliklerin belirlenmesinde olabildiğince objektif bakış açılarıyla, tarihöncesi arkeolojisinde yaygın olan geleneksel yöntemler bir arada kullanılmıştır. Bu yöntemlerin kullanımında, olabildiğince görsel bütünlüğü sağlamak ve işlevselliği vurgulayabilmek amacıyla koruma, onarım ve restorasyon yöntemlerinden de faydalanılmıştır. Bu değerlendirmeler sırasında yapılan teknik çizimler, malzemenin tanımlı hale gelmesini sağlamış ve fotoğraf çekimleriyle katalog oluşturulmuştur.

Son aşamada yer alan restorasyon çalışmaları, eve ait çanak çömlek envanterini bir bütün olarak algılamamızı ve depolama kapasitelerini hesaplamak için gerekli matematiksel büyüklüklere ulaşmamızı sağlamıştır. Üzerinde çalışılan malzemenin mimari kontekst içinde konumu irdelenmiş, daha büyük ölçekte düşünüldüğünde yerleşme düzeniyle ilgili önemli ipuçlarına ulaşılmıştır. Aynı zamanda tümlenebilen ve sergilenebilecek durumda olan kaplar, Aksaray Müzesi'ne teslim edilerek Güvercinkayası Kazısı'nın kap yelpazesini de çeşitlendirmiştir.

Malzemeyi çalışmaktaki zorluk, çanak çömlek parçalarının ağır yangında kalarak tümüyle oksitlenmesi, orijinal renk ve formlarını kaybederek virtifiye olmalarından kaynaklanmıştır. Büyük bölümü siyah renk olan kaplar, yangın sonucu beyaz, pembe, kırmızı tonlarında, çoğu yerde de alacalı olarak kızarmıştır. Aynı kap parçaları bile, belirtilen nedenler sonucunda, benzerlik ve özgünlüklerini kaybederek farklı kaplara ait parçalar olarak algılanmıştır. Bu durum, laboratuvar çalışmaları ilerledikçe, tümlenebilen parçaların çoğalmasıyla ve görece niceliği azalan malzemenin daha tanımlı hale getirilmesiyle bir sorun olmaktan çıkmıştır. Bunun yanı sıra, üzerlerine inen dam çökükleriyle dağılan, yakınındaki diğer kaplarla iç içe geçen, ya da farklı alanlara sıçrayan bir kabın parçalarını bulabilmek için, tüm malzemenin uzun süreli bir arada bakılması gerekmiştir.

Koruma Onarım ve Restorasyon Çalışmaları¹

Kırık durumdaki çanak çömlek parçaları arazide numaralandırılıp kaldırıldıktan sonra kazı evindeki atölyeye taşınmıştır. İlk aşamada, suyla temasları halinde dağılma tehlikesi olan parçalar, sadece yumuşak uçlu fırçalarla üzerlerindeki kir ve toz tabakalarından temizlenmiştir. Yüzeyinde kabuklanma ve ince çatlaklar bulunan parçalara, hazırlanan %3' lük (w/v asetonda) paraloid² B72 çözeltisi, bir fırça yardımıyla parlama yapmayacak şekilde tek kat sürülerek sağlamlaştırılmıştır. Bunlara oranla daha iyi durumdakilerse, aynı yüzey temizliğinin ardından, saf su içinde bekletilerek yüzeyde birikmiş çözünabilir tuzların uzaklaştırılması sağlanmıştır.

İkinci aşamada, parçalar gölgeli ve hava akımı olan bir ortamda kurutulmuştur. Kuruyan kırık parçaların birleşecek kesitlerine %45-50'lik (w/v asetonda) paraloid B72, fırça yardımıyla uygulanmıştır. Yapıştırılan parçalar, olası kaymaları önlemek amacıyla, kâğıt bantla desteklenerek, duruş yönlerine göre kum havuzuna yerleştirilmiştir.

Üçüncü aşamada, birleşen parçaların uygun yerlerinden plasterin yardımıyla alınan kalıplar, tümlenecek kap üzerindeki eksik yerlere kaydırılarak sabitlenmiştir. Alçı potasında, dişçi alçısı ve suyla hazırlanan karışıma, kabın rengine uygun toz boyalar ilave edilerek, istenen renk tonu ve alınan kalıba dökülecek kulak memesi kıvamına gelen karışım elde edilmiştir. Dökülen alçı karışımı, gerekli koşullarda kuruduktan sonra, cidardan taşan fazlalıklar kıl testere ve zımpara yardımıyla istenilen seviyeye indirilmiştir. Bu işlemin ardından fonksiyonunu tamamlayan plasterin kalıp, kabın iç tarafından sökülüştür. Yapılan bütün bu tümleme çalışmalarından sonra kirlenen kabın iç ve dış yüzeyi saf su ve sünger yardımıyla temizlenmiştir³.

---

¹ Bu çalışmalarla ilgili bilgiler, restoratör Tuba Atar ve Sina Noei ile özel görüşmeden edinilmiştir.

² Paraloid, asetona çözünabilen geri dönüşümlü kimyasal bir maddedir. Karışım hazırlanırken kullanılan asetona oranı, elde edilen maddenin fonksiyonunu da değiştirmektedir. Örneğin; sertleştirme, yapıştırma vb.

³ bkz.: Detaylı bilgi için Leigh, vd.1981; Başaran, 2000.

2.2. Terimleme

İnsanlar, kili Üst Paleolitik Çağ'dan itibaren kullanmaktadır. İlk olarak kabartma figürün ve heykelcik yapımında kendini gösteren kil, daha sonraları mimaride önemli bir yapı malzemesi olarak karşımıza çıkmıştır. Kuruduktan sonra formunu koruyan bu maddenin, geçirimsizliğinin de keşfinin ardından, değişik teknolojilerle toprak kap üretimi başlatılmıştır⁴ (Özdoğan, 2002a: 98).

Kırmızı yanışlı kilin, diğer bir söylemle çömlekçi kilinin ana maddesi, alüminyum hidrosilikat olan ($Al_2O_3 \cdot 2H_2O \cdot 2SiO_2$), tane boyutu 2 mikronun altında, plastikleşme özelliğine sahip, yumuşak topraktır. Ana kayaç üzerinde oluşan kaolinin, havza içinde bir kaç defa yer değiştirip depolanmış haline, kırmızı yanışlı kil ya da çömlekçi kili denir. Kilin, taşınarak yeniden depolanması sırasında çevreden aldığı inorganik ya da organik yabancı nesneler, kilin kirleticileri, katkılarıdır. Siyahtan, kahverengi, yeşil ve beyaza kadar dönüşebilen renklerde ele gecen çömlekçi kili, doğada bulunduğu haliyle kullanılabileceği gibi, içinde bulunan kirleticilerin bir bölümünden arındırılarak ya da içine başka kirleticiler katılarak da kullanılabilir. Yukarıda da değinildiği gibi, hamur haline getirilip şekillendirildiğinde, kendi ağırlığını taşıyarak aldığı biçimi koruyabilen kırmızı yanışlı kil, fırındığında plastik özelliğini kaybedip sertleşir. Hammadde kilin, toprak kap yapımında kullanılabilmesi için su vazgeçilmez bir öğedir.

Tez malzemesine ait hamur ve yüzey renk tanımlamaları, gün ışığında makroskopik analizle yapılmış, doğadaki toprak renklerini esas alan Munsell Katalogu'ndaki karşılıklarına göre kodlandırılmıştır⁵ (Munsell Soil Color Chart, Chicago 1954; Rye, 1981: 119).

Bu bölümde yer alan tüm terimler, sadece çalışma malzemesinin özelliklerini yansıtmaktadır. Tanımlarda, Prehistorya Ana Bilim Dalı'nın geleneksel çanak çömlek dilinin yansıtılmasına da özen gösterilmiştir.

---

⁴ Çanak çömlek kullanımı ve teknolojisi için bkz.: Güner, 1988; Rye, 1981; Rice, 1987; Prehistoric Ceramics Research Group, 1992.

⁵ Devetüyü 7,5 YR 6/4, 7/4 – 5 YR 6/4; Pembe 2,5 YR 6/8 – 5 YR 5/6; Pembemsi Gri 7,5 YR 6/2; Pembemsi Kahverengi 5 YR 6/4; Pembemsi Devetüyü 10 R 6/3 – 10 YR 5/2; Pembemsi Kırmızı 5 YR 7/4; Kırmızımsı Kahverengi 5 YR 5/3 – 10 R 4/2; Kırmızı 2,5 YR 4/3 – 10 R 4/4, 5/4; Açık Kahverengi 2,5 YR 6/6; Kahverengi 7,5 YR 5/4, 10 R 5/2, 5/3; Koyu Kahverengi 5 YR 6/3 – 6/6; Koyu Kahve-Kırmızımsı 10 R 4/3, 4/4, 4/6, 5/4; Gri 5 YR 5/2; Açık Gri 10 YR 6/1; Koyu Gri 7,5 YR 4/1; Koyu Gri – Siyahımsı 2,5 Y 5/2; Krem 10 YR 7/3, 8/4 – 5 YR 7/2, 7/4; Kiremit 10R 6/4; Bej 7,5 YR 7/4 – 10R 6/2 – 10 YR 7/2; Siyah 2,5 YR 4/2.

Yüzey Rengi: Kap yüzeylerinin fırınlamadan sonra, dışta ve içte aldığı renktir. Fırınlamadan dolayı bazı kaplar alacalı, bazılarıysa yangın etkisiyle kızarmıştır.

Yüzey Dokusu: Tüm işlemleri tamamlanarak fırınlanmış kap yüzeyinin görünümü ve ele nasıl geldiğidir. Açık izli, kaygan, girintili çıkıntılı, pürüklü, tarazlı, gevremiş gibi.

Düzelti: Islak ya da tam kurumamış kap yüzeylerinin elle ya da herhangi bir nesne yardımıyla, renk farkı oluşturmayacak biçimde düzeltilmesi işlemidir. Düzelti, yapılışına ve düzelti işlemlerinde gösterilen özene göre tanımlanır. Islak sıvazlama ve kendinden astarsa, tam kurumamış kap yüzeyini, daha düzgün ve geçirimsiz bir hale getirmek üzere, ıslak elle sıvazlanmasıdır. Bu tarz düzelti, geniş ağızlı biçimlerde içte ve dışta, dar ağızlı biçimlerdeyse dışta ve içte elin yetiştirebileceği kadarıyla ağız ya da boyun kısmında görülebilir. Aynı suyun, uzun süre değişik kapların yüzeylerinin sıvazlanmasında kullanılmasıyla, eldeki kil artıkları suya karışarak sıvazlanan kapların yüzeyleri üzerine taşınır. Bunun sonucunda fırınlamadan sonra kap yüzeylerinde açık renkli bir tabaka oluşabilir. Bu türden, hamur ve yüzey arasında renk değişimleri, çoğu zaman arkeologlar tarafından kendinden astarlı olarak tanımlanır.

Açıklama: “Çömlekçi hamurundan, çeşitli yöntemlerle elde yapılmış (el ayası, kalıp, sıvazlama, kangal vb.) ya da tornada (hızlı dönen çarkta) çekilmiş bir kabın, fırınlamadan önce bir süre kurumaya bırakılarak, deri (sepi) sertliğini aldıktan sonra yüzeyi sert (perdah taşı, tahta, kemik vb.) ya da yumuşak (bez, deri vb.) bir alet sürtülerek parlatılmasına açıklama denir. Sert açıda, açık aletin türüne, biçimine, uygulama şekli ve yönüne bağlı olarak, açık aleti izleri, kap yüzeyinde dikine, yatay, çapraz ya da karışık yönlerde, sık ya da seyrek aralıklarla parlayarak belirginleşir. Yumuşak açıdaysa, açıklanan kap yüzeyinde yalnızca belirli bir parlaklık elde edilir; açık aleti izleri görülmez. Açık, kabın biçim ve işlevine göre her iki yüzde, yalnızca dışta, yalnızca içte, yer yer ya da uygun görülen sınırlı alanlarda bezek biçiminde olabilir. Açık, parçanın görünümünü daha özenli kılmanın yanı sıra, kap yüzeyindeki gözeneklerin kapanmasını da sağladığından, çanak çömleğin geçirgenliğini azaltarak, yapım kalitesini de yükseltir. Çömlekçi kilinin yapısı, varılmak istenen

sonuç, gösterilen özen, yapan kişinin deneyimi ve becerisi açık kalitesini doğrudan etkiler. Açık zamanla aşınabilir” (Gülçur, 1997c: 15).

Hamur: Kırmızı yanıslı kilden, çanak çömlek üretmek üzere hazırlanıp, suyla yoğrulmuş çamurdur. Hamur, üretilmek istenen kabın tür ve niteliğine göre, çömlekçi ustası tarafından değişik kıvrımlarda, tek bir kil ya da değişik özelliklerde killer birbirine katılarak hazırlanır (bkz. s. 78, dipnot 8).

Hamur Rengi: Pişirildikten sonra hamurun aldığı renktir. Çalışma malzemesinin büyük bir bölümü, ağır yangının etkisiyle orijinal rengini kaybetmiştir.

Hamur Dokusu: Yüzey dokusunda olduğu gibi, hamurun fırınlanmadan sonra kesitlerden belirlenebilen görünümüdür. Tez malzemesi tanımlanırken gevşek, orta ve sıkı dokulu terimleri kullanılmıştır.

Katkı: Organik (bitkisel, kireç/kalker gibi) ve mineral olmak üzere iki ana grupta incelenen katkı maddeleri, bir diğer tanımla kirleticiler, matriks⁶ içinde suyun yerine geçerek kilin plastiğini azaltır. Katkıların bir diğer görevi de kabın kuruma ve pişme sırasında çekme oranlarını dengeleyip çatlamasını önlemektir. Bu bağlamda, örneğin mika ve taşçık gibi bazı katkılar, ateş üzerinde kullanılacak kapların termal şoka dayanıklılığını arttırırken, diğer yandan iri kireç tanecikleri fırınlama sırasında genişlerken kap yüzeylerinin çatlamasına yol açabilir (Rye,1981: 29-36; Rice, 1987: 113-120). Katkı tür, renk, biçim ve boyutlarına göre de tanımlanır. Katkı boyutları, hamurlarda saptanan kirletici boyutlarının ortalamaları esas alınarak iri, orta ve küçük olarak nitelendirilmiştir. Mineral katkıların biçimlerinde, yer bilimlerinde önerilen ufalanma şekilleri esas alınmıştır (Prehistoric Ceramics Research Group, 1992: 33-35). Katkı, oranlarına göre az, orta, yoğun katkılı olarak nitelendirilmiştir.

Fırınlama: Biçimlendirilmiş kabın, deri sertliğine ulaştıktan sonra, tamamen suyunu kaybedip, katılaşmasını sağlamak amacıyla 450°C ve üzerinde pişirilmesidir. Kilin ergime derecesi $\pm 1200^{\circ}\text{C}$ dir (Rye,1981: 24-28/96-103; Rice, 1987: 152-164). 14 Numaralı Ev başodada yer alan iki büyük fırın etrafında açığa çıkarılan çanak çömlekler ve fırınlanmak üzere hazırlanmış pişmemiş topraktan parçalar, üretimin

---

⁶ İçinde birçok biyolojik olayın meydana geldiği, akıcılığı az, cansız bir sıvı ortam.

önemli bir ayağını oluşturan fırınlama işleminin, konut içinde yapıldığını düşündürmektedir.

Oksitlenme⁷: Fırınlama sırasında, kil içindeki demir minerallerinin yeterli derecede oksijen alması sonucu açık renkli kesit ve cidarların elde edilmesidir. Çalışma malzemesinin büyük bir bölümü ağır yangın geçirdiğinden, ikincil olarak okside olmuştur. Bu durum, parça kesitlerinde ve bazı kapların yan yana gelen iki parçasında kendini göstermektedir (Resim 1).

Resim 1: Okside Çanak Çömlek Örnekleri

Karbonlaşma: Fırınlama sırasında, kil içindeki demir minerallerinin yeterli derecede oksijen alamaması sonucu, griden siyaha dönüşen renklerde yapımların elde edilmesidir.

Öz: Fırınlama sırasında okside, iç ve dış kenarlar arasında yer alan kesitin orta bölümünde, koyu renkli bir çekirdeğin oluşmasıdır (Resim 2).

⁷ Oksitlenme, Karbonlaşma, Öz için ayrıca bkz.: Rye,1981: 114-118.

Resim 2: Kesitte Koyu Renkli Çekirdek Örneği

Sertlik Derecesi: Arkeolojik malzeme olarak günümüze ulaşabilen örnekler, çoğu zaman orijinal özelliklerini kaybedip, toprak altında/üzerinde veya depo alanlarında bulundukları ortama da bağlı olarak çeşitli fiziksel ve kimyasal değişimlere uğrarlar. Bu nedenle, tez malzemesinin sertlik dereceleri, fırınlama sonrasındaki orijinal değerleri değil, günümüze ulaşan, olasılıkla değişime uğramış yüzeylerin sertlik derecelerini yansıtmaktadır. Parçaların sertlik derecelerinin belirlenmesinde, Mohs Skalası'yla birlikte verilen ve tarih öncesi arkeolojisinde geleneksel yöntemlerle çanak çömlek sertlik derecelerini belirlemekte kullanılan araçlardan faydalanılmıştır⁸.

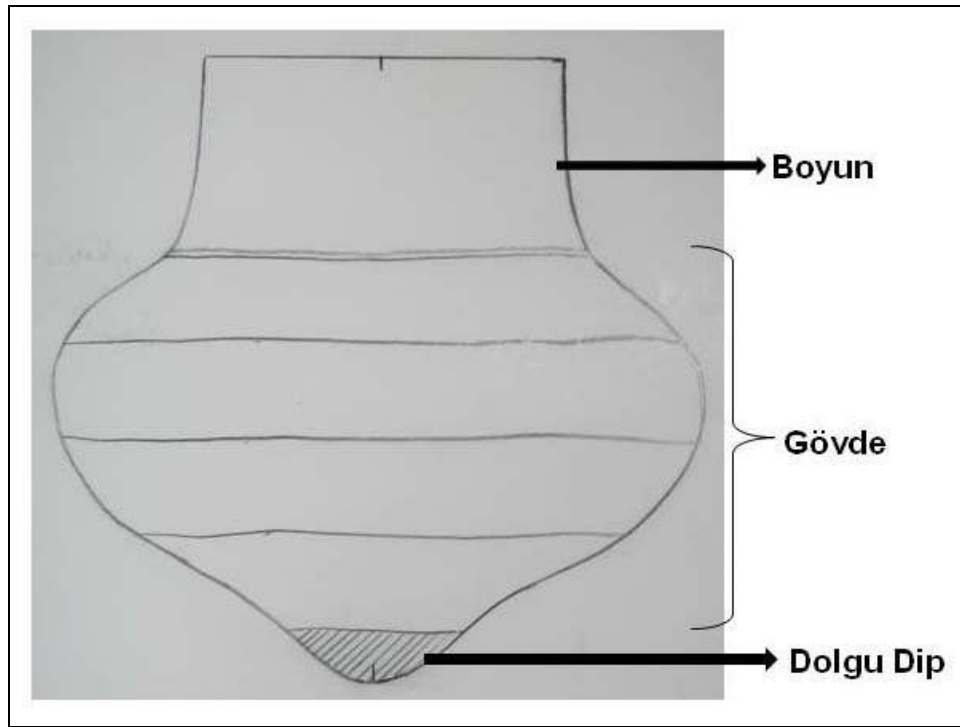
Çizmekte Kullanılan Araçlar	Sertlik Derecesi
Tırnak	2,5
Bıçak Ağzı	5,5
Çelik	6,5

2.3. Çanak Çömlek Yapım Teknikleri

Güvercinkayası çanak çömleği el yapımıdır. Elde biçimlendirilen kaplarda, birkaç yapım tekniği uygulanmıştır. Günlük kullanım kapları tek seferde biçimlendirilirken, depolama kaplarının aşamalı olarak yükseltildiği gözlemlenmiştir. Diğer örneklerden farklı olarak, tek parçayla temsil edilen bir çömleke çekiçleme yöntemiyle yapılmıştır. Güvercinkayası'nda depolama kapları dipleriyle de dikkat çekmektedir. Kabin boyutlarına göre değişen, ortalama 10cm kalınlığında dolgu dipler, gövdeyi taşıyamayacak kadar ufaktır. Bu nedenle bu türden kaplar, mekân içlerine açılan kap sokularına oturtularak, etrafı kille sıvanıp sabitlenirler (bkz. Resim 59).

⁸ Sertlikle ilgili kıstaslar ve basit ölçüm yöntemleri için ayrıca bkz.: Ökse, 1999

Fitil Kangal Yöntemi: Bu yöntemin daha çok depolama kaplarında uygulandığı görülmektedir. Yapılacak kabın büyüklüğüne göre, dip, gövde ve boyun/ağız kısmı ayrı ayrı hazırlanır (Tablo 2). Uzun, sucuk biçiminde hazırlanan hamur, döndürülerek iki ucu birleştirilip üzerine baskı uygulanarak yükseltilir. Kabın değişik bölümlerini oluşturmak üzere hazırlanan bu parçalar, üst üste konularak, istenilen yükseklik ve biçim elde edilir. Parçaların birleşme yerlerine ıslak sıvazlama yapılarak birbirlerine ulanmaları sağlanır. Bu tip kapların kırıklarına bakıldığında, eklenme yerlerindeki kırılma düzlemleri rahatlıkla takip edilebilmektedir⁹.

Tablo 2: Fitil Kangal Yöntemi Şematik Çizim

Bu yapım tekniğine bağlı olarak, iri küp/çömlek parçalarında gözlemlenen bir diğer özellikte fitil kırıklarıdır (Resim 3). Ana parçalardan birinde (gövde vb.) açılan yuvaya, diğer ana parçanın (dip vb.) birleşme yerinde bırakılan çıkıntı yerleştirilip, yine ıslak sıvazlama yapılarak ayrı ayrı hazırlanan kap bölümleri birbirine eklenmiş olur.

⁹ bkz. Katalog No: 60, 63, 71, 66, 67, 68, 83

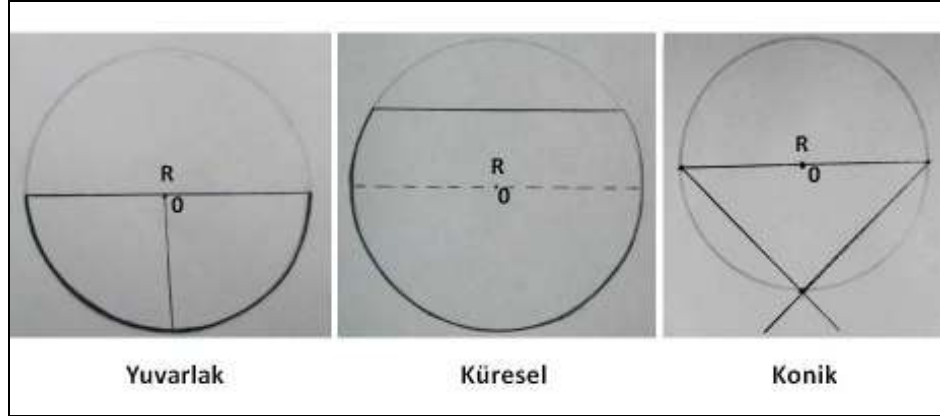
Resim 3: Fitol Kırıkları

Çekiçleme: Fırınlanmamış kap yüzeyini geçirimsiz hale getirmek üzere, kabın içine yerleştirilen örs benzeri bir altlıkla, kabı döndüre döndüre, çekiç benzeri bir alet yardımıyla dış yüzeyi dövme, sıkıştırma işlemidir. Kap yüzeyinde uygulanan bu işlem, örs ve çekiçle uygulanan bakır dövmeciliğini hatırlatmaktadır. Ele geçen tek parlak örnekte, çekiçleme izleri, açıklama işleminin girintili çıkıntılı yüzeyde bıraktığı mat ve parlak kısımlarından da anlaşılmaktadır. Çekiçleme işlemi, ağızdan, dibe kadar kabın tüm yüzeyine uygulanarak, tüm kap profili boyunca oldukça ince bir cidar elde edilmiştir (bkz. Kat. No:56, Tip No: VA2b).

2.4. Tipoloji¹⁰

13. kazı sezonunu geride bırakan Güvercinkayası kazısı, ilk yıllardan itibaren belli bir standarda oturtulmuş kaplarıyla ve depolama üniteleriyle dikkat çekmektedir. Bu kaplar üzerinde şimdiye kadar detaylı bir çalışma yapılamamasına rağmen, ana mal ve tip grupları saptanabilmiştir. Çalışmamızda tipolojik ayrımın detaylandırılmasında etken, Güvercinkayası kaplarının geneli tanımlanırken, 14 Numaralı Ev malzemesinin, çanak çömlek üzerinde yapılacak yeni çalışmalarda yol gösterici olabileceğidir. Tip tanımlamalarında kullanılan yuvarlak, küresel ve konik gibi ana biçimlerin neler oldukları da şematik çizim olarak verilmiştir (Tablo 3).

¹⁰ Tipoloji ayrımı için ayrıca bkz.: Ökse, 2002

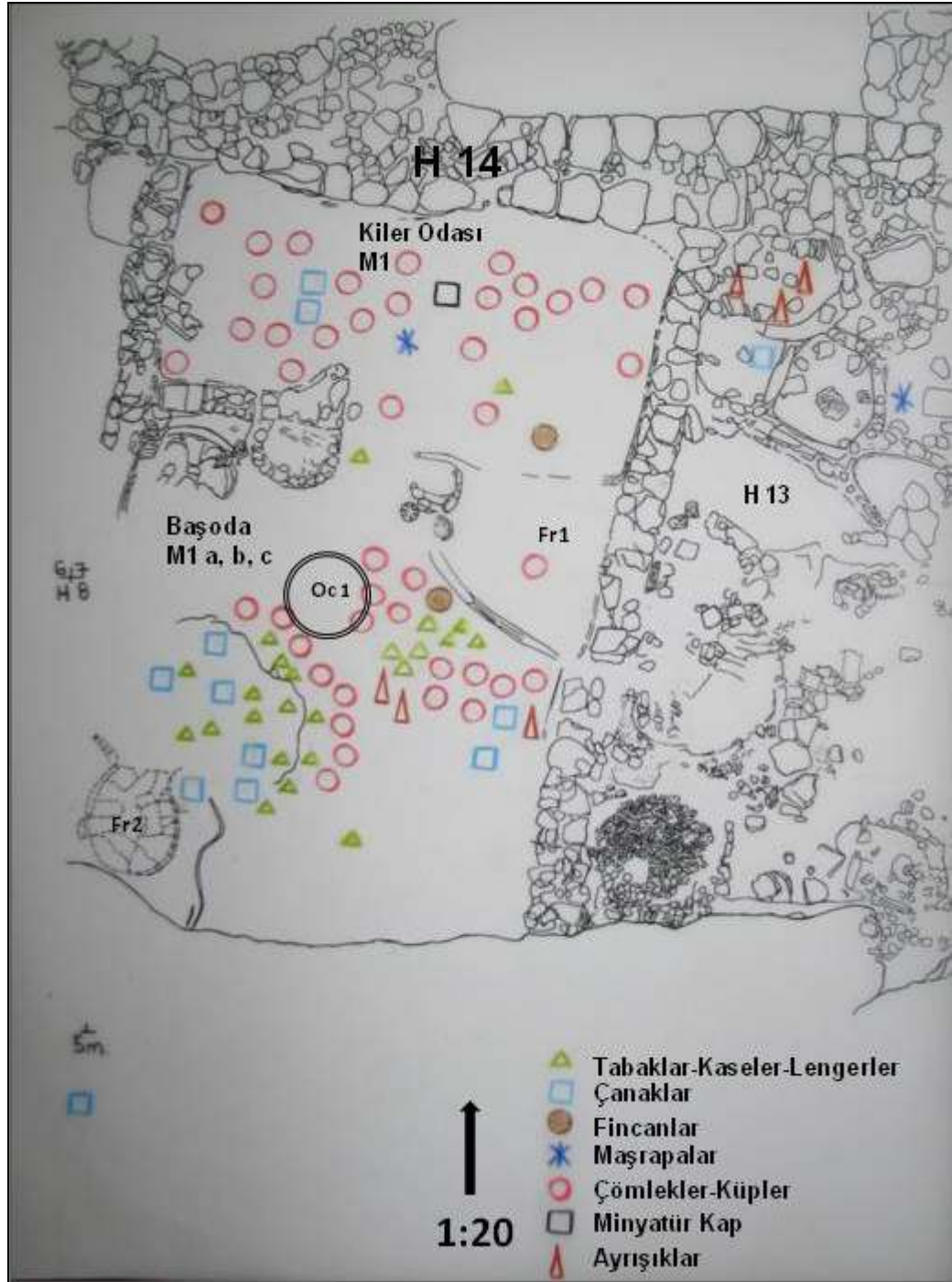
Tablo 3: Tipolojide Kullanılan Ana Biçimlerin Şematik Çizimleri

Tez malzemesinde tipolojik ayırım yapılırken, kaplar fonksiyonlarına göre ana gruplara ayrılmış, alt gruplarıysa öncelikle gövde formları, daha sonra boyun ve ağız tipleri belirlemiştir. Fonksiyonlarına göre ayrılan kap çeşitlemesi, günlük kullanım ve depolama kapları olarak iki ana başlıkta toplanmış, bu gruplardan birine girmeyen kap ve kap parçalarıysa diğer kaplar adı altında tanımlanmıştır. Tüm kapların ortak özellikleri, ağızlarının basitçe bitirilmiş ve el yapımı olmasıdır.

Bu ayırımdan hareketle, her tipin ve benzer tiplerin konut içinde nerelerde ele geçtiği sayısal olarak (Tablo 4), bulundukları alanlar da yoğunluk olarak saptanabilmıştır (Plan 1). Bu tip ayrımlarla ilgili bir senteze gidilerek, elde edilen bilgiler tipolojik tanımlamaların ardından verilmiştir.

TİPLER	BAŞ ODA	KİLER ODASI	KOMŞUEMLER	TOPLAM
1. GRUP GÜNLÜK KULLANIM KAPLARI				
I. TABAKLAR KASELER LİNGERLER	23	1	-	24
II. ÇANAKLAR	8	2	2	12
III. FİNCANLAR	1	1	-	2
IV. MAŞRAPALAR	-	1	1	2
2. GRUP DEPOLAMA KAPLARI				
V. ÇÖMEKLER KÜFLER	20	24	-	44
3. GRUP DİĞER KAPLAR				
VI. MİNİYATÜR KAPLAR	-	1	-	1
VII. AYRIŞIKLAR	3	-	3	6
				91

Tablo 4: H 14 Çanak Çömlek Tipleri Sayısal Dağılımı

Plan 1: H 14 Çanak Çömlek Buluntuları Yoğunluk Haritası

Günlük Kullanım Kapları

I. Tabaklar-Kâseler-Lengerler

Yükseklikleri en fazla ağız çapının $\frac{1}{2}$ 'si kadar ve gövde çapı ağız çapından dar kaplar tabaklar ve kâseler olarak tanımlanmıştır. Bu grubun ortak özelliği kabin en geniş yerinin ağız olmasıdır. Lengerler kâse gruplarının en irisidir. Bu grupta yer alan kaplar, gövde biçimlerine göre yuvarlak ya da konik gövdeli ve tek örnekle boyunlu olmak üzere 3 ana grupta incelenmiş ve kendi içlerinde alt gruplara ayrılmıştır. Bu gruptaki kaplardan **Kat No:** 1, 2, 3, 4, 8, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22 başodada yer alan Fr.2'nin, 5, 6, 7, 9, 10, 18, 24 Fr.1'in etrafından, 13 ve 23 ise kiler odasında açığa çıkarılmıştır.

A- Yuvarlak Gövdeli

Bu ana biçim grubunun ilk alt ayrımını yuvarlak gövdeliler oluşturmaktadır. Yuvarlak gövdeli kaplarda çap merkezinden geçen ve çemberde son bulan tüm doğrular (basık yuvarlak gövdeli kapların dışında) birbirine eşittir.

1- Basit Yuvarlak Gövdeli; **Kat No: 1, 2, 3, 4, 5, 6**

Ağız çapı iki nokta arasındaki en geniş doğrudur. Kap simetrik olarak tümlendiğinde elde edilen dairenin çapı ve yüksekliği eşittir.

2- Dikleşen Kenarlı Yuvarlak Gövdeli; **Kat No: 7, 8, 9**

Gövde üzerindeki en geniş çaptan, dike yakın bir açıyla ağza doğru hafifçe daralır. **Kat No: 10**

3- Basık Yuvarlak Gövdeli,

Ağız çapı iki nokta arasındaki en geniş doğrudur. Yüksekliği ağız yarıçapından daha küçüktür.

B- Konik Gövdeli

Ağız çapı bir çemberin çapını oluşturan ve yan kenarların dibe doğru kesiştiği varsayıldığında sadece iki noktadan çembere değen geometrik formlardır.

1- Basit Konik Gövdeli; **Kat No: 11, 12**

Konik gövde tanımındaki gibi profilli, ağızdan dibe doğru sabit bir oranla daralan üçgenimsi formdur.

2- İçe Döner Kenarlı Konik Gövdeli; **Kat No: 13**

Gövdenin en geniş yerinden ağza doğru, daralan açıyla bitirilir.

3- Yayvan Konik Gövdeli; **Kat No: 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22**

Alt gruptaki diğer tiplere oranla taban açısı daha geniştir.

4- Hafif “S” Kıvrımlı Konik Gövdeli; **Kat No: 23**

Genişleyerek yükselen kaptan kenarlar ağza doğru hafif dalgalanarak sonlanmıştır.

C- Boyunlu Kâse; **Kat No: 24**

Konik gövde üzerinde, en geniş yerinden içe doğru girinti yaparak dik bir açıyla yükselen boyunludur.

II. Çanaklar

Ağız çapı gövde çapından daha dar, derinlikleri en fazla ağız çapı kadar, kulplu ya da kulpsuz kaplar çanak olarak tanımlanmıştır. Malzeme içinde tüm çanaklar küresel gövdeli olup, 3 alt grupta incelenmiştir. **Kat No: 25, 26, 27, 28, 29, 33** başodada yer alan Fr.2 ve Oc.2, 30, 31 Fr.1 etrafında, 32, 36 kiler odasında, 34 ve 35 ise H 13'te açığa çıkarılmıştır.

A- Basit Küresel Gövdeli; **Kat No: 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31**

Bu tipler, bir çemberin içine oturtulduğunda kap profili çemberle birebir örtüşür.

B- Dikleşen Kenarlı Küresel Gövdeli; **Kat No: 32, 33**

Gövdenin en geniş yerinden ağza doğru dikleşerek bitirilir.

C- Omurgalı Küresel Gövdeli; **Kat No: 34, 35, 36 kiler**

Gövdenin en geniş yerinden, keskin bir dönüşle ağza doğru daralır.

III. Fincanlar

Ağız çapı gövde çapından dar ya da geniş, tek kulplu, ufak kaplar fincan olarak tanımlanmıştır. İki parçayla temsil edilen fincanlar, kulp ve ağızda gösterdikleri farklılıkla tanımlanmıştır. Biri kiler diğeri başodada olmak üzere iki tip fincan belgelenmiştir.

A- Basit Konik Gövdeli; **Kat No: 37**

Konik gövde tanımındaki gibi profilli, ağızdan dibe doğru sabit bir oranla daralan üçgenimsi formdur.

B- Çift Konik Gövdeli; Kat No: 38

İki basit konik gövdeli kabın, ağız ağza oturtulmuş gibi görüldüğü tiplerdir.

IV. Maşrapalar

Ağız çapı hemen hemen gövde çapı kadar olan, sıkma boyunlu, tek kulplu ufak kaplar maşrapa olarak tanımlanmıştır. İki örnekle temsil edilen maşrapalar, yuvarlak ve çift konik gövdeli olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Biri kiler odası diğeri H 13'te olmak üzere iki tip maşrapa açığa çıkarılmıştır.

A- Yuvarlak Gövdeli; Kat No: 39

Boynu yuvarlak gövdenin en geniş yerinden daha dar, ağız çapı ise hemen hemen gövde çapı kadardır.

B- Çift Konik Gövdeli; Kat No: 40

Ağız ağza oturtulmuş iki basit konik gövdeli kap görünümlü gövde üzerinde yükselen, ağza doğru genişleyen boyunludur.

Depolama Kapları

V. Çömlekler/Küpler

Bu gruptaki kaplar boyutlarına göre, çömlek ve küp olarak iki gruba ayrılmıştır. Gövde çapı ağız çapından geniş, dar ağızlı, derin kaplar çömlek, gövde çapı ağız çapından geniş, dar ağızlı, boyunlu, derin ve iri kaplarsa küp olarak tanımlanmıştır. Güvercinkayasası'nın en yoğun kap gurubunu oluşturan depolama kapları, boyunsuz çömlekler ve boyunlu çömlekler/küpler olarak iki ana gruba ayrılmıştır. Depo kaplarının oluşturduğu bu grupta, **Kat No: 41, 42, 43, 44, 50, 51, 53, 55, 56, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 82, 83, 84** kiler odasında, **44, 45, 47, 48, 49, 64, 70, 76, 77, 79, 81** başodada yer alan Fr.1'n etrafında, **46, 52, 58, 59, 74, 75, 78, 80** Fr.2'nin etrafında, **54** ve **57** ise başodanın kuzeyinde açığa çıkarılmıştır. Çömlekler ve küpler aşağıdaki şekilde alt gruplara ayrılmıştır.

A- Boyunsuz Çömlekler

1- Yuvarlak Gövdeli; Kat No: 41, 42, 43

Bu tipler, bir çemberin içine oturtulduğunda kap profili çemberle birebir örtüşür

2- Çift Konik Gövdeli

İki basit konik gövdeli kabın, ağız ağza oturtulmuş gibi görüldüğü tiplerdir

- a. Dar Ağızlı Çift Konik Gövdeli; **Kat No: 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51**

Gövde çapı üzerinde yükselen kenar profillerinin ağız çapına doğru daralmasıdır.

- b. Hafif Dışa Açılan Ağızlı Çift Konik Gövdeli; **Kat No: 52, 53, 54, 55, 56**

Gövde çapı üzerinde daralarak yükselen kenar profillerinin, hafif genişleyerek ağızda bitirilmesi.

B- Boyunlu Çömlekler/Küpler

- 1- Ters Konik Boyunlu; **Kat No: 57, 58, 59**

Boynun iki kenarını oluşturan doğrular, ağız üzerinden uzatılarak kesiştirildiğinde oluşan üçgendir.

- a. Basık Yuvarlak Gövdeli; **Kat No: 60**

Boyun çapı, gövdenin en geniş yerinden dar, ağız çapındansa geniş, yuvarlak gövde her iki kenardan yassılaştırılarak daraltılmıştır.

- b. Yuvarlak Gövdeli; **Kat No: 61**

Boyun çapı, gövdenin en geniş yerinden dar, ağız çapındansa geniş, gövde bir çemberin içine oturtulduğunda profili bir çemberle birebir örtüşür.

- 2- Silindirik Boyunlu

Bir dikdörtgenin bir kenarı etrafında döndürülmesiyle elde edilen, alt ve üst tabanı daire olan geometrik cisim silindir olarak tanımlanmaktadır¹¹. Bu tanıma göre, silindirik boyunlarda, karşılıklı kenar uzunlukları ve alt/üst taban çapları eşittir.

- a. Basit Küresel Gövdeli; **Kat No: 62, 63**

Boyunla ağız çapı eşit ve gövdenin en geniş yerinden dar, küresel gövde bir çemberin içine oturtulduğunda profili çemberle birebir örtüşür.

- 3- Hafif Dışa Açılan Boyunlu; **Kat No: 64, 65**

Boyun kenarları, ağza doğru hafif genişleyerek bitirilir.

- a. Kompozit Gövdeli, Sarkık Omurgalı; **Kat No: 66, 67**

¹¹ bkz.: Silindir tanımı için, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Silindir>

Tek bir biçimle tanımlanamayan, birkaç değişik tipin aynı kap üzerinde görüldüğü karma tiplerdir. Malzeme içindeki bu örnekler, simetrik olmayan çift konik gövdeli ve üst konik parça aşağı itilmişçesine yanlara doğru yayık görünümlüdür.

b. Şişkin Karınlı; **Kat No: 68, 69, 70**

Boyun altından başlayan gövde, dış bükey ve çıkık omuz yaparak, dibe doğru sivrilmektedir.

c. Elips Gövdeli; **Kat No: 71, 72**

Bir çemberin çekerek uzatılmış formu gibidir. Boyun çizgisiyle dip arasında kalan gövde yüksekliği, gövdenin en geniş yerinden daha fazladır.

4- Dışa Açılan Boyunlu; **Kat No: 73, 74, 75, 76 77, 78, 79, 80, 81**

Boynun iki kenarı, iç bükey bir kavis yapacak biçimde ortada birbirlerine yaklaşmaktadır.

a. Yuvarlak Gövdeli; **Kat No: 82**

Daire biçimli gövdenin çapı ve yüksekliği eşittir.

b. Şişkin Karınlı; **Kat No: 83, 84**

Boyun altından başlayan gövde, dış bükey ve geniş kavisli bir profille dibe doğru hafifçe daralmaktadır.

Diğer Kaplar

VI. Minyatür Kap; **Kat No: 85**

Belirli bir işlev taşımayan minik kap. Tek bir örnekle temsil edilen minyatür kap kiler odasında açığa çıkarılmıştır. Çift konik gövdeli, silindirik boyunludur.

VII. Ayırışıklar

Tez malzemesi içinde ana tip gruplarından biriyle örtüşmeyen, bir ya da iki örnekle temsil edilen parçaların yer aldığı alt gruptur. İçlerinde, olası akıtma deliğiyle huni, iki bezemeli parça ve diğer diplerden farklı olarak hafif içbükey bir dip parçası yer almaktadır. Bu grupta yer alan huni ve dip parçası başodada Fr1 etrafında, diğer gövde parçalarıysa başoda ve komşu ev H 13'ten çıkarılmıştır.

A- Huni; **Kat No: 86**

Koni biçiminde, dar yanında boynu bulunan; doldurma boşaltma ve süzme işlemlerinde kullanılan gereç¹².

B- Gövde Parçaları

1- Basık Şişkin **Kat No: 87**

Gövde yarıçapı, yükseklikten büyüktür.

2- Bezemeliler

I. Yiv Bezekli; **Kat No: 88**

II. Tırnak Bezekli; **Kat No: 89, 90**

3- Hafif İç Bükey Dip; **Kat No: 91**

Dip bir düzleme oturtulduğunda, diple oturma düzlemi arasında bir boşluk kalmakta, dip içe doğru hafif girinti yapmaktadır.

Yukarıda detaylı olarak verilen tipolojik ve sayısal analizin ardından şunlar sıralanabilir:

- ✓ Başodada yer alan bütün kapların iki büyük fırın etrafında toplandığı ve her türden tipin bu odada bulunduğu saptanmıştır.
- ✓ Başodadaki bu kapların, rastlantısal olarak bu fırınların etrafında yer aldığı düşünmekten çok, çanak çömlek üretiminin aktif olarak 14 Numaralı Ev’de yapıp yapılmadığı tartışılmalıdır.
- ✓ Kiler odasında çoğunluğu depolama kapları oluşturmaktadır.
- ✓ Bu evde, set halinde her türlü ihtiyaca cevap verebilecek türden kap çeşidi bulunmaktadır.
- ✓ Özenli yapımlar daha çok komşu evdedir (H 13).

2.5. Katalog Yöntemi

14 Numaralı Ev’e ait tüm profil veren parçalarla, tümlenebilen kapların çizimleri ve fotoğrafları bir arada verilmiştir. Büyük depo kapları 1:5, diğer kaplar 1:10 ölçeğinde küçültülerek çizilmiştir. 13 Numaralı Ev çanak çömlekleri de değerlendirilip, 14 Numaralı Ev’den farklılık gösteren örnekler kataloga alınmıştır¹³. Her parça için hazırlanan kimlik bilgilerinde, tip tablosuna bağlı olarak¹⁴ katalog ve

¹² bkz.: Huni tanımı için, <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=158710>

¹³ bkz.: Kat No: 34, 35, 40, 88, 89, 90

¹⁴ bkz.: s. 95-102

tip numarası, buluntu yeri, koordinat sistemindeki yeri ve arazideki yüksekliği, kabın ölçüleri, mal grubu, çizim ölçeği, hamur, renk, sertlik ve form tanımlarını içeren tanım bilgileri yer almaktadır. Kimlik bilgilerine benzer maddesi eklenmemesinin nedeni, karşılaştırma malzemesinin oldukça az sayıyla tespit edilmiş olmasıdır.

3. GENEL HATLARIYLA GÜVERCİNKAYASI YERLEŞMESİ ve 14 NUMARALI EV

3.1. GÜVERCİNKAYASI YERLEŞMESİ

3.1.1 COĞRAFİ KONUM VE YER SEÇİMİ

Güvercinkayasası'ndan yola çıkarak cevaplanması gereken ilk soru yer seçimiyle ilgilidir. Yakın çevrede gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sonucunda aynı döneme tarihlenen başka kaya üzeri yerleşmeleri de saptanmıştır¹. Alayhan Höyük örneği dışındaki buluntu alanları, kayalık ve yüksek konumları seçmiş, Anadolu arkeolojisinin geleneksel çok tabakalı höyükleri gibi ovaya değil, Güvercinkayasası gibi korunaklı ve yüksek kayalıklara konuşlanmışlardır (Gülçur, 1995a: 199; Gülçur, 2003b: 498). Kuşkusuz yer seçimi ve arazi kullanımı, yerleşmelerin boyutlarını da belirlemiştir. Böylesi bir tercihe neden olan etmenleri incelerken, çalışma alanını ve yakın çevresini tüm coğrafi değişim süreçleriyle bir arada değerlendirmek gerekmektedir (Gülçur, 1997a: 5; Gülçur, 2003b: 499).

Güvercinkayasası (P33/54), diğer adıyla Porsuklukaya, Çatalsu Apsarı Köyü'nün yaklaşık 1 km. batısında, 1/25000 ölçekli Türkiye haritası L32/a2 paftasında, Mamasun Barajı gölalanı içinde bir ada olarak işaretlidir (Enlem: 38° 24' 05", Boylam 34° 11' 47") (Gülçur-Endoğru, 1998: 86). Güvercinkayasası, bu alan içinde, üç tarafı yüksek kayalıklarla çevrili ufak bir vadinin kıyısında tek başına duran bir yükseltidir (▼1106.08m.) (Harita 3). Kayalığın güney yüzü ve batı ucu, çevrenin doğal formasyonuna uyacak biçimde, çok yüksek ve sarptır (Gülçur, 1997b: 85-86).

---

¹ bkz.: Gülçur, 1997d, 1999; Gülçur-Endoğru: 1998.

Harita 3: Güvercinkaya Konum

Eski Melendiz Yatağı'na dil şeklinde kuzeydoğu-güneybatı yönlerinde uzanan bu kayalık, her taşkın dönemi sonrası temmuz ayı ortalarından itibaren yeniden karaya bağlanmaktadır.

Yağış ortalamasının düşük olduğu yıllarda baraj gölü Melendiz Yatağı'na kadar gerilemekte, yağışlı geçen yıllardaysa doğu teras ve kuzey yamaç üzerindeki aşağı yerleşmenin bir bölümü, yaz aylarında su altında kalarak aşınmaktadır (Resim 4).

Korunaklı olduğu kadar çevreye de hâkim bir konumda bulunan Güvercinkaya'sının önemli bir özelliği de, antik/eski ulaşım ağı üzerinde bulunmasıdır. Kayalığın 500 m. doğusundan taş döşeli, antik bir yol geçmektedir. Bu yol, Avrupa'yı boydan boya katederek Kudüs'e yönelen, Aksaray'ı, *Archelais*'i, Gökçe, *Mamasun* ve Bekârlar, *Nenezi* üzerinden Kilikya Kapıları'nı tutan Niğde'ye, *Magidda*'ya bağlayan, Erken Hristiyanlık Hacı Yolu'nun bir parçasıdır (Gülçur, 1997a: 5).

Resim 4: Taşkın Döneminde, Mamasun Baraj Gölü içinde Güvercinkaya, Doğudan.

Kuzeydoğu istikametinden gelen ve çevre sakinleri tarafından göç yolu olarak da tanımlanan ikinci bir yol ise, Güvercinkaya'nın hemen güneydoğusunda, Melendiz üzerindeki yaylan yerini aşarak karşı kıyıya, Aksaray yönüne geçmekteydi. Yöre halkı, her iki yol güzergâhının, baraj yapımına kadar kullanılmakta olduğunu belirtmişlerdir.

3.1.2. Kazı Tarihçesi ve Yöntem

3.1.2.1. Kazı Tarihçesi

Orta Kalkolitik Dönem'e tarihlenen (M.Ö. 5200-4750) Güvercinkaya, "Aksaray, Nevşehir ve Niğde İlleri Yüzey Araştırmaları" sonucunda 1994 yılında tespit edilmiştir (Gülçur, 1999b: 111). Sarp ve yüksek kayalığın konumu, yerleşmenin tek bir dönemi yansıması, suyun aşındırdığı bölümlerde yer yer açığa çıkmış mimarinin düzeni, çanak çömlek, obsidiyen, sürtme taş, kemik vb yoğun yüzey buluntuları, karar aşamasında arkeolojik bir kazı için yeterli verileri oluşturmuştur.

1996 yılından bu yana kesintisiz süren kazı çalışmaları, her yıl ağustos-eylül aylarında, kendi programları dâhilinde çalışmalara katılan, uluslararası bir bilim ekibi

ve birçok stajyer öğrencinin katılımıyla sürdürülmektedir.² Arazi çalışmalarında, Çatalsu köyünden temin edilen işçiler de görev almakta, işçilerin büyük çoğunluğunu da kadınlar oluşturmaktadır. Bu özellik, işçi seçiminde diğer kazılara da öncülük etmiştir.

Aksaray Müzesi Müdürlüğü Başkanlığı'nda, katılımlı bir kazı olarak başlatılan Güvercinkayası Kazısı, 2007 yılında bakanlar kurulu kararlı kazı statüsü almıştır. Kazılar, başta İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP Birimi) olmak üzere, Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Müdürlüğü'nün yanı sıra çeşitli kişi, kurum ve kuruluşların desteğiyle süregelmektedir.

İlk dönem kazılarında, yerleşmenin doğu ve kuzey üst terasları boyunca, su erozyonu nedeniyle giderek yok olan mimari kalıntıların ve buluntuların kurtarılacak belgelenmesi hedeflenmiş (Gülçur-Endoğru, 1998: 87), amaç yerine getirildikten sonra çalışmalar, her yıl yeni hedefler belirlenerek genişletilmiştir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, 13. Kazı Sezonunu geride bırakan Güvercinkayası Kazısı, tarihöncesi arkeolojisinin güncel yöntemlerini uluslararası bir ekiple uygulamaktadır. Çalışmaların ana hedeflerinden biri de, "Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri 1993-2001 Yüzey Araştırmaları" verilerini de kullanarak, Güvercinkayası odaklı, çok katmanlı bir yerleşme ve çevre modelleme projesini gerçekleştirmektir. Bu çerçevede hazırlanan, "Orta Anadolu Tarihöncesi Yerleşmeleri ve Kültürel Çevre" başlıklı iki yıllık proje (Proje No:107K489) TÜBİTAK tarafından desteklenerek, 2008 Şubat ayı itibarıyla Gülçur başkanlığında hayata geçirilmiştir. Proje tamamlandığında, gerek pilot yerleşme olarak belirlenen Güvercinkayası, gerekse

---

² Güvercinkayası Kazısı Uluslararası Bilim Ekibi: Kazı Başkanı: Prof. Dr. S. Gülçur (İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Prehistorya A.D.), Prof. Dr. E. Eruz (İ.Ü. Orman Fak. Emekli Öğretim Üyesi, Toprak Kimyası) Prof. Dr. C. Göncüoğlu (ODTÜ-Ankara, Jeoloji), Doç. Dr. V. Toprak (ODTÜ-Ankara, Jeoloji, Coğrafi Bilgi İşlem), Doç. Dr. Ü. Yalçın (Bochum Madencilik Müzesi/Almanya, Arkeometalurji), Dr. B. Arbuckle (Harvard Üniversitesi, ABD., Arkeozooloji), Dr. H. Buitenhuis (Groningen/Hollanda, Arkeozooloji), Dr. R. Cappers Ve Uzm. H. Woldring (Groningen/Hollanda, Arkeobotanik), Dr. R. Christidou Kavala/Yunanistan, Kemik Aletler Ve Kullanım İzleri), Dr. E. Coquiougniot (Fransız Bilimler Akademisi, CNRS Lyon/Fransa, Obsidiyen Alet Endüstrisi ve Kaynak Analizleri), Dr. C. Wawruschka (Viyana Üniversitesi, Coğrafi Bilgi Sistem ve Yerleşme Modelleme), Prof. Dr. P. Kuniholm (Cornell Üniversitesi, ABD, C14 ve Dendrokronoloji), Dr. V. Filip (Prag Üniversitesi, Çek Cumhuriyeti, Arkeometri, Yağ Asidi Analizleri), I. Jaekova (Prag Üniversitesi, Çek Cumhuriyeti, Arkeometri, Karbon ve Nitrojen Analizleri), J. Kailova (Prag Üniversitesi, Çek Cumhuriyeti, Arkeometri, Fitolit Analizleri), Dr. Ivan Pavlů (Prag Üniversitesi ve Çek Bilimler Akademisi Emekli Öğretim Üyesi, Çek Cumhuriyeti, Öğütme Taşları), Dr. Jaroslav Ridky (Prag Üniversitesi ve Çek Bilimler Akademisi, Çek Cumhuriyeti, Sırtme Taş Aletler)

birbiriyle ilişkilendirilecek yakın ve uzak çevresi hakkında daha somut verilere ulaşılabilecektir (Gülçur özel görüşme).

Aksaray Müzesi'nin 2005 yılında yeni binasına taşınmasıyla, Güvercinkayası buluntuları da müze teşhir salonlarında yerini almıştır (Resim 5).

Resim 5: Aksaray Müzesi 2006 Yılı Sergisi, Güvercinkayası Kazısı Teşhiri

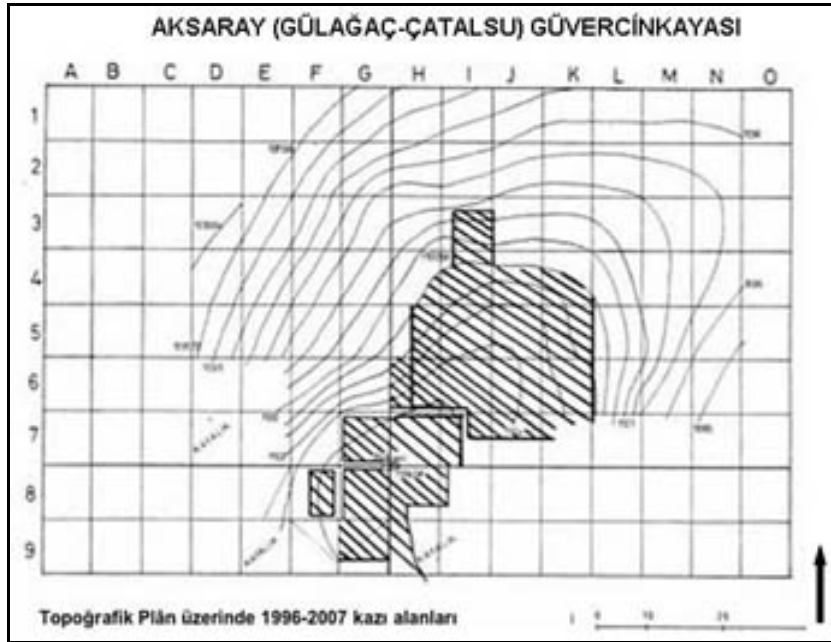
Güvercinkayası kazı başkanlığı, arazi çalışmalarının yanı sıra, bölge kültür sektörünün canlandırılmasına katkıda bulunmak üzere, yerel yöneticilerle işbirliğine gitmekte ve somut önerilerde bulunmaktadır. Bu çerçevede Gülçur tarafından özendirilen yöresel sele sepet yapımı, Gülağaç Kaymakamlığı Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından projelendirilerek, açılan kurslarla hayata geçirilmiştir.

Yine kültür sektörü ve yaygın eğitim bazında, 2008 Ağustos'unda, Gülağaç Kaymakamlığı ve Demirci Belediye Başkanlığı desteğinde, ilköğretime yönelik doğal ve kültürel çevreyi tanıtıcı, üç günlük uygulamalı bir atölye çalışması düzenlenmiştir.

3.1.2.2. Kazı Yöntemi

Güvercinkayası arazi çalışmaları 1996 yılında hazırlık ve kazı olmak üzere iki aşamada başlatılmıştır. Hazırlık aşamasında, Aksaray DSİ 44. Bölge Müdürlüğü'ne bağlı bir ekip tarafından kazı alanının 1:1000 ölçeğinde topoğrafik planı çıkartılarak kuzeye yönlendirilmiş karelej (10mx10m) sistemi oturtulmuştur (Gülçur-Endoğru

1998: 86). Topoğrafik plan (Plan 2) üzerinde açmalar, batıdan doğuya büyük harflerle, kuzeyden güneye Arap rakamlarıyla kodlanmıştır (7 H, 8 H vb). Her plânkarenin güneybatı köşesi, koordinat sisteminin 0 (sıfır) noktası olarak belirlenmiş, bu noktadan hareketle, batı-doğu hattı x, güney-kuzey hattıysa y aksı olarak tanımlanmıştır. Karelaj röper noktaları, her yıl aynı ekip tarafından kontrol edilerek yenilenmiştir. Nivo aletiyle yüksekliklerin belirlenmesinde, Güvercinkayasası'nın zirve düzlüğünde bulunan nirenginin memleket koduna göre deniz seviyesinden yüksekliği (▼1106.08m) esas alınmıştır. Kazı sırasında envantere alınan tüm buluntular, bu sisteme göre üç boyutlu olarak kaydedilmiştir.

Plan 2: Güvercinkayasası, Topoğrafik Plan Üzerinde 1996-2007 Yılları Kazı Alanları

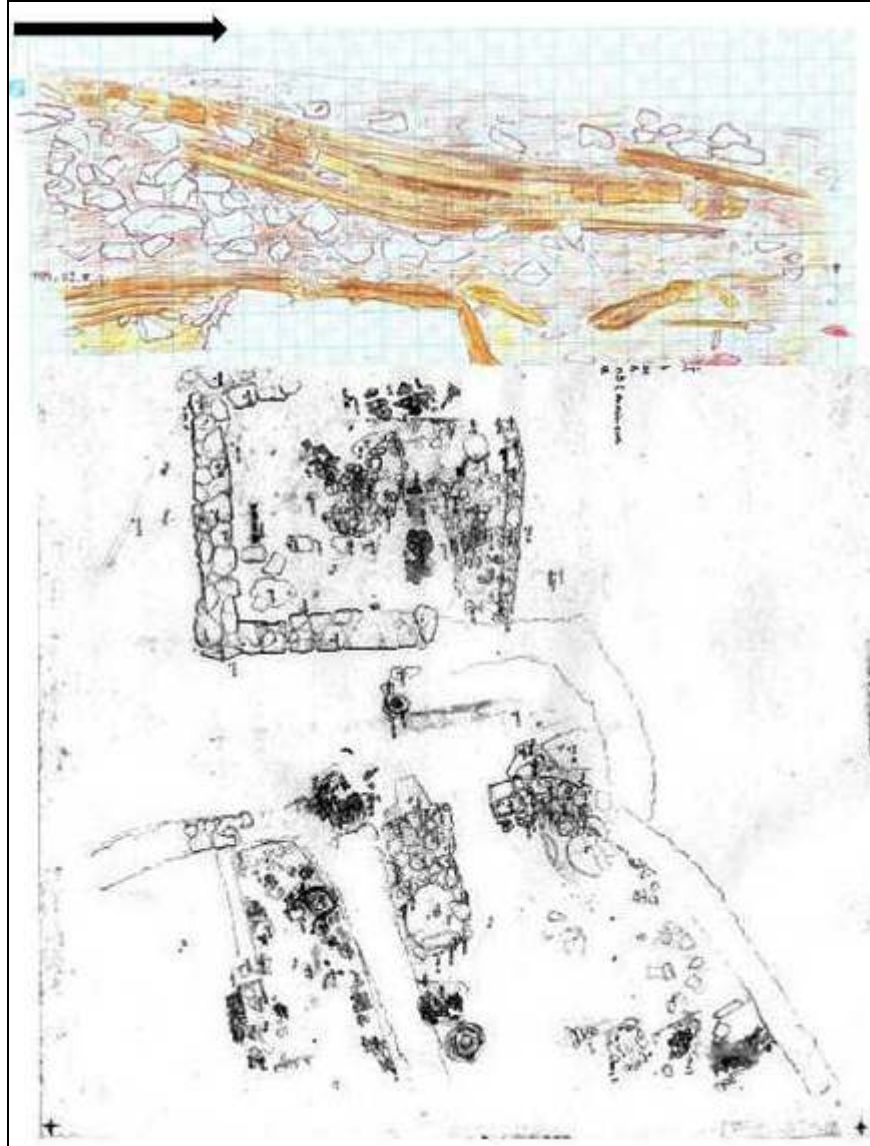
Her açma, yüzey toprağından başlayarak bağımsız bir ünite niteliğinde işlem görmüştür. Kazılar sırasında, tabakalanmayı sağlıklı biçimde takip edebilmek için, topraktaki renk ve/veya doku farklılıkları toprak atımı (ta) olarak numaralandırılmış, günlüklerde detaylandırılarak birbirinden ayrılmıştır. Ören yerindeki yapılanmanın özelliğı, birbirinden duvarlarla ayrılan birimlerin mekân (M) olarak nitelenmesini gerektirmiştir. Her açma içindeki mekânların (6 H/M1, 8 G/M3 v.s.) yanı sıra mekân içi taban (Tb), fırın (Fr), közlük (Mlt), ocak (Oc), petek (Ptk), öğütme sekisi (Öts), silo vb taşınmazlar da kodlanmış ve birden başlayarak süre gidecek biçimde numaralandırılmıştır (6 H/M1 Tb1, 8 G/M3 Ptk.2 vb.). Tümlenebilir çanak çömlek

(çç), türlerine göre küçük buluntular ve buluntu toplulukları için de aynı işlem uygulanmıştır. Diğerleri, bir yıl önceki kaldıkları numaralardan devam ettirilirken, tümlenebilir çanak çömlek dışında kalan diğer küçük buluntu numaralarıysa her yıl yeniden 1'den başlatılmıştır. Parça çanak çömlek başta olmak üzere, tüm etütlük ve analizlik malzemeler de ayrı ayrı etiketlenerek torbalanmıştır. Bu etiketlerin üzerine gerekli tüm bilgiler, koordinatları ve yükseklikleri de içerecek biçimde işlenmiştir.

Güvercinkaya'sında bitişik düzendeki konutların plânları bir ana mekân ve ana mekândan bölünmüş kiler odacığından oluşmaktadır. Çift gözlü diyebileceğimiz bu konutların büyük bir bölümü, birden fazla plân kare içinde yer almıştır. Bu nedenle konut numaraları, ancak bu alanlardaki kazılar tamamlandıktan sonra verilebilmekte ve aynı konuta ait, fakat açmalarına göre değişik mekân numaralarıyla temsil edilen birimler ve buluntular bir araya getirilebilmektedir. Örneğin 11 numaralı konut, birbirine komşu dört açma içinde saptanmıştır (6 İ/M1+M2; 6 J/M9+M10; 7 İ/M1; 7 J/M2).

Arazi çalışmaları, kazı başkanı, alan yöneticisi, açma sorumluları ve stajyer öğrencilerle yürütülmektedir. Açma başları ve yardımcıları, kazı yöntemlerinin doğru uygulanması, buluntuların belgelenmesi, 1/50 ölçekte günlük çizimler ve kazı günlüklerinin tutulmasından sorumludur. Detaylandırılmış kazı güncesini, milimetrik kâğıda çizilmiş günlük plânları, buluntu fişlerinin birer kopyasını, etütlük ve analizlik malzeme listelerini içeren kazı günlükleri, önemli birer belge niteliğindedir. Buluntu fişleri, üzerinde cevaplanması zorunlu başlıklar ve kroki alanlarıyla önceden hazırlanmıştır. Her küçük buluntu için iki kopya halinde doldurularak hazırlanan bu fişlerin biri kazı defterine yapıştırılmakta, diğeryse buluntuyla birlikte atölyeye gönderilmektedir.

Günlük plânlar dışında, evre ve tabaka plânlarının yanı sıra, önemli görülen her detay, açmalar bazında, pafta pafta, 1/20 ölçekte belgelenmektedir. Bu çizim ve plânlar tabakalanmayı yatayda belgelemeye yönelikken, 1/20 ölçekte, belirli bir standarda oturtularak renklendirilen açma kesit/profil çizimleriysa plânlarla karşılaştırıldığında tabakaların üç boyutlu olarak dikeyde de takip edilmesini sağlamaktadır (Plan 3). Her türlü mimari öge ve buluntu, ancak işlemler tamamlanıp, fotoğraflandıktan sonra kaldırılmaktadır. Arazi, atölye ve laboratuvar çalışmalarında uygulanan, üç boyutlu belgeleme sistemi, dijital ortamda yapılacak analiz ve sentezler için önemli birer veri tabanı oluşturmaktadır.

Plan 3: 6 İ Açması Taş Plan ve Batı Profili

Kazı sırasında, yeterince özenli, kaçakları önleyecek biçimde hassas çalışılmasına rağmen, gerekli görülen her alandan alınan topraklar elenmekte ve botanik kalıntılarını belirlemek üzere yüzdürme yapılmaktadır.

Koruma ve onarım işlemleri, kazı ekibi içinde yer alan restoratör ve stajyer öğrenci statüsündeki yardımcılarla gerçekleştirilmiştir. Bu ekip üyeleri, arazi ve atölye çalışmalarında, malzemelerin özgün niteliklerini değiştirmeyen, geri dönüşümlü kimyasal maddeler kullanmaktadırlar (bkz. s. .23-25).

Kazı çalışmalarında belgelenerek toplanan çanak çömlek, obsidiyen ve hayvan kemikleri, ön işlemden geçirilmek üzere tepe atölyesine gönderilmektedir. Çanak

  lek dışında, türlerine göre ayrılan malzeme, yıkandıktan sonra kurutulmakta ve üzerleri yazıldıktan sonra uzmanları tarafından incelenmek üzere etiketlenip torbalanmaktadır. En yoğun buluntu topluluğunu oluşturan çanak   leklerinse, mal gruplarıyla tip özelliklerine göre bir  n elemeden geçirilip, istatistikleri tutulurken, t mlenilebilir, form veren ve özellikli parçalar da ayrılmaktadır. Bunların içinden seçilen örnekler çizimleri yapılarak fotoğraflanmaktadır. Güvercinkayası Kazı Evi'ne ait depolarda saklanan etütlük çanak   lek, ait oldukları konutlar ve evrelerine göre istiflenmekte, malzemenin bu şekilde depolanması, ileriye dönük çalışmaları kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

3.2. Yerleşme Düzeni, Konut İçi Taşınmazlar, Hammadde Kullanımı, Geçim Ekonomisi ve Arkeometri alışmaları

3.2.1. Yerleşme Düzeni

Ekonomisi, tarım ve hayvancılığa dayanan Güvercinkayası Yerleşmesi, Orta Anadolu'nun kentleşme sürecine ışık tutabilecek verilerle donatılmıştır. Yer seçimi, konum, yerleşme stratejisi bu anlamda önemli öğelerdir. Yerleşme stratejisindeki değişiklikler, i devinimin de göstergesidir. Temel  ğeleri, arazinin doğal yapısına uyacak biçimde önceden belirlenmiş Güvercinkayası mimarisi, bir tasarım ürünüdür. Tasarımdan amaç, evre baskısı ve toplumun i dinamiklerini yanıtlayacak en uygun düzeni sağlamaktır (Resim 6), (Gülçur-Endoğru, 2001: 47; Kiper-Gülçur, 2005: 18).

Resim 6: Güvercinkaya Hava Fotoğrafı

1997 yılında, daha sonraları 14 Numaralı Ev olarak adlandırılacak yanıklı alan (7-8/H) kazılarının başlatılmasıyla, yerleşme düzeninde bazı değişimlerin yaşandığı anlaşılmıştır. Yerleşmenin diğer kesimlerinde rastlanlamayan ağır yangın, 13 Numaralı Ev'in içine sonradan yerleştirildiği belirlenen silo yapıları ve her iki yapının kuzey sınırını kalın duvarların oluşturması, bu değişimin, bir göstergesi olarak, önerilmektedir. Bu iki binanın hemen kuzeyinde saptanan sekmeli kerpiç duvarın kaldırılmasıyla açığa çıkan kule benzeri yapı, oldukça karmaşık bir savunma sistemiyle karşı karşıya kalındığını belgelemektedir.

Kayalığın zirve düzlüğünde gerçekleştirilen kazıların ilerlemesiyle 2005 yılından itibaren, Güvercinkayasası yerleşmesinin aşağı ve yukarı yerleşme biçiminde, bir iç kale yapısıyla değişime uğradığı, kesinlik kazanmıştır (Plan 4) (Kiper-Gülçur, 2007: 118). Bu çerçevede, böylesi bir ayrıma neden gidildiğini ve yerleşmenin tabakalanma düzenini anlamak üzere, önce genel mimari özelliklerden bahsedilecektir³.

Plan 4: Güvercinkayasası Basitleştirilmiş Genel Mimari Plan

³ Güvercinkayasası Yerleşmesi konutları uluslararası literatüre uygun olarak "H" (House:Ev) olarak kısaltılmıştır.

Aşağı Yerleşme

Kazının ilk yıllarında, kapsamlı yüzey toplamalarının ardından, yoğun su erozyonu nedeniyle giderek yok olan mimari kalıntıları kurtarmak üzere, aşağı yerleşmenin konuşlandığı terasın, tahribata açık doğu ve kuzey kesimleri öncelikli alanlar olarak belirlenmiştir (Resim 7). Teras çalışmaları 4 İ, 4 J, 4 K, 5 K ve 6 K plan karelerinde yoğunlaşmıştır (Gülçur-Endoğru, 1998: 86-87) (bkz. Plan 4).

1996 kazı sezonunda edinilen ilk izlenimler:

- ✓ Anakaya yüzeyine diziler oluşturacak biçimde oyulmuş, ± 18 cm çapında ve ± 10 cm derinliğinde olası yuvarlak ahşapların oturtulduğu dikme sokularıyla belirlenen, büyük olasılıkla dal örgü tekniğinde, hafif malzemeli barınakları içeren, bir öncü evrenin varlığı;
- ✓ Kalıcı mimarinin doğal kaya basamaklarını kullanarak gelişen, dikdörtgen planlı, çok gözlü, uzun süreli ve devamlı iskân gören, çamur harçlı taş duvarlarıyla, duvar sıvaları ve taban döşemeleri birden fazla yenileme evreli, konutlarla temsil edildiği;
- ✓ Bitişik düzendeki iki konutun, bazı uzun ve ayırıcı duvarlarını ortaklaşa kullandıkları, yönünde olmuştur.

Resim 7: Üst Teras Aşağı Yerleşme

Daha sonraki çalışmalarda, yukarıda değinilen ilk yıl saptamalarından bazı farklılıklarla, önceden tasarlanarak uygulanmış, bitişik düzendeki plan şemanın, yerleşmenin bütününde kesintisiz devam ettiğı belgelenmiştir (Gölçur-Endoğıru, 1999: 78). Uzun ve ayırıcı duvarlarını ortaklaşa kullanan konutlar, tek büyük bir mekân ve mekânın arka bölümünden ayrılmış kiler hücrelerinden ibarettir. Küçük saptmalarla, her konuta eş değerde bir alan ayrılmıştır. Tüm konutların dışa açılan bir kapısının bulunduğu, kapı içlerindeki sıvalı eşikler ve eşik önlerinde bulunan kapı mili/söve taşlarıyla doğrulanmaktadır. Bazı duvarlar, kaya çıkıntılarına yaslandırılmış, bazı duvarlar doğrudan ana kaya üzerine oturtulmuş, bazı alanlarda da düzlem farkını gidermek üzere tuf kaynaklı bir tür mıcır serildikten sonra duvarlar yükseltilmiştir (Gölçur-Endoğıru-Kara, 2000: 56-57).

Yerleşmeye girişler, doğu (5K/ M11) ve kuzeyden (4 İ) yönelen, koridor benzeri iki sokak/geçitle sağlanmıştır (Gölçur-Endoğıru, 1998: 91-93). Doğudan gelen sokağın cephelerini oluşturan konutlar uzunlamasına, bunların arkasındakilerse enlemesine yerleştirilmiştir.(Gölçur, 2003b: 500). Kuzey sokağı, bir süre sonra yerleşim alanına katılarak ulaşım dışı kalmış, doğu sokağıysa daraltılmıştır. alışmalar ilerledikçe, daraltılan doğu sokağının, çatallanarak bir kavisle yerleşmenin güney sınırına doğru da devam ettiğı görölmüştür (Gölçur-Sağır, 2003: 50).

Üst teras basamağını alttan çevreleyen ve kuzey yolunu dıştan kapatan çift taş genişliğindeki destek duvarı, aşağı yerleşmenin bu kesimdeki sınırını da belirlemektedir. Destek duvarının varlığı, 3 İ plan karesindeki sondaj çalışmasıyla belgelenmiştir.

Teras yerleşmesinin batısında, baraj sularının yükselmesiyle kış aylarında göl içinde kalan kuzey etekte henüz bir araştırma yapılamamıştır. Bu nedenle, aşağı yerleşmenin bu bölümde de devam edip etmediğı henüz anlaşılamamıştır.

İç Kale

1997 kazı sezonunda, teras çalışmalarının yanı sıra, kayalığın zirve düzlüğü üzerinde, tepenin en yüksek noktasını belirleyen nirengi noktası önünde yer alan, yanıklı alan olarak da bilinen, 7 H plan karesinde kazılar başlatılmıştır (bkz. Plan 4). Kazıların yerleşmenin merkezine doğru genişletilmesi, Güvercinkayası'nın önemine vurgu yapacak çok sayıda veriye ulaşılmasını da sağlamıştır.

Zirve düzlüğü üzerindeki kazılar henüz sonlanmamıştır. Genel hatlarıyla ele alındığında, ağır bir yangının izlerini taşıyan, bu bölümdeki konutların (H 13, H 14, H 16) plan şemalarıyla aşağı yerleşmedeki konutların plan şemaları arasında bir farklılık yoktur. Ayrıcı özellik, zirve düzlüğünde yer alan yapıların, birden fazla yapı evreli bir savunma sistemiyle, aşağı yerleşme yönünde berkitilmiş olmasıdır. Sur boyunca sıralanmış 13-16 Numaralı Evler'in güneye bakan cepheleri de kaya çıkıntılarına dayandırılmıştır. Bu ev dizisi, batı yönünde devam etmektedir.

Yangın dolgusu içinde ele geçen, saz izli, cürufişmiş dam çökükleri, duvarların içinde kömürleşerek kalmış ahşap dikme parçaları v.b. mimari aksam, yapıların çatı konstrüksiyonları hakkında önemli verilerdir. Ahşap kökenli bu öğeler, yangının neden ağır geçtiğini de ortaya koymaktadır (Gülçur-Endoğru, 1999: 81).

Yangın alanının güneyinde, plato düzlüğünde konuşlanan yapılar, bu denli ağır bir yangına maruz kalmamıştır (8-9 /G-H açmaları) (Gülçur-Kiper, 2004: 427). Bu özellik yapılar arasında, süreç farklılığına işaret etse gerektir. Aşağı yerleşmedeki konutlar için de, aynı gözlem geçerlidir. Zirve düzlüğünün batıya doğru meyillendiği alanda, 8 F açmasının batı kesimindeyse, yangın geçirmiş yapıları kesen duvarların olduğu belirlenmiştir (Kiper-Gülçur, 2008: 250).

Birden fazla evreli iç kale sur duvarlarının yukarıda kısaca değinilen bulunuş öyküsü de dikkat çekicidir. Sur yapılarının ve özellikle de savunma sisteminin önemli bir yapısı konumundaki kulenin varlığı, ancak üzerinden geçen sekmeli kerpiç duvar kaldırıldıktan sonra anlaşılabilmiştir. İki sur bedeni arasında kalan alanların kısmen molozla doldurulmuş, kısmen de üst evrede yerleşim alanına katılmış olması ilk başlarda yapının niteliğinin anlaşılmasını zorlaştırmıştır. Yüksekliği ± 2 m'yi bulan kule yapısıysa, kullanım dışı kaldıktan sonra kerpiç yapıyla ilişkilendirilmek istenen, büyük, yuvarlak bir fırına altlık olarak (7-8 H/M2 Tn2) hizmet etmiş ve ancak fırının kaldırılmasıyla ortaya çıkarılabiliştir (Resim 8-9) (Kiper-Gülçur, 2005: 17).

Resim 8: Sur Bedeni Üzerinden Geçen Sekmeli Kerpiç Duvar ve Kulenin Üzerine Oturtulmuş Yuvarlak Fırın (7-8 H/M2 Tn2).

Resim 9: 7-8 H/ M2, İç Sur Duvarına Eklenmiş Kule

Yöre halkının aşirt adını verdiği, büyük olasılıkla tahılların depolandığı petekler/silolar, aşağı ve yukarı yerleşmenin en sık rastlanılan taşınmazlarından. Bu depolama ünitelerinin Güvercinkayasası'nın günlük yaşamı içindeki önemi, doğuda sur bedeni önünde yer alan çifte siloyla da kanıtlanmaktadır. Çifte silo, sur bedeninin dış hattına eklenmiş, yarı dairesel, kalın bir duvarla kuşaklanmıştır (Resim 10).

Resim 10: Sur Bedenine Doğudan Bitişen Çifte Silo ve Siloları Kuşaklayan Kalın Duvar.

Bu tür buluntular, Güvercinkayasası'nın giderek dışa kapanmasının nedenlerini de algılamayı kolaylaştırmaktadır (Kiper-Gülçur , 2005: 19).

Kerpiç Yapı

Güvercinkayasası'nın baraj gölü nedeniyle en ağır tahribata uğrayan kesimi, iç kale sur duvarının hemen önünden başlayan (4-6/F-H), kuzey yamaçtır (bkz. Plan 4). Yöre sakinleri, baraj yapımından önce bu kesimde kalın bir toprak tabakası bulunduğunu vurgulamışlardır.

Güvercinkayasası'nın taş yıkıntıları üzerinde yükselerek geniş bir alanı kapsayan, yeni bir mimari tasarım ve malzemenin habercisi kerpiç yapı da (Gülçur-Endoğru,

2001: 62) bu tahribattan etkilenmiştir. Yapının, ancak temel kısmı diyebileceğimiz en alt beş tuğla sırası ele geçebilmiştir. Güneşte kurutulmuş tam ve yarım tuğlalardan, analı kuzulu tekniğinde örülü, teras benzeri bu alt yapının doğu batı yönünde ± 30 m uzunluğunda, kuzey güney doğrultusunda yer yer ± 5 m genişliğindeki bir bölümü açığa çıkarılabilmektedir (Resim 11) (Gülçur-Endoğru, 2001: 50).

Resim 11: 7 G Analı Kuzulu Kerpiç Tuğlalar

Sağlam bir zemin oluşturan sur duvarının hemen arkasından başlayan yapının güney cephesi, doğu batı yönünde sekmeli olarak gitmektedir (bkz. Resim 8). Bu yapıyla birlikte ele geçen çanak çömlek, alt yapı katlarına göre bazı farklılıklar göstermektedir. Kerpiç yapı yer yer, çanak çömlek topluluklarıyla da üstten bozulmuştur.

6 H açmasında, bu alandaki alt tabaka konutlarını kesen teras duvarı (Resim 12), ilk açığa çıkarıldığında, dış ve iç savunma sistemleri arasında, üçüncü bir savunma hattı olarak algılanmak istenmiştir (Kiper-Gülçur, 2007: 112-114). Büyük olasılıkla çok iri taş bloklardan örülü bu duvar, kerpiç yapının üzerinde yükseldiği moloz dolgunun kaymasını önlemek amacıyla yapılmıştır.

Resim 12: 6 H Teras Duvarı

Balık Sırtı Duvar

Güvercinkayasası'nın alışıl gelmiş mimari tarzına uygun düşmeyen bir diğer yapıysa, gene iç kalede 7-8/G açmalarında yangın dolgusu üzerinde yer alan, balıksırtı tarzında örülmüş taş duvarlarıyla, tek büyük bir mekândan oluşan, dikdörtgen yapıdır. Kuzeydoğu güneybatı doğrultusunda yerleştirilmiş bu mekânın, güneydoğu köşesi doğrudan ana kaya üzerinde yükselmektedir. Mekânla ilgili herhangi bir taban kalıntısına rastlanılmadığı gibi, işlevini belirleyecek hiç bir buluntu da ele geçmemiştir. Bu yapı, Güvercinkayasası'nın son taş mimari katını temsil ediyor olmalıdır (Resim 13).

Resim 13: 7 G Balıksırtı Duvar

3.2.2. Konut İçi Taşınmazlar

Güvercinkayası'nın yaygın konut tipinin, bir başoda ve bu odadan ince bir duvarla ayrılan kiler hücresi tarzında olduğuna yukarıda değinilmiştir. Dışa açılan kapının bulunduğu dar cephenin bir köşesine yerleştirilmiş kubbeli bir fırın, sıklıkla fırın ağzına doksan derece yapacak biçimde uzun duvara yaslandırılmış at nalı biçimi bir közlük ve odanın ortasında, kapı açıklığıyla aynı eksen üzerinde, yerden hafifçe yükseltilmiş yuvarlak bir ocak her evde bulunan mekân içi taşınmazlardır. En yaygın donanımlardan biri de, yöre halkının “aşır” adını verdiği petekler, tahıl silolarıdır. Petekler ağırlıklı olarak, büyük odanın kilere komşu köşelerine tutturulmuştur. Bu bağlamda, Güvercinkayası konut içi taşınmazları, mimarideki köklü geleneğe ve standartlaşmaya da işaret etmektedir.

Konutların ortaklaşa kullandığı, çift taş örülü uzun duvarlar ± 0.40 m kalınlığındadır. Komşu konutları birbirinden ayıran, gene çift taş örülü kısa duvarların genişliği ± 0.30 m kadar, kiler hücrelerini ayıran yumruk iriliğinde taşlarla örülü bölme duvarlarının genişliği ise ± 0.20 m kadardır. Duvar yükseklikleri, aşınma ve

tahribatın derecesine göre 0.40 m'den 2.00 m'ye kadar değişmektedir. Duvarların kalın olmaması, yapıların tek katlı olduğunun da belgesidir.

Depolama üniteleri, ısınma aygıtları, öğütme sekileri, taban ve duvar sıvaları, oldukça iyi durumda koruna gelmiştir (Gülçur-Endoğlu, 1998: 87). Yapı evrelerini belirlemekte, taşınmazların oda içindeki konumları, birbirleriyle aynı eksen üzerinde yer alıp almadıkları gibi hususlar yardımcı olmaktadır. Güvercinkayasası mimarisinin en belirgin özelliklerinin başında, konut içi taşınmazların, günümüz apartmanları ıslak zeminlerinde ya da tesisatlarında gözlemlenen uygulamalara benzer biçimde yerleştirilmeleridir.

Aşağıda, adı geçen öğeler örneklendirilerek, işlevsellikleri ve yapım teknikleri hakkında genel bilgiler verilmektedir.

Duvar Sıvaları: Güvercinkayasası konutlarının ortak özelliklerinden biri, açık toprak, bej rengindeki duvar sıvalarının çok kez yenilenmesidir. Eruz'un (bkz. s. 45, dipnot 2) analiz sonuçlarına göre, yakın çevreden elde edilen tuf orijinli, bir toprağın içine kireç ilave edilip çamur haline getirilmesiyle elde edilmiştir. Sıvalar, duvar yüzeyleri çamur harçla kaplandıktan sonra uygulanmıştır. Duvarların dış yüzeylerinde sıva izlerine neredeyse hiç rastlanılmazken, iç duvarların tüme yakını sıvalıdır. Sıvalı yüzeylerin tamir edilemeyecek oranda bozulması halinde, üzerine sıva uygulanacak bozuk yüzeyler, önce gene çamurla sıvanmakta ardından ince sıva uygulanmaktadır. Bu yenileme ve sıva katları, konutların uzun süre iskân gördüğünün de bir işaretidir. Yenileme ara katları, taban sıvaları, fırınlar ocaklar v.b. için de geçerlidir. Yangın geçirmiş alanlarda, duvar ve taban sıvalarının rengi, siyahtan kırmızıya ve beyaza dönüşebilmektedir (7-8H/M1a-b, 7G/M8-9, 8F/M5) (Resim 14) (Gülçur-Sağır, 2003: 50).

Resim 14: 7G/ M5-6 Yangın Sonucu Beyaza Dönüşmüş Duvar Sıvası Örneği

Taban Döşemeleri: Güvercinkayası konutlarının uzun süreli ve devamlı iskân edildiğinin en önemli kanıtlarından biri de taban sıvalarıdır. Kazının ilk yıllarında, aşağı yerleşmenin kuzey sınırında, baraj sularının yalamasıyla ortaya çıkan en az 15 defa yenilenmiş taban sıvaları, bu sıva destekler niteliktedir (Resim 15) (Gülçur-Endoğru, 1998: 89). Yukarı yerleşmedeyse 14 Numaralı Ev, ana mekânın çıplak gözle saptanabilen 21 taban katıyla en güzel örnektir.

Doğrudan anakaya üzerine oturtulmuş yapılarda, taban altına tüf kaynaklı, iri taneli, beyazımsı bir mıcır dolgu, bu dolgunun üzerine de daha ince bir mıcır tabakası serildikten sonra sıva uygulanmıştır. Yenileme ara katlarında da mıcır dolgu uygulaması çok yaygındır. Eruz'a göre taban sıvalarında kireç kullanılmamıştır.

Resim 15: Aşağı Yerleşmede Suyun Açığa Çıkarttığı (4K/ H3)Taban Sıva Katları

Fırınlr, Közlükler ve Ocaklar: Güvercinkayası konutlarının vazgeçilmezleri arasında, ısınma ve pişirme aygıtları ilk sıradadır. Bunların arasında en önemlilerinden biri, hiç kuşkusuz çeşitli işlevler üstlenen fırınlardır.

Fırın gövdeleri, dıştan dikdörtgen görünümlü içtense at nalı biçiminde ve kubbelidir. Fırınlr yapısal olarak birkaç ana öğeden oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla temel dolgusu, taş örgülü fırın gövdesi, kubbe ve fırın tablasıdır. Fırın gövdesi çamur harç içine yerleştirilen yumruk büyüklüğünde oldukça yassı taşlarla, içte bir kubbe oluşturacak biçimde, bindirme tekniğinde örülmeden önce, fırın tablasının üzerinde yükseleceği altlık hazırlanmaktadır. Bu kesime, çoğunlukla 10-15 cm boyutlarında, yassı taşlar döşenmekte, bu taş döşeme üzerine 3-4 cm kalınlığında irice taneli, bunun üzerine de daha ince taneli kumlu bir mıcır tabakası serilmektedir. Mıcır tabakaları üzerine döşenen yalıtım amaçlı çanak çömlek kırıklarının üzeriyse fırın tablasını meydana getirecek şekilde kubbeye birlikte kil sıvanarak perdahlanmaktadır. Oda tabanları yükseltildikçe aşağıda kalan fırın tablaları yeniden sıvanmaktadır. Eskiye, kullanılamaz durumdaki fırın tablalarıysa, mıcır ve çanak çömlek döşeme işlemleri tekrarlandıktan sonra yenilenmektedir. Fırınlrın çoğu, duvar köşelerine, bir yanı ve arkası duvara yaslanacak şekilde oturtulmuştur.

Fırınların oda içine bakan yan ve üst dış yüzeyleri, ağız pervazıyla birlikte, özenle sıvalıdır.

Büyük boyutlarıyla en çarpıcı fırın örnekleri, yerleşmenin en korunaklı alanında (7-8 H/M1b Fr1, 7-8 H/M1b Fr2, 7G/M8 Fr1), 14 Numaralı Ev ve çevresinde yer almaktadır (Resim 16) (Gülçur-Endoğru-Kara, 2000: 59-60, 2007 yılı ön rapor baskıda).

Resim 16: 7 G-H 16'da Bölme Duvarına Bitişen Büyük Fr.

Fırınların hemen bitişiğinde yer alan at nalı biçimi közlükler (Gülçur-Endoğru-Kara, 2000: 56) ve başodanın merkezinde konuşlanan yuvarlak ocakların (Resim 17) yapım teknikleri (Gülçur-Endoğru, 1999: 80), kubbesiz olmaları dışında fırınların yapım tekniklerine uymaktadır.

Yerden hafifçe yükseltilmiş, çeperleri pervazlı yuvarlak ocakların çapları, ± 075 m – 1.00 m arasında değişmektedir. Ocakların büyük çoğunluğu da sağlam olarak ele geçmektedir.

Resim 17: 7G/ M9 Alt Evre, Kül Kalıntılarıyla Bulunan Ocak

Güvercinkayası'nda, tüm gövdesiyle tavanı çökmeden, yanında at nalı biçimi közlüğüyle günümüze kadar eksiksiz ulaşan fırın örnekleri de mevcuttur (Resim 18) (Gülçur-Sağır, 2003: 50-51).

Resim 18: H6 (5 İ/ Tn6 ve Mlt 3) Yalıtım Amaçlı Çanak Çömlek

Duvar altlarında belirlenen fırın ve ocak kalıntılarının yanı sıra, oda içlerinde içleri taş doldurularak ya da üzerleri sıvanarak korunan ısınma ve pişirme aygıtları, Güvercinkayası sakinlerinin bunlara verdiği değeri ortaya koymaktadır. Bu türden buluntu topluluklarından, yapı evreleri ve tabakalanmanın saptanmasında yararlanılmaktadır.

Silolar/Petekler: Ürünlerin yerleşme içinde depolandığına işaret eden mimari taşınmazlardır. Yaklaşık her konutta en az bir örneğine rastlanılan bu depolama ünitelerinin en yaygın türü, ± 1.00 m yüksekliğinde, yarım daire biçimindedir. Bölme duvarları gibi, çamur harçla birbirine tutturulan yumruk büyüklüğünde taşlardan örülerek yüzeyleri sıvanmış, iki uçlarıyla duvar köşelerine tutturulmuşlardır. Bazı siloların çeperleri, dikine yerleştirilmiş, çamur harçla sıvanmış, yassı taşlardan oluşmaktadır. Bazı siloların çeperleriye salt çamurla şekillendirilmiştir.

13 Numaralı Ev'in içine, sonradan yerleştirildiği anlaşılan, bal peteği tarzında birbirine ulanmış silolarsa, günlük gereksinim dışında, büyük olasılıkla artı ürün idaresiyle ilintilidir (bkz. s. 105-106). İç kaleye doğudan bitişen ve kalın bir duvarla kuşaklanmış çifte silo da bu anlamda değerlendirilmek istenmektedir (Kiper-Gülçur, 2007: 119).

8 F açmasının doğu kesiminde, M3 odası içinde yer alan, oval tekne biçimi taşınmazın da silo olarak kullanıldığı önerilmektedir (Kiper-Gülçur, 2008: 250). Tabanı taş döşeli, taş örgülü yüksek çeperleri düzgünce sıvanmış teknenin diğer bir benzerinin varlığı, 14 Numaralı Ev'in kiler odasının alt evre dolgusu içine inildiğinde belirlenebilmiştir. Buradaki teknenin arka çeperi ve batı ucu, üst evrede, kiler odasını başodadan ayıran bölme duvarı olarak kullanılmıştır.

Kil Kutu: Güvercinkayası'nda şimdiye değin tek örnekle temsil edilen kil kutu, saklama ünitelerinin değişik bir türünü yansıtmaktadır. 6-7/İ-J plan karelerinde 11 Numaralı Ev'in kiler odası içinde saptanan kutunun yüksekliği ± 0.40 m kadardır. Kutunun üzerinde ve etrafında çok sayıda kemik alet ele geçmiştir (Resim 19).

Resim 19: 6 İ Kil Kutu

Öğütme Sekileri: Öncelikle tahılların işlenip mamul hale getirildiği ışık alanlarıdır. Öğütme sekilerinin ilk örneği, 14 Numaralı Ev'in başodasında, kiler odasını ayıran bölme duvarının önünde ele geçmiştir. Yerleşme içinde öğütme sekilerinin tek gözlü ve çift gözlü örnekleri mevcuttur.

Tek gözlü örneklerde alt öğütme taşı, alt yapısını taşların oluşturduğu çok yüksek olmayan bir kaidenin üzerine yerleştirilmektedir. Çift gözlü örneklerin iskeletini de, gene değişik boyutlarda taşlar oluşturmaktadır. Bu taşların bazıları dikine oturtulmuş yassı plakalardır. Öğütme sekisinin biçimi kabaca oluşturulduktan sonra, iskeletin üzeri özenli biçimde çamurla sıvanarak şekillendirilmektedir. Bu öğütme sekileri karşıdan bakıldığında boğa başlarını çağrıştırmaktadır. Alt öğütme taşları da, bu etkiyi pekiştirmek amacıyla olsa gerek, göz oyuklarının içine oturtulmuştur (Resim 20). Öğütme sekileri, benzer türden diğer buluntulara birlikte sürtme taş alet endüstrisinin yerleşmedeki önemine de vurgu yapmaktadır.

Resim 20: 6 İ-J/ H9, İki Silo Önünde Çift Gözlü Öğütme Sekisi

3.2.3. Tabakalanma

Güvercinkayası tabakalanma düzenini saptamaktaki en büyük zorluk, kayalığın doğal formasyonundan kaynaklanmaktadır. Aşağı ve yukarı yerleşme düzlemlerindeki yükseklik farkının yanı sıra, aradaki bağlantıyı kesen kaya çıkıntıları ve uçurum benzeri boşluklar, bu zorluklardan başlıcalarıdır.

Tabakalanma dizininin sağlıklı biçimde oluşturulmasını kısıtlayan nedenlerden biri de alt tabaka yerleşmesine ait kalıntıların büyük bir bölümünün üst tabaka yapıları tarafından, tümüyle ortadan kaldırılmış olmasıdır. Yukarıda da kısaca değinildiği üzere, bazı alanlarda alt tabaka yerleşmesinin varlığı, ancak üst tabaka duvarlarının altında gözlemlenen, fırın ve ocak kalıntılarının yardımıyla kurgulanabilmektedir.

Ana tabakalar ve yapı evreleri, tarihöncesi arkeolojinin ilkelerine uyacak biçimde sıralandırılmaktadır. Buna göre, tabaka ayırımında üstte ya da altta bulunan mimari kalıntılarla organik bir bağlantının kalmaması gerekmektedir. Aynı tabaka içinde ya doğrudan, ya da hafif değişimlerle aynı duvarları kullanarak gelişen ünitelerse, yapı evreleri olarak belirlenmektedir. Konut adalarının yönlerindeki belirgin değişimler de ana tabakaların saptanmasında yol göstericidir.

Öncü Yerleşme

Bu tabaka için, anakaya yüzeyine diziler halinde ($\varnothing \pm 18\text{cm}$, $h:10\text{cm}$) ve normlaştırmış boyutlarda açılmış, dikme yuvaları/sokuları olarak yorumlanan

çukurcuklar dışında söylenecek pek bir şey yoktur (Gülçur, 1997b: 87, 103 Abb.18; 1999: 75 Fig 11).

Gülçur, öncü evrenin dal örgü tarzında hafif malzemeli bir yapı geleneğini yansıttığını varsaymaktadır. Ancak şimdiye değin açılan tüm alanlarda, bu sokularla ilişkili her hangi bir taban parçası, ya da yaşam düzlemi doğrultusunda bir saptama yapılamamıştır. Kaya çıkıntılarına oyulmuş halkalar da bu öncü mimariyle ilişkilendirilmektedir. Bu halkaların benzerleri, günümüz Kapadokya'sında hayvan bağlama yeri olarak kullanılmaktadır (Resim 21).

Resim 21: Bağlama Yeri

Resim 22: Alt Teras Kaya Üzeri İşleme İzi

Güvercinkaya'sındaki örnekler, kazıklı mimariyle ilgili bir sabitleme işlemini üstlenmiş olmalıdır. Soku ve halkaların dışında, kaya yüzeyinde dikme yuvalarını açmak üzere çalışılarak yarım bırakılmış pek çok işleme izi de (Resim 22) görülmektedir (Gülçur, 2003b: 499, 508 Fig. 5; Gülçur- Pavlu-Wawruschka- Řídký, 2007: 24).

I. Tabaka

Güvercinkaya'sının kalıcı malzemelerle inşa edilmiş binalarını yansıtan bu ilk ve en eski tabakası, kuzey-güney ekseninde gruplanmış yapılar topluluğundan oluşmaktadır. Kazının ilk yıllarında, aşağı yerleşmenin kuzey sınırı boyunca, 4 J-K açmalarında açığa çıkarılan 1-4 Numaralı Evler'le, 6 İ açmasında yer alan 10 Numaralı Ev, bu tabakanın şimdilik kaydıyla en güzel örnekleridir (bkz. Plan 4). Erozyon nedeniyle duvar yükseklikleri ancak ± 0.40 m'ye kadar günümüze ulaşabilmiş I. Tabaka konutlarının en belirgin özelliği, duvar köşelerinin 90 derecelik bir açıyla birleşmesidir. İç donanım açısından bu tabaka konutlarıyla diğer üst

tabaka konutları arasında çok belirgin bir ayırım gözlemlenmemiştir (Resim 23). Aynı özellik çanak çömlek grupları için de geçerlidir.

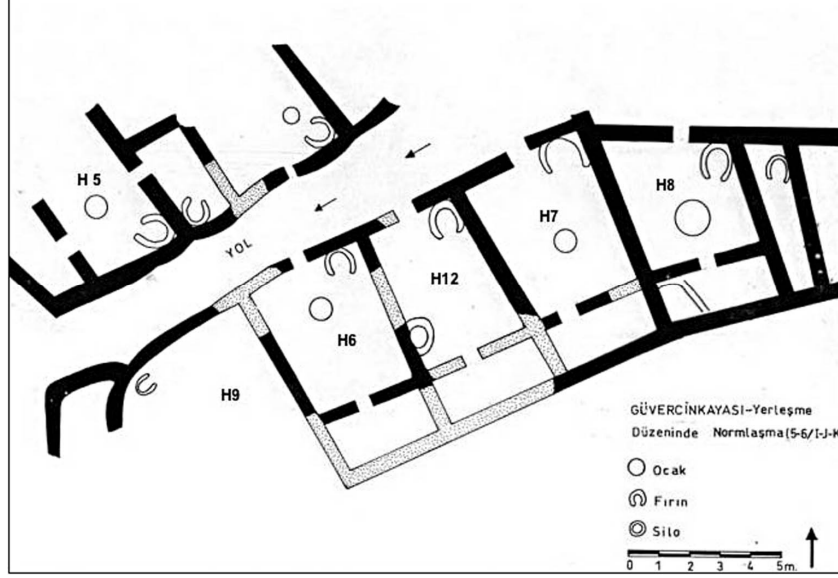
Resim 23: I. Tabaka, 6İ/ H10

4 K açmasında yer alan H3'ün kuzey cephesinde, taban katları arasında saptanan ufak taşlarla yapılmış, dikdörtgen sandık biçimi bölmelerse bu tabakaya özeldir (bkz. Resim 15).

II. Tabaka konutlarının duvar sıraları altında belirlenen bazı taban, fırın ve ocak kalıntılarının I. Tabaka konutlarından arta kalanlar oldukları önerilmektedir. Özellikle bu kalıntılardan fırınların ağızlarının hangi yöne baktıkları belirlenebilirse, ilk tabaka konutlarının II. Tabaka konutları altında nasıl geliştiği de bir ölçüde saptanabilecektir. Burada uygulanacak kural, fırın ağızlarının oda içine bakması ve hemen yanında dışa açılan kapı geçidinin yer alması, ocaklarınsa başodanın merkezinde konuşlanmasıdır. 6 J açmasında, 1 ve 11 numaralı mekânları birbirinden ayıran kapı geçidinin iki yanında, uzun duvarın altında kalmış fırın kalıntıları (bkz. Plan 8) ve II Tabaka'da 6-7/İ-J açmaları 11 Numaralı Ev'in ilk yapı evresine ait (II a) bölme duvarının altında ortaya çıkarılan taban ve ocak kalıntıları bu durumu ortaya koyan belirgin örneklerdir (bkz. Plan 4).

II. Tabaka

Güvercinkaya'sının normlaşmış yerleşme düzeninin en sağlıklı biçimde yansıtan tabakadır (Plan 5).

Plan 5: Güvercinkaya II. Tabaka Konutlarında Normlaşma

Yer yer oldukça kalın bir moloz dolgu altında kalmış, küçük sapmalar ve ilavelerle aynı duvarları kullanarak gelişen yaşam düzlemleri ve in-situ buluntular, bu tabakanın en az üç yapı evresinin (II a, b ve c) bulunduğunu göstermektedir. Değişikler, ana plana ters düşen, içten bölmeler ve kavisli duvarlarla belgelenmektedir.

13 Numaralı konutu doğudan sınırlayan yüksek kaya çıkıntısı ve iç kalenin savunma yapılarıyla yukarı yerleşmeden ayrılan aşağı yerleşme konutları, teras basamağı üzerinden doğudan ve kuzeyden gelen iki dar sokak boyunca sıralanmıştır. Sokakların cephelerini oluşturan konutlar uzunlamasına, bunların arkasındakilerse enlemesine yerleştirilmiştir (bkz. Plan 4). Her konut, bağımsız birer girişe sahiptir (Pavlů-Řídký-Wawruschka-Gülçur, 2007: 24).

İç donanımların yerleştiriliş biçiminde de normlaşma açıkça görülmektedir. Konutların diziliş yönlerine bağlı olarak tüm donanımlar simetride, ters simetride, ya da sırt sırta gelecek biçimde yerleştirilmiştir. Bu özellik, büyük olasılıkla yerleşme sakinleri arasında, hemşerilik bağlarından daha güçlü, bir arada, çok sıkışık bir düzende yaşamayı gerektiren bir bağın bulunduğunu göstermektedir.

Gülçur, bir süre sonra kuzey sokağının kullanım dışı kalmasını, doğu sokağının da daraltılarak kullanılmasını, savunma gereksinimiyle ilişkilendirmek istemektedir. Sokağa açılan kapıların önüne inşa edilen, dikdörtgen ya da ovalimsi platformlar üzerine yerleştirilen fırınlarla, konut girişlerinin bloke edilmesi de bu savı desteklemektedir.

III-IV Tabakalar (?)

Aşağı yerleşmede, II Tabaka yapıları üzerinde belirlenen kısa duvar parçaları, kullanımdan kalkan kuzey yolunun üst dolgusu üzerine yerleşmiş ocak kalıntıları v.b. buluntular, III. bir tabakanın varlığına işaret etmektedir.

Yine II. Tabaka duvar kalıntılarının üzerine belirli aralıklarla oturtulmuş çeperi daha ufak taşlarla desteklenmiş, bir sundurmanın dikmelerini taşıyacak altlıkları anımsatan mimari öğelerinse III. Tabakadan ayrı, hafif malzemeli IV. bir tabakayı mı yansıttıkları kesinlik kazanmamıştır.

Doğu yolunun girişinde, üst evre dolguları içinde bazı iri taşlar belgelenmiştir. Bu taşlara benzeyen iri bloklardan muntazam bir sırayla, 6 K açmasındaki II. Tabaka konutunun batı duvarı üzerinde oturtulmuştur. Her iki alandaki taşların karakteri, birden fazla yapı evresi bulunan iç kale savunma duvarlarının doğu kesiminde bulunan iri taş bloklarını anımsatmaktadır.

V-VIII. Tabakalar (?)

Güvercinkaya'sının taş malzemeli son mimari katı, yukarıda da değinilen (bkz. s. 59-60), yangın dolgusunu kesen, balıksırtı duvarlı yapıyla temsil edilmektedir. Bu yapının aşağı yerleşmede benzeri yoktur.

Eski yapıların taş molozu üstünde yükselen kerpiç yapının izleriye, 6 I açmasının en üst seviyesinde, ancak çok ince bir dolgu olarak belirlenebilmiştir. Bu kesimde de kerpiç yapı, bazı çanak çömlek yoğunluklarıyla üstten bozulmuştur.

Tüm veriler bir araya getirildiğinde, balıksırtı duvarlı dikdörtgen yapının Güvercinkaya'sının V. Tabakasını, kerpiç yapının VI Tabakayı, kerpici üstten bozan çanak çömlek topluluklarının da VII. Tabakayı temsil ettiklerini kabul etmek gerekecektir.

13 ve 14 Numaralı yapıların yangın dolgusu üzerinde gözlemlenen fırın kalıntılarının da kerpiç yapıyı üstten bozan çanak çömlek topluluklarıyla mı ilişkili olduğu da tartışmalıdır. Şayet bu fırın ve ocaklar, kerpiç yapıdan sonra, eski

kalıntıların üzerine kurulmuşlarsa, Güvercinkayasası'nda VIII. bir tabakadan da söz etmek olasılığı doğacaktır.

3.2.4. Hammadde Kullanımı ve Geçim Ekonomisi

Bir buluntu yerinin geçim ekonomisi ve alet çantası, bulunduğu coğrafyanın fiziki şartları ve bu şartlara bağlı hammadde kaynaklarıyla doğrudan ilişkilidir (Resim 24).

Resim 24: Hammadde Kaynakları

Güvercinkayasası'nın yer aldığı "Çekirdek Kapadokya Bölgesi", volkanik yapısı gereği birçok hammadde kaynağına ev sahipliği yapmaktadır. Bunlardan en önemlileri çömlekçi kili, volkanik kayalar ve tarih öncesi dönemlerde yontma taş endüstrisinde kullanılan, mağma camı/obsidiyendir. Ahşap, hayvan kemikleri, boynuzlar v.b. gibi organik kökenli malzemeler de madenciliğin iyi bilinmediği bu dönemlerde alet yapımının önemli birer hammaddesidir. Bakırın Akeramik Neolitik Dönem'den itibaren bölgede kullanıldığı, Düzgöz Köyü civarında da bir bakır yatağının bulunduğu bilinmektedir⁴. Güvercinkayasası'nda çok az örnekle temsil edilen bakır objelerin bu bakır yatağından çıkarılan cevherden mi üretildiği yanıtlanması gerekli bir sorudur.

Yontma taş endüstrisinde ağırlıklı olarak kullanılan obsidiyen, bölgedeki birçok yataktan elde edilmektedir.⁵ Bu hammadde, tarih öncesi dönemlerde alet üretiminin

⁴ bkz: Esin, 1999; 2007

⁵ bkz: Bölgede yer alan obsidiyen kaynakları için, Cauvin-Balkan-Atlı, 1996; Balkan-Atlı-Binder-Cauvin, 1999

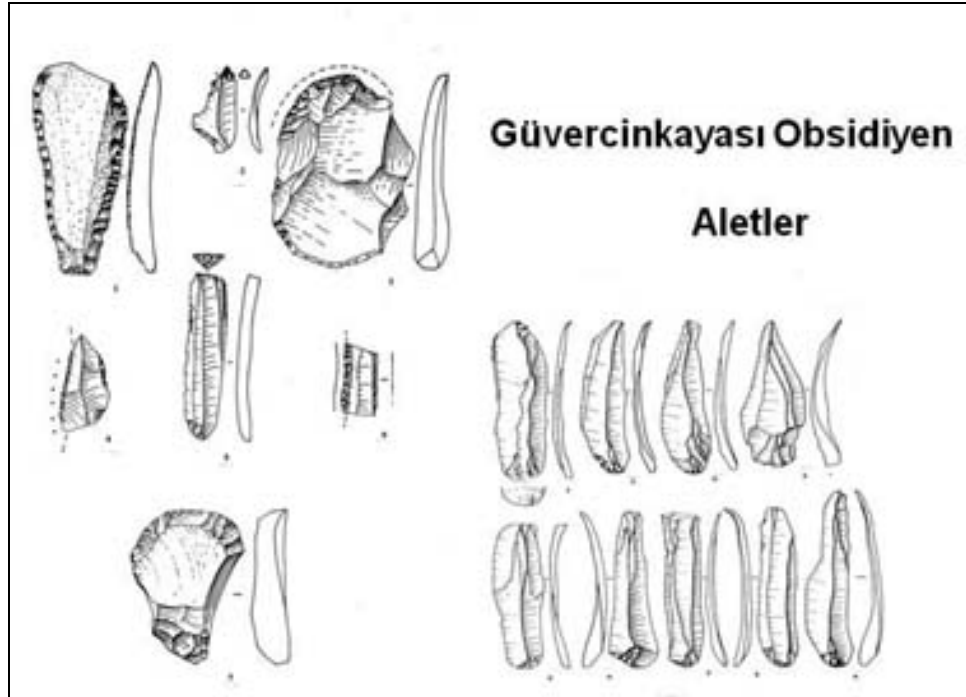

önemli bir parçası olmanın dışında, teknoloji aktarımında da öncü ihraç mallarından olmuştur.

Güvercinkayası yontma taş endüstrisinin incelenmesi henüz tamamlanmamıştır. Yontma taş endüstrisini incelemeyi üstlenen Coquiougniot, dilgi, kazıyıcı ve tarım faaliyetinin göstergelerinden olan dilgilerden üretilmiş, silika parlaklığı içeren orak bıçaklarının yaygın aletler arasında yer aldığını, prestij objesi olabilecek kalitedeki bazı aletlerinse çakmaktaşıdan yapıldıklarını belirtmektedir (Resim 25; Tablo 5). Yerleşmenin değişik kesimlerinde özellikle de yukarı yerleşmede, düzgün çıkarılmış dilgilerin, iri yongaların, ya da tükenmiş çekirdeklerin yoğunlaştığı alanlar bulunmaktadır. 13 Numaralı Ev'i güneyden sınırlayan kaya çıkıntısının hemen önünde belirlenen (7-8 H/M4; 7 İ Batı), yongalama artıklarının depolandığı çukur, aletlerin son rötuşlarını yerleşme içinde aldıklarının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Gülçur-Sağır, 2003: 51; Kiper-Gülçur, 2005: 18).

Resim 25: Güvercinkayası Obsidiyen Buluntular

Tablo 5: Güvercinkaya Obsidiyen Aletler

Güvercinkaya, Neojen orijinli minerallerin şekillendirdiği Hasandağı volkan kompleksinin kuzeyinde yer almaktadır. Bölgenin jeolojik yapısını inceleyen Göncüoğlu, yakın çevredeki volkanik kökenli kayaç türlerini tanımlamıştır. Bunlardan en baskın grubu oluşturan bazaltın yanı sıra riyolit, ignimbirit, gabbio, andezit ve kumtaşı da hammadde olarak kullanılmıştır (Pavlû-Ridky, Wawruschka-Gülçur, 2007:18). Güvercinkaya sürtme taş endüstrisini inceleyen Pavlû, yerleşmenin sürtme taş aletlerini işlevselliklerine ve biçimlerine göre sınıflandırmıştır. Buna göre, alt ve üst öğütme taşları, taş kaplar/havanlar, el taşları, ortası delik taş halkalar/ağırlıklar ve portatif kazık delikleri ana grupları belirlemekte, her grupsa, formlarına göre alt gruplara ayrılmaktadır (Pavlû, 2004: 429; Pavlû-Ridky, Wawruschka-Gülçur, 2007:19-24, Tablo 6⁶).

⁶ Tablo 6, Pavlû tarafından hazırlanan 1996-2006 yılı katalogundan alınmıştır.

stylistic morphology of grinding stones	types				
	macrowear				
	80	90	11	12	13
	weight	portable hole	upper stones	upper stones	upper stones
			oval	quadrangular	oval
			planconvex	planconvex	planconvex
			handstones	handstones	handstones
			61	62	63
			64	65	66
			67	68	69
			70	71	72
			73	74	75
			76	77	78
			79	80	81
			82	83	84
			85	86	87
			88	89	90
			91	92	93
			94	95	96
			97	98	99
			100	101	102
			103	104	105
			106	107	108
			109	110	111
			112	113	114
			115	116	117
			118	119	120
			121	122	123
			124	125	126
			127	128	129
			130	131	132
			133	134	135
			136	137	138
			139	140	141
			142	143	144
			145	146	147
			148	149	150
			151	152	153
			154	155	156
			157	158	159
			160	161	162
			163	164	165
			166	167	168
			169	170	171
			172	173	174
			175	176	177
			178	179	180
			181	182	183
			184	185	186
			187	188	189
			190	191	192
			193	194	195
			196	197	198
			199	200	201
			202	203	204
			205	206	207
			208	209	210
			211	212	213
			214	215	216
			217	218	219
			220	221	222
			223	224	225
			226	227	228
			229	230	231
			232	233	234
			235	236	237
			238	239	240
			241	242	243
			244	245	246
			247	248	249
			250	251	252
			253	254	255
			256	257	258
			259	260	261
			262	263	264
			265	266	267
			268	269	270
			271	272	273
			274	275	276
			277	278	279
			280	281	282
			283	284	285
			286	287	288
			289	290	291
			292	293	294
			295	296	297
			298	299	300
			301	302	303
			304	305	306
			307	308	309
			310	311	312
			313	314	315
			316	317	318
			319	320	321
			322	323	324
			325	326	327
			328	329	330
			331	332	333
			334	335	336
			337	338	339
			340	341	342
			343	344	345
			346	347	348
			349	350	351
			352	353	354
			355	356	357
			358	359	360
			361	362	363
			364	365	366
			367	368	369
			370	371	372
			373	374	375
			376	377	378
			379	380	381
			382	383	384
			385	386	387
			388	389	390
			391	392	393
			394	395	396
			397	398	399
			400	401	402
			403	404	405
			406	407	408
			409	410	411
			412	413	414
			415	416	417
			418	419	420
			421	422	423
			424	425	426
			427	428	429
			430	431	432
			433	434	435
			436	437	438
			439	440	441
			442	443	444
			445	446	447
			448	449	450
			451	452	453
			454	455	456
			457	458	459
			460	461	462
			463	464	465
			466	467	468
			469	470	471
			472	473	474
			475	476	477
			478	479	480
			481	482	483
			484	485	486
			487	488	489
			490	491	492
			493	494	495
			496	497	498
			499	500	501
			502	503	504
			505	506	507
			508	509	510
			511	512	513
			514	515	516
			517	518	519
			520	521	522
			523	524	525
			526	527	528
			529	530	531
			532	533	534
			535	536	537
			538	539	540
			541	542	543
			544	545	546
			547	548	549
			550	551	552
			553	554	555
			556	557	558
			559	560	561
			562	563	564
			565	566	567
			568	569	570
			571	572	573
			574	575	576
			577	578	579
			580	581	582
			583	584	585
			586	587	588
			589	590	591
			592	593	594
			595	596	597
			598	599	600
			601	602	603
			604	605	606
			607	608	609
			610	611	612
			613	614	615
			616	617	618
			619	620	621
			622	623	624
			625	626	627
			628	629	630
			631	632	633
			634	635	636
			637	638	639
			640	641	642
			643	644	645
			646	647	648
			649	650	651
			652	653	654
			655	656	657
			658	659	660
			661	662	663
			664	665	666
			667	668	669
			670	671	672
			673	674	675
			676	677	678
			679	680	681
			682	683	684
			685	686	687
			688	689	690
			691	692	693
			694	695	696
			697	698	699
			700	701	702
			703	704	705
			706	707	708
			709	710	711
			712	713	714
			715	716	717
			718	719	720
			721	722	723
			724	725	726
			727	728	729
			730	731	732
			733	734	735
			736	737	738
			739	740	741
			742	743	744
			745	746	747
			748	749	750
			751	752	753
			754	755	756
			757	758	759
			760	761	762
			763	764	765
			766	767	768
			769	770	771
			772	773	774
			775	776	777
			778	779	780
			781	782	783
			784	785	786
			787	788	789
			790	791	792
			793	794	795
			796	797	798
			799	800	801
			802	803	804
			805	806	807
			808	809	810
			811	812	813
			814	815	816
			817	818	819
			820	821	822
			823	824	825
			826	827	828
			829	830	831
			832	833	834
			835	836	837
			838	839	840
			841	842	843
			844	845	846
			847	848	849
			850	851	852
			853	854	855
			856	857	858
			859	860	861
			862	863	864
			865	866	867
			868	869	870
			871	872	873
			874	875	876
			877	878	879
			880	881	882
			883	884	885
			886	887	888
			889	890	891
			892	893	894
			895	896	897
			898	899	900
			901	902	903
			904	905	906
			907	908	909
			910	911	912
			913	914	915
			916	917	918
			919	920</	

bu türden depolanmış hammadde örnekleri, yerleşmenin terk edilmeden önce bir işlik alanı olarak kullanıldığını düşündürmektedir. Avlanan ve kasaplık olan hayvanların, kafataslarının buluntu alanında yer almaması, her iki grubun da yerleşme dışında bir ön işleminden geçirilip, daha sonra buluntu alanına taşındıkları savını kuvvetlendirmektedir. “Gelişkin bir boynuz alet endüstrisine sahip Güvercinkayasası’nda (Christidou 2002: 106-107, 110 Fig.1), ister hammadde olarak depolanmış, isterse ıskartaya çıkmış hiç bir boynuz gelişi güzel etrafa atılmamıştır. Tüm boynuzlar ya gruplar halinde korunmuş, ya çiftler çiftler gömülmüş, ya da atık alanlarında bile hayvan kafasındaki doğal duruşlarını taklit eder pozisyonunda ele geçmiştir”(Gülçur, 2003b: 502-503).

Güvercinkayasası’nda sap ve sap yuvaları benzeri gereçlerle, çekiç ve kazma türünden, ağır işlerde kullanılan aletler daha çok geyik boynuzlarından üretilmiştir. Biz, mablak ve iğne türünden aletlerin yapımındaysa, ağırlıklı olarak uzun kemiklerden yararlanıldığı anlaşılmıştır. Hayvan kemikleri, gerektiğinde, boncuk, kemer tokası, mühür/gerdançe gibi süs ve prestij nesnelerinin de hammaddesini oluşturmuştur (Resim 27).

Resim 27: Kemikten Kemer Tokası, Mühür ve Aletler

Orta Kalkolitik Dönem’in en önemli aşamalarından biri beslenme ekonomisinde sütün diyete katılmasıdır⁷. Hayvan evcilleştirmenin ikinci aşaması olarak kabul gören

⁷ bkz: Greenfield, 1988; Davis, 1984; Schoop, 1998.

bu aşama, Yakındoğu kültür tarihinin de en önemli sıçrama noktalarından biridir (Gülçur, 2003b: 501). Güvercinkayası hayvan kemiklerini inceleyen Arkeozoolog Buitenhuis, ilk yıl kazılarında itibaren, yerleşmede süt ekonomisine geçildiğini belirtmiştir (Buitenhuis, 1999: 65). Dr. B. Arbuckle da bu konu hakkındaki çalışmalarını yayına hazırlamaktadır. Karşımıza çıkan bu olgu, hayvancılığı yakından etkilemiş, evcil hayvan sayısındaki artışta, günümüzün çobancılığı gibi algılanması gereken yeni bir iş bölümünü de beraberinde getirmiş olmalıdır (Gülçur-Kiper, 2004: 428).

Mekân içlerinde boynuzların özel olarak depolanmaları, İn-situ hayvan boynuzlarından üretilen aletlerin giderek yaygınlaşması, hammadde kullanımı, üretim zincirleri ve kullanım alanları bağlamında da aydınlatıcı olmaktadır (Gülçur-Endoğru-Demir, 2002: 105). Güvercinkayası insanının mutfak artıklarını içeren, evcil ve yabani hayvanlara ait, kemik ve boynuzlar, öğütme taşlarıyla birlikte ele alındığında, besin ekonomisinde tarımla hayvancılığın aynı derecede önemli olduğu da açığa çıkmaktadır.

Bölge kil yatakları açısından oldukça zengindir⁸. İyi kalitede toprak kap üretimine olanak sağlayan bu özellik, son yıllara kadar bölgenin çanak çömlek üretimiyle de öne çıkmasını sağlamıştır. Konu, arkeolojik açıdan ele alındığında, yapılacak kil analizleri hangi kil yataklarının kullanıldığını anlamamıza ve dolayısıyla doğal çevrenin doğru tanımlanmasına da katkıda bulunacaktır.

Her konutta yer alan kiler hücresi, silo üniteleri, in-situ depolama kapları, öğütme taşlarıyla ışık alanları, yabani ve evcil hayvanlara ait kemikler, ana ekonominin kuru tarıma ve hayvancılığa dayandığının birer kanıtı olarak, Güvercinkayası geçim ekonomisini anlamamıza olanak tanıyan önemli verilerdir.

3.2.5. Arkeometri Çalışmaları

Güvercinkayası kazısı arkeometri çalışmaları uluslararası bir ekiple kesintisiz sürdürülmektedir (bkz. s. 45, dipnot 2). 2002'den itibaren arkeometri sonuçları bilgi dağarcığımızı genişletmeye katkı sağlamakta, C14 analizleri, kalibre edilmiş

---

⁸ Etnoarkeoloj kapsamında yapılan görüşmelerde, çömlekçi ustası Muharrem Vurgun (Gelveri /Aksaray), Gelveri civarında iki tür topraktan bahsetmektedir. Bu iki çeşit toprağın, (boz toprak ve siyah toprak/orman toprağı) yarı yarıya karıştırılmasıyla, bölgede tercih edilen Gelveri çanak çömleğinin ana maddesi elde edilmektedir.

tarikhlerle, yerleşmeyi M.Ö. 5200-4750⁹ yıllarına oturtmaktadır (bkz. Tablo 1; Gülçur-Kiper, 2004: 428).

Öğütme taşlarının kullanım yüzeylerinden, ilk çıkartıldıkları anda ve el değmeden alınan toprak örnekleriyle, öğütülen nesnelerin neler oldukları belirlenebilmektedir. Genellikle besinlerin hazırlanmasında kullanıldığı düşünülen sürtme taş aletler, yerleşmedeki dağılımıyla ele alınarak tanımlanmayı gerektirmiştir. Bu durum, olası işlik alanlarının da belirlenmesinde etkin rol oynamaktadır. Kimyasal (fitolit/yağ asidi vb.) analizlerle¹⁰ saptanabilecek hayvansal yağ kalıntıları da beslenme hakkında önemli verilere ulaşmamızı sağlayacaktır.

En yaygın tüketilen evcil hayvanlar arasında, koyun/Ovis aries ve keçi/Capra hircus başta gelirken, sığır/Bos taurus ikinci sırayı korumaktadır. Kemikler üzerinde yapılan ilk araştırmalara göre, özellikle dişi hayvanların ileri bir yaşta kasaplık olması, hayvanların sütünden de faydalandığı varsayımını doğurmuştur. Bir diğer önemli saptamaysa, iki değişik, biri büyük, Equus ferus/caballus, diğeri daha ufak, Equus hydruntinus/asinus, at türüne ait kemiklerdir (Buitenhuis, 1999: 65). Güvercinkayası at kemiklerinin, yabani mi yoksa evcil örnekleri mi yansıttığı, henüz açıklık kazanmamıştır. Burada ele geçen örneklerin evcilleştirmenin ön aşamasını yansıtmaları halinde, Anadolu, bu konuda da öncülüğü üstlenebilecektir.

Günümüzden yaklaşık yedi bin yıl önce Orta Anadolu'nun çevre koşullarının modellenmesini bir adım daha ileriye götürebilecek önemli bir bulgu, arkeozoolog Buitenhuis tarafından 2007 kazıları sırasında saptanan dişi bir arslanın, olasılıkla yerleşme içine getirildikten sonra, diğer etçiller tarafından kemirildiğine dair izler taşıyan bacak kemiği ve büyük bir kedigile ait tırnak örneğidir.

Kemik ve boynuzdan yapıma aletler üzerinde 1996 yılından itibaren iz analizleri yapılarak, hammaddeden alete üretim zinciri ve kullanım izleri saptanmaya çalışılmaktadır¹¹. Konunun uzmanı arkeolog Christidou'nun ilk izlenimlerine göre, Güvercinkayası biz ve mablaklarının dericilikte kullanıldığını düşünmektedir (Gülçur-Sağır, 2003: 52).

Buluntu alanında şimdiye kadar oldukça az sayıda bakır buluntuya rastlanmıştır. Doğal bakırdan mı yoksa eğitilmiş bakırdan mı yapıldıkları henüz bilinmeyen

⁹ Değişik yapı katlarından alınmış odun kömürü örneklerinden, iki farklı laboratuvardan (Rijksuniversiteit Groningen Centrum voor Isotopen Onderzoek ve University of Washington Quaternary Isotope Lab) gelen düzeltilmiş C14 analiz sonuçlarına göre, Cornell Uni.'den Prof. Dr. P. Kuniholm'un katkılarıyla.

¹⁰ bkz.: Filip, 2004; Jaèková, 2004; Kailová, 2004; Pavlů-Ridky-Wawruschka-Gülçur, 2007.

¹¹ bkz.: Christidou, 2002.

buluntular analiz aşamasındadır (Resim 28). Ufak parçalar halinde ele geçen bakırlar buluntuların son yıllarda sayıca çoğalması, analizlik karşılaştırma malzemesinin zenginleşmesi bakımından da sevindiricidir. Gerekli analizler gerçekleştirildiğinde, refraktif metalurjinin emekleme evresindeki gelişmeler bağlamında yol gösterici olabilecektir.

Resim28 : Güvercinkayası Bakır Objeler

3.3 14 NUMARALI EV

3.3.1. Bulunuş Öyküsü ve Kazı Güncesi

Güvercinkayası kazısı 1996 yılında başlatılmıştır. Arazi taramasında, ana höyük üzerinde yer alan 7 H açmasında, definecilerin açtığı 1.00 x 0.75 x 0.75 m. boyutlarında bir çukur saptanmıştır (Gülçur-Endoğru 1998: 86). Höyüğü güneyden sınırlayan yüksek ve sarp kayalığın hemen önündeki bu korunaklı alan, tepenin en yüksek noktasını belirleyen nirengi noktasının (▼:1106.08m.) doğusunda yer almaktadır. Açılan defineci çukuru, kesitlerinde ve etrafına yığılı toprak içinde beliren, yüksek ısıdan eriyerek cüruflaşmış kerpiç benzeri parçalarla dikkat çekmiş, bu veriler, yerleşmede kuvvetli bir yangına işaret etmiştir. Bu varsayımdan yola çıkarak, bahsedilen alandaki oluşumun nedenini ve ne tür bir yapıyla ilintili olduğunu anlamak üzere, 1997 kazı sezonunda bir çalışma başlatılmıştır (Gülçur-Endoğru,

1999: 81). İlk yıl kazısından edinilen izlenimler, ilerleyen yıllarda varılan sonuçlar için sağlıklı birer altlık olmuştur.

Güneyden ve doğudan yüksek kayalarla sınırlanan alanın kazısı, arazinin yapısı gereği komşu plan kareyle birleştirilerek (7-8/H) sürdürülmüştür (Gülçur-Endoğru-Kara, 2000: 58). İlerleyen kazı sezonlarında, komşu plan karelerde de devam ettiği belirlenen yangın dolgusu, çalışma konusu 7-8/H plan karelerinin bir bütün olarak değerlendirilmesini gerekli kılmıştır.

Konutun içi, duvarların üst seviyelerine kadar, farklı özelliklerde, yangın molozuyla dolmuştur. Bu dolgunun üzerinde, üst yaşam düzlemine ait taban ve fırın kalıntıları yer almaktadır. Bu belgeler, yangından sonra da alana yerleşildiğinin kanıtıdır. İlk kazı dönemlerinde, üst evre tabanlarıyla yangın molozunun en üst tabakasını meydana getiren, kırılğan beyaz renkli dolgu, kontrollü bir çalışmayla kaldırılmıştır.

Alanın bütününde çok sayıda dam çökükleri açığa çıkmıştır. Bu yanarak sertleşmiş parçalar üzerinde belirlenen kamışların (hımışların) negatif izleri, üst örtünün nasıl olduğu hakkında önemli bilgiler sağlamıştır. Bu izlerden anlaşıldığı üzere, konutların üst örtüleri, Anadolu'nun en yaygın ve geleneksel inşaat tekniklerinden biri olan, karadam/düz dam şeklindedir. Yangını tetikleyen başlıca etmenlerden biri de ahşap aksamı bol yapı öğeleri olmalıdır (Resim 29).

Resim 29: Hımış İzli Dam Çöküğü Parçası

Güvercinkayası zirve düzlüğünün en korunaklı alanında yer alan bu yapı topluluğu, önemini vurgulayan verilerle donatılmıştır. Bu bağlamda, yapı topluluğu 1997-2005 yılları arasında kademeli olarak kazılmış, gerekli görülen sezonlarda, üzeri oluklu çinko kapatılarak koruma altına alınmıştır (Gülçur-Endoğru-Kara, 2000: 58). Korunan alan, kazı sezonlarının dışında yabanıl hayvanların buraya yuva yapmasına da neden olmuş, bu durum evin taban ve sıvalarının tahribine yol açmıştır.

Konutun özel konumu, kazıların daha sonraki yıllarında kesinlik kazandığı üzere, aşağı yerleşme yönünde bir kule ve çifte savunma hattıyla korunuyor olmasıyla vurgulanmaktadır. Çalışmamıza konu olan 14 Numaralı Ev'in detaylı tanımlanmasında, komşuluk ilişkileriyle kurulacak bağlantılar da büyük önem taşımaktadır.

3.3.2. İç Düzen

Höyüğü güneyden sınırlayan yüksek ve sarp kayalığın hemen önünde yer alan ve “yanıklı alan” olarak da tanımlanan yapı kompleksinin nasıl sonlandığı, kazı çalışmaları başlatılmadan önce bilinmekteydi (bkz. s. 80-81). İlk yıllarda edinilen izlenimler, duvarları birkaç kat kalın sıvalı büyük bir odanın (M1a-c), kuzeyden çok kalın bir duvarla sınırlandığı, bu duvarın arkasındaysa değişik karakterli iki mekân (M2-3) yer aldığı yönündeydi. Büyük odanın hemen doğusunda bulunan silo (M4) alanı da, büyük odayla doğrudan ilintili olarak yorumlanmıştı (Gülçur-Endoğru, 1999: 81). İleriki yıllarda sürdürülen çalışmalar, bu bölümlerin daha değişik yorumlanmasına götürmüş, en doğuda yer alan silo alanı 13 Numaralı Ev, büyük odalı yapısıyla 14 Numaralı Ev olarak tanımlanmıştır.

14 Numaralı Ev'in genel plânı, Güvercinkayası'nın konut şemalarıyla örtüşmektedir (b. s. 50-67). Batı duvarına dikine bitişen, ± 2 m uzunluğunda ± 0.30 m kalınlığında bir bölme duvarı, kiler hücrelerini başodadan ayırmaktadır. 14 Numaralı Ev, konutu sınırlayan duvar genişlikleri dâhil $6.25 \times 9.50 \text{m} = \pm 59.40 \text{m}^2$ ($5.25 \times 8.75 \text{m} = \pm 45.94 \text{m}^2$, içten içe) boyutlarındadır. Birkaç evreli olduğu düşünülen kuzey duvarı, yan yana yerleştirilmiş çift sıra, çok iri çift taş örülüdür. Arka yüzünde yüksekliği ± 1 m olan duvarın, üst üç sırasının, büyük olasılıkla daha geç bir evrede yenilendiği, yüksek ısıdan karararak çatladığı açıkça görülen alt taş sıralarından anlaşılmaktadır. Evin batı ve doğu duvarları da diğer yönlerde olduğu gibi kalın sıvalıdır. Bu duvarlar, güneyde yer alan kaya yükseltisine kadar kesintisiz olarak

devam etmekte, konut sırtını güneyde dik inen kayaya yaslamaktadır. Aynı uygulama, batı yönünde ilerleyen komşu 15 ve 16 Numaralı konutlarda da izlenmektedir.

Bu bölümde evin odaları ve buluntu envanteri tanıtılacak, ardından tabakalanma ve komşuluk ilişkileri değeriendirilecektir.

3.3.2.1. Başoda

Konutu ikiye ayıran bölme duvarının güneyinde, başoda/merkezi oda yer almaktadır. $\pm 5.50 \times 5.75$ m boyutlarındaki oda, yaşam alanı olmaktan çok, açığa çıkarılan tüm envanteriyle, üretime yönelik çeşitli faaliyetlerin yapıldığı bir işlik alanını düşündürmektedir.

Oda, kuzeydoğ köşede doğ duvarına yaslanan, kat kat crflaşımış taş ve çamur harcın çevrelediğı, tavanı çökmeden günümüze kadar ulaşabilmiş oldukça büyük bir fırın tablası (Fr1), başoda içinde bölme duvarının hemen önünde yer alan boğ başı benzeri, çift gözlü, gözlerden birinin içinde in-situ öğütme taşıyla bir öğütme sekisi ve yanındaki yuvarlak petekle belirmeye başlamıştır (Resim 30-31) (Gülçur-Endoğru-Kara, 2000: 58; Kiper-Gülçur,2007: 115). Öğütme sekisinin önünde saptanan taş akıntısıysa, odanın içine yakın bir dönemde açılan bir çukurla bağlantılıdır. İlerleyen çalışmalarda Fr1'in alt bir evreye ait olduğı fakat geleneğı koruyarak konut içinde bırakıldığı ve 14 Numaralı Ev'de bir seki olarak kullanıldığı da anlaşılmıştır (Resim 32; bkz. s. 99-100)

Resim 30: 14 Numaralı Ev Yangın Dolgusu

Resim 31: 7-8/H M1b Öğütme Sekisi

Resim 32 :7-8/H M1a Fr1

Odanın güneybatı köşesinde, mekânın güney sınırını belirleyen kayalığa oturan ağzı kuzeye bakan büyük bir fırın (7-8/H M1c Fr2) daha yer almaktadır (bkz. Resim 35; Gülçur-Sağır, 2003: 50-51). Bu fırını (Fr2) çevreleyen curuf yığını altında, çok sayıda yerinde kırılarak kalmış kap kacak bulunduğu fark edilmiştir (Resim 33).

Kırılğan beyaz renkli yangın dolgusu içinde inildikçe, odanın kuzeydoğu ve güneybatı köşelerinde, yeşilimsi renkli, neredeyse taşlaşmış, çok sert iki büyük cüruf kümesiyle karşılaşmıştır. Bu cüruflar, odanın içinde yer alan iki büyük fırının etrafını kaplamıştır. Cürufların etrafındaki yumuşak dolgulu kalıntılar temizlendikçe, odanın kırmızı yanıklı, kil sıvalı taban döşemesi de yer yer açığa çıkmıştır.

Fr2 önünde öbek halinde beliren çanak çömlekler, özellikle yangın sırasında yüksek ısıdan etkilenerek tümüyle oksitlenmiş, renk değişimleri ve formlarındaki bozulmalarla dikkat çekmiştir. Ağır yangının izlerini taşıyan parçaların, neredeyse taşlaşmış kalın yangın cürufu altında kilitli kalması, bu buluntuların bir anlamda yerinde korunmalarına bir anlamda da vitrifiye olmalarına neden olmuştur.

Resim 33: 7-8/ H M1c Fr2 Çevresi

Fırın etrafında yer alan bu çanak çömlek parçaları, ya kalabalık bir topluluğa hizmet veren bir mutfakın belgeleri ya da fırınlanmak üzere yerleştirilmiş yeni üretimler olmalıdır (Gülçur-Kiper, 2004: 426). Kontrollü bir biçimde sökülen dolgu altından çıkan kap parçaları, tümlenmek üzere belirli bir düzen içerisinde toplanmıştır. Odanın kap envanteri, yerleşmenin genelinde karşımıza çıkan türden koyu renkli açıkılı mal grubuyla temsil edilmektedir. Kiler odasında gözlemlenenlerdeki kadar olmasa bile gene de ısıdan etkilenmiş, biçim çeşitliliği gösteren bu kaplar içinde günlük kullanım malzemesi olarak nitelendirilen kâseler/çanaklar depolama kaplarına göre sayıca daha fazladır. Depolama kapları

arasında, boyunsuz çömlekler ağırlıklıdır (bkz. Plan 1) (Gülçur-Endoğru-Demir, 2002: 104).

Merkezi odanın, geleneksel konut içi taşınmazlarından olan yuvarlak bir ocak (Oc1 $\text{çap:}\pm 1\text{m}$), mekân döşemesiyle birlikte onarılarak yükseltilmiştir. Ocağın hemen yakınında kömürleşmiş olası bir ahşap dikme kalıntısı (Resim 34), bununda biraz çaprazında taşınabilir bir dikme sokusu yer almaktadır. Odanın yangın izli döşemesinden yirmi bir taban katı kaldırıldıktan sonra, ana kaya üzerinde, yangın geçirmemiş, alt taban katlarına erişilmiştir (Resim 35) (Kiper-Gülçur, 2005: 17).

Resim 34: Kömürleşmiş Ahşap Dikme Parçası

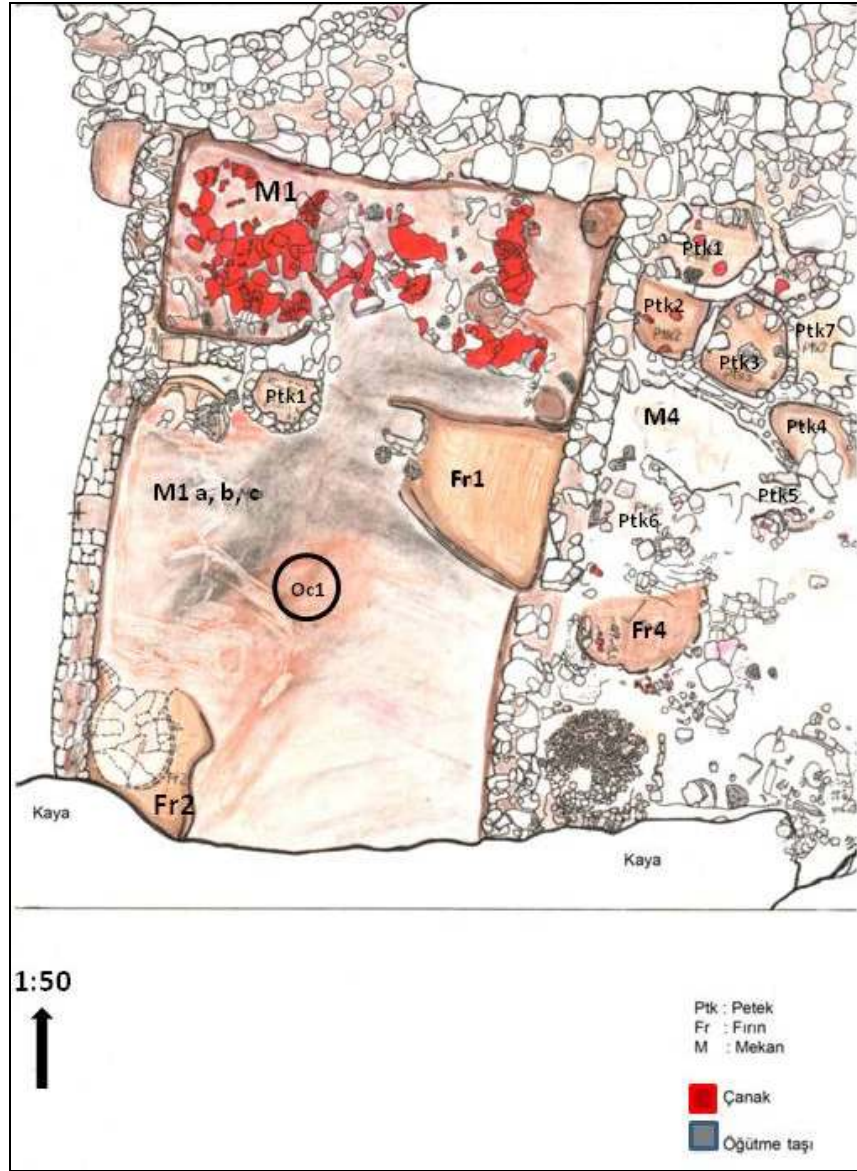

Resim 35: 7-8/H M1b Yangın Geçirmemiş Alt Taban Katları

3.3.2.2. Kiler Odası

Konutu ikiye ayıran bölme duvarının kuzeyinde, kiler odası olarak adlandırılan depolama ünitesi yer almaktadır. $\pm 2.25 \times 5.25$ m boyutlarındaki odada, yüksek ısıdan etkilenecek tümüyle oksitlenmiş, çok sayıda in-situ depo kabı bulunmaktadır (Plan 6; Resim 36) (Gülçur-Endoğru-Demir, 2002: 104). Başodadan kiler odasına geçişi sağlayan kapı açıklığı/kapı eşiği, $\pm$ en geniş 0.65m/en dar ± 0.40 m boyutlarındadır (bkz. Plan 6).

Plan 6: 7-8/H M1 Kiler Odası Çanak Çömlek Topluluğu

Resim 36: 7-8/H M1 Kiler Odası

İki büyük fırın (Fr2, Fr1/seki olarak kullanılmış), boğa başı biçimli çift gözlü öğütme sekisi, büyükçe bir petek ve bir ocağın yer aldığı M1a-b-c ana mekânın içinden geçilen bu dar uzun oda (M1), buluntu alanındaki diğer kilerler tarzında düzenlenmiştir. Kiler odası, tıpkı başodadaki gibi, yoğun dam çöküklerinden ve kırılğan beyaz renkli yangın dolgusundan uzun süren çalışmalar sonucu temizlenebilmiştir. Kiler duvarının kuzey sınırını, birkaç evreli olduğu düşünülen iri taş örgülü bir duvar belirlemektedir. Üst moloz dolgu temizliğinde, bu duvarın kiler

odasına bakan sıvalı yüzünün hemen önünde yarı yuvarlak, kalın pervazlı bir niş açığa çıkarılmıştır (Resim 37; Gülçur-Endoğru, 1999: 82).

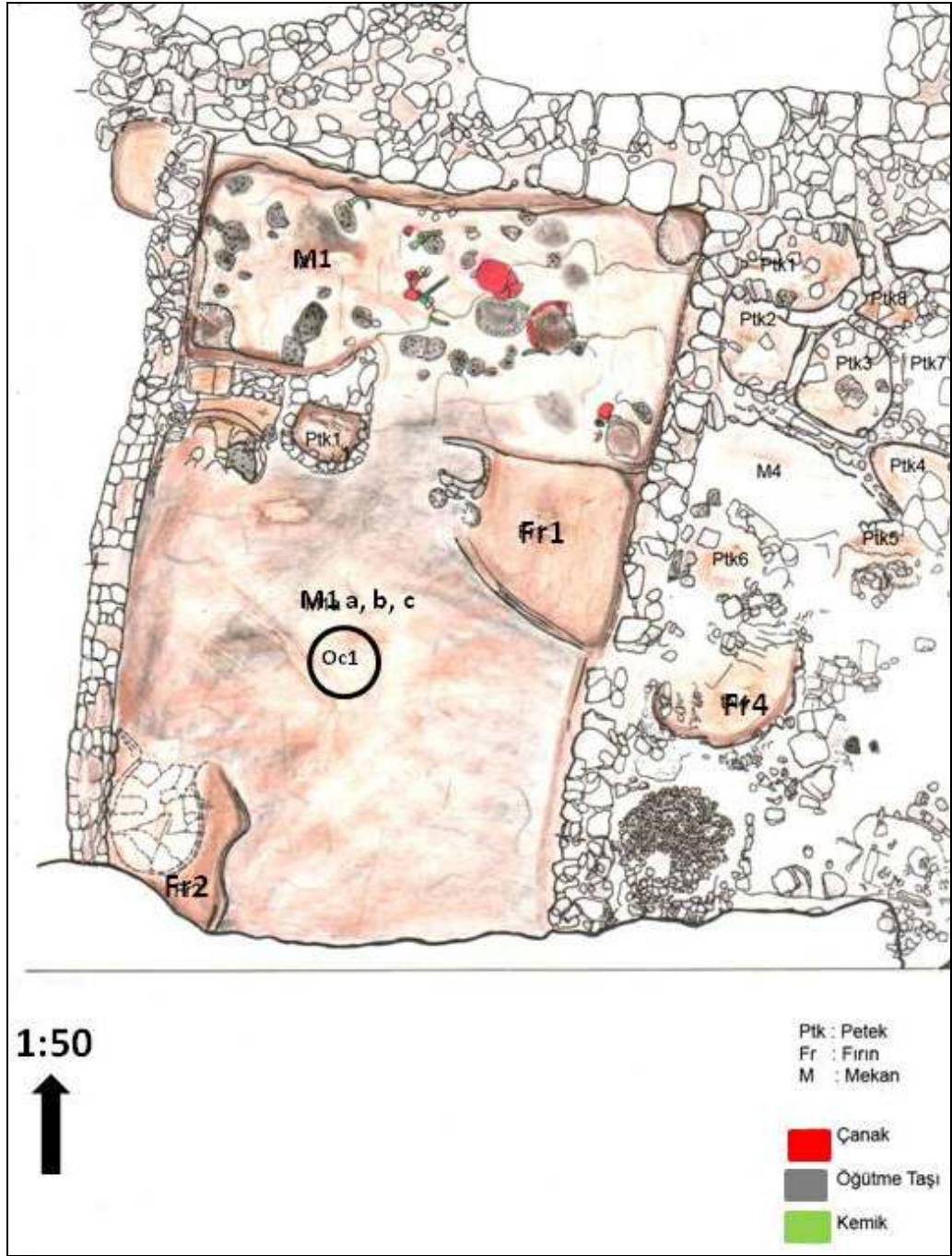

Resim 37: Kalın Pervazlı Niş

2001 yılından itibaren mekân içi buluntulara ulaşılabilmiş, ilk saptamalarla yan yana sıralanmış 22 adet depo kabı belgelenmiştir (bkz. Plan 6). 14 Numaralı Ev'in kiler odası, şimdilik kaydıyla tüm envanteriyle açığa çıkarılan en zengin depolama birimidir.

Malzemenin detaylı çalışılmasına olanak sunan bu tez kapsamında kiler odasında toplam 24 depo, 5 günlük kullanım ve 1 adet minyatür kap bulunduğu kesinleşmiştir. Envantere eklenen diğer önemli buluntu topluluklarıysa sürtme taş aletler ve hammadde olarak depolanmış geyik boynuzlarıdır (Plan 7; Resim 38). Bunlar yerleşmenin besin ekonomisinde, tarım ve hayvancılığın başa baş gittiğini yansıtmaktadır. Aynı zamanda kemik ve boynuzların depolanış şekliyle, kaplar üzerinde görülen hayvan protonları hayvanların kült yaşamında da önemli bir yer tuttuğunu belgeler niteliktedir. Depolanmış hayvan kemiklerinin daha çok üst evre taşlı dolguları içinde ele geçmesi dikkat çekmektedir. Bu durum, yerleşmenin terk edilmeden önce bir işlik alanı olarak kullanıldığını da düşündürmektedir (Gülçur-Endoğru-Kara, 2000: 60).

Plan 7: 7-8/H M1 Kiler Odası Sürtme Taş Alet Topluluğu

Resim 38: 7-8/H Kiler Odası, Sürtme Taş Aletler ve Boynuzlar

Kiler odasını yerleşmedeki benzerlerinden ayıran diğer bulgularsa, bölme duvarı delinerek oluşturulmuş, yuvarlağımsı içi muntazam sıvalı bir lambalık (kandillik) (Resim 39), çanak çömlek kırıkları üzerine yapışmış, külleşmiş hasır kalıntıları (Resim 40) ve pişmiş topraktan başı ile ayakları kırık, şimdilik ele geçen en iri hayvan heykelciği torsosu (Resim 41) olarak sayılabilir (Gülçur-Sağır, 2003: 51).

Resim 39: İçi Sıvalı Kandillik

Resim 40 Kamış İzli ç.ç. Parçası

Resim 41: Pişmiş Topraktan Hayvan Figürünü

3.4. Buluntu Envanteri

14 Numaralı Ev’de, Güvercinkayası genelinde ele geçen türden küçük buluntular yer almaktadır. Ancak, küçük buluntular bağlamında evi diğer konutlardan ayıran, değişik şekillerde hazırlanarak depolanmış kil topanları ve fırınlanmış/fırınlanmamış kilden üretilmiş nesnelerin sayıca fazlalığı ve çeşitliliğidir.

Başodanın güneybatı köşesindeki büyük fırının (7-8 H M1c Fr2) tablası üzerinde saptanan anderon (GK’04-29), alt öğütme sekisiyle (7-8 H M1a) birlikte kullanılan işlikte saptanan, ekmek somunu biçiminde, üst yüzünde iki yuvarlak deliği bulunan, yoğun taşçık ve mika katkılı külçe (GK’05-90), kiler hücresinin (7-8H M1) alt taban seviyesinde ele geçen, belden yukarı kısmı eksik, ayaklarını karnına doğru çekmiş,

çömelmiş pozisyonda betimlenmiş, iri kalçalı bir kadını simgeleyen figürün parçası (GK'05-36) bunlardandır.

Resim 42: 14 Numaralı Ev Kilden Buluntular

Figürün parçasının, kopuntu düzleminde izlenen ufak delik, büyük olasılıkla değişik bir malzemeden yapılmış baş kısmının, geçme/portatif olduğuna işaret etmektedir. 7-8 H/M1a Fr1'in tavan döşemesi üzerinde in situ olarak açığa çıkarılan fırınlanmamış kap örneği ise, konutta çanak çömlek üretiminin göstergelerindendir (Resim 42) (Kiper-Gülçur, 2005: 17; Noei, 2008: 253).

Mimari aksamlardan olan ahşap dikmelerin, yanık alanda yer almaları nedeniyle yerinde korunmuş, karbonlaşmış iyi örnekleri de başodada yer alan önemli buluntulardandır. Bu parçalar, dendrokronoloji amacıyla yerinden sökülmeden önce sağlamlaştırılıp alçı bantla mantolanmıştır (Resim 43)

Resim 43: Konservasyonu Yapılmış Ahşap Dikme Parçası

Güvercinkayası taş alet endüstrisi, konunun uzmanı Pavlû tarafından çalışılmaktadır. Pavlû, 1996-2006 kazı yıllarından elde edilen, içlerinde 14 Numaralı Ev'e ait birçok buluntunun da yer aldığı taş aletlerin, morfolojilerini ve fonksiyonlarını analiz eden bir katalog hazırlamıştır (Pavlû, I.: Grinding Stones and Handstones from the Site of Güvercinkayası, Catalogue 1996-2006, Part I)¹². 14 Numaralı Ev kiler odasında (M1), el taşları öğütme taşlarına oranla sayıca fazlalıklarıyla dikkat çekmektedir. Evin genelinde gruplar halinde karşımıza çıkan el taşları, M1a'da yer alan öğütme sekisinin batı köşesinde, Fr1 etrafında ve kiler odası girişinde yer almaktadır. Morfoloji ve fonksiyon bakımından çeşitlilik gösteren taş aletler, evin bir atölye olarak kullanıldığına işaret etmektedir. Her zaman büyük bir çömlek/küp yanında ele geçen ortası delik taş halkalar (GK'01-101), tahılları tartmakta kullanılan ağırlıklar olarak yorumlanabilir. Çarpıcı örneklerden biri de, bir üst el taşının, dışbükey sırtı ele oturtulmak üzere, avuç içini ve parmakları kavrayacak biçimde işlenmiş olmasıdır (GK'01-18) (Gülçur-Sağır, 2003: 52). Altlık olarak kullanıldığı düşünülen bazı örneklerin ortalarında, küçük bir çukur bulunmaktadır. Bu çukurların içine başka bir araç takılarak, altlığa belirli bir döndürme işlevi kazandırıldığı düşünülmektedir (GK'01-99) (Resim 44). Eve ait bu bulgular, çanak çömlek envanteriyle bir arada değerlendirildiğinde, tek bir ailenin ihtiyacını karşılamaktan çok, kalabalık bir toplumun ihtiyacına yönelik bir üretim zincirinin halkaları olabilir. Pavlû, 14 Numaralı Ev'i, aşağı yerleşmedeki konutlarla karşılaştırdığında en fazla benzerliği 9 Numaralı Ev'le (H9: 6İ/M3; 6J/M14) kurmakta, Güvercinkayası konutları içinde, 14 Numaralı Ev'in kiler odasını büyük bir restoranın mutfağına, diğer

¹² bkz.: Pavlu-Ridky-Wawruschka-Gülçur, 2007.

konutların kiler odasınıysa küçük bir ailenin mutfağına benzetmektedir. Çalışma malzemesi üzerinde yapılan, izotop ve fitolit analizleri sonuçlarının yukarıda bahsedilen görüşleri destekleyeceği umulmaktadır (Pavlú özel görüşme).

Resim 44: 14 Numaralı Ev Taş Alet Örnekleri

Yontma taş alet endüstrisini inceleyen Coqiougniot, tıpkı Güvercinkayası genelinde olduğu gibi 14 Numaralı Ev'de de obsidiyen çekirdeklerinin hammadde olarak depolandığını vurgulamaktadır. Yongalama artıklarının saklandığı çukurlarsa komşu ev H13'de yer almaktadır (Resim 45) (Kiper-Gülçur, 2008: 246-247).

Resim 45: Hammadde Olarak Depolanmış Obsidiyen Örnekleri

Güvercinkayası hayvan kemikleri, Arkeozoolog Buitenhuis tarafından incelenmektedir. Buitenhuis, H14'deki kemiklerin hemen hepsinin yanık ve bu nedenle parçalanmış olarak ele geçtiğini belirtmektedir. Kemiklerin çoğu koyun ve keçilere aittir. Bunların yanı sıra içinde, 10 büyük sığır, 7 büyük koyun, 1 küçük eşek türüne ait kemikler de saptanmıştır. 18 adet büyük koyun ve keçinin diğer benzerlerinden farklılık gösterdiği, bunların belki de yabani birer tür olabilecekleri düşünülmektedir. Bunlar, Aşıklıhöyük'teki örneklerden küçük fakat Güvercinkayası genelinde ele geçen örneklerden büyük hayvanlar olarak tespit edilmiştir. Hayvanların yaş tayininde dişler önemli bir yer tutmakla birlikte, çalışma alanında diş bulunmayışı, bu konu hakkında kesin bir kanıya varamamamıza neden olmuştur. Güvercinkayası'nda kemik alet yapımında hammadde olarak kullanılan iri geyik boynuzları, H14'te de yoğun miktarda yer almaktadır. Özellikle aşağı yerleşmedeki yaşam alanlarında ve ocak içlerinde çift olarak ele geçen, sembolik bir anlam taşıyan ufak boynuzlardansa, H14'te yalnızca bir örnek bulunmuştur. Çok miktarda büyük geyik boynuzunun belgelendiği bu evin, kemik alet üretimine de hizmet eden bir atölye olabileceği düşünülmektedir (Resim 46)¹³. Boynuzların avlanarak değil de, hayvanların boynuzlarını attıkları belli dönemlerde toplanarak elde edildikleri ve yerleşmeye getirildikleri bilinmektedir. Etin besin olarak tüketimine dair, kasaplık hayvanların genç koyunlar olduğu (maksimum 2 yaş) ve kesim işinin yerleşme dışında yapılarak içeri taşındığı belirtilmektedir (Buitenhuis özel görüşme).

Resim 46: 7-8 H/ M2 Toplu Ele Geçen Geyik Boynuzları

¹³ H14'e ait kemikler, yanık ve ufalanmış parçalar halinde açığa çıkarıldığından, Resim 47 ve Resim 49 Güvercinkayası'ndaki benzer örneklerden verilmiştir.

Güvercinkayası kemik aletleri ve bu aletler üzerindeki kullanım izleri, Christidou tarafından incelenmektedir (Resim 47). Kemik aletler, diğer evlere oranla, bu evde oldukça az sayıyla temsil edilmektedir. Christidou, bu durumu evin ağır yangın geçirmesine ve dam çöküklerinin kemik aletleri parçalara ayırmasına bağlamakta, tanımlanabilir durumdaki malzemeninse, tıpkı çanak çömleklerde olduğu gibi, orijinal özelliklerini yitirerek günümüze ulaştığını söylemektedir. Alet yapımında, genel olarak geyik boynuzu ve uzun kemikler kullanılmıştır. Yanmış kemik aletler, içte siyah, dıştaysa açık gri-mavi renge dönüşmüştür. Aletler üzerindeki kullanım izleri, yangından dolayı çoğu zaman yanıltıcı olabilmektedir. Yukarıda sayılan nedenlerden dolayı, ele geçen parçalarda çok fazla yeni kırık saptanmış, aletlerin çalışılan kenarlarıyla ilgili sağlıklı bilgilere ulaşmak zorlaşmıştır (GK'04-14/GK'00-48). H 13'de ele geçen, geyik boynuzundan yapılmış sivri uçlu iki alet (GK'00-63 7-8H, M4, Ptk 2; GK'00-100, 7-8H, M4, Ptk 3), şimdilik kaydıyla yerleşmedeki ünik eserlerdendir. Bunların olasılıkla dokumacılıkta kullanılan aletler olduğu öngörülmektedir. Aynı zamanda, Güvercinkayası'nın karakteristik kemik aletlerinden olan bir kılıf/kabza da (GK'97-120, 7-8/H, M4) bu ev buluntuları içindeki yerini almıştır. Bütün olumsuzluklar gözönünde bulundurularak (yangın, dam çökükleri vb.) H 14 ve H 13 bir arada değerlendirildiğinde, kemik aletlerin sayıca azlığı bazı soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda yanıklı alan kompleksi kemik aletlerini değerlendirirken;

- 1- 7-8/H M2 Kule yapısında bol miktarda bulunan atık kemik ve kemik alet parçalarının H14 ve H13'le ilişkisi olabileceği,
- 2- Diğer evlere ait olup, parçası bulunamayan dokumacılıkla ilgili bazı alet parçalarının, H13 de bulunduğu,
- 3- Tıpkı yerleşmedeki diğer evlerde olduğu gibi, kemik aletlerin yerleşme dışın da bir ön işlemden geçirilip, kullanıma ya da tamamlanmaya hazır olarak eve taşındıkları,
- 4- Yerleşmenin genelinde rastlanılan bir özellik olarak, fonksiyonunu kaybetse de bazı aletlerin (bız, kazıyıcı, kesici vb.), H14 ve H13'de de atılmadıkları söylenebilir (Christidou özel görüşme).

Resim 47: Güvercinkayası Kemik Aletlerinden Örnekler

3.5. Tabakalanma

Yukarıda mimari özelliklerinden bahsedilen ev, kendi içinde evrelere ayrılmaktadır. En üstte, yapı molozlarının altında ve yangın tabakasının üzerinde fırın kalıntıları yer almakta, bu durum eve yangından sonra da yerleşildiğini göstermektedir.

Yangın tabakasına girildiğinde, cüruflaşmış moloz içinde yerleşmedeki en büyük fırınlardan biri olan 7-8/H M1a Fr1 görülmektedir. Bu fırın, başodayla kiler odası bölme duvarıyla ayrılmadan önceki bir evreye ait olup, kiler odasındaki çanak çömlek ve sürtme taş alet topluluklarıyla da bir arada kullanılmıştır. Aynı evreye ait diğer taşınmazlarsa, 7-8/H M1a Öğütme Sekisi ve Ptk1 olarak tanımlanmaktadır. Yine bu evde yer alan ve yerleşmenin ikinci büyük fırını olan Fr 2'yse, Fr 1'den sonra yapılmış ve yukarıda adı geçen buluntu toplulukları ve taşınmazlarla eş zamanlı kullanılmıştır. Odanın güney bölümünde, etrafı ufak taşlarla çevrili iki dikme yuvası ve kil pervazlı iki olası kap sokusu plâna alınmıştır. Fr 2'nin hemen kuzeyine rastlayan, yanıklı tabakayla eş zamanlı olduğu düşünülen, Oc1'le taşınabilir dikme sokusu ve onun da hemen yanında in situ olarak duran, karbonlaşmış ahşap dikme parçası da 14 Numaralı Ev'in envanterlerindendir. Üst örtü taşıyıcılarından bu ahşap dikmeden alınan C14 örnekleri alt evre tarihlendirmesine de katkıda bulunmaktadır. Bu durum, dikmenin uzun süreli kullanıldığına işaret etmektedir (Kiper-Gülçur, 2005: 17).

Tüm bu veriler ışığında, eve doğudan bitişen komşu H 13'deki silolar da aynı tabakayla tanımlanmaktadır (bkz. Resim 54). Bu silolar halk arasında aşirt olarak da tanımlanırlar. Siloların 13 Numaralı Ev'e sonradan eklendiği, silo alanındaki (M4) bir peteğin (Ptk2) dış çeperi altında korunarak günümüze kadar ulaşabilmiş bir taban kalıntısı ve diğer peteklerin $\pm 30\text{cm}$ altında neredeyse tüm alanı kaplayacak şekilde genişleyen, düzgün tabanlı bir mekânın varlığıdır. Bu bağlamda, 7-8/H kompleksinin, büyük olasılıkla farklı evrelerde iki yangın geçirdiği de gözlemlenmiştir. Alt mekânın indirgenmiş bir ortama işaret eden siyah renkli dolgusu, üstte yerini yükseltgen bir ortama işaret eden kırmızı renkli ikinci bir yangın dolgusuna bırakmıştır. İki yangın evresi arasındaki ayırım, Ptk2'nin altında ortaya çıkan taban kalıntısıyla saptanabilmektedir (Gülçür-Endoğru-Demir, 2002: 104; Gülçür-Sağır, 2003: 50-51). Üst evresinde silo alanı olarak kullanılan H13'ün (M4), alt evresine tarihlenen odanın taşınmazlarından, batı duvarına bitişen kerpiç gövdeli fırının (Tn.4) ve odanın ortalarına rastlayan kesimdeki taban üzeri yuvarlak ocağın (Oc.3), 14 Numaralı Ev başodadaki (M1b) Fr.1 ve Oc.2'yle aynı hizada bulunması, bu taşınmazların eş zamanlı kullanıldıkları düşüncesini desteklemektedir. Bu kanıya varılmasının bir diğer nedeni de, Fr.1'in gövdesinin M1b odası yangın katlarının altında devam etmesidir (Gülçür özel görüşme).

Yangın dolgusu içinde inildikçe, başodayı kiler odasından ayıran, iki yüzü sıvalı ince bölme duvarı, odanın batı duvarına tam olarak bitişmemekte, odaya sonradan ilave edildiği, çift sıra sıva katlarıyla açıklanabilmektedir. Duvarın doğu ucu, sonradan eklendiği düşünülen peteklerle kiler yönünde genişlemektedir. Bölme duvarının farklı evrelerde kullanıldığı, duvara bitişen taban katlarından da anlaşılmaktadır. Konuta sonradan ilave edilen bu bölme duvarının üzerinde karemsi havalandırma deliği ya da kandillik bulunmaktadır (bkz. Resim 39). Kilere girişlerin sağlandığı dar kapı girişinin doğusunda yangın dolgusu içinde gözlemlenen $\pm 45\text{-}50\text{cm}$ genişliğindeki kil sıvalı ince duvar parçasının, kapı geçidinin diğer yüzünü oluşturduğu ve doğu kesimdeki bölme duvarından koptuğu sanılmaktadır. Doğru duvarına bitişen ince bölme duvarı, kiler içinde kalan, eski evreye ait, oval silonun arka duvarı kullanılarak yükseltilmiştir.

Oval silo, ana oda içindeki büyük fırını (Fr1) kesmektedir. Bu durum aynı zamanda, 7-8H/M1a Fr1'in alt evre konutlarına ait olduğunun bir göstergesidir. Fr1'in alt evreye ait olduğunu destekleyen bir başka kanıtsa, ağzının bulunamaması ve kiler odasına bakan yüzünün kesilerek, bir platform/seki gibi başodada

kullanılmasıdır. Fr1'in batısında, en eski evre tabanları üzerinde, fırının altına doğru giden yuvarlak ocak (Oc.2) iyi koruna gelmiş örneklerden olup Fr1'den eski bir yapı katına aittir.

7-8H/M1a'da yer alan öğütme sekisinin, birkaç yenileme evresi olduğundan bahsedilmişti (bkz. Resim 48). Mekâna ait detay çalışmaları sırasında, boğa başlı öğütme sekisi geri dönüşümlü maddelerle sağlamlaştırılmıştır. Sökülen sekinin altından oldukça yıpranmış bir öğütme sekisi daha gelmiştir. Daha büyük boyutlardaki bu eski sekinin bir ucu, yanında duran silonun altına girmektedir. Öğütme sekisinin hemen bitişiğinde, sekiyle birlikte kullanıldığı belli olan, ters dönmüş öğütme taşıyla, bir işlik yer almaktadır. Taban seviyesinden yüksekte duran öğütme sekisi ve işliğin, odayı batıdan sınırlayan duvarla birlikte kat kat sıvandığı anlaşılmıştır (Kiper-Gülçur, 2007: 115). Öğütme sekisiyle silonun arasındaki bağlantının doğru şekilde saptanabilmesi için, siloyla birlikte ikinci öğütme sekisi de kontrollü bir şekilde kaldırılmıştır. Altında, içi taşla doldurulmuş, en üstte yer alan boğa başlı örneğe benzeyen, çift gözlü üçüncü bir öğütme sekisinin daha bulunduğu anlaşılmıştır. Kaldırılan yuvarlak silonun altındaysa, boynuz benzeri piramidal bir çift çıkıntı saptanmıştır. Bu çıkıntılarla bağlantılı olarak, bölme duvarı arasında belirlenen kol biçimli çamur sıvalı uzantılar ve tabanı yassı taştan, çeperiyse ufak taşlarla oluşturulmuş çukur, burada olası dördüncü bir öğütme sekisinin bulunduğu işaret etmektedir (Resim 48). Yüzü kuzeye bakan bu olası öğütme sekisi, mekân içerisine bölme duvarıyla yuvarlak silonun ilave edilmesinden önce kullanılmış olmalıdır (Kiper-Gülçur, 2008: 246-247, 251). 7-8/H konut içi taşınmazlarının yapım aşamalarının belirlenmesi çerçevesinde, üçüncü öğütme sekisinin çalışma düzlemi içine bilinçli olarak yerleştirilmiş taşlar kaldırılmış ve sekinin olası çalışma düzleminin içbükey, sekiz gözlü olduğu belirlenmiştir (Resim 49).

Resim 48: 7-8H/M1 Öğütme Sekisi ve Yenileme Evreleri

Resim 49: 7-8/H M1a Sekizli Öğütme Sekisi

Alandaki detay çalışmaları, yerleşmenin en eski yapı katına, I. Tabaka'ya tarihlendikleri düşünülen iki fırın kalıntısını da ortaya çıkarmıştır. Fırın kalıntılarının ilki, güneybatı köşedeki ağzı kuzeye bakan büyük fırının (Fr2) altında, ikincisiyse Fr2'nin önünde saptanan kısa duvar parçasının kuzeyinde, üçüncü öğütme sekisine kavuşan taban sıvalarının altında belirlenmiştir. Buna göre, kısa duvar parçası uzun pişirme bölmeli fırınla eş zamanlı kullanılmış olmalıdır (Resim 50). Bu bulgular, iç

kale yapıları arasında önemli bir rol oynadığı vurgulanan 14 Numaralı Ev (7-8/H yanıklı alanının) ve dolayısıyla tüm yerleşmenin tabakalanma düzeninin yeniden gözden geçirilmesi gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

Resim 50: 7-8/H M1c Fr 2 Altından Çıkan Dar Uzun Pişirme Bölmeli Fırın

Yukarıda da değinildiği gibi (bkz. s. 82), kiler odasını ana odadan ayıran bölme duvarının paralelinde, Fr1'in kuzeyine yaslanan, ancak birkaç santim yükseklikle açığa çıkarılan, üzeri ve kenarları özenle sıvanmış genişçe bir platform yer almaktadır (Resim 52). Odanın doğu kanadındaki bu platformun, büyük olasılıkla gövdesi ve at nalı közlüğü başodanın içinde kalmış büyük fırınla (Fr1) ve odaya sonradan ilave edildiği düşünülen bölme duvarıyla eş zamanlı kullanılmış olmalıdır (Kiper-Gülçur, 2007: 116). Platformun yangın tabakası temizlendikten sonra altta devam ettiği, alt bir evrede kullanıldığını göstermektedir. Bu platformun, aynı tarzda yapılmış benzerlerini, yine iç kale yerleşmelerinden 7-G M12 ve 8 F Doğu M2 (Resim 51). (Kiper-Gülçur, 2008: 249) plan karelerinde de görmekteyiz.

Resim 51: 8 F Doğu M2 Sivalı Platform

Resim 52: 7-8H/ M1 Platform

3.6. Komşuluk İlişkileri

14 Numaralı Ev'in önemi, öncelikli olarak yer seçiminde yatmaktadır. Doğuda 13 Numaralı Ev ve 7 İ Batı, batıda 15-16 Numaralı Evlerle komşu olan konut, güneyden kayalığın doğal formasyonu, kuzeyden de kule ve savunma duvarlarıyla çevrelenmiştir (Resim 53). Böylesi korunaklı bir alanda konuşlanan bu evi bağımsız olarak değerlendirmek, yapılacak sentezlerde bilgi eksikliğine neden olacağından, komşu evlerle, varsa benzerlik ve farklılıkların da bu çalışma kapsamında genel olarak ortaya konulması gerektiği kanısındayız.

Resim 53: 14 Numaralı Ev ve Komşu Evler

7 İ Batı plan karesi, 7-8 H yanıklı alanını kuzeyden çevreleyen tahkimat sisteminin tümüyle açığa çıkarılması, çevre yapıların fonksiyonlarının belirlenmesi ve iç kale (akropol) yapılarının aşağı şehirle bağlantılarının saptanabilmesi amacıyla kazılmış ve yukarıda belirtilen hedeflere ulaşılmıştır.

7 İ plan karesinin batı yarısında açığa çıkarılan yeni duvarlar, iç kaleye yönelik en son bulgulardır. Bu duvarların bir bölümü örgüsünde kullanılan iri taş bloklarla dikkat çekmektedir. Bu alandaki dikkat çekici bir diğer özellikse, yanıklı alanı (7-8 H) doğudan sınırlandıran kaya çıkıntısıyla 7 İ/M1'deki kuzey-güney doğrultulu kısa duvarın arasında kalan ve dik bir meyille düşen ana kaya üzerine, birbirine ulanan iki silonun yerleştirilmesidir (bkz. Resim 10). Bu çifte silo, kendisini kuşaklayan kalın duvar ve 7 İ Batı alanındaki savunma yapılarıyla bir arada değerlendirilerek tanımlanmaktadır. Bu durum, güneyden yüksek ve tırmanılması olanaksız kayalıklarla, kuzeyden içinde pek çok evreyi barındıran savunma duvarlarıyla çevrelendirilen yanıklı alanın, giderek bir iç kale görünümü kazandığının da göstergelerinden biridir (Kiper-Gülçur, 2007: 114-115).

Araştırma konusu ev, doğusunda yer alan silo alanı olarak da tanımlanan 13 Numaralı Ev'le (7-8H/M4) doğrudan ilintilidir (Gülçur-Endoğru-Kara, 2000: 58). Eş

zamanlı kullanılan, H13'ün üst evresine tarihlenen silolar ve 14 Numaralı Ev'de yer alan 44 depo kabı bir arada düşünüldüğünde, bu yapı kompleksi daha tanımlı hale gelmektedir. Bal peteği tarzında birbirine ulanmış, muntazam sıvalı bu silolar (Resim 54), yoğun bir depolama ve saklama ünitesine işaret etmektedir (Gülçür-Endoğru-Demir, 2002: 104; Gülçür, 2003b, 500). Bunlar çapları ± 1 m den 2.25m'ye kadar değişen, dış çeperleri ufak taşlar sıvanarak oluşturulmuş, tabanları muntazam sıvalı mimari öğelerdir. Yerleşmedeki diğer silolardan büyüklükleri ve yapım teknikleri ile farklılık gösterirler.

Resim 54: H 13, Bal Peteği Biçiminde Birbirine Ulanmış Silolar

Yerleşmede 15-16 numaralı evler, 7-8/G-H plan karelerinden oluşmaktadır. 7-8/H ana mekânını kuzeyden sınırlandıran kalın duvar, 7 G plan karesinde de devam etmektedir. Duvarın güneyinde yer alan M1, 7-8H/M1a-b'yi batıdan sınırlandıran ince duvarı da ortaklaşa kullanmaktadır. Yangın dolgusu içinde kalan evlerde duvarları ve sıvaları erimeye başlamış silo kalıntıları bulunmaktadır. Bu silolar 14 ve 13 Numaralı Ev silolarından farklı olarak dikdörtgenimsidir. 15 Numaralı Ev de yoğun in-situ depolama kaplarıyla iç kale konutlarının önemini vurgulamaktadır.

Yangın dolgusunun molozu üzerine oturan, balıksırtı duvarı 7 G plan karesindeki tabakalanmaya yeni bir öğe olarak eklenmiştir. Kulenin üzerinden geçen ve Güvercinkayasası'nın son yapı evresini belirlediği önerilen kerpiç duvarla gelen tabaka, plan karenin kuzey alanını boydan boya kaplamıştır. 7G/M6'da yer alan, balıksırtı duvara bitişen bazı fırın kalıntıları, 7-8/H M4'ün en üst evre dolgusunda

bulunan fırınlarla, mekânın bir alt seviyesinde açığa çıkarılan taş plaka döşemeyse, kulenin (7-8H/M2) üst evre dolgusuyla benzerlik göstermektedir (Kiper-Gülçur, 2007: 115).

7-8/G-H plan karelerinin birleşme noktasının balıksırtı duvarın da üzerine oturduğu bir kaya çıkıntısı oluşturmaktadır. Kayanın kuzeye bakan yüzü doğal formasyona uyacak biçimde dik olarak düşmektedir. Tıpkı 8 H plan karesindeki kuzey güney doğrultusundaki uzun duvarlar gibi, bu alandaki uzun duvarlar da kaya dibine bitişerek sonlanmaktadır. Buna en güncel örnek, yanıklı dolgu içinde 7G/M3 mekânını doğudan sınırlayan kalın duvarın altında devam ettiği belirlenen duvar parçasıdır (Kiper-Gülçur, 2007: 116).

H14 ve H16'yı doğrudan ilişkilendirdiğimiz bir diğer kanıtsa, 7G/M8-M12 (H16) odalarından gelmektedir. 7 G plan karesinde yer alan, başoda (M8) ve kiler odası (M12) da tıpkı H14'de yer alan bölme duvarı benzeri bir duvarla birbirinden ayrılmaktadır. Konutlardaki iç donanımın benzerlik göstermesinin yanı sıra, birbirleriyle aynı doğrultuda bulunmaları da dikkat çekmektedir (Kiper-Gülçur, 2008: 249).

İç kale yerleşmelerinden 8 F plan karesi henüz kazısı tamamlanmamakla birlikte, kuzey yarısında açığa çıkarılan fırın ve duvarlarla (M5), 7-8 H'dan devam eden yangın dolgusuyla değerlendirilmektedir.

Yanıklı alanda yer alan iç kale konutlarının, arazi basamaklarına uyacak biçimde yerleştirilerek birbirine eklendiği bilinmektedir. Bu konutların, damlarının da kademeli olarak güneyden kuzeye doğru alçaldığı varsayımının doğru olup olmadığı da tartışılmalıdır.

4. GÜVERCINKAYASI ÇANAK ÇÖMLEK ANA MAL GRUPLARI ve DIŞ BAĞLANTILAR

Güvercinkayası yerleşmesinin en yoğun buluntu topluluğunu beş ana mal grubuyla (WI-WV) temsil edilen el yapımı çanak çömlek oluşturmaktadır. Mal gruplarının tanımlanması, Gülçur'un saptadığı kriterlere dayandırılmıştır¹.

4.1. ÇANAK ÇÖMLEK ANA MAL GRUPLARI

4.1.1. Koyu Renk Açkılılar (W I)

Güvercinkayası'nın en baskın çanak çömlek grubunu, özenle açkılanmış yüzeyleri, boyut ve formlarındaki normlaşmayla dikkat çeken koyu renk açkılı mallar oluşturmaktadır (Gülçur, 2004a: 145). Yerleşmede, yoğun olarak ele geçen depo kaplarıyla çalışma malzememizin 84 parçası da bu mal grubuna girmektedir².

Koyu Renk Açkılılar'ın belirleyici özelliklerinin başında, çift renkli yapımlar gelmektedir. Bu özellikleriyle kazının ilk yıllarında, Doğu Anadolu'dan tanınan Karaz Çanak Çömleği'yle benzerlik gösterdiği düşünülmüştür. Çift renkli yapımlarda dış yüzeyler siyah, iç yüzeylerse kırmızı, kahverengi ya da gri tonlarındadır. Tek renkli yapımlarsa siyah, boz veya kahverenginin değişik tonlarını yansıtmaktadır.

Oldukça iyi pekişmiş hamurları, değişik oranlarda bitkisel kıyık ve mineral katkılıdır. Organik katkı izleri, yüzeylerde yer yer belirgindir. Kesitler, koyu renkli karbonize ya da parçanın cidar renklerine uyan biçimde çift renkli olabilmektedir. Kapların sertlik dereceleri Mohs Skalası'na göre 3.5-5.5-6.5 arasında değişmektedir.

Bu mal grubunun en yakın benzerleri, Köşk Höyük I tabakasından (Gülçur, 2003b:502) ve Alişar Höyük'ten (Schmidt, 1932: Fig 45) bilinmektedir.

4.1.2. Şevron Bezemeliler (W II)

Birinci mal grubunun genellikle özenli yapımlar niteliğinde, ufak boyutlu, depo kaplarına oranla daha ince cidarlı kaplarla temsil edilen bir alt gruptur. Yapım tekniği, renk ve hamur özellikleriyle sertlik dereceleri WI'deki gibidir. Ayırıcı özelliği, yatay veya dikey olarak uygulanmış, sokma tekniğinde basit çavuş işareti dizilerinden oluşan şevron bezemeleridir.

---

¹ bkz.: Gülçur, 2004a

² bkz.: Katalog

Sayıda az olmakla birlikte, yerleşmede bu mal grubundan örnekler ele geçmektedir. 8G-H açmasındaki bir çömlekte iki değişik bezeme türü bir arada kullanılmıştır. Bu örnekte, ağzın hemen altında boynuzları kabartma, gözleri ve burun delikleri sokma bezekli bir hayvan başı, gövde üzerinde de çizgi bezek tarzında şevron dizileri göze çarpmaktadır (bkz.: Kat No: 35; Resim 55.; Gülçur-Sağır, 2003: 51).

Resim 55: 8 G-H Güney, Şevron Bezeme ve Stilize Hayvan Başı

4.1.3.Yüzeyi Tarazlı/Süpürge İzli ve Açık Renk Hamurlular (W III)

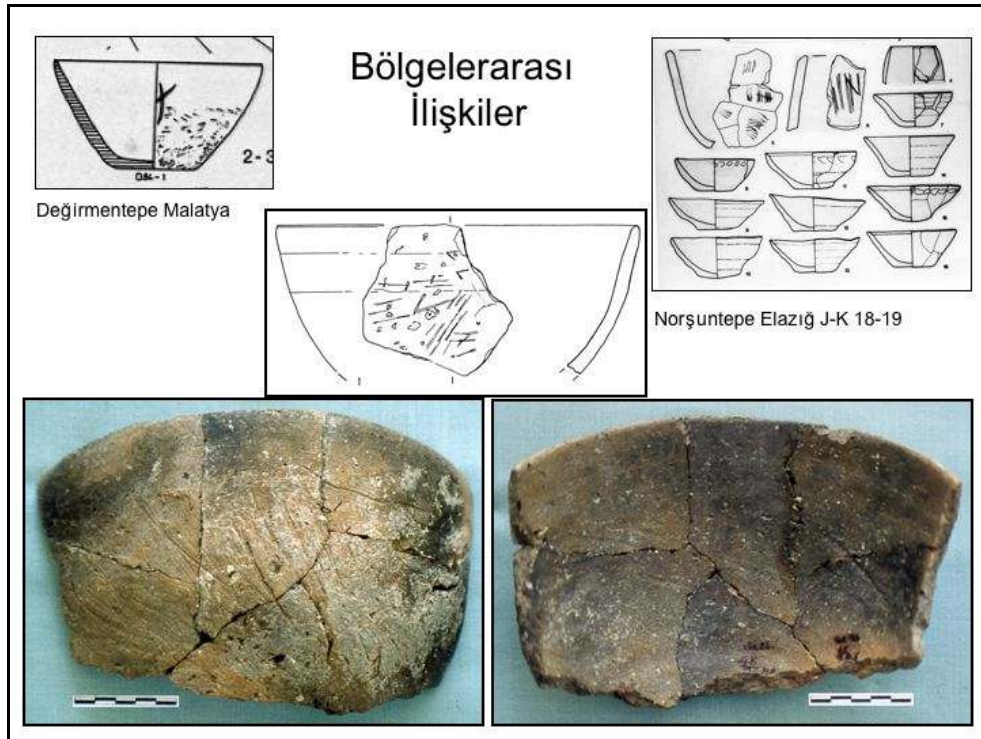
Yüzeyi tarazlı ya da süpürge izli ve açık renk hamurlular, Güvercinkayasası'nın ikinci baskın çanak çömlek grubunu oluşturmaktadır. Yüzeyi tarazlı ya da süpürge izli, çoğunlukla dış yüzeyleri yoğun tarazlı, iç yüzeyleri düzeltilmiş, el yapımı, ağız altında parmak baskı düzeltili konik kâselerle temsil edilmektedir (Resim 56).

Yüzey, hamur ve kesit renkleri kirli bejden, pembemsi devetüyüne doğru değişen renklere sahiptir. Katkı oranları, kaptan kaba, bariz değişiklikler gösterebilmektedir. Yüzey renkleri sarımsı bej ve pembemsi tonlarında olanlar, daha sıkı dokulu bitkisel ve kalker katkılı hamurları yansıtırken, kirli bej tonlarındakiler daha gevşek dokulu, bitkisel, taşçık ve kalker katkılı hamurludur. Katkı izleri tüm yüzeylerde belirgindir. Yapımların çoğunluğu 5.5-6.5 sertliğindedir.

Güvercinkayasası'nın üst tabakalarında, tek tük ele geçen açık renk hamurlularsa, hamur dokusu açısından yüzeyi tarazlıların sarımsı bej ve pembemsi tonlarındakileriyle benzeşmektedir. İnce bitkisel katkının ıslak sıvazlanmış ya da

düzletilmiş yüzeylerde izlendiği bu grup daha çok yuvarlak gövdeli kâsecikler ve ağızları kendinden dudaklı, dışa açılan kısa boyunlu çömleklerle temsil edilmektedir.

Gülçur, III mal grubuna giren örneklerin bir yandan Can Hasan 2B/A'dan bilinen tarazlılarla (French 2005: 21, 22, 29), diğer yandan da Doğu Anadolu'dan Değirmentepe'nin süpürge izli Obeyd Dönemi kâseleri ve Norşuntepe'nin j-K/18-19 açması 10. Tabakası el yapımı seri üretimlerinden Coba Kâseleri olarak tanımlanan malzemeye bağlantılı olabileceğini düşünmektedir (Gülçur, özel görüşme).

Resim 56: GK'96 4 K/ M6, Tarazlı Kâse Parçası

4.1.4. Boya Bezekliler (W IV)

Boya bezekli çanak çömlek örnekleri oldukça az sayıda bulunmaktadır. Ele geçen örneklerde, genel olarak aynı bezeme türü ve hamur özelliklerini yansıtmaktadır. El yapımı olan bu örnekler, pembemsi devetüyü hamurlu, özenle düzeltilmiş ince bitkisel kıyık izli, açık renk parlak astarlı yüzey üzerine çift renk boyalıdır. Özellikle aşağı yerleşmede ele geçen tüme yakın kaplar (5İ/M3, ▼: 1103.04m, x: 4.00-6.00m y:9.00-10.00m), birbirinin benzeri, uzun boyunlu, şişkin karın üzerinde yatay kulplu çömlekleri yansıtmaktadır. (Resim 57) (Gülçur-Endoğru,

2001: 50). Bezeklerin ana hatlarını oluşturan yatay ve dikey şeritler, siyaha yakın koyu kahve ve mat, bu şeritlerin sınırladığı alanlarsa et renginde ve parlak boyalıdır. Koyu renk boya, daha kalın sürülmüş izlenimi bırakmaktadır (Gülçur-Endoğru-Demir, 2002: 104). İçi ağ motifi dolgulu baklava dilimleri, bu dilimler arasına oturtulmuş iri noktalar ve bezekli alanı karın üzerinde sınırlayan çift yatay şeritle, yapım ve bezek düzeni açısından Can Hasan 2A'nın polikrom bezeklileriyle yakın benzerlik göstermektedir (Gülçur 1997b: 105 Fig. 22.6; Gülçur, Endoğru- Kara 2000: 66 Fig. 5.1-4; Gülçur-Endoğru 2001: 50, 57 Fig.6). Can Hasan 2A tabakasının, Orta Kalkolitik Dönem'e tarihleniyor olması da bu bağlantıyı kuvvetlendirmektedir³.

Resim 57: 5 İ/ M3 Çift Renk Boyalı Çömlek Parçaları

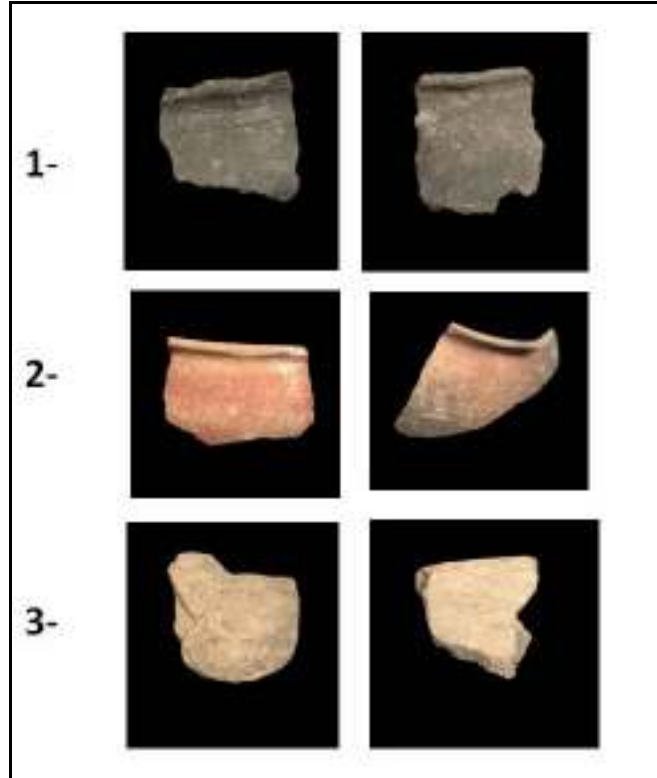
4.1.5.Ayrışıklar (W V)

2005 kazı sezonundan itibaren Güvercinkayası ana mal gruplarına bir yenisi eklenmiştir. Kuzey etek üzerinde yer alan ve doğu-batı yönünde sekmeli giden kerpiç duvarla kendini gösteren bu mal grubu, dışa dönen ağız, sıkma boyun ve küresel gövdeleriyle yabancı bir öge olarak tanımlanmaktadır. Bu kaplar, formlarındaki değişikliklerin yanı sıra, oldukça temiz, siyah, pembemsi kırmızı ve boz renkte hamurlarıyla da dikkat çekmektedir (Gülçur, 2003b: 503; Kiper-Gülçur, 2008: 250).

Bu mal grubundaki siyah renk örnekler, bol ince kum, az taşçık ve bitkisel katkıdır. İç-dış tek renk, siyah tonlarındadır. Açkısız bu örnekler, ele hafif pürüzlü gelmektedir. Ağız hafif dışa dönük bitirilmiştir. Pembemsi kırmızı renkteki örnekler,

³ bkz.: French, 1998; Schoop, 2005: p. 110 Tab. 3.4

oldukça temiz hamurlu, bol ince kum, az taşçık ve bitkisel katkıdır. Özenli açkılı, ele kaygan gelmektedir. Ağız oldukça keskin dışa döndürülerek bitirilmiştir. Boz, bej, sarımsı renkteki örneklerin hamuru, bol bitkisel ve kireç katkıdır. Adeta hamur bu katkı malzemelerinden oluşmaktadır. Bunlar, diğer örneklerle oranla özensiz ve oldukça kalındır. Ağız kalın ve düz bitirilmiştir (Resim: 58).

Resim 58: Kerpiç Mimariyle Gelen Çanak Çömlek Örnekleri

4.2. Dış Bağlantılar

Orta Anadolu Kalkolitik Dönem çanak çömleğinin tabakalanması çok iyi bilinmemektedir. Bunda etken, bölgede döneme ait kazısı yapılan yerleşmelerin sınırlı sayıda olmasıdır (bkz. s. 16-22; Tablo 7). Orta Anadolu' da uzun stratigrafi veren tek yerleşme olan Alişar Höyük Kalkolitik malzemesi, çok dar bir alanda ele geçtiğinden tanımlamakta yetersiz kalmaktadır (Schmidt, 1932: 45, Fig. 49-51; H. Von der Osten, 1937: Fig 69-74; Schoop, 2005: 33-38; 79-80; Taf.2-4). Kayseri çevresinde yapılan BOTAŞ Yüzey Araştırmaları'nda ele geçen koyu renkli açkılı çanak çömleklerse, bölgede kurulabilecek yeni bağlantı noktalarına dikkat çekmektedir (A. Erim/Özdoğan özel görüşme).

Bölgedeki volkanik alanda kazısı sürdürülen Tepecik Çiftlik, Köşk Höyük, Güvercinkayasası ve farklı dönemlerde sondaj yapılan Gelveri-Güzelyurt yerleşmeleri dışında kapsamlı araştırma bulunmamaktadır. Bu yerleşmelerden Tepecik Çiftlik dışında diğer üçünün eski göç yolları üzerinde, kaya üzeri yerleşmeleri olduğu görülmektedir (Gülçur 1995a: 199). Güvercinkayasası 14 Numaralı evin malzemesini karşılaştırmada referans olabilecek, bölgede yapılan yüzey araştırmaları dışında, şimdilik kaydıyla karışık üst tabakada ele geçen bir kaç örnekle Tepecik/Çiftlik (Niğde) ve ağırlıklı olarak Köşk Höyük (Bor-Niğde) kazılarından başka yer bilinmemektedir.

Tepecik/Çiftlik höyüğünün tabakalanma dizini, Güvercinkayasası'ndan daha eskidir, Köşk Höyük II-IV tabakalarıyla paralellik kurulabilmektedir. Güvercinkayasası ve Köşk Höyük I. tabakaları arasındaysa mimari, çanak çömlek ve küçük buluntular bakımından çok yakın benzerlik kurulabilmektedir (Özkan, 2001: 20, Gülçur, 2003b: 502). Niğde Müzesi'nde bir salona adapte edilen Kalkolitik Dönem Köşk Höyük ev modelinde sergilenen depolama kapları da bu benzerliği ortaya koymaktadır. Burada da çanak çömlek gruplarında ağırlık, siyah ya da koyu renklerde, özenle açılanmış, kalın cidarlı depo kaplarındadır. Kaplarda gövde üzerinde yer alan kaş, göz ve boynuz biçimli, sembolik anlamlı, stilize kabartma bezekler her iki yerleşmenin ortak özelliklerdendir. Depo kaplarıyla birlikte, kulpların boyut, biçim ve uygulanış türleri de çeşitlenmiştir. Orta boy çömleklerde, masif, yuvarlatılmış konik dipler yaygındır (Gülçur, Endoğru ve Kara 2000: 58, 64-66; Gülçur, Endoğru 2001: 56, 57 Çiz. 5; Schoop, 2005: Taf.53). Benzer türde kapların, her iki yerleşmede seriler halinde bulunması, her iki yerleşmede de yüksek standartlaşmaya gidildiğinin birer göstergesidir (Gülçur, 2004a: 147). Dikkat çekici bir başka konuyla 14 Numaralı konut gibi Köşk Höyük I. Tabakası konutlarının da ağır bir yangınla sonlanmasıdır (Gülçur, 2003b: 502).

Bölgenin Kalkolitik Dönem yerleşmelerini kronolojik bağlamda bir arada değerlendiren en kapsamlı çalışma Schoop tarafından yapılmıştır. Bu çalışma, bugünkü bilgilerimizle tanımlayabildiğimiz bölgenin Kalkolitik Dönem'inin daha karmaşık bir yapılanması olduğunu da hatırlatmaktadır (Schoop, 2005: 357). Aynı zamanda, Erken Kalkolitik'ten Orta Kalkolitik'e geçiş süreci olarak değerlendirilen M.Ö. 5500-5000'e tarihlenen (Mersin-Yumuktepe XIX-XVII/XVI) kronolojik boşluğun, bölgede yapılan ve yeni yapılacak olan araştırmalarla kapatılacağı umulmaktadır.

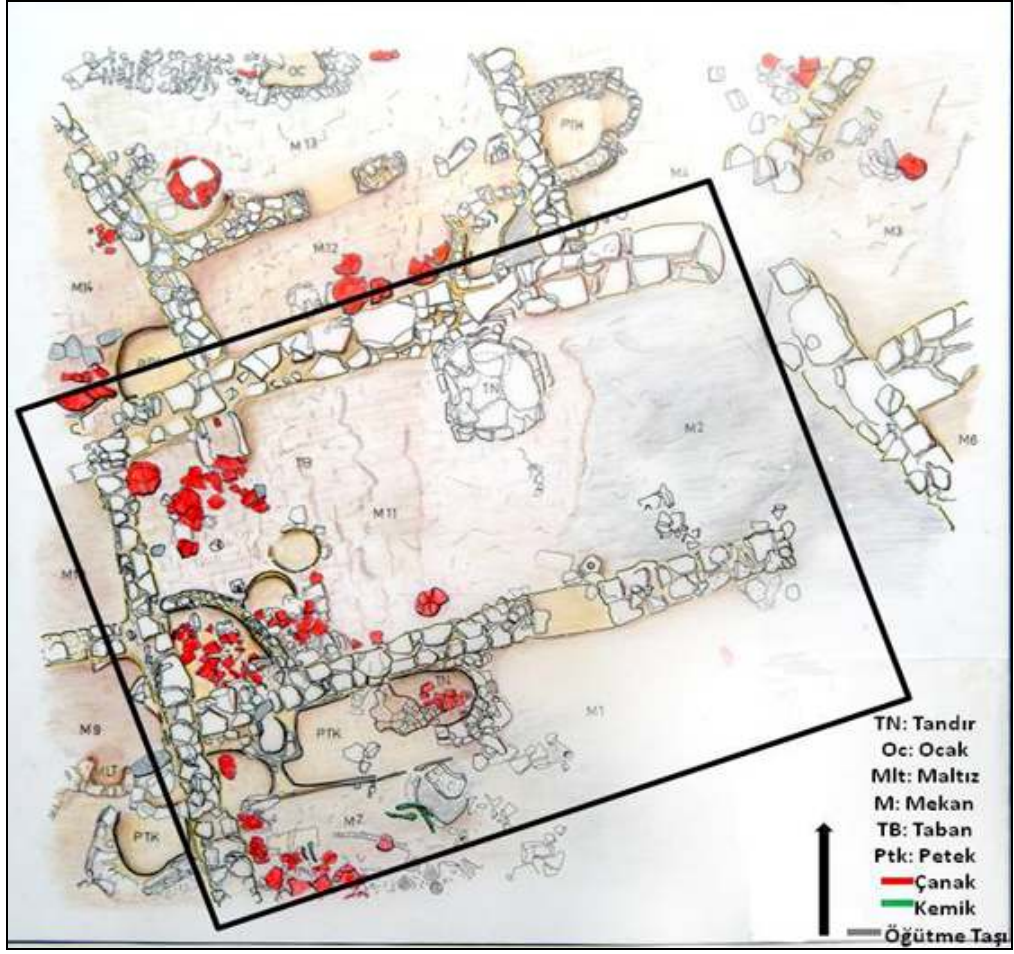
5. ANALİZLER KAPSAMINDA 14 NUMARALI EV

5.1. YERLEŞME İÇİ BENZERLER: AŞAĞI YERLEŞME 6, 9 ve 11 NUMARALI EVLER ÇANAK ÇÖMLEK TOPLAMA BİRİMLERİ

Bu bölümde 14 Numaralı Ev'le, aşağı yerleşmede yer alan 3 konut (H6, 9, 11, bkz. s. 68-72), çanak çömlek toplama birimleri açısından karşılaştırılacaktır. Toplama birimlerinden kasıt, arazi çalışmalarında tüm, tüme yakın ya da parçalar halinde açığa çıkarılan çanak çömleklerin belgelenmesinde kullanılan kasa veya bez torba sayısıdır.

Mimaride, konut içi taşınmazlarda ve aktivite alanlarında görülen standartlaşmanın, gerek aşağı yerleşme, gerekse iç kale konutlarında aynı kurallara uyduğu belirlenmiştir. 14 Numaralı Ev'in iç donanımlarıyla karşılaştırmak için seçilen 6, 9 ve 11 Numaralı konutlarda ele geçen in-situ kapların biçimlerinde de büyük benzerlikler vardır. Aşağı yerleşmede karşılaştırma yapmak için seçilen evlerin baskın çanak çömlek gurubu da, yerleşmenin genelinde de ağırlığını koruyan Siyah/Koyu Yüzlü Açıklı Depo Malları'dır (W1) (bkz. s. 108). Depo kaplarının büyük bölümü, tıpkı 14 Numaralı Ev kiler odasındaki benzerleri gibi, kendi başlarına ayakta duramayacak kadar ufak diptir. Çoğunluğu uzun boyunlu ve omuzdan omurgalı bu kapların pek çoğunun, tahıl silolarının/peteklerinin yakınlarında, kil sıvalı sokular içine oturtuldukları da belgelenmiştir (Resim 59, bkz. Tip B1a). Kapların üzerine, kabartma tekniğinde uygulanmış, sembolik anlamlı stilize bezekler, göz, kaş ve boynuz biçimindedir. Zengin kulp çeşitlemeleriyle kullanılan bu kabartma betimlemeler, hayvan yüzlerini temsil etmektedir. Bunlar, yerleşme içi depolanmış boynuzlarla birlikte ele alındığında, hayvanların ekonomik ve tinsel yaşamdaki rolünü işaret etmektedir (Gülçur, 2004a: 142).

Aşağı yerleşmede bulunan H6 ve H9 sıra evleri, boyutları bakımından H11 ve H14'ten daha küçük olmakla birlikte, karşılaştırma yapabilmek için yeterli kriterleri barındırmaktadır (bkz. Plan 4). Doğu yolunun güney kanadında yer alan bu üç evin, güneydoğu köşesinde kalan 6J açması M11 ve M1 odaları da buluntu zenginliği açısından komşularıyla benzeşmektedir. Her iki odanın konut numarası alamama nedeniyse, doğu duvarlarının bulunamayışındır (Plan 8).

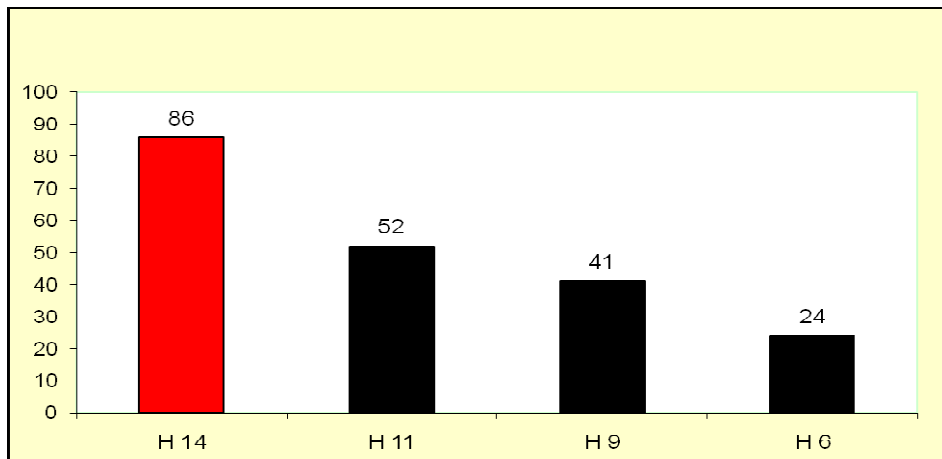
Plan 8: 6 J/M1, M2, M11 Buluntu Envanterleri ve Konut İçi Taşınmazlar;
Renklendirilmiş Taş Plan

Resim 59: 6 J/M11 Kap Sokuları

Çanak çömlek verilerinin arazi çalışmalarında (bkz. s. 23) belgelenmesiyle oluşan, toplama birimleri aşağıda yer alan tabloda karşılaştırılmıştır (Tablo 8). Bu çalışmada seçilen aşağı yerleşme 9, 11 ve 6 numaralı konutların kazısı tamamlanmış, fakat çanak çömlekleri 14 Numaralı Ev'inkiler kadar detaylı çalışılmamıştır. Bu durum, karşılaştırmanın neden kap sayısı ve çeşitliliğine göre değil de, malzemenin her evde ele geçen toplama birimleri üzerinden gerçekleştirildiğini açıklamaktadır. Tablo hazırlanırken, her birimin ayrı ayrı belgelendiği, kazı arşivinde yer alan istatistik fişlerinden yararlanılmıştır. Seçilen evlere ait veriler Excel programına girilerek, konut numaralarına göre süzdürülmüş ve grafikler oluşturulmuştur. Grafikler, her eve ait toplama birimi değerlerinin birbiri arasındaki karşılaştırılmalı yüzdelerini yansıtmaktadır. Buna göre, malzeme yoğunluğu % 86'lık bir oranla, araştırma konumuzun ana malzemesini veren 14 Numaralı Ev'e aittir.

Aşağı yerleşmenin en büyük konutlarından biri durumundaki 11 Numaralı konutta ele geçen çanak çömlek yoğunluğu %52, H9 %41 ve H6 %24 oranlarında kalmıştır. Buna göre, konut boyutlarıyla bir anlamda çanak çömlek yoğunluklarının da doğru orantılı bir büyüme gösterdiği gözlemlenmektedir (bkz. s. 119-120). Aşağı yerleşmedeki bu 3 konutun çanak çömlek yoğunluk oranları toplandığında ($\%52 + \%41 + \%24 = \%117$), H14 konutunun çanak çömlek yoğunluk toplamını sadece ($\%117 - \%86 = \%31$) %31 oranında aşabilmektedir. Bu durum, korunaklı olduğu kadar, yoğun çanak çömlek buluntularıyla da öne çıkan H14 konutunun, yerleşme içindeki önemine bir kez daha vurgu yapmaktadır.

Tablo 8: 14 Numaralı Ev ile H6, H9 ve H11 'in Çanak Çömlek Toplama Birimlerinin Karşılaştırılması

Aşağı yerleşme 6 İ-J Plânkareleri 9 Numaralı Ev: Silolar

Aşağı yerleşme konutları arasında iç donanım açısından 14 Numaralı Ev'le en yakın benzerliği bulunan, 9 Numaralı (6 İ-J Plânkareleri) konuttur. Kapı açıklığının bulunduğu batı alanında karşılıklı yerleştirilmiş, ağızları doğuya bakan iki fırınla, batı duvarının eklentilerle dışa doğru uzatılmış olması, konutun birden fazla yapım evresi olduğuna işaret etmektedir. Bu fırınlardan kuzeyde yer alanının bir bölümü közlüğüyle birlikte uzun duvarın altında kalmıştır. Güneyde yer alan fırının üzeriyse, bir üst evreye altlık olmak üzere taş doldurularak kapatılmıştır. Bu özellikler, ister istemez akla 14 Numaralı Ev'deki fırınları akla getirmektedir (bkz. s. 83-85). Odanın orta bölümünde, taban üzerinde geleneksel yuvarlak ocak, doğu kesimindeyse birbirine ulanmış iki siloyla (Ptk3 ve Ptk14) bunların önüne yerleştirilmiş, çift gözlü, büyük öbir öğütme sekisi konuşlandırılmıştır. Aşağı yerleşmenin hiç bir evinde, birden fazla silo peteği bulunamadığı gibi, iç kale dâhil yerleşmenin tümünde de, şimdilik kaydıyla bu büyüklükte ikinci bir öğütme sekisi saptanamamıştır. Öğütme sekisinin etrafında, taban üzerinde ele geçen üst öğütme taşları ve çanak çömlek kalıntıları da, bu konutun aşağı yerleşme içinde ayrıcalıklı bir konuma sahip olduğunu belgeler niteliktedir (bkz. Resim 36, 38).

Baş oda içinde, kileri ayıran bölme duvarının oluşturduğu köşelere bir dairenin ¼'ini oluşturacak biçimde, iki ucundan tutturulu silolar/aşırtlar, çoğunlukla aşağı yerleşme konutlarında belgelenmiştir. Bu türden siloların iç hacimlerinin hesaplanmasında, bir silindirin hacminin bulunmasında kullanılan formül, dörde bölünmüştür ($V=\pi r^2 x h/4$). Hasattan alınmış halleriyle, işlenmemiş arpa ve buğdayın kilo birimi olarak karşılıkları deneysel yöntemle bulunmuştur. 1 litrelik pet şişeye doldurulan bu ürünlerden buğday 820 gr. arpaysa 720 gr. gelmiştir. Buna göre kurulan doğru orantılı bir denklemlerle litre cinsinden olan toplam değer, hem buğday hem de arpa için kilo cinsinden yeniden hesaplanmıştır. Bu kural depo kapılarının aldıkları ürün miktarını hesaplarken de geçerlidir (bkz. s.122-128).

Ptk3 R: ±1.00m

h: ▼1104.26-▲1103.50= ±0.76m

$V=3.14 \times 0.50^2 \times 0.76m = 0.597m^3 = 597lt = 489.54kg/4 = 122.39kg$ buğday
 $= 597lt = 429.84kg/4 = 107.46kg$ arpa

Ptk14 R: $\pm 1.00\text{m}$

h: $\nabla 1104.26 - \blacktriangle 1103.50 = \pm 0.76\text{m}$

$V = 3.14 \times 0.50^2 \text{m} \times 0.76\text{m} = 0.597\text{m}^3 = 597\text{lt} = 489.54\text{kg}/4 = 122.39\text{kg}$ buğday
 $= 597\text{lt} = 429.84\text{kg}/4 = 107.46\text{kg}$ arpa

Aşağı yerleşme konutlarından 9 Numaralı Ev'de yer alan iki silonun toplam ürün depolama kapasitesi; **± 244.78 kg buğday**, ya da **± 214.92 kg arpa**dır.

5.2. KONUT BOYUTLARI

14 Numaralı Ev'i diğer konutlardan ayıran özelliklerden biri de boyutlarıdır (Tablo 9). Bu bağlamda 12'si aşağı 4'ü iç kale konutlarından olmak üzere aynı tabakaya ait 16 evin yüzölçümleri hesaplanmıştır. Güvercinkayası evlerinin ortak özelliklerinden 2.Bölüm'de bahsedilmişti. Yüzölçümlerini karşılaştırdığımız bu evler, sınırlarını belirleyen dört duvarıyla belgelenebilmiştir.

- Aşağı Yerleşme Konutları:

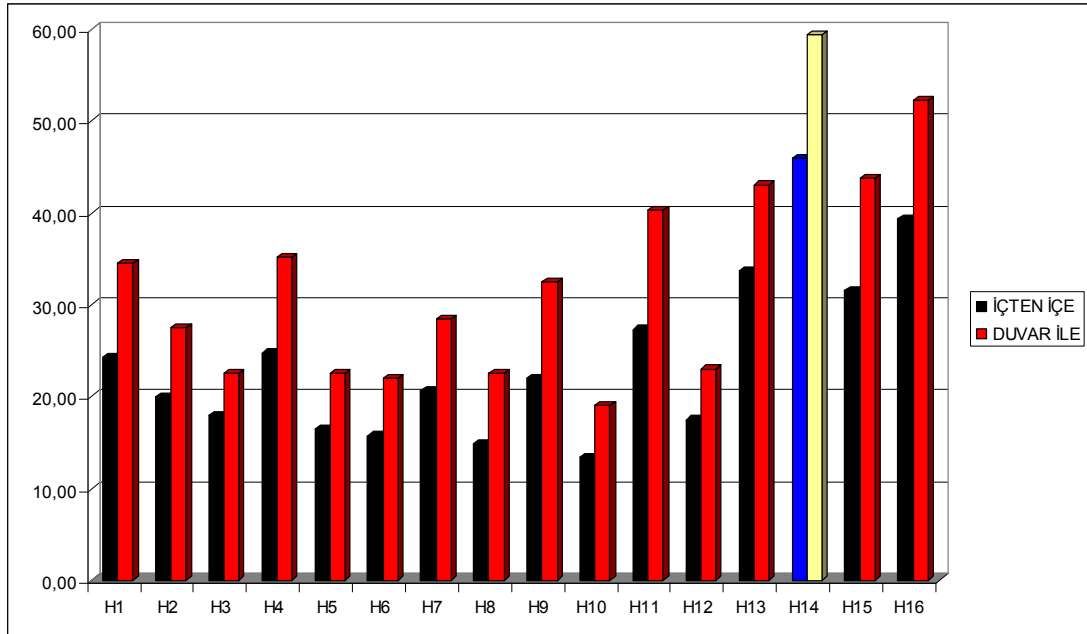
- H1** $5.70\text{m} \times 4.25\text{m} = \pm 24.23\text{m}^2$ (içten içe)
 $6.90\text{m} \times 5.00\text{m} = \pm 34.50\text{m}^2$ (duvar kalınlıklarıyla)
- H2** $4.00\text{m} \times 5.00\text{m} = \pm 20.00\text{m}^2$ (içten içe)
 $5.00\text{m} \times 5.50\text{m} = \pm 27.50\text{m}^2$ (duvar kalınlıklarıyla)
- H3** $4.00\text{m} \times 4.50\text{m} = \pm 18.00\text{m}^2$ (içten içe)
 $4.50\text{m} \times 5.00\text{m} = \pm 22.50\text{m}^2$ (duvar kalınlıklarıyla)
- H4** $5.50\text{m} \times 4.50\text{m} = \pm 24.75\text{m}^2$ (içten içe)
 $6.70\text{m} \times 5.25\text{m} = \pm 35.20\text{m}^2$ (duvar kalınlıklarıyla)
- H5** $3.75\text{m} \times 4.40\text{m} = \pm 16.50\text{m}^2$ (içten içe)
 $4.50\text{m} \times 5.00\text{m} = \pm 22.50\text{m}^2$ (duvar kalınlıklarıyla)
- H6** $4.50\text{m} \times 3.50\text{m} = \pm 15.75\text{m}^2$ (içten içe)
 $5.50\text{m} \times 4.00\text{m} = \pm 22.00\text{m}^2$ (duvar kalınlıklarıyla)
- H7** $5.50\text{m} \times 3.75\text{m} = \pm 20.63\text{m}^2$ (içten içe)
 $6.00\text{m} \times 4.75\text{m} = \pm 28.50\text{m}^2$ (duvar kalınlıklarıyla)
- H8** $4.25\text{m} \times 3.50\text{m} = \pm 14.88\text{m}^2$ (içten içe)
 $5.00\text{m} \times 4.50\text{m} = \pm 22.50\text{m}^2$ (duvar kalınlıklarıyla)
- H9** $4.00\text{m} \times 5.50\text{m} = \pm 22.00\text{m}^2$ (içten içe)
 $5.00\text{m} \times 6.50\text{m} = \pm 32.50\text{m}^2$ (duvar kalınlıklarıyla)

- H10** 4.20mx3.20m= ±13.44m² (içten içe)
5.00mx3.80m= ±19.00m² (duvar kalınlıklarıyla)
- H11** 4.75mx5.75m= ±27.32m² (içten içe)
5.75mx7.00m= ±40.25m² (duvar kalınlıklarıyla)
- H12** 5.00mx3.50m= ±17.50m² (içten içe)
5.75mx4.00m= ±23.00m² (duvar kalınlıklarıyla)

-İç Kale Konutları:

- H13** 4.50mx7.50m= ±33.75m² (içten içe)
5.25mx8.20m= ±43.05m² (duvar kalınlıklarıyla)
- H14** 5.25mx8.75m= **±45.94m²** (içten içe)
6.25mx9.50m= **±59.40m²** (duvar kalınlıklarıyla)
- H15** 5.25mx6.00m= ±31.50m² (içten içe)
6.25mx7.00m= ±43.75m² (duvar kalınlıklarıyla)
- H16** 4.50mx8.75m= ±39.38m² (içten içe)
5.50mx9.50m= ±52.25m² (duvar kalınlıklarıyla)

Tablo 9: Güvercinkaya Konutları Yüz Ölçümlerinin Karşılaştırılması

Yukarıdaki tabloya göre, Güvercinkaya’nda dört duvarıyla saptanan evler arasında en küçük boyutlusu aşağı yerleşmede 10 Numaralı Ev, en büyük boyutlusuysa iç kalede **14 Numaralı Ev**’dir. Genel olarak iç kale konutlarının

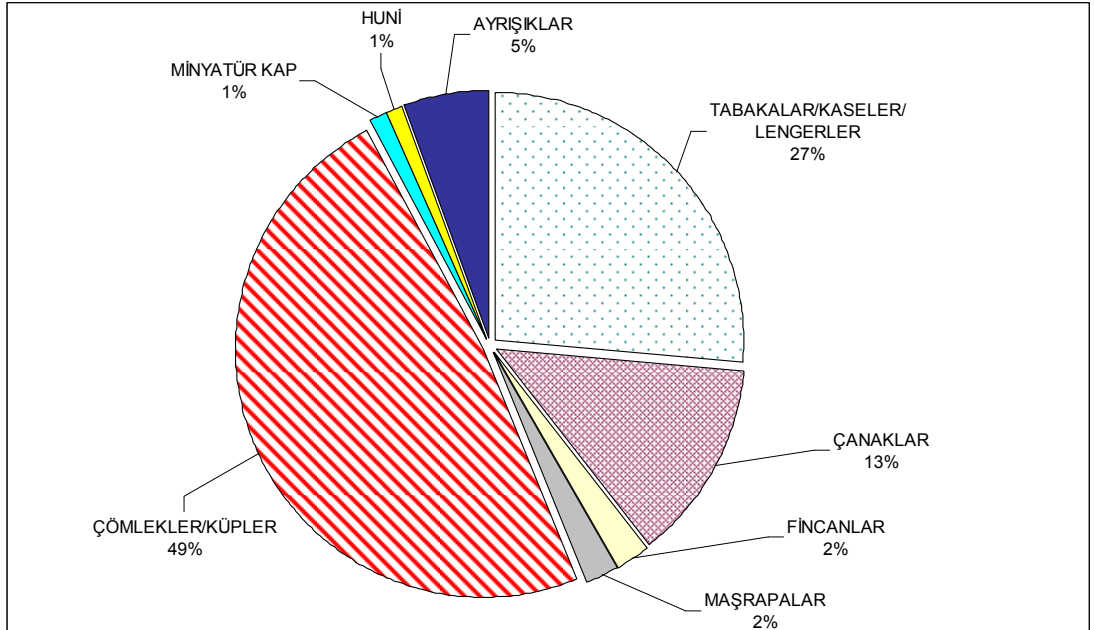
boyutları, aşağı yerleşme konutlarından daha büyüktür ve iç kale konutlarının parsel büyüklükleri, aşağıdakilere oranla birbirine daha yakındır.

5.3. 14 NUMARALI EV DEPO KAPLARI ve DEPOLAMA ALANLARI KAPASİTE HESAPLARI

5.3.1. Depo Kapları

Çalışma malzemesi içinde Güvercinkayası 1. Mal Grubu'nun (W1) en baskın grup olduğuna önceden de değinilmişti. Analizi yapılan çanak çömlek içinde 85 parça 1. Mal Grubu (W1), 1 parça 3. Mal Grubu (W3), 5 parça da 2. Mal Grubu'na (WII) girmektedir. 14 Numaralı Ev'in kap çeşitlemesi içinde Tabaklar-Kâseler-Lengerler 24, Çanaklar 12, Fincanlar 2, Maşrapalar 2, Çömlekler/Küpler 44, Minyatür Kaplar 1, Huniler 1, Ayrışıklar 5 parçayla temsil edilmektedir (Tablo 10).

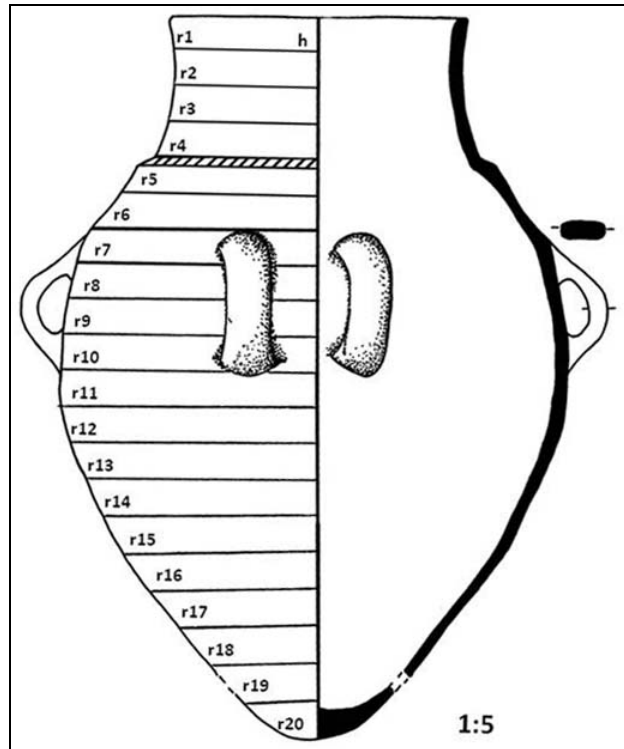
Tablo 10'da da görüldüğü gibi, çoğunluğu depo kaplarından oluşan 14 Numaralı Ev'in malzemesi, kapasite ölçümü için yeterli matematiksel büyüklüğe ulaşmıştır.

Tablo 10: 14 Numaralı Ev Kap Dağılımı

İç hacimlerin hesaplanmasında birkaç yöntem kullanılmaktadır. Bunlardan en yaygın olanı, geleneksel yöntemle bir kabın kapasitesini ölçmek için, kabın sıvı, kum ya da benzeri bir maddeyle doldurulduktan sonra, bir ölçü kabı yardımıyla hacmini hesaplamaktır. Çalışmamız kapsamında bu yöntemle başvurulmamıştır. Yeterli

matematiksel büyüklüklere ulaşan depo kaplarının kapasite hesaplarında hacim formülü uygulanmıştır. Çanak çömlek kapasite hesaplamasında, bu formülün uygulanabilmesi için ön koşul, basit bir kabın, ortadan hayali bir hatla bölündüğünde iki eşit parçaya ayrılabilmesidir. H 14 kiler odasına ait 24 depolama kabının hacim hesapları yapılarak olası ürün depolama kapasitesi bu yöntemle saptanmıştır. Aşağıda detaylandırılarak ele alınan örneğin hacim hesabında, kabın gerçek (1/1) ölçüleri kullanılmıştır. Önce kap, boydan boya simetrik olarak iki eşit parçaya ayrılıp, parçaların bir tarafı yatay biçimde 20 eşit dilime (n) bölünmüştür. Dilimlerin yüksekliğinin mümkün olduğunca kısa tutulmasına özen gösterilmiştir (Tablo 11). Dilim yüksekliklerinin kısa tutulması, çıkacak sonucun gerçeğe yakın olmasında etkindir. Her bir dilimin tabanı yarıçap (r) olarak kabul edilmiştir. Yüksekliği (h) ise bir üstteki dilimin başlangıcı ile sınırlandırılmıştır. Her yarıçapın karesi (r^2) yükseklik ve pi sayısı ($\pi=3,14$) ile çarpılmış ve bu değerler toplandığında çıkan sonuç, ölçüm yapılan kabın toplam hacmini vermiştir. Bu bilgilere göre formülün açılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 11: Hacim Hesabı Yapmak İçin Dilimlere Ayrılmış Küp (Kat. No: 71)

$$V_v = \left(\sum_{v=1}^n r^2 \right) \pi \cdot h \quad (\text{Rice, 1987: 221-22})^1$$

$$V_v = V_1 + V_2 + V_3 + V_4 + V_5 + V_6 + V_7 + V_8 + V_9 + V_{10} + V_{11} + V_{12} + V_{13} + V_{14} + V_{15} + V_{16} + V_{17} + V_{18} + V_{19} + V_{20} + \dots$$

$$V_v = [(r_1)^2 \pi \cdot h] + [(r_2)^2 \pi \cdot h] + [(r_3)^2 \pi \cdot h] + [(r_4)^2 \pi \cdot h] + [(r_5)^2 \pi \cdot h] + [(r_6)^2 \pi \cdot h] + [(r_7)^2 \pi \cdot h] + [(r_8)^2 \pi \cdot h] + [(r_9)^2 \pi \cdot h] + [(r_{10})^2 \pi \cdot h] + [(r_{11})^2 \pi \cdot h] + [(r_{12})^2 \pi \cdot h] + [(r_{13})^2 \pi \cdot h] + [(r_{14})^2 \pi \cdot h] + [(r_{15})^2 \pi \cdot h] + [(r_{16})^2 \pi \cdot h] + [(r_{17})^2 \pi \cdot h] + [(r_{18})^2 \pi \cdot h] + [(r_{19})^2 \pi \cdot h] + [(r_{20})^2 \pi \cdot h] + \dots$$

Buna göre;

Kat. No.: 71 Tip No: VB3c

H= 96,4cm

Gövde Çapı= 62.5cm

$$V_v = ((18,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((18,0)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((18,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((19,0)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((20,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((25,0)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((28,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((30,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((31,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((32,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((32,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((32,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((31,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((29,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((27,0)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((24,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((21,0)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((17,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((13,5)^2 \times 3,14 \times 4,5) + ((9,5)^2 \times 3,14 \times 4,5)$$

$$V_v = 177.045 \text{ cm}^3 = 0.18 \text{ m}^3 = 177,04 \text{ lt}$$

Yukarıda cm^3 cinsinden bulunan değer, önce m^3 e daha sonra litreye² çevrilmiştir.

Aşağıda, diğer 23 kabın hacim hesapları formüle dökülerek verilmiştir. Kap yükseklikleri, eğer katalogda kabın gerçek yüksekliği varsa olduğu gibi kullanılmış, yoksa kabın formuna göre tümleme yapılarak yaklaşık yükseklikler hesaplanmıştır.

Kat. No.: 13 Tip No: IB2

h= 27,6cm

$$V_v = ((32,2)^2 \times 3,14 \times 2,3) + ((32,2)^2 \times 3,14 \times 2,3) + ((31,7)^2 \times 3,14 \times 2,3) + ((32,2)^2 \times 3,14 \times 2,3) + ((31,7)^2 \times 3,14 \times 2,3) + ((30,8)^2 \times 3,14 \times 2,3) + ((28,5)^2 \times 3,14 \times 2,3) + ((25,8)^2 \times 3,14 \times 2,3) + ((22,1)^2 \times 3,14 \times 2,3) + ((18,4)^2 \times 3,14 \times 2,3) + ((12,0)^2 \times 3,14 \times 2,3) + ((7,8)^2 \times 3,14 \times 2,3)$$

$$V_v = 60.635,33 \text{ cm}^3 = 0,06 \text{ m}^3 = 60,64 \text{ lt}$$

¹ Kapasite hesapları için ayrıca bkz. Thalmann, 2007.

² 1000 litre= 1 m^3 <http://www.convertworld.com/tr/hacim/Galon.html>

Kat. No.: 36 Tip No: IIC

h= 20cm

$$V_v = ((8,0)^2 \times 3,14 \times 4) + ((8,8)^2 \times 3,14 \times 4) + ((8,4)^2 \times 3,14 \times 4) + ((8,4)^2 \times 3,14 \times 4) + ((7,8)^2 \times 3,14 \times 4) + ((6,6)^2 \times 3,14 \times 4)$$

$$V_v = 4.860,22 \text{ cm}^3 = 0,005 \text{ m}^3 = 4,86 \text{ lt}$$

Kat. No.: 41 Tip No: VA1

h= 35cm

$$V_v = ((23,0)^2 \times 3,14 \times 3,5) + ((24,0)^2 \times 3,14 \times 3,5) + ((24,0)^2 \times 3,14 \times 3,5) + ((25,0)^2 \times 3,14 \times 3,5) + ((24,0)^2 \times 3,14 \times 3,5) + ((22,0)^2 \times 3,14 \times 3,5) + ((20,0)^2 \times 3,14 \times 3,5) + ((18,0)^2 \times 3,14 \times 3,5) + ((15,0)^2 \times 3,14 \times 3,5) + ((10,0)^2 \times 3,14 \times 3,5)$$

$$V_v = 48.520,85 \text{ cm}^3 = 0,05 \text{ m}^3 = 48,52 \text{ lt}$$

Kat. No.: 42 Tip No: VA1

h= 27,5cm

$$V_v = ((21,6)^2 \times 3,14 \times 2,6) + ((22,0)^2 \times 3,14 \times 2,6) + ((22,0)^2 \times 3,14 \times 2,6) + ((22,4)^2 \times 3,14 \times 2,6) + ((22,0)^2 \times 3,14 \times 2,6) + ((21,2)^2 \times 3,14 \times 2,6) + ((19,6)^2 \times 3,14 \times 2,6) + ((18,0)^2 \times 3,14 \times 2,6) + ((14,4)^2 \times 3,14 \times 2,6) + ((9,2)^2 \times 3,14 \times 2,6)$$

$$V_v = 31.594,02 \text{ cm}^3 = 0,03 \text{ m}^3 = 31,59 \text{ lt}$$

Kat. No.: 43 Tip No: VA1

h= 33cm

$$V_v = ((17,0)^2 \times 3,14 \times 4) + ((18,5)^2 \times 3,14 \times 4) + ((18,0)^2 \times 3,14 \times 4) + ((17,5)^2 \times 3,14 \times 4) + ((16,0)^2 \times 3,14 \times 4) + ((13,5)^2 \times 3,14 \times 4) + ((7,2)^2 \times 3,14 \times 4) + ((7,0)^2 \times 3,14 \times 4)$$

$$V_v = 22.615,41 \text{ cm}^3 = 0,02 \text{ m}^3 = 22,62 \text{ lt}$$

Kat. No.: 50 Tip No: VA2a

h= 37cm

$$V_v = ((14,4)^2 \times 3,14 \times 3,6) + ((18,0)^2 \times 3,14 \times 3,6) + ((20,4)^2 \times 3,14 \times 3,6) + ((22,4)^2 \times 3,14 \times 3,6) + ((23,6)^2 \times 3,14 \times 3,6) + ((22,4)^2 \times 3,14 \times 3,6) + ((20,4)^2 \times 3,14 \times 3,6) + ((18,0)^2 \times 3,14 \times 3,6) + ((13,6)^2 \times 3,14 \times 3,6) + ((10,0)^2 \times 3,14 \times 3,6)$$

$$V_v = 39.938,39 \text{ cm}^3 = 0,04 \text{ m}^3 = 39,94 \text{ lt}$$

Kat. No.: 51 Tip No: VA2A

h= 37cm

$$V_v = ((14,6)^2 \times 3,14 \times 3,7) + ((16,7)^2 \times 3,14 \times 3,7) + ((18,3)^2 \times 3,14 \times 3,7) + ((20,9)^2 \times 3,14 \times 3,7) + ((22,5)^2 \times 3,14 \times 3,7) + ((22,5)^2 \times 3,14 \times 3,7) + ((22,0)^2 \times 3,14 \times 3,7) + ((17,8)^2 \times 3,14 \times 3,7) + ((15,1)^2 \times 3,14 \times 3,7) + ((15,2)^2 \times 3,14 \times 3,7)$$

$$V_v = 41.204,81 \text{ cm}^3 = 0,04 \text{ m}^3 = 41,20 \text{ lt}$$

Kat. No.: 53 Tip No: VA2b

h= 50cm

$$V_v = ((24,0)^2 \times 3,14 \times 5,0) + ((26,0)^2 \times 3,14 \times 5,0) + ((28,0)^2 \times 3,14 \times 5,0) + ((31,0)^2 \times 3,14 \times 5,0) + ((32,0)^2 \times 3,14 \times 5,0) + ((29,0)^2 \times 3,14 \times 5,0) + ((25,0)^2 \times 3,14 \times 5,0) + ((27,0)^2 \times 3,14 \times 5,0) + ((19,0)^2 \times 3,14 \times 5,0) + ((12,0)^2 \times 3,14 \times 5,0)$$

$$V_v = 105.519,70 \text{ cm}^3 = 0,11 \text{ m}^3 = 105,52 \text{ lt}$$

Kat. No.: 55 Tip No: VA2b

h= 38cm

$$V_v = ((19,2)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((20,8)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((22,0)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((24,0)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((25,6)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((25,6)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((24,4)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((22,8)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((20,0)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((15,2)^2 \times 3,14 \times 3,8)$$

$$V_v = 58.684,44 \text{ cm}^3 = 0,06 \text{ m}^3 = 58,68 \text{ lt}$$

Kat. No.: 56 Tip No: VA2b

h=34cm

$$V_v = ((15,8)^2 \times 3,14 \times 3,4) + ((16,0)^2 \times 3,14 \times 3,4) + ((17,0)^2 \times 3,14 \times 3,4) + ((18,2)^2 \times 3,14 \times 3,4) + ((19,6)^2 \times 3,14 \times 3,4) + ((19,6)^2 \times 3,14 \times 3,4) + ((18,2)^2 \times 3,14 \times 3,4) + ((15,6)^2 \times 3,14 \times 3,4) + ((12,0)^2 \times 3,14 \times 3,4) + ((16,7)^2 \times 3,14 \times 3,4)$$

$$V_v = 30.857,44 \text{ cm}^3 = 0,03 \text{ m}^3 = 30,86 \text{ lt}$$

Kat. No.: 60 Tip No: VB1a

h= 63cm

$$V_v = ((15,5)^2 \times 3,14 \times 7,0) + ((16,0)^2 \times 3,14 \times 7,0) + ((18,5)^2 \times 3,14 \times 7,0) + ((25,0)^2 \times 3,14 \times 7,0) + ((27,5)^2 \times 3,14 \times 7,0) + ((27,5)^2 \times 3,14 \times 7,0) + ((26,5)^2 \times 3,14 \times 7,0) + ((22,5)^2 \times 3,14 \times 7,0) + ((15,0)^2 \times 3,14 \times 7,0)$$

$$V_v = 96.920,81 \text{ cm}^3 = 0,10 \text{ m}^3 = 96,92 \text{ lt}$$

Kat. No.: 61 Tip No: VB1a

$$h = 53 \text{ cm}$$

$$\begin{aligned} V_v = & ((12,8)^2 \times 3,14 \times 4,4) + ((14,0)^2 \times 3,14 \times 4,4) + ((14,8)^2 \times 3,14 \times 4,4) + ((16,0)^2 \times 3,14 \times 4,4) + \\ & ((19,6)^2 \times 3,14 \times 4,4) + ((21,6)^2 \times 3,14 \times 4,4) + ((22,8)^2 \times 3,14 \times 4,4) + ((22,4)^2 \times 3,14 \times 4,4) + \\ & ((20,8)^2 \times 3,14 \times 4,4) + ((18,4)^2 \times 3,14 \times 4,4) + ((15,6)^2 \times 3,14 \times 4,4) + ((8,8)^2 \times 3,14 \times 4,4) \\ V_v = & 52.489,75 \text{ cm}^3 = 0,05 \text{ m}^3 = 52,49 \text{ lt} \end{aligned}$$

Kat. No.: 62 Tip No: VB2a

$$h = 84 \text{ cm}$$

$$\begin{aligned} V_v = & ((20,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) + ((19,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) + ((19,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) + ((20,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) + \\ & ((21,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) + ((28,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) + ((35,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) + ((38,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) + \\ & ((39,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) + ((38,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) + ((36,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) + ((33,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) \\ & ((29,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) + ((23,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) + ((16,0)^2 \times 3,14 \times 5,6) \\ V_v = & 217.900,00 \text{ cm}^3 = 0,22 \text{ m}^3 = 217,90 \text{ lt} \end{aligned}$$

Kat. No.: 63 Tip No: VB2a

$$h = 40 \text{ cm}$$

$$\begin{aligned} V_v = & ((8,0)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((8,5)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((9,5)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((13,0)^2 \times 3,14 \times 4,0) + \\ & ((17,0)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((18,5)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((18,5)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((17,0)^2 \times 3,14 \times 4,0) + \\ & ((14,5)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((10,5)^2 \times 3,14 \times 4,0) \\ V_v = & 24.849,96 \text{ cm}^3 = 0,02 \text{ m}^3 = 24,85 \text{ lt} \end{aligned}$$

Kat. No.: 65 Tip No: VB3

$$h = 25 \text{ cm}$$

$$\begin{aligned} V_v = & ((11,50)^2 \times 3,14 \times 2,5) + ((11,5)^2 \times 3,14 \times 2,5) + ((11,5)^2 \times 3,14 \times 2,5) + ((11,0)^2 \times 3,14 \times 2,5) + \\ & ((12,0)^2 \times 3,14 \times 2,5) + ((11,5)^2 \times 3,14 \times 2,5) + ((11,5)^2 \times 3,14 \times 2,5) + ((11,0)^2 \times 3,14 \times 2,5) + \\ & ((9,5)^2 \times 3,14 \times 2,5) + ((7,0)^2 \times 3,14 \times 2,5) \\ V_v = & 9.314,03 \text{ cm}^3 = 0,01 \text{ m}^3 = 9,31 \text{ lt} \end{aligned}$$

Kat. No.: 66 Tip No: VB3a

$$h = 51,8 \text{ cm}$$

$$\begin{aligned} V_v = & ((12,0)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((12,0)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((12,0)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((12,8)^2 \times 3,14 \times 4,0) + \\ & ((17,6)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((20,0)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((21,6)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((23,2)^2 \times 3,14 \times 4,0) + \\ & ((22,4)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((18,4)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((15,2)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((12,0)^2 \times 3,14 \times 4,0) + ((8,8)^2 \\ & \times 3,14 \times 4,0) \end{aligned}$$

$$V_v = 45.256,19 \text{ cm}^3 = 0,04 \text{ m}^3 = 45,26 \text{ lt}$$

Kat. No.: 67 Tip No: VB3a

$$h = 32,5 \text{ cm}$$

$$V_v = ((8,4)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((8,4)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((9,6)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((12,8)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((15,2)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((16,8)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((16,8)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((14,4)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((11,2)^2 \times 3,14 \times 3,8) + ((7,6)^2 \times 3,14 \times 3,8)$$

$$V_v = 18.890,74 \text{ cm}^3 = 0,02 \text{ m}^3 = 18,89 \text{ lt}$$

Kat. No.: 68 Tip No: VB3b

$$h = 52,5 \text{ cm}$$

$$V_v = ((15,0)^2 \times 3,14 \times 5,2) + ((14,0)^2 \times 3,14 \times 5,2) + ((14,5)^2 \times 3,14 \times 5,2) + ((16,0)^2 \times 3,14 \times 5,2) + ((22,5)^2 \times 3,14 \times 5,2) + ((25,0)^2 \times 3,14 \times 5,2) + ((25,0)^2 \times 3,14 \times 5,2) + ((22,0)^2 \times 3,14 \times 5,2) + ((15,0)^2 \times 3,14 \times 5,2) + ((7,5)^2 \times 3,14 \times 5,2)$$

$$V_v = 55.658,07 \text{ cm}^3 = 0,06 \text{ m}^3 = 55,66 \text{ lt}$$

Kat. No.: 69 Tip No: VB3b

$$h = 55 \text{ cm}$$

$$V_v = ((13,6)^2 \times 3,14 \times 5,4) + ((14,6)^2 \times 3,14 \times 5,4) + ((14,6)^2 \times 3,14 \times 5,4) + ((19,3)^2 \times 3,14 \times 5,4) + ((25,4)^2 \times 3,14 \times 5,4) + ((28,7)^2 \times 3,14 \times 5,4) + ((26,8)^2 \times 3,14 \times 5,4) + ((23,0)^2 \times 3,14 \times 5,4) + ((18,8)^2 \times 3,14 \times 5,4) + ((12,2)^2 \times 3,14 \times 5,4)$$

$$V_v = 71.258,17 \text{ cm}^3 = 0,07 \text{ m}^3 = 71,26 \text{ lt}$$

Kat. No.: 72 Tip No: VB3c

$$h = 48 \text{ cm}$$

$$V_v = ((13,0,14 \times 9,0) + ((13,0,14 \times 9,0) + ((13,5,14 \times 9,0) + ((15,5,14 \times 9,0) + ((18,0)^2 \times 3,14 \times 9,0) + ((18,5)^2 \times 3,14 \times 9,0) + ((17,0)^2 \times 3,14 \times 9,0) + ((14,5)^2 \times 3,14 \times 9,0) + ((12,0)^2 \times 3,14 \times 9,0) + ((9,0)^2 \times 3,14 \times 9,0)$$

$$V_v = 60.787,26 \text{ cm}^3 = 0,06 \text{ m}^3 = 60,79 \text{ lt}$$

Kat. No.: 82 Tip No: VB4a

$$h = 44 \text{ cm}$$

$$V_v = ((12,9)^2 \times 3,14 \times 4,3) + ((12,0)^2 \times 3,14 \times 4,3) + ((11,5)^2 \times 3,14 \times 4,3) + ((14,7)^2 \times 3,14 \times 4,3) + ((17,5)^2 \times 3,14 \times 4,3) + ((18,9)^2 \times 3,14 \times 4,3) + ((18,4)^2 \times 3,14 \times 4,3) + ((17,5)^2 \times 3,14 \times 4,3) + ((15,6)^2 \times 3,14 \times 4,3) + ((12,9)^2 \times 3,14 \times 4,3) + ((9,7)^2 \times 3,14 \times 4,3)$$

$$V_v = 30.908,61 \text{ cm}^3 = 0,03 \text{ m}^3 = 30,91 \text{ lt}$$

Kat. No.: 83 Tip No: VB4b

h= 53cm

$$V_v=((15,0)^2 \times 3,14 \times 5,9)+((14,5)^2 \times 3,14 \times 5,9)+((17,0)^2 \times 3,14 \times 5,9)+((21,0)^2 \times 3,14 \times 5,9)+((23,0)^2 \times 3,14 \times 5,9)+((23,5)^2 \times 3,14 \times 5,9)+((21,5)^2 \times 3,14 \times 5,9)+((17,5)^2 \times 3,14 \times 5,9)+((12,0)^2 \times 3,14 \times 5,9)$$

$$V_v=57.829,29\text{cm}^3 =0,06 \text{ m}^3=57,83\text{lt}$$

Kat. No.: 84 Tip No: VB2b

h= 30cm

$$V_v=((12,0)^2 \times 3,14 \times 4,3)+((11,2)^2 \times 3,14 \times 4,3)+((12,5)^2 \times 3,14 \times 4,3)+((15,5)^2 \times 3,14 \times 4,3)+((16,3)^2 \times 3,14 \times 4,3)+((15,5)^2 \times 3,14 \times 4,3)+((10,3)^2 \times 3,14 \times 4,3)$$

$$V_v=17.258,44\text{cm}^3 =0,02 \text{ m}^3=17,26\text{lt}$$

Kiler odasında açığa çıkarılan depolama kaplarının hacim hesapları yukarıdaki gibidir (bkz. 123-128). Tek tek hesaplanan hacimlerden hareketle, aynı anda tüm kapların içi dolu olmak kaydıyla, kiler odasının toplam ürün alma kapasitesi de hesaplanmıştır. Litre birimi olarak hesaplanan hacim değerlerinin toplamı, **±1380 litredir**.

Buğday; 1lt. 820 gr. ise, 1380 lt. **±1ton 132 kg.**, ya da

Arpa; 1lt. 720 gr. ise, 1380 lt. **±994 kg.**'dir.

5.3.2. 13 ve 14 Numaralı Konutların Depolama Alanları

14 Numaralı Ev'de, biri kiler odası, diğeri başodada olmak üzere iki silo bulunmaktadır. 13 Numaralı Ev'in 14 Numaralı konutla birlikte ele alınma nedeniyse, yangın evresinde bu konutun içine sonradan ilâve edilen yedi adet silo peteğiyle, yaşam alanı olarak değil de, bir tahıl ambarı olarak kullanıldığı düşüncesidir. 13 Numaralı Ev'de yer alan, birbirine bal peteği biçiminde ulanmış silolardan 3. Bölüm' de bahsedilmiştir (bkz. s. 105-106). 13 Numaralı konuta ait ilk silo peteğinin, kuzeybatı köşede açığa çıkarılan Ptk.1 olduğu saptanmıştır. Siloların bulunduğu kuzey bölümde, yangın dolgusu içinde son derecede kısıtlı sayıda çanak çömlek kalıntısı ele geçmiştir. Ptk.6'nın altında açığa çıkarılan kil sıvalı döşeme parçası ve döşeme parçasının altında da belirlenen çift gözlü öğütme sekisiyse, birden fazla

kullanım evresi bulunan bu alanın alt evrede konut olarak işlev gördüğünü belgelemektedir. Bu gözlemlerin ışığı altında iki evin verilerinin bir arada değerlendirildiğinin bir daha vurgulanmasında yarar vardır.

13 ve 14 Numaralı Ev'lerdeki tüm siloların/aşırtların formları silindirik olup **(Silindir Hacmi=V=πxr²xh)**, günümüze ulaşan yükseklikleriyle ürün depolama kapasiteleri hesaplanabilmiştir. Prehistorik insanın yaklaşık boy ortalamasının 1.60m (Özbek, 2004:16) olduğunu, iskelet kalıntılarından elde edilen bugünkü bilgilerimize dayanarak söyleyebilmekteyiz. Bu bağlamda siloların, bir insan boyunu aşmayacak ve eğilerek içinden ürün almaya uygun yükseklikte tasarlanarak inşa edildikleri öngörülmektedir. Depo kaplarının aldıkları ürün miktarlarını hesaplarken kullandığımız ölçütler, silolar için de uygulanmıştır. Aradaki tek fark, tüm kaplarda gerçek boyutlar temel alınmışken, silolarda ancak mevcut yüksekliklerin hesaplamada temel alınmış olmasıdır.

7-8 H/M1a-b, 14 Numaralı Ev Silolar

Ptk1 (M1a)

R: ±0.60m

h: ▼1105.71-▲1105.00= ±0.71m

V=3.14x0.30²mx0.71m=0.201m³=201lt=164.82kg buğday
=201lt=144.72kg arpa

Ptk2 (M1)

R: ±0.90m

h: 1.00m

V=3.14x0.45²mx1.00m=0.636m³=636lt=521.52kg buğday
=636lt=457.92kg arpa

İki silonun toplam ürün depolama kapasitesi, **±686.34 kg buğday** ya da **±602.62 kg arpa**dır.

13 Numaralı Ev (7-8 H/ M4) Silolar

Ptk1

R: ±1.20m

h: ▼1105.63-▲1104.50= ±1.13m

V=3.14x0.60²mx1.13m=1.278m³=1278lt=1047.96kg buğday
=1278lt=920.16kg arpa

Ptk2

R: ±1.10m

h: ▼1105.71-▲1104.50= ±1.21m

V=3.14x0.55²mx1.21m=1.150m³=1150lt=943kg buğday
=1150lt=828kg arpa

Ptk3	R: $\pm 1.10\text{m}$ h: $\blacktriangledown 1105.69 - \blacktriangle 1104.50 = \pm 1.19\text{m}$ $V = 3.14 \times 0.55^2 \text{m} \times 1.19\text{m} = 1.130\text{m}^3 = 1130\text{lt} = 926.6\text{kg buğday}$ $= 1130\text{lt} = 813.6\text{kg arpa}$
Ptk4	R: $\pm 1.20\text{m}$ h: $\blacktriangledown 1105.48 - \blacktriangle 1104.50 = \pm 0.98\text{m}$ $V = 3.14 \times 0.60^2 \text{m} \times 0.98\text{m} = 1.108\text{m}^3 = 1108\text{lt} = 908.56\text{kg buğday}$ $= 1108\text{lt} = 797.76\text{kg arpa}$
Ptk5	R: $\pm 0.80\text{m}$ h: $\blacktriangledown 1105.48 - \blacktriangle 1104.50 = \pm 0.98\text{m}$ $V = 3.14 \times 0.40^2 \text{m} \times 0.98\text{m} = 0.493\text{m}^3 = 493\text{lt} = 404.26\text{kg buğday}$ $= 493\text{lt} = 354.96\text{kg arpa}$
Ptk6	R: $\pm 0.90\text{m}$ h: $\blacktriangledown 1105.48 - \blacktriangle 1104.50 = \pm 0.98\text{m}$ $V = 3.14 \times 0.45^2 \text{m} \times 0.98\text{m} = 0.623\text{m}^3 = 623\text{lt} = 510.86\text{kg buğday}$ $= 623\text{lt} = 448.56\text{kg arpa}$
Ptk7	R: $\pm 0.90\text{m}$ h: $\blacktriangledown 1105.48 - \blacktriangle 1104.50 = \pm 0.98\text{m}$ $V = 3.14 \times 0.45^2 \text{m} \times 0.98\text{m} = 0.623\text{m}^3 = 623\text{lt} = 510.86\text{kg buğday}$ $= 623\text{lt} = 448.56\text{kg arpa}$
Ptk8	R: $\pm 1.00\text{m}$ h: $\blacktriangledown 1105.45 - \blacktriangle 1104.50 = \pm 0.95\text{m}$ $V = 3.14 \times 0.50^2 \text{m} \times 0.95\text{m} = 0.746\text{m}^3 = 746\text{lt} = 611.72\text{kg buğday}$ $= 746\text{lt} = 537.12\text{kg arpa}$

13 Numaralı Ev'in aynı kriterlere dayanarak toplam ürün depolama kapasitesi;
 $\pm 5863.82 \text{ kg} = \pm 5 \text{ ton.864 kg buğday}$ ya da $\pm 5148.72 \text{ kg} = \pm 5 \text{ ton 150 kg arpa}$ dır.

5.4. KÜÇÜK BULUNTULARIN DAĞILIMI

14 Numaralı Ev'in küçük buluntuları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 12). 165 adet envantere alınan buluntunun yanı sıra, çok sayıda etütlük malzeme de belgelenmiştir. Tüm ve tüme yakın ele geçen bu buluntular arasında, çanak çömlek, sürtme taş ve kemik aletlerin yanı sıra kil topanları, 1 adet hayvan figürünü, anderonlar ve sapan taşları da açığa çıkarılmıştır.

NO	Env.No	Adı	Malzeme	B.Tarihi	Ağna	B.Yeri	B.Tab.	B.Koordinat
1	101	AĞIŞAK	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:4.88-5.04m y:2.44-2.60m
2	9	ALT ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT		7-8H	M1a		x:1.40m y:0.80-1.40m
3	35	DİBEK	BAZALT	25.08.2005	7-8H	M1	YANGINDOLGUSU	x:9.30m y:3.40m
4	1	EL TAŞI	BAZALT	07.08.2007	7-8H	M1		x:2.50m y:3.18m
5	5	EL TAŞI	BAZALT	12.08.2004	7-8H	M1b		x:5.10m y:8.90m
6	23	EL TAŞI	BAZALT	08.08.2004	7-8H	M1	TABAN ÜSTÜ	x:5.80m y:1.50m
7	67	EL TAŞI	BAZALT	13.09.2004	7-8H	M1		
8	68	EL TAŞI	BAZALT	13.09.2004	7-8H	M1		
9	10	EZGİ TAŞI	BAZALT	04.09.1998	8H	M1c		x:3.40m y:9.90m
10	45	EZGİ TAŞI	BAZALT	26.08.1998	7-8H			x:0.70m y:6.20m
11	46	EZGİ TAŞI	BAZALT	22.08.2000	7-8H	M1A	PTK	x:2.90m y:1.90m
12	47	EZGİ TAŞI	BAZALT	22.08.2000	7-8H	M1	EŞİK	x:3.20m y:2.50m
13	67	EZGİ TAŞI	BAZALT	21.09.2001	7-8H	M1		x:4.95m y:2.30m
14	68	EZGİ TAŞI	BAZALT	20.08.2001	7-8H	M1		x:5.87m y:2.85m
15	78	EZGİ TAŞI	BAZALT	04.09.1998	7H	M1b		x:3.30m y:0.40m
16	91	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:1.58-1.72m y:3.02-3.10m
17	94	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		
18	100	EZGİ TAŞI	BAZALT	02.09.2008	7-8H			
19	106	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:1.88-2m y:3.44-3.52m
20	107	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:3.53-3.61m y:3.64-3.72m
21	108	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:3.66-3.72 y:3.58-3.66
22	109	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:3.84-3.96m y:3.64-3.72m
23	110	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:4.04-4.13m y:3.20-3.24m
24	111	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:3.50-3.58m y:3.04-3.10m
25	112	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:4.77-4.84m y:2.22-2.28m
26	113	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:4.42-4.54m y:2.14-2.24m
27	114	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:2.18-2.32m y:1.92-2.02m
28	115	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:4.00-4.18m y:1.92-2.12m
29	116	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:3.80-4.00m y:2.06-2.20m
30	117	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:3.82-4.00m y:1.94-2.12m
31	118	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8H	M1		x:3.48-3.60m y:1.90-2.00m

32	119	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8 H	M1	x:3.00-3.10m y:2.68-2.76m
33	120	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8 H	M1	x:5.38-5.48m y:1.40-1.50m
34	121	EZGİ TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8 H	M1	x:5.34-5.46m y:5.39-5.44m
35	124	EZGİ TAŞI	BAZALT	12.09.2001	7-8 H	M1	topraktan
36	125	EZGİ TAŞI	BAZALT	12.09.2001	7-8 H	M1	topraktan
37	19	HAVAN	BAZALT	18.08.2004	7-8 H	M1	TABAN ÜSTÜ
38	99	HAVAN	BAZALT	10.09.2001	7-8 H	M1	x:1.90-2.12m y:3.56-3.84m
39	102	HAVAN	BAZALT	10.09.2001	7-8 H	M1	x:4.34-4.50m y:2.00-2.16m
40	104	HAVAN PARÇASI	BAZALT	10.09.2001	7-8 H	M1	x:2.70-2.82m y:2.28-2.38m
41	11	İŞLENMİŞ TAŞ	BAZALT		7-8 H	M1a	x:0.90m y:1.70m
42	39	İŞLENMİŞ TAŞ	BAZALT	11.08.2006	7-8 H		x:1.07m y:3.50m
43	47	İŞLENMİŞ TAŞ	BAZALT	29.08.2005	7-8 H	M1	x:3.96m y:2.57m
44	97	İŞLENMİŞ TAŞ	BAZALT	10.09.2001	7-8 H	M1	x:1.34-1.55m y:3.10-3.32m
45	98	İŞLENMİŞ TAŞ	BAZALT	10.09.2001	7-8 H	M1	x:1.24-1.42m y:3.54-3.70m
46	123	İŞLENMİŞ TAŞ	BAZALT	12.09.2001	7-8 H	M1	M1 Batı
47	12	ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT	16.08.2004	7-8 H	M1b	x:10.00m y:7.30m
48	17	ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT	11.08.1999	7-8 H		1. T.A.
49	26	ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT	12.08.2000	7-8 H	M1a	x:2.20m y:9.80m.
50	27	ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT	12.08.2000	7-8 H	M1a	x:3.15-3.30m y:0.23m.
51	60	ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT	18.08.2006	7-8 H	M1(SİLO)	x:2.60m y:1.40m
52	65	ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT	03.09.2005	7-8 H	M1A	x:2.00m y:9.40m
53	66	ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT	03.09.2005	7-8 H	M1	TABAN ÜSTÜ
54	89	ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT	13.09.2005	7-8 H	M1A	x:2.20m y:3.80m
55	99	ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT	13.09.2005	7-8 H	M1A	x:1.20m y:1.80m
56	100	ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8 H	M1	x:1.80-2.20m y:0.40-0.65m
57	103	ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8 H	M1	x:2.62-2.84m y:2.08-2.40m
58	105	ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT	10.09.2001	7-8 H	M1	x:3.28-3.76m y:2.10-2.36m
59	155	ÖĞÜTME TAŞI	BAZALT	21.09.2002	7-8 H	M1	x:2.14-2.52m y:2.32-2.76m
60	1	ÖĞÜTME ÜST TAŞI	BAZALT	09.08.2004	7-8 H	M1a	3. T.A.
61	6	PERDAH TAŞI	BAZALT	10.08.2003	7-8 H	GÜNEY	x:4.00m y:8.10m
62	58	PERDAH TAŞI	BAZALT	18.08.2006	7-8 H	M1(SİLO)	x:0.55m y:9.33m.
63	59	PERDAH TAŞI	BAZALT	18.08.2006	7-8 H	M1(SİLO)	x:2.10m y:1.30m
							x:2.15m y:1.30m

64	67	PORTATİF KAZIK DELİĞİ	BAZALT	03.09.2005	7-8 H	M1B	ÜST	x:0.85-1.20m y:9.00-9.40m
65	3	SAPAN TAŞI	BAZALT	05.08.2006	7-8 H	M1	FR1	
66	44	SAPAN TAŞI	BAZALT	26.08.1998	8H			x:1.65m y:6.75m
67	77	SAPAN TAŞI	BAZALT	03.09.1998	8H	M1c		x:3.40m y:9.90m
68	9	SÜRTME TAŞI	BAZALT	09.08.2006	7-8 H	M1		x:3.93m y:2.70m
69	83	TAŞ KAP	BAZALT	29.09.1997	7H			
70	92	VURGU TAŞI	BAZALT	13.09.2005	7-8 H	M1A		x:1.50m y:1.80m
71	105	İŞLENMİŞ BOYNUZ	BOYNUZ	08.08.2006	7-8 H	M1		x:1.50m y:2.25m
72	88	SAP	BOYNUZ	12.09.2005	7-8 H	M1A		x:4.00m y:1.00m
73	111	SAP	BOYNUZ	11.09.2001	7-8 H	M1		
74	157	SAP	BOYNUZ	01.09.2007	7-8 H	M1		x:5.26-5.36m y:3.16-3.24m
75	76	OBJE	DENİZ KABUĞU	03.09.1998	8H	M1c		x:1.80m y:9.10m
76	4	BİZ	KEMİK	03.08.2000	7-8 H		YÜZEY TEMİZLİĞİ	
77	14	BİZ	KEMİK	17.08.2008	8H	M1B	FİRİN ÜSTÜ	x:4.70m y:0.70m
78	46	BİZ	KEMİK	29.08.2005	7-8 H	M1		x:3.45m y:3.66m
79	48	BİZ	KEMİK	22.08.2000	7-8 H	M1		x:1.70m y:3.20m
80	110	BİZ	KEMİK	10.08.2005	7-8 H	M1a		
81	139	BİZ	KEMİK	31.08.2007	7-8 H			x:4.45m y:6.10m
82	26	DELİĞİ	KEMİK	10.08.1998	7H		YÜZEY	
83	82	HALKA	KEMİK	07.09.2005	7-8 H	M1B		x:3.00m y:7.60m
84	140	MABLAĞ	KEMİK	05.09.2007	7-8 H	M1		x:4.20m y:0.45m
85	90	KİL KÜLÇE	KİL	13.09.2005	7-8 H	M1		x:1.00m y:1.80m
86	37	KİL TOPANI	KİL	24.09.1997	7-8 H	M1		
87	29	ANDERON	P.T.	16.08.2004	7-8 H	M1a/Fr2	AĞIZ İÇİ	x:0.20m y:3.00m
88	109	ANDERON	P.T.	02.10.2003	7-8 H	M1a/Fr2		
89	11	DISK	P.T.	09.08.2006	7-8 H	M1	YÜZEY	x:3.60m y:3.60m
90	8	HAYVAN FİĞÜRİNİ	P.T.	10.08.2003	7-8 H	KİLER ODASI	1.T.A.	x:1.15m y:0.00m
91	18	KAP ALTI	P.T.	16.08.2004	7-8 H	M1b	FR1 ÜSTÜ	x:4.70m y:0.70m
92	57	OBJE	P.T.	22.08.2000	7-8 H	M1		x:1.70m y:3.00m
93	64	TÜM KAP	P.T.	03.09.2001	7-8 H	M1		x:4.40m y:3.50m
94	69	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1		x:3.75-4.34m y:0.96-3.72m
95	70	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1		x:2.24-2.90m y:2.79-3.48m

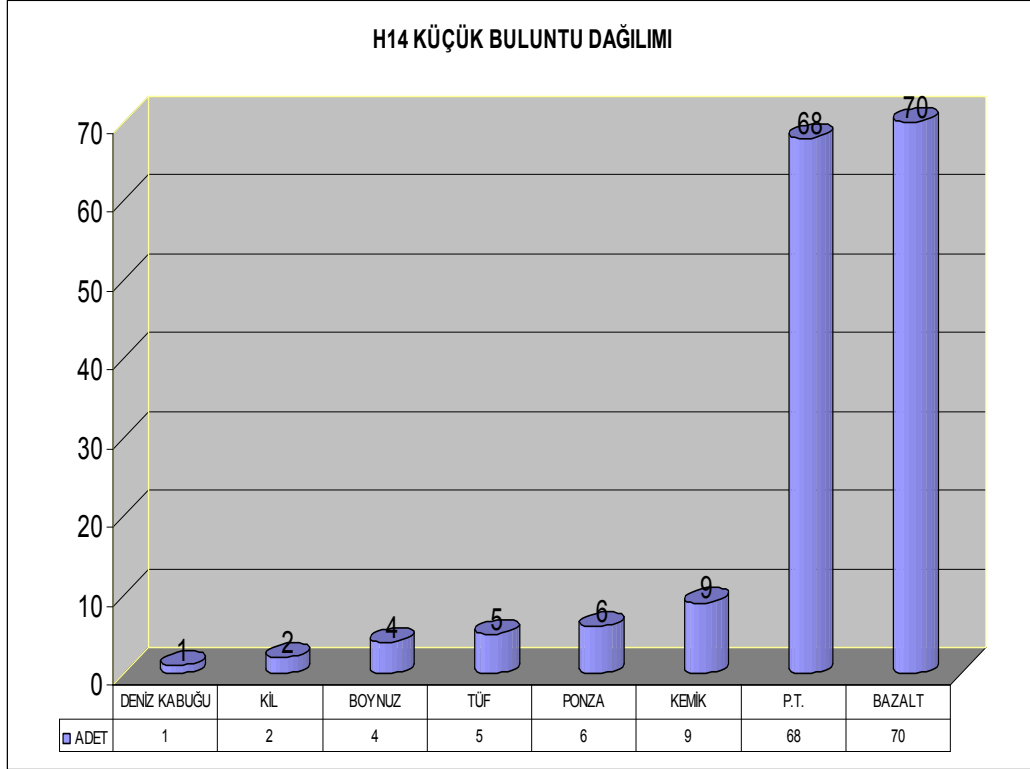
96	71	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:2.80-3.60m y:2.50-3.20m
97	72	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:1.90-2.20m y:3.66-4.20m
98	73	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:1.90-2.24m y:2.90-3.30m
99	74	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:1.50-1.70m y:2.86-3.00m
100	75	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:1.42-1.76m y:2.46-2.80m
101	76	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:1.78-2.30m y:2.36-2.76m
102	76	TÜM KAP	P.T.		7-8 H	M1b/Oc1	CÜRUFLU ALAN
103	77	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:2.46-2.80m y:2.26-2.64m
104	77	TÜM KAP	P.T.		7-8 H	M1b/Oc1	CÜRUFLU ALAN
105	78	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:2.52-2.68m y:2.98-3.20m
106	78	TÜM KAP	P.T.		7-8 H	M1a	
107	79	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:2.66-2.94m y:3.36-3.76m
108	80	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:5.04-5.58m y:3.20-3.72m
109	81	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:4.94-5.42m y:2.76-3.20m
110	82	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:5.00-5.60m y:1.54-2.12m
111	83	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:5.00-5.60m y:1.54-2.12m
112	84	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:6.10-6.26 y:3.26-3.38
113	85	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:4.50-5.10m y:1.20-2.22m
114	86	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:3.88-4.22m y:2.46-2.80m
115	87	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:5.26-5.36m y:3.16-3.24m
116	88	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:1.70-2.06m y:2.74-3.02m
117	89	TÜM KAP	P.T.	03.09.2001	7-8 H	M1	x:4.6m2 y:3.18m
118	89	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1	x:4.62m y:3.18m
119	90	TÜM KAP	P.T.	10.09.2001	7-8 H	M1	x:1.32-1.46m y:2.82-2.98m
120	94	TÜM KAP	P.T.	05.09.2007	7-8 H	M1	x:5.20m y:1.50-1.70m
121	122	TÜM KAP	P.T.	12.09.2001	7-8 H	M1	x:5.02m y:1.60m
122	151	TÜM KAP	P.T.	03.09.2007	7-8 H	M1	x:4.50m y:3.50m
123	152	TÜM KAP	P.T.	03.09.2007	7-8 H	M1	x:4.62m y:3.18m
124	154	TÜM KAP	P.T.	01.09.2007	7-8 H	M1	x:1.42-1.76m y:1.46-2.80m
125	155	TÜM KAP	P.T.	GK 2004	7-8 H	M1	
126	156	TÜM KAP	P.T.	01.09.2007	7-8 H	M1	x:2.66-2.94m y:3.36-3.76m
127	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b	
128	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1	

129	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b		
130	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H			
131	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b		
132	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b		
133	-	TÜM KAP	P.T.	15.09.2001	7-8 H	M1b/F2		x:6.90-8.00m y:10.00-1.10m
134	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b		
135	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b		
136	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b		
137	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b		
138	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b		
139	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b		
140	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b		
141	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b		
142	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b		
143	-	TÜM KAP	P.T.	03.09.2003	7-8 H	M1b		
144	-	TÜM KAP	P.T.	GK'01	7-8 H	M1		
145	-	TÜM KAP	P.T.	03.09.2001	7-8 H	M1		x:1.42-1.76m y:2.46-2.80m
146	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1		
147	-	TÜM KAP	P.T.	10.08.2004	7-8 H	M1a		
148	-	TÜM KAP	P.T.	10.08.2004	7-8 H	M1		
149	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1		
150	-	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1		x:1.50-1.70m y:2.84-3.00m
151	-	TÜM KAP	P.T.	GK'03	7-8 H	M1b		
152	-	TÜM KAP	P.T.	14.09.2004	7-8 H	M1b/F2		x:4.90-8.00m y:10.00-1.10m
153	-	TÜM KAP	P.T.	01.09.2001	7-8 H	M1		x:5.00-5.60m y:1.91-2.12m
154	-	TÜM KAP	P.T.	10.08.2004	7-8 H	M1a		
155	3	EL TAŞI	PONZA	06.08.2003	7-8 H	KILER ODASI	YÜZEY	x:0.10m y:1.60cm
156	7	EZGİ TAŞI	PONZA	07.08.2003	7-8 H	DOĞU	1.T.A.	x:1.15m y:1.10m
157	58	HAVAN ELİ	PONZA	03.09.2005	7-8 H	M1		x:1.50m y:2.80m
158	25	PARLATMA TAŞI	PONZA	18.08.2004	7-8 H	M1	TABAN ÜSTÜ	x:4.80m y:2.00m
159	91	PERDAH TAŞI	PONZA	13.09.2005	7-8 H	M1A		x:1.38m y:1.80m
160	93	PERDAH TAŞI	PONZA	13.09.2005	7-8 H	M1A		x:1.55m y:1.80m
161	154	İŞLENMİŞ TAŞ	TUF	25.09.2002	7-8 H	M1B	9. T.A.	x:1.53m y:6.75m
162	34	PERDAH TAŞI	TUF	21.08.1999	7-8 H			x:6.90-6.20m y:8.50-9.20m
163	3	SAPAN TAŞI	TUF	06.08.2001	7-8 H		YÜZEY	x:9.45m y:6.00m
164	9	SAPAN TAŞI	TUF		7-8 H		3. T.A.	x:2.24m y:7.32m
165	126	SAPAN TAŞI	TUF	12.09.2001	7-8 H	M1		topraktan

Tablo 12: 14 Numaralı Ev Buluntu Listesi

Malzemeye göre yapılan yoğunluk tablosu (Tablo 13), evde neredeyse eşit ve sayıca fazla miktarda sürtme taş alet ve pişmiş topraktan yapılmış üretimlerin varlığına dikkat çekmektedir.

Tablo 13: 14 Numaralı Ev Malzemeye Göre Buluntu Yoğunluğu

5.5. ETNOARKEOLOJİK KATKI

Bu bölümdeki analizler, 13 ve 14 Numaralı Ev'lerin ürün depolama kapasitelerini daha tanımlı hale getirebilmeye yöneliktir. Güvercinkayası yerleşmesinin arazisi içinde kaldığı Çatalsu Köyü'nde yaptığımız küçük ölçekli bir etnoarkeolojik araştırma, bu konuda bir model oluşturmuştur. Soru cevap yöntemiyle edinilen bilgiler, 4 nüfuslu bir çiftçi ailesinin yıllık buğday hasadını ve bunu nasıl değerlendirdiğini kapsamaktadır.

Bir yerleşmeyi modellemede etnoarkeoloji kadar, ülkemizde uygulama alanı yeni yeni gelişen yerleşim arkeolojisinin (*site catchment analysis*) metotlarından yararlanmak da büyük katkı sağlamaktadır. Yerleşim arkeolojisinin mikro, mezo ve makro olmak üzere üç ölçütü bulunmaktadır. Bu ölçütlerden ilki, mikro ölçek, tüm

katmanlarıyla doğrudan modellenecek yerleşmeyi ele almakta, ikinci mezo ölçek yerleşme etrafındaki 5 km yarıçapındaki kullanılabilir yakın çevreye yönelmekte, üçüncü makro ölçekse geniş bölgeyi hedeflemektedir. Orta ölçekteki alan sınırlaması, çiftçilerin günlük işlerini aksatmadan tarlalarına rahatlıkla gidip gelebileceklerinin varsayıldığı, yürüme mesafesi göz önüne alınarak konulmuştur. Bundan amaç, tarıma uygun olmayan arazi parçaları elendikten sonra, tarım faaliyetlerinin sürdürülebileceği alanların saptanmasına yöneliktir.

Gerek etnoarkeolojinin gerekse yerleşim arkeolojisinin yöntemlerini kullanarak yapılacak kapsamlı bir çalışmanın, konuyu yeni bakış açılarıyla değerlendirmeyi olanaklı kılacağı kanısındayız. Çatalsu'da gerçekleştirilen etnoarkeoloji çıkışlı araştırma, kısıtlı olsa da, bir anlamda yerleşim arkeolojisinin orta ölçüt şeması içine girmektedir.

İç Anadolu Bölgesi, güz ve bahar döneminde orta dereceli yağışların, genelde iyi tahıl rekoltesi için yeterli olduğu, verimli volkanik toprakların yer aldığı bir ara bölge olarak tanımlanmaktadır³. Kuru tarım için yeterli asgari sınırdaki yağış alan bölge, buharlaşma oranının yaz aylarında fazlalığı ve güz yağmurlarının gecikmesi, bölgede bir hasat döneminde kaldırılacak ürün miktarını olumsuz yönde etkilemekte, kıraç ve sulak alanda yapılan hasatlarda farklılık göstermektedir (Ünal, 1977:432). Buna karşın bölgenin Neolitik Çağ'dan günümüze değin iskân görmesinde, M.Ö. ± 5000'lere kadar yağış rejiminin birkaç defa değişmesine bağlı olarak gelişen alüvyon yelpazelerinin başlıca etken olduğu ileri sürülmektedir. Yakar'sa, gene bu alüvyon yelpazelerinin kenar bölgelerinin kuyu açarak/ya da benzeri uygulamalarla yer altı sularına kolay ulaşmayı olanaklı kıldığını düşünmektedir (Yakar, 2007: 198).

Çatalsu/Apsarı Köyü (2000 yılı verilerine göre), 67 haneli ve 313 nüfuslu küçük bir köydür. Mamasun barajının yapımıyla, arazisinin büyük bölümünü kaybetmiştir. Çatalsu tarımcılarına göre bir dönüm, 50m x 50m=250m²'lik bir alandır. Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanan köyde, ekimi yapılabilen toplam arazi, Çatalsulular'ın tanımına göre 10.000 dekar/dönüm=2.500.000 metrekaaredir. Yoğun olarak üretilen buğday ve arpanın yanı sıra pancar, mercimek, nohut, çekirdek ve fiğ de yetiştirilmektedir. Koyun ağırlıklı küçükbaş hayvancılık, genellikle her evin ihtiyacına cevap verebilecek oranda yapılmaktadır.

Etnoarkeoloji çalışmasında, geçimi tamamen çiftçiliğe dayalı ve alım gücü elde ettiği mahsule göre belirlenen köy sakinlerinden Kadir Emekli'yle görüşülmüştür.

---

³ Tarımda bir yılda derlenen ürünlerin bütünü

Görüşmeyle ilgili analizlere geçmeden önce, bazı uluslararası ölçü birimlerinin yöredeki farklı kullanımlarına açıklık getirmek amacıyla, konuyla ilgili Türk Dil Kurumu'nun⁴ ve Çatalıu sakinlerinin tanımlamaları aşağıda verilmiştir:

Kile (TDK)= 1- Genellikle tahıl ölçmede kullanılan belirli hacimdeki ölçü kabı.

2- Ondört şiniklik buğday ölçęi.

3- İki gaz tenekesi oylumunda tahıl ölçęi.

4- Otuz kilogram gelen bir ölçü birimi.

Şinik (TDK)= 1- Tahıl için kullanılan sekiz kiloluk ölçek.

2- Sekiz kiloluk buğday, arpa ya da nohut ölçęi.

3- Bir teneke miktarındaki tahılın dörtte biri.

4- 7,5 kilo hacmi istiabisinde hububat ölçęi.

Çatalıu yöresi hacim ve ölçü birimleri:

1 kile=4 şinik=21kg buğday

1 kile=4 şinik= 28 kg arpa (Arpa buğdaydan daha ağır çeker)

4 kişilik Emekli ailesi, 12 dönümü kıraç (buğday), 3 dönümü sulak (arpa) olmak üzere 15 dönüm/dekar araziye ekerse 1 yıllık toplam mahsulü;

120 kilex21kg=2520kg=**2 ton 520kg** buğday (1 dönümden 210kg)

80 kilex28kg=2240kg=**2 ton 240kg** arpa, 'dır. (1 dönüm 746,5kg)

Elde edilen buğdayın 20 kilesi (420kg) değirmene, 50 kilesi (1050kg) hayvanlara yem, gerektiğinde ihtiyaç karşılığında takas malı ya da paraya çevrilebilecek bir ticaret malı, 50 kilesiyse (1050kg) gelecek sezon ekilmek üzere tohumluk olarak ayrılmaktadır. Emekli, hane halkı için tüketime ayrılan buğday miktarının hasattan hasada (1 yıl) geçen süre içinde yeterli olduğunu söylemektedir. Bu veriler, Emekli ailesinin tohumluk ve hane halkının bir yıllık yiyecek ihtiyacının karşılanacağı mahsulün dışında, 1050kg'lık bir artı ürün elde ettiğini de belgelemektedir. Bu tablo, ihtiyaç fazlası ürünün, diğer yaşamsal gereksinimleri (sağlık, üretmediği gıda malzemeleri, konut yapım malzemeleri, su, elektrik, yakıt vb.) karşılayabilmek üzere "ticaret" metasına dönüştürüldüğünün en yalın örneklerinden biridir.

---

⁴ <http://tdkterim.gov.tr/bts/>

Bazı Senaryolar

21.yy Anadolu'sunda belgelediğimiz ve adına “artı ürün” diyebileceğimiz bu örnekteki depolanan ürün miktarına baktığımızda, Güvercinkayası 13 ve 14 Numaralı Ev'lerin buğday depolama kapasitesinin (1 ton 132kg+686.34kg+5 ton 860kg=7678.34kg=±7 ton 680kg) bir arada değerlendirildiğinde azımsanamayacak miktarda olduğu rahatlıkla söylenebilmektedir.

Sorulması gereken başka bir soru da ±7 ton 680kg'lık hasadın kaç dönümlük tarım arazisinden kaldırılabilirdir. Emekli ailesinden öğrendiklerimizle, adı geçen coğrafyanın koşullarına göre; 210kg buğday 1 dönümden alınırsa, 7 ton 680kg'lık buğdayın (7680/210=) ±37 dönüm araziden kaldırılması öngörülebilir.

67 haneli Çatalsu Köyü'nde her hanenin eşit miktarda tarla ektiğini ve ürün kaldırdığını varsayarsak; 1 aile 2 ton 520kg buğday hasat ediyorsa, 67 aile 168840kg=168ton 840kg buğday üretir ve bunun için 12x67=804 dönüm arazi eker. Tüm köy ihtiyacını ve tohum olarak ayrılan buğdayı bir kenara ayırdıktan sonra geriye kalan %48'lik miktar, yukarıda belirttiğimiz nedenlerle depolanmaktadır. Bu da ±81043.2kg=81ton 40kg buğdaya denk gelmektedir.

Emekli ailesine göre, 420kg buğday sadece besin maddesi olarak ayrıldığında 4 kişilik bir aileyi 1 yıl boyunca besleyebilmektedir. Buna göre yukarıdaki dağıtıma dayanarak konut başına 550kg (±7 ton 680 kg/ 14 ev) buğday düşen Güvercinkayalılar da bir konutta en az 4 kişiyi barındırabilmektedir.

Etnoarkeoloji çalışması kapsamında araştırma bölgemizle ilgili en güncel bilgilere de ulaşılmak istenmiştir. Bu bağlamda, Orta Anadolu Un Sanayicileri Başkanı Mehmet Güney'den görüş alınmıştır. Güney, Orta Anadolu'da kuraklığın etkili olduğu son iki yılda, 1 dönümden ortalama 250-300 kg buğday, 250-275 kg arpa hasat edildiğini, yağışların iyi olduğu yıllardaysa, 1 dönümden ortalama 600 kg ile 1 ton arasında ürün alınabileceğini belirtmiştir. Orta Anadolu'nun tüm tarım arazilerini kapsayan bu ortalama rakamların yanı sıra Aksaray İli için, 1 dönümden ortalama 300 kg buğday, 290 kg arpa alındığı da Aksaray Ticaret Borsası'ndan öğrenilmiştir (Bu verilere, Dünya Gazetesi Yurt Haberleri aracılığıyla ulaşılmıştır).

Etnoarkeolojik yaklaşımlarla belli bir konuda sentez yapmak isterken, günümüz koşullarında elde edilen bu sonuçlara, modern tarım metotlarıyla ulaşıldığını da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Herbisit ve pestisit⁵ kullanılarak ürün miktar ve

⁵ **Herbisit:** Yabani/zararlı, bitkileri/otları yok etmek amacıyla kullanılan öldürücü maddeler.
<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=herbisit&ayn=tam>

kalitesinin arttırılmasına yönelik uygulamalar, insanın doğaya kontrollü müdahalelerdir. Bugün bildiklerimizle, “ilk tarımcıların” verimi arttırmaya yönelik herhangi bir metot kullanıp kullanmadıklarını sağlıklı olarak söyleyememekteyiz. Bu bağlamda, etnoarkeolojik veriler geçmişi tanımlamakta yol gösterici olmakta, fakat gerçekte birebir örtüşmemektedir.

Pestisit: Bitki ve hayvanları zararlılardan korumak için mücadele amacıyla kullanılan kimyasali laçlar böcek zehri.
<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=pestisit&ayn=tam>

TARTIŞMA ve SONUÇ

Özdoğan'a göre Kalkolitik Dönem, *“Tarımcı köylerin, kentleşme süreci olarak da tanımlanan sosyal ve ekonomik devinimlerin yaşandığı, ekonomik çıkar bölgelerinin oluşturulduğu bir süreçtir”* (Özdoğan, 2002b: 110). Bu tanımlamadan yola çıkarak Orta Anadolu'nun da, Kalkolitik Çağ'da kentleşmeye götürecek adımları, bölgenin ekolojik ve sosyoekonomik koşullarından beslenen kendine özgü kurallarıyla gerçekleştirdiği önerilebilir. Güvercinkayasası örnek alındığındaysa, M.Ö. 5200-4800 yıllarında, kentleşme olgusunun tamamlanmasından çok önce, Orta Anadolu'da köy ya da toprak ağalığı benzeri bir yapılanmanın filizlenmeğe başlaması, bu oluşumun ilk somut habercileri olarak kabul edilebilir.

Güvercinkayasası, Orta Kalkolitik Dönem'de yer aldığı geniş bölge için, aşağı ve yukarı yerleşme olarak arkeolojik verileriyle nasıl ayrıştığı izlenebilen ilk modeldir. Bu özelliğiyle, hiç kuşkusuz Orta Anadolu'nun kentleşme öncesi sürecini tanımlamakta önemli rol üstlenmektedir. Gülçur'a göre bu modelde, gücünü artı ürün ya da geniş topraklardan alan, mal varlığını gerektiğinde kalın duvarlar arkasında savunabilen bir sosyal gruptan bahsedebilmekteyiz. Sınıflı topluma doğru giden bu yapılanma, Kilikya'da Mersin XVI tabakasıyla, ya da Kuzey Mezopotamya'nın Halaf-Obeyd geçiş evresiyle ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda Güvercinkayasası'nda bulunan ve Horum Höyük'te¹ Obeyd malzemesi veren bir çukurda ele geçenlerle yakın benzerlik gösteren, Doğu Anadolu - Kuzey Mezopotamya gelenekli iki damga mühür örneği, dış bağlantılar açısından büyük önem taşır (Gülçur-Endoğlu-Kara, 2000: 59).

Geleneksel bakış açısı, yazılı döneme geçişle birlikte Güney Mezopotamya düzlüklerinde ilk kentlerin kurulduğu yönündedir. Güney Mezopotamya'nın sulu tarıma bağımlı yerleşiklerinin aksine, Anadolu yerleşikleri kuru tarıma bağlı geçim ekonomileriyle her türden yaşamsal hammadde gereksinimlerini kolaylıkla kendi bölgelerinden karşılayabilmektedir (Gülçur-Sağır, 2003: 52).

Orta Kalkolitik Dönem'in kaydettiği aşamalardan biri de, hayvan evcilleştirmenin ikinci aşaması olarak kabul gören, beslenme ekonomisinde süt ağırlıklı hayvansal ürünlerin de artı değere dönüşerek, sürü çobanlığını bir hizmet koluna dönüştürmesidir². Son yıllarda hayvan kemikleri üzerine gerçekleştirilen karşılaştırılmalı çalışmalar, Güvercinkayasası küçükbaş hayvancılığının, en yakın benzeri durumundaki Köşk Höyük I (Bor-Niğde) verilerine göre, giderek süt, et ve

¹ bkz.: Marro, Tibet, Ergeç, 1988.

² Kalkolitik Dönem'de süt ekonomisi için bkz.: Schoop, 1998.

yapağı üretimine ağırlık verecek biçimde, çok daha gelişmiş ve kontrollü yapıldığını ortaya koymuştur (Arbuckle, Öztan, Gülçur, "The evolution of sheep and goat pastoralism in Central Anatolia" yayına hazırlanmakta). Bu durum sadece Güvercinkayasası'nda değil, komşu bölgelerde de, evcil hayvan sayısında önemli bir artışa neden olarak, beraberinde yeni bir iş kolunun, davarcılıkla geçinen günümüz yaylacıları gibi, yeni bir uzmanlık dalının gelişimini de tetiklemiş olmalıdır. Dolayısıyla bölgelerine dışarıdan gelen ya da sızan bu mobil, yarı mobil gruplara karşı kendini, hayvanlarını ve depoladıkları ürünleri koruma altına alma ihtiyacı duyan tarımcı yerleşiklerin, giderek dışa kapanma nedenlerini anlamak da kolaylaşmaktadır (Gülçur-Kiper, 2004: 428-429). Güvercinkayasası sakinleri de büyük olasılıkla, köylerini benzer sebeplerden, uzun süre kullanıldığı yenileme evreleriyle belgelenen çoklu bir savunma sistemiyle koruma altına almış olmalıdır (Kiper-Gülçur, 2005: 19).

Yukarıda özetlediğimiz çerçeve kapsamında, Güvercinkayasası'nın iç kale yapılarından, ağır bir yangınla sonlanan 14 Numaralı Ev, çok boyutlu verileriyle irdelenerek yerleşme içindeki önemi ve yerleşmenin sosyal gelişimine yaptığı katkısı değerlendirilmiştir. Bir anlamda da evden elde edilen bulguların, yerleşmenin geneli için aşağıda yer alan soruları yanıtlamaya yetecek verileri sağlayıp sağlayamayacağı da sınanmıştır. Bu sorular sırasıyla:

- ✓ Güvercinkayasası'nın yer seçimini neden yüksek ve kayalık bir alandan yana koyduğu,
- ✓ Yerleşmenin neden iç kale ve aşağı yerleşme olarak ikiye ayrıldığı,
- ✓ Savunma/korunma ihtiyacını doğuran nedenlerin neler olduğu,
- ✓ Mimarideki standartlaşma ve üretim türlerinin farklı alanlarında yoğunlaşmasının sosyal yapılanmayla neden-sonuç ilişkisi,
- ✓ Depolama gereksiniminin neden iç kale konutları etrafında yoğunlaştığı, türündendir.

Güvercinkayasası'nın yer seçimine yönelik stratejisi, sosyal yapılanma ve yerleşme düzeni ilişkisini ortaya koyan parametrelerin tanımlanmasında öncelikli konudur. Yerleşme kurulurken seçim, sulak dar bir vadide korunaklı ama göç yollarına da hâkim, vadi dışında yüksek konumda tarım arazilerini de içeren, tek başına yükselen bir kaya kütesinden yana konulmuştur. Yer seçimi, yerleşimin mimari dokusuyla

birlikte, hiç kuşkusuz içinde barındıracağı nüfusu da sınırlamıştır. Kayalığın doğal yapısıysa, üzerinde barındırdığı topluluğun savunma gereksinimine cevap verecek niteliktedir. Burada cevaplanması gerekli sorulardan en önemlisi, yerleşmenin yapay, birden fazla evresi bulunan bir savunma hattıyla aşağı ve yukarı yerleşme olarak ayrıştırılmasının, neden 14 Numaralı Ev'i de içine alan yapı dizisi etrafında geliştiğidir.

Güvercinkayası, gelişiminin bütün evrelerini takip etmemizi olanaklı kılan, önceden plânlanarak hayata geçirilmiş mimarisiyle de dikkat çekmektedir. Konut ve mekânların yerleştiriliş biçiminin yanı sıra, kiler alanlarındaki depolama ünitelerinin de birbirine benzer şekilde ve belirli bir düzen içinde normlaşması, bu yapılaşmanın birer sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kalın duvarlar arkasında korunan 14 Numaralı Ev'i, diğer konutlardan ayıran ve önemine vurgu yapan en belirgin özellik, günlük kullanıma yönelik olmadığı düşünülen depolama üniteleridir. Bu depo ünitelerinin, artı ürün idaresine işaret edip etmediğinin cevabıysa, istatistik verilerden elde edilen sonuçlarda gizlidir (bkz. Bölüm 5).

İstatistiksel veriler, yanıklı alanda, kalın duvarların arkasında gizlenen iç kale yapıları bağlamında, yerleşmenin tarım ve hayvancılığa dayanan kırsal ekonomisinde artı ürünün saklanması ve idaresiyle ilgili bazı ekonomik ve politik gelişmelerin yaşandığı izlenimini bırakmaktadır.

İç kale yapılarının, doğudan yüksek bir kayalıkla korunan doğu ucunun ikinci konutu olan 14 Numaralı Ev, salt depolama kaplarının yoğunluğuyla değil, içerdiği değişik türden buluntularıyla da yerleşmede bulunan diğer konut envanterlerine oranla belirgin bir ayrıcalık sergilemektedir. Araştırmanın çıkış noktasını da, analizleri yapılmışa çalışılan ürün zenginliğine işaret eden depolama birimlerinin yanı sıra, değişik türden öğelerin neden bu yapı kompleksi ve çevresinde yoğunlaştığı, sorusu oluşturmuştur.

Güvercinkayası'nda şimdilik dört duvarıyla belgelenebilen, eş zamanlı 16 konut numaralandırılmıştır. Bunlardan H1-H12 aşağı yerleşmede, H13-H16'ysa yukarı yerleşmededir. Bu konutların hepsi, genel yerleşme düzeni, konsepti içinde parsel büyüklükleri, iç donanımları ve buluntu envanterleri açısından, yüksek bir standartlaşmaya işaret etmektedir. (bkz.s. 50-67) Plan tipi olarak diğer evlerle birebir örtüşen 14 Numaralı Ev, kayalığın en korunaklı alanında konuşlanmasının yanı sıra yerleşmenin en büyük taban alanına sahip ($\pm 50m^2$) konutu olma özelliğiyle de öne çıkmaktadır (bkz. Tablo 9). Boyutları açısından ele alındığında, günümüzde inşa

edilen küçük ölçekte bir köy evi, ya da modern yaşamda yer alan 1+1 stüdyo tipi bir ev, ya da yazlık konut kadardır. Ev, tüm envanteriyle ve 13 numaralı komşusuyla birlikte değerlendirildiğindeyse, daha çok bir işlik, atölye ya da ürün saklama/depolama alanı, ya da yaşam alanıyla birlikte tüm bu fonksiyonları bir arada üstlenen bir yapı topluluğu olarak da düşünülebilmektedir.

Güvercinkayası 2008 arazi çalışmaları sırasında, geleneksel çanak çömlek üretimi ve kullanımına yönelik etnoarkeoloji ve sözlü tarih çalışmaları başlatılmıştır. Bu çerçevede, eski çömlekçi ustalarından Muharrem Vurgun'la (Güzelyurt/Aksaray) eski atölyesinde gerçekleştirilen söyleşide, 1960 yılları ortalarına kadar çanak çömlek ürettiği atölyesinin, aynı zamanda ailesiyle birlikte yaşadığı evi olduğu da öğrenilmiştir.

Güvercinkayası'nda, besin ekonomisinde hammaddeden üretime işaret eden taşınmazlardan olan öğütme sekileri, sadece yukarı yerleşmede H13, H14 ve aşağı yerleşmede H9'da bulunmuştur. H9'da (6 İ/ M3-6 J/M 14) başodanın kuzeydoğu köşesinin besin üretimine ayrıldığı, burada yer alan birbirlerine ulanmış iki aşırı ve aşırıların önüne yerleştirilmiş çifte öğütme sekisiyle belgelenmiştir (Pavlû-Ridky, Wawruschka-Gülçur, 2007: 27-29; bkz. s. 67; Resim 20). İki kişinin rahatça çalışmasına olanak sağlayacak biçimde konumlandırılmış, şimdiye değin saptananların en büyüğü olan bu öğütme sekisi, orijinal pozisyonlarında iki büyük alt öğütme taşıyla ele geçirilmiştir. Alışlagelmiş tarzda, amaca uygun seçilmiş plâka ve devşirme taşlar bu öğütme sekisinin de iskeletini oluştururken, dış yüzeylerin de çamurla sıvandığı anlaşılmıştır. Aşırtların içinde ve öğütme sekisinin yakın çevresinde, yerinde kırılmış kap parçalarıyla el taşları da gözlemlenmiştir (Kiper-Gülçur, 2005: 16). Her iki evde de (14 ve 9 Numaralı Evler) gelenek korunmuş ve sekiler, aşırıların bitişiğinde konuşlandırılmıştır. Sekilerin, karşıdan bakıldığında plastik olarak bir boğa başını anımsatacak biçimde şekillendirilmesi, bu işlik alanlarına simgesel bir anlam da yüklemektedir (bkz. Resim 20, 31). H14'de en eskisinden en yenisine, üst üste yerleştirili aynı biçimde üç öğütme sekisiyse (bkz. Resim 48), yerleşmenin diğer alanlarından bilinenlerinin aksine, bu konuttaki üretim faaliyetinin kesintiye uğramadan, uzun süre devam ettiğine işaret etmektedir. 14 Numaralı Ev'deki öğütme sekilerinin boyutlarının 9 Numaralı Ev'in öğütme sekisine oranla daha ufak olmasına karşılık, ilişkilendirildikleri siloların toplam depolama kapasiteleri karşılaştırıldığında, boyutlarla ters orantılı olarak, H9 konutundaki

siloların H14'dekilerin kapasitesinin ancak 1/3'i oranında kaldığı anlaşılmaktadır (bkz.s. 118, 119, 129).

14 Numaralı Ev'i ayrıcalıklı kılan bir diğer öğeyse, sürtme taş alet endüstrisinin zenginliğidir. Pavlu'nun saptamalarına göre, bu evde hammaddeyi kullanılabilir hale getirmek için gerekli tüm aletler, takımlar halinde yer almaktadır (bkz. Tablo 6). Konuttaki buluntu dağılımına baktığımızda (bkz. Tablo 13), bu endüstri kolunun, evdeki depolama kapları ve alanlarıyla kuvvetli bir bağının olduğu da görülmektedir. Yontma taş endüstrisinin hammaddesi olan obsidiyenin de, özellikle kiler odası içinde yarı yongalanmış yumrular, çekirdekler ve dilgiler halinde depolanması da konutta gerçekleştirilen üretim aktivitelerinin göstergelerindendir.

Güvercinkayası'nda yaşayan insanlarla ilgili demografik verilere ulaşamadığımız gibi beslenme alışkanlıklarını da net tanımlayamamaktayız. Yerleşmede, özellikle de atık alanı olarak da kullanıldığı düşünülen sokak dolgularında, evcil ve yabanıl hayvanlara ait bol miktarda kemik belgelenmiştir. Bu durum, karbonhidratın yanı sıra hayvansal proteine dayalı bir diyetle de işaret etmektedir. Buna karşılık günümüz Anadolu'sunda, hayvancılıkla uğraşanların dahi karbonhidrat ağırlıklı beslendikleri bilinmektedir.

Güvercinkayası arkeobotanik çalışmalarından, tarımda en baskın grubun buğday (*Triticum turgidum* ssp. *dicoccon*), ardından sert burçak (*Vicia ervilia*), mercimek (*Lens culinaris*) ve asma (*Vitis vinifera*) olduğu bilinmektedir. Çok az oranda kabuklu arpa da gözlemlenmiştir. Bunlardan sert burçak ve mercimeğin tane boyutlarının ufak olması nedeniyle elek artıkları olarak diğer tahılların arasına karışmış olabileceği, konunun uzmanı Prof. Dr. R.T.J. Cappers tarafından aktarılmıştır. Buna göre cevaplanması gereken yeni bir soru da, yukarıda adı geçen Güvercinkayası bitkilerinden hangilerinin depolanacak miktarda hasat edildiğidir.

Basit bir köy yerleşmesinden daha karmaşık bir yapılanmaya geçilen sürecin analizlerinde, 14 Numaralı Ev'le birlikte depolama alanlarının önemi, sıkça vurgulanmıştır. Bu bakış açısını pekiştiren başka bir unsur da 14 Numaralı Ev'e doğudan bitişen, bal peteği tarzında birbirine ulanmış silolarla dolu komşu evdir (H13). Gülçur, bu siloların H13'e sonradan ilave edildiğini ve 14 Numaralı Ev'in yangın geçiren üst evresiyle eş zamanlı kullanıldığını önermektedir (bkz. s. 99-103). Bu iki konuttaki tüm siloların ürün alma kapasiteleri bir arada değerlendirildiğinde (± 6 ton 550 kg buğday), ortaya azımsanamayacak oranda bir depolama kapasitesi çıkmaktadır. İç savunma hattına doğudan bitişen, yarı dairesel kalın bir duvarla

kuşaklanmış çiftte tahıl silosu da (7İ Batı; bkz. s. 57, Resim 10) depolama alanlarıyla savunma sistemi arasındaki ilişkiyi, en somut biçimde ortaya koyan örneklerdendir.

Güvercinkayası konutları içinde en yoğun ve in-situ çanak çömlek envanteri 14 Numaralı Ev'dedir. Araştırma kapsamında 14 Numaralı Ev çanak çömleği yapım tekniği, tipoloji ve fonksiyon bakımından tanımlı hale getirilmiştir. Buna göre, tamamı el yapımı olan malzemede, elde biçimlendirme, fitil kangal ve çekiçleme yöntemlerinin kullanıldığı, küresel ve konik formların ağırlıkta olduğu, depolama kaplarınınsa günlük kullanım kaplarına oranla sayıca fazlalığı saptanmıştır. Hayvan derileri (keçi tulumu), bağırsaklar, ahşap v.b. gibi organik malzemelerin de depolama işlevi üstlendikleri günümüz örneklerinden de bilinmektedir. Benzer malzemelerin, Güvercinkayası'nda kullanılıp kullanılmadığıysa saptanamamıştır. Bu bağlamda 14 Numaralı Ev'in kiler odasının olası depolama kapasitesi, ancak günümüze taşınabilen tüm ya da tüme yakın 24 adet çömlek/küp örneğinden yola çıkarak hesaplanmıştır (bkz. s. 128). Bu bağlamda, ele geçen kaplar içinde ± 1 ton 132kg. tahılın saklanabileceği tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlarla, 13 ve 14 Numaralı Ev'lerdeki silo ve depo kaplarının bir seferde ve hepsi dolu olmak kaydıyla, ürün alma kapasitelerinin ± 7 ton 680kg'a eriştiğini söyleyebilmekteyiz.

13 ve 14 Numaralı Evler'in depolama üniteleriyle öne çıkması, bu evlere bir anlamda da sosyal organizasyonda söz sahibi olma hakkı tanımaktadır. Güvercinkayası'nda, artı ürün idaresinin ve dağıtımının da kontrolünü üstlenmiş gibi gözükken bu iki evin dışında, şimdilik kaydıyla dört duvarı belgelenen 14 konutun daha bulunduğundan yukarıda bahsedilmişti. Bu iki evde depolanan ürünlerin yerleşme dışına çıkarılmadan, diğer 14 konuta eşit paylaştırılması halinde, konut başına yıllık 550kg buğday düşebilmektedir. Bu sonucu etnoarkeolojik analizler de doğrular niteliktedir (bkz. s. 136-140). Burada hatırlatılması gereken bir konu da, her evde ayrıca en az 1 silonun ve ortalama 5 depo kabının bulunduğudır. Bu gözlemlere göre, giderek merkezden dağıtımın belirli zaman aralıklarıyla yapılmasını sağlayacak bir düzen oturtulmuş ve her evin hakkına düşen miktarın konut içinde saklanabilmesi için gerekli alt yapılar da oluşturulmuştur (silo, petek, kiler odası vb.). Bu düzen, konut içi donanımdaki standartlaşmayla da örtüşmekte ve aynı zamanda, araştırma konusu evin, neden sur içinde ve yerleşmenin en korunaklı bölümünde yer aldığı, sorusunu da yanıtlamaktadır.

Bugünkü bilgilerimizle Orta Kalkolitik Dönem'i çok iyi tanımlayamamamıza rağmen, dönemin iç dinamiklerinin savunma sistemlerinin oluşmasında itici bir güç olarak rol aldığını söyleyebilmekteyiz. Bu bağlamda Güvercinkayasası, bölgede en kapsamlı araştırılan Orta Kalkolitik Dönem yerleşmesi olarak önemini korumaktadır. Yerleşme, bölgedeki çağdaşlarıyla plan şeması olarak benzerlik gösterse de, kendini dış etkenlere karşı kapatarak ayrışmaktadır. Bu ayrışmanın göstergelerinden, aşağı ve yukarı yerleşmelerin bir arada belgelenebilmesi de Güvercinkayasası'nın önemini pekiştirmektedir. Araştırma kapsamında yapılan analizler, yerleşme düzenindeki standartlaşma ve sosyal yapılanmadaki ayrışmanın neden sonuç ilişkisine kanıt sunmaktadır. Bu durumun, Anadolu'da kentleşme öncesinin karmaşık yapılanmasını anlamamıza da katkıda bulunacağı kanısındayız.

KAYNAKÇA

ATALAY, İ., K. MORTAN:

1997 **Türkiye Bölgesel Coğrafyası**, İnkılâp yay., İstanbul.

BAHAR, H., G. KARAUĞUZ Ö. KOÇAK

1996 **Eski Konya Araştırmaları 1**, Phrygia Paroreus Bölgesi: Anıtlar, Yerleşmeler ve Küçük Buluntular, FT Yayınları, İstanbul.

BALKAN ATLI, N.:

1998 "The Aceramic Neolithic of Central Anatolia:Recent Finds in the Chipped Stone Industry" G. Arsebük, M.C. Mellink ve W. Schirmer (Eds.), **Light on Top of the Black Hill. Studies Presented to Halet Çambel**, İstanbul, 81-94.

2000 "Kapadokya Opsidien Araştırmaları ve Kömürcü/Kaletepe Obsidien Atölyesi Kazısı", **Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi**, O. Belli (eds), İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, Yay No: 4242, 32-38.

BALKAN ATLI, N., D. BİNDER, C.CAUVIN

1999 "Obsidien Sources, Workshops and Trade in Central Anatolia" Neolithic in Turkey, Özdoğan M.- N. Başgelen (eds), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 133-145

BAŞARAN, S.:

2000 **Pişmiş Toprak ve Cam Eserlerin Konservasyon-Restorasyonu**, Graphis yay.6. ISBN 975-7783-11-0, İstanbul.

BENEDICT, P.-M. ÖZDOĞAN-A. GORDUS-G.A. WRIGHT:

1980 "Location and Chemical Identification of Some Obsidian Surces in The Aksaray Nevşehir, Niğde Region", H. Çambel and R.J. Braidwood (eds), **Güneydoğu Anadolu Tarih**

Öncesi Araştırmaları, İ.Ü. Edibiyat Fakültesi Yayınları No: 2589, 239-283.

BIÇAKÇI, E.:

- 2001 “Tepecik/Ciftlik Höyüğü (Niğde) Kazısı Işığında Orta Anadolu Tarihöncesi Kültürleri ile İlgili Yeni Bir Değerlendirme” (A New Approach on the Prehistoric Cultures of Central Anatolia in the View of Tepecik-Ciftlik (Niğde) Excavations). **TÜBA-AR 4**, 25-41.
- 2002a “Kentleşmeye Doğru Mimari. Kalkolitik Çağ”, **ARKEOATLAS-1**, 132-133.
- 2002b “Tepecik-Çiftlik, Neolitik Çağ”, **ARKEOATLAS-1**, İstanbul, 138-139.
- 2003a “Tepecik-Çiftlik, un Nouveau Site en Anatolie Centrale”, Neolithique. Decouverte d’un berceau Anatolien, **Dossiers de L’Archologie 281**, 42-47.
- 2003b “Observations on the Early Pre-Pottery Neolithic Architecture in the Near East: 1. New Building Materials and Construction Techniques”, **From Primary Villages to Cities** (Essays in Honour of Ufuk Esin), Arkeoloji ve Sanat yay., İstanbul, 385-413.
- 2004 “Tepecik-Çiftlik. A New Site in Central Anatolia (Turkey)”, **Architectura 34**, 21-26

BIÇAKÇI, E.-E. FAYDALI:

- 2002 “Tepecik-Çiftlik 2000 Yılı Çalışmaları”. **23. Kazı Sonuçları Toplantısı-2**, Ankara, 27 Mayıs-01 Mayıs 2001, 29-38.

BIÇAKÇI, E.- E.FAYDALI-Ç. ALTINBİLEK:

- 2003 “Tepecik-Çiftlik 2001 Yılı Çalışmaları”, **24. Kazı Sonuçları Toplantısı-1**, Ankara, 27-31 Mayıs 2002, 397-404.

- 2004 "Tepecik-Çiftlik 2002 Yılı Çalışmaları", **25. Kazı Sonuçları Toplantısı-2** Ankara, 26-30 Mayıs 2003, 435-440.
- BIÇAKÇI, E.-Ç. ALTINBİLEK ALGÜL, S. BALCI-M. GODON:
2007 "Tepecik-Çiftlik". In: M. Özdoğan - N. Başgelen (eds) **Türkiye'de Neolitik Dönem**. Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı. Yeni kazılar, yeni bulgular (Text and Tables). İstanbul, 237-253.
- BINDER, D. – N. BALKAN ATLI:
2001 "Obsidian Technology at Kaletpe/Kömürcü, Beyond Tools". **Reconsidering Definition, Counting and Interpretation of Lithic Assemblages**, I. Cenova (eds), Venice, 1-9.
- BOTTEMA, S.-H. WOLDRING:
1984 "Late Quaternary Vegetation and Climate of Southwestern Turkey Part II", **Palaeohistoria-26**, 123-149.
- BRAY, W.-D. TRUMP:
1972: **The Penguin Dictionary of Archaeology**, Great Britain.
- BUITENHUIS, H.:
1999 "A First Note on the Faunal Remains of Güvercinkayası". **Anatolica-XXV**, 64-69.
- CAUVIN, M.-N. BALKAN ATLI:
1996 "Rapport sur les Recherches sur L'obsidienne en Cappadoce 1993-1995", **Anatolia Antiqua IV**, 249-271.
- CHRISTIDOU, R.:
2002 "The Güvercinkayası Project The Bone Industry", **XXIII. Kazı Sonuçları Toplantısı-II**, 28 Mayıs-01 Haziran 2001 (2002), 106-108, 110, Ankara.

DAVIS, S.J.M.:

1984

“The advent of milk and wool production in western Iran”,
Animal and Archaeology-202, British Archaeological
Reports, Oxford, sy. 265-278.

EMRE, Ü.:

1991

“Hasandağı Keçiboyduran Dağı Yöresi Volkanizmasının
Jeomorfolojisi”, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Fakültesi,
Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

ERCAN, T.-S. TOKEL-I. MATSUDA:

1992

“Hasandağı, Karacadağ (Orta Anadolu) Kuvaterner
Volkanizmasına İlişkin Yeni Jeokimyasal, İzotopik ve
Radyometrik Veriler”, **Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni-7**, 8-
21.

ERİNÇ, S.:

1982

Jeomorfoloji I³, İstanbul.

EROL, O.:

1978

“The Quaternary History of the Lake Basins of Central and
Southern Anatolia”, **The Environmental History of the Near
and Middle East since the Last Ice Age** (eds. W.C.Brice).
Academic Press, Londra, 111-130.

1979

**Dördüncü Çağ (Kvaterner) Jeoloji ve Jeomorfolojisinin
Ana Çizgileri**, Ankara

1997

“Geomorphologic Arguments for Mid-to late Holocene
Environmental Change in Central Anatolian (Pluvial) Lake
Basins”. In: Dalfes HN, Kukla G and Weiss H (Eds) **Climate
Change in the Third Millenium BC. Nato ASI series, Sub
series I Global Environmental Change** Springer Verlag,
321-350.

ERTUĞ, F.:

- 1998 “Orta Anadolu’da Bir Etnoarkeoloji ve Etnobotanik Çalışması”, **Karatepe’deki Işık, Halet Çambel’e Sunulan Yazılar**, (eds) G. Arsebük- M.J.Mellink-W. Schirmer, Ege yay., İstanbul, 325-338.

ESİN, U.:

- 1993 Gelveri – Ein Beispiel für die kulturellen Beziehungen zwischen Zentralanatolien und Südosteuropa während des Chalkolithikums. **Anatolica 19**, Special Issue on Anatolia and The Balkans Symposium: 47-56.
- 1998 “Paleolitikten İlk Tunç Çağı’nın Sonuna: Tarihöncesi çağların Kapadokyası”, M. Sözen (ed.) **Kapadokya**, Adnan Şahenk Vakfı, İstanbul, 62-123.
- 1999 “Copper Object from Pre-Pottery Site of Aşıklı (Kızılkaya Village, Province of Aksaray, Turkey)”, **Der Anschnitt 9**. The Beginnings of Metallurgy, (eds. A. Hauptman, E. Pernicka, Th. Rehren, Ü. Yalçın), Bochum, 23-30
- 2007 “Anadolu’da Metalurjinin Başlangıcı”, **Vor 12.000 Jahren Anatolien/ 12.000 Yıl önce Anadolu, Die ältesten Monumente der Menschheit/İnsanlığın En Eski Anıtları**, ISBN 978-3-937345-19-2, Konrad theiss Verlag GmbH, Stuttgart, 519-522.

ESİN, U., S GÜLÇUR, H. KURAR:

- 1998 “Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri 1996 Ortak Yüzey Araştırması”, **XV. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2**, 26–30 Mayıs 1997, Ankara, 233-246.

ESİN, U. -S. GÜLÇUR-M.E. ÖZEL:

- 1999 “Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri 1997 Ortak Yüzey Araştırması”, **XVI. Araştırma Sonuçları Toplantısı II**, Tarsus 25-29 Mayıs 1998, Ankara, 187-207.
- FILIP, V.:
2004 “Fatty Acids in Archaeological Research” , **XXV. Kazi Sonuçları Toplantısı I**, Ankara, 26–31 Mayıs 2003, Ankara, 432.
- FRENCH D.:
1981 **Roman Roads and Milestones of Asia Minor I. The Pilgrims Road**, BAR Int. Ser. 105, Oxford.
- 2005 **Canhasan Sites 2**. Canhasan I: The Pottery, The British Institute at Ankara Monograph 32, Cheshire.
- GODON, M.
2005 “New Results and Remarques About Pottery Neolithic in Central Anatolia: A View From Tepecik Çiftlik”, **Colloquium Anatolicum IV**, 91-103
- GREENFIELD, H.J.:
1988 “The origins of milk and wool production in the old world”. **Current Archaeology**, **29-4**, 573-593
- GURNEY, O.I.:
1969 **Die Hethiter**, Dresden.
- GÜLÇUR, S.:
1995a “Aksaray, Niğde ve Nevşehir İlleri 1993 Yüzey Araştırması”, **XI. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Ankara, 30 Mayıs-3 Haziran 1994, Ankara, 191-213.

- 1995b “Some Unknown Aspects of Western Cappadocia”, **Halet Çambel için Prehistorya Yazıları**, Graphis yay., İstanbul, 149-173.
- 1997a “Güvercinkayası 1996 Çalışmaları”, **Arkeoloji ve Sanat 78**, İstanbul, 2-13.
- 1997b “Güvercinkayası. Eine Felsrückensiedlung in Zentralanatolien”, **Anatolica XXIII**, 85-110.
- 1997c “Açık Maddesi” **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi-1. cilt** ISBN 975/7438/52/9, Hürriyet Ofset, İstanbul, 15.
- 1997d “Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri 1995 Ortak Yüzey Araştırması”, **XIV. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 2**, 27 – 31 Mayıs 1996. Ankara, 401-411.
- 1999a “Güvercinkayası 1997”. **Anatolica XXV**, 53-85.
- 1999b “Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri 1994 Yüzey Araştırması”. **Anadolu Araştırmaları XV**: İstanbul 105-136.
- 1999c Western Cappadocia. Distribution of Mounds and Flat-Settlements. In: **Çağlar Boyunca Anadolu’da Yerleşim ve Konut Uluslararası Sempozyumu**, 5–7 Haziran 1996. İstanbul, 197-210.
- 2000a “Güvercinkayası Kazısı ve Çevre Araştırmaları”, O. Belli (ed), **Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi (1932-1999)**, İ.Ü.Rektörlüğü yay. 4242, 97-102.
- 2000b “Güvercinkayası”, **Atlas 88**, 174-176.

- 2000c “Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri 1998 Yüzey Araştırması”, **17. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2**, Ankara, 24–28 Mayıs 1999, Ankara, 149-162.
- 2001 “Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri 1999 Yüzey Araştırması”, **18. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2**, İzmir, 22–26 Mayıs 2000, Ankara 141-150.
- 2002 “Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri 2000 Yüzey Araştırması”, **19. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2**, Ankara, 28 Mayıs-01 Haziran 2001, Ankara, 271-281.
- 2003a “Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri 2001 Yüzey Araştırması”, **XX Araştırma Sonuçları Toplantısı 2**, Ankara 27-31 Mayıs 2002, Ankara, 181-190.
- 2003b “Kentleşme Yolunda”, M. Özdoğan, H. Hauptmann, N. Başgelen (yay.), **Köyden Kente** Yakındoğu’da İlk Yerleşimler 2, Ufuk ESİN’e Armağan İstanbul: 491-509.
- 2003c “Anımsamalar”, M. Özbaşaran, O. Tanındı, A. Boratav (Eds.), **Güven Arsebük İçin Armağan Yazılar**, İstanbul, 135-138
- 2004a “Güvercinkayası The Black/Dark Burnished Pottery: General Overview”, **TÜBA-AR 7**, 141-164.
- 2004b “Güvercinkayası”, **ARKEOATLAS–3**, 144-145.
- 2008 “Gelveri Yüksekklise 2007 Sondaj Çalışması”, **Türk Eski Çağ Enstitüsü Haberler Bülteni -25**, İstanbul, 22.

GÜLÇUR, S. -C. FIRAT:

2005 “Spatial Analysis of Güvercinkayası, a Middle Chalcolithic Hilltop Sattlement in northwestern Cappadokia: a preliminary Report”, **Anatolia Antiqua XIII**, 41-52.

GÜLÇUR, S.-G. SAĞIR:

2003 “Güvercinkayası 2001 Yılı Kazısı” **XXIV. Kazı Sonuçları Toplantısı 1**, Ankara 27 Mayıs–31 Mayıs 2002, Ankara, 49-58.

GÜLÇUR, S.-Y. KİPER:

2004 “Güvercinkayası 2002 Yılı Kazısı” **XXV. Kazı Sonuçları Toplantısı I**, Ankara, 26–30 Mayıs 2003, Ankara, 425–440.

GÜLÇUR, S.-M. ENDOĞRU:

1998 “Güvercinkayası 1996 Kazısı”, **XIX. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Ankara 26–30 Mayıs 1997, Ankara, 85–111.

1999 “Güvercinkayası 1997 Kazısı” **XX. Kazı Sonuçları Toplantısı 1**, Tarsus 25-29 Mayıs 1998, Ankara, 77-100.

2001 “Güvercinkayası 1999 Kazısı” **22 Kazı Sonuçları Toplantısı 1**, İzmir 22–26 Mayıs 2000, Ankara, 47–62.

GÜLÇUR-M. ENDOĞRU-D. KARA:

2000 “Güvercinkayası 1998 Kazısı” **XXI Kazı Sonuçları Toplantısı**, Ankara 24–28 Mayıs 1999, Ankara, 55–70.

GÜLÇUR, S.-M. ENDOĞRU-F. DEMİR:

2002 “Güvercinkayası 2000 Kazısı ve Çevre Araştırmaları” **XXIII. Kazı Sonuçları Toplantısı II**, Ankara 28 Mayıs-01 Haziran 2001, Ankara, 101-114.

GÜLÇUR, S. – C. WAWRUSCHKA – P. ÇAYLI:

****

“Chalcolithic Landscapes of Settlement in North-Western Cappadocia.” **VI.thICAANE** (6. International Conference of Archaeology of the Ancient Near East), Roma 5-10 Mayıs 2008 (bildiriler kitabı içinde yayınlanmak üzere baskıda)

GÜNER, G.:

1988

Anadolu’da Yaşayan Çömlekçilik, ISBN 975-7630-04-0, Ak yay. Kültür Serisi:16-5, İstanbul.

HARMANKAYA, S., O. TANINDI, M. ÖZBAŞARAN:

1997

Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri-2: Neolitik, Ege Yayınları: 8, İstanbul.

1998

Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri-3: Kalkolitik, Ege Yayınları: 20, İstanbul.

HODDER, I. VE O. CLİVE:

1977

Spatial Analysis in Archaeology. Cambridge University Press.

JAÈKOVÁ, I.:

2004

“Measurement of Carbon and Nitrogen in Sediments Sampled from Artefacts Belonging to the Chalcolithic Settlement of Güvercinkayaşı”, **XXV. Kazı Sonuçları Toplantısı I**, Ankara, 26–31 Mayıs 2003, Ankara 432.

KAILOVÁ, J.:

2004

“Phytoliths on Grinders from the Chalcolithic Settlement Güvercinkayaşı”, **XXV. Kazı Sonuçları Toplantısı I**, Ankara 26–31 Mayıs 2003, Ankara, 432

KARABIYIKOĞLU, M., C. KUZUCUOĞLU, J. F. PASTRE, H. ROBERTS:

1997

“Excursion Guide to the Konya Plain and Cappadocia”, **INQUA Symposium on the Late Quaternary in the Eastern Mediterranean**, April 1997, Ankara.

KİPER Y- S.GÜLÇUR:

2005 “Güvercinkayası 2003 Yılı Kazısı” **XXVI. Kazı Sonuçları Toplantısı 2**, Konya 24–28 Mayıs 2003, 13–24.

2007 “Güvercinkayası 2005 Yılı Kazısı Ön Raporu” **28. Kazı Sonuçları Toplantısı 2**, Çanakkale 29 Mayıs–2 Haziran 2006, 111–124.

2008 “Güvercinkayası 2006 Yılı Kazısı Ön Raporu” **29. Kazı Sonuçları Toplantısı 2**, Kocaeli 28 Mayıs–1 Haziran 2007, 243–260.

KONYALI, İ. H.:

1974 **Aksaray Tarihi 1**, Abideleri ve Kitabeleri İle Niğde, İstanbul

KUZUCUOĞLU, C.:

2002 “The environmental frame in Central Anatolia from the 9th to the 6th millennium cal B. C.” **The Neolithic of Central Anatolia, Proceeding of the International CANew Table Ronde**, Ed. H. Gérard- L. Thissen, 23-24 November 2001, Ege yay., İstanbul, 33-58.

LEIGH, V.D.:

1981 **First Aid For Finds Rescue, a Practical Guide For Archaeologists**, Rahtz, P.(ed), Dep. of Archaeology, Uni. of Southampton.

MARRO, C. –TİBET, A.- ERGEÇ, R.:

1998 “Fouilles de Sauvetage de Horum Höyük (9 Province de G): Tronsisieme Raportt Preliminare” **Anatolia Antiqua VII**, 285-307

NEVE P.:

1992 "Hattuša-Stadt der Götter und Tempel", **Antike Welt** 23, Sondnummer, 2-88.

NOEİ, S.:

2008 "Güvercinkayası Koruma Onarım Çalışmaları", Güvercinkayası 2006 Yılı Kazısı Ön Raporu, **XXIX. Kazı Sonuçları Toplantısı 2**, Kocaeli, 28 Mayıs-1 Haziran 2008, 251-253.

OMURA, S.:

1991 "1989 Yılı Kırşehir, Yozgat, Nevşehir, Aksaray İlleri Sınırları İçinde Yüzey Araştırmaları", **VIII. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Ankara, 69-89.

1992 "1990 Yılı Orta Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", **IX. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1991, Ankara, 541-560.

1993 "1991 Yılı Orta Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", **X. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1992, Ankara, 365-386

1994 "1992 Yılı Orta Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", **XI. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1993, Ankara, 311-336

1995 "1993 Yılı Orta Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", **XII. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1994, Ankara, 215-244

1996 "1994 Yılı Orta Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", **XIII/II. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1995, Ankara, 243-272.

1997 "1995 Yılı Orta Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", **XIV. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1996, Ankara, 283-302.

1998 "1996 Yılı Orta Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", **XV/II. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1997, Ankara, 41-50.

2000 "1998 Yılı Orta Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", **XVII. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1999, Ankara, 25-29.

ÖKSE, T.A.:

- 1999 **Önasya Arkeolojisi ve Seramik Terimleri²**. Arkeoloji ve Sanat yay., İstanbul.
- 2002 **Arkeolojik Çalışmalarda Seramik Değerlendirme Yöntemleri**. Arkeoloji ve Sanat yay., ISBN: 975-6561-08-4, İstanbul.
- ÖZBAŞARAN, M.:
- 1997 "A New Pre-Pottery Neolithic Site in Central Anatolia: Musular", **Neo-Lithics 1/97**, 5.
- 1998 The Heart of a House: The Hearth. Aşıklı Höyük, a Pre-Pottery Site in Central Anatolia. In: Arsebük G., Mellnik J. M. & Schirmer, W., **Light on Top of the Black Hill. Studies Presented to Halet Cambel**, İstanbul: 556-566.
- 1999a "Aksaray İli'nin 8000 Yıl Öncesi: Musular Mevkii", Vadiler Kenti Aksaray, **Kültür Sanat ve Aktüalite Dergisi 2**, 10-11.
- 1999b "Musular: A General Assessment on a New Neolithic Site in Central Anatolia", **Neolithic in Turkey** (eds. M. Özdoğan-N. Başgelen) Arkeoloji ve Sanat yay., 147-155.
- 2000a "Melendiz Boyu Yerleşmelerinden: Musular", **Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi** (ed. O. Belli), İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Yayın No:4242, Ankara, 44-50.
- 2000b "The Neolithic Site of Musular- Central Anatolia", **Anatolica XXVI**, 129-151.
- 2001 "Musular Excavations", **Istanbul University's Contributions to Archaeology in Turkey (1932-2000)**, (Ed. by O. Belli), İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Yayın No:4285, İstanbul, 36-40.

2003 “Musular - Aşıklı İlişkisinde Kireç Tabanlı Yapılar” M. Özdoğan, H. Hauptmann, N. Başgelen (yay.), **Köyden Kente** Yakındoğu’da İlk Yerleşimler 2, Ufuk ESİN’e Armağan İstanbul: 361-372.

2004a 2003 Yılı Musular Kazısı, **Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Bülteni** Haberler, Sayı 18: 24-25.

2004b “Tarihöncesi Dönemlerden Hellenistik Öncesine”, **Anadolu’nun Kültür ve Yerleşme Coğrafyası - 1. Gençler İçin Çağdaş Coğrafya**, Hachette Livre International-Epsilon Yayıncılık, İstanbul. (İlk baskı, 2001), 118-130.

ÖZBAŞARAN, M. -M. ENDOĞRU:

1998 “Musular Mevkii (Aksaray İli) Araştırma ve Kazı Projesi, 1996”, **XV. Araştırma Sonuçları Toplantısı II**, 199-217.

1999 “Musular 1997 Yılı Kazısı”, **XX. Kazı Sonuçları Toplantısı II**, 631-645.

2000 “Musular 1998 Yılı Kazısı”, **21. Kazı Sonuçları Toplantısı I**, 81-92.

2001 “Musular Kazısı, 1999”, **22. Kazı Sonuçları Toplantısı I**, Ankara, 73-82.

ÖZBAŞARAN, M. - G. DURU- H. BUITENHUIS - N. KAYACAN - R. CHRISTİDOU:

2003 “Musular 2001 Yılı Kazısı”, **24. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. cilt**, 259- 268.

ÖZBAŞARAN, M. - G. DURU- N. KAYACAN - M. ENDOĞRU:

2002 “Musular 2000 Yılı Kazısı”, **23. Kazı Sonuçları Toplantısı 2. cilt**, 115- 122.

ÖZBAŞARAN, M. - H. BUITENHUIS:

2002 "Proposal for a Regional Terminology for Central Anatolia",
**The Neolithic of Central Anatolia, Internal Developments
and External Relations During the 9th-6th millennia cal.
BC.** (F. Gerard-L. Thissen eds.), 67-77.

ÖZBEK, M:

2004 **Çayönü'nde İnsan**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları. İstanbul.

ÖZDOĞAN M.:

2000 "Niğde Nevşehir İlleri Obsidyen Yatakları Yüzey Araştırması",
Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi, İstanbul
Üniversitesi Rektörlüğü, Yay No: 4242, 300.

2002a "Çanak Çömlek Teknolojisi", **ARKEOATLAS I**, 98.

2002b "Köyden Kente. Kalkolitik Çağ", **ARKEOATLAS I**, 110-113.

ÖZKAN, S.:

2001 Köşk Höyük Seals, **Anatolica** 27, 15-22.

ÖZTAN A.:

2002 "Köşk Höyük: Anadolu Arkeolojisine Yeni katkılar / Köşk
Höyük: New Contributions to Anatolian Archaeology" **TÜBA-
AR 5**, 55- 69

2007 "Köşk Höyük, Niğde-Bor Ovasında Bir Neolitik Yerleşim ", In
M. Özdoğan, N. Başgelen (Ed.) Anadolu'da Uygarlığın
Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı, **Türkiye'de Neolitik Dönem**,
Yeni Kazılar, Yeni Bulgular, Arkeoloji ve sanat yay., İstanbul,
223-235.

ÖZTAN A.- E.FAYDALI:

2004 “Köşk Höyükten Erken Kalkolitik Çağa Ait Yapı”, **Belleten** **24**, 13-76

ÖZTAN A.- S.ÖZKAN:

2002 “Çizi ve Nokta Bezekli Köşk Höyük Seramikleri” M. Özdoğan, H. Hauptmann, N. Başgelen (yay.), **Köyden Kente** Yakınoğu’da İlk Yerleşimler 2, Ufuk ESİN’e Armağan İstanbul, 447-458

ÖZTAN A.- S. ÖZKAN, E.FAYDALI:

2002 “Köşk Höyük 2000 Yılı Kazıları” **23. Kazı Sonuçları Toplantısı 2**. Ankara, 335- 342

ÖZTAN A.- S. ÖZKAN, M.C. EREK, E.FAYDALI:

2005 “2003 Yılı Köşk Höyük Kazıları”, **26. Kazı Sonuçları Toplantısı-2**. Konya, 24-28 Mayıs 2004, Ankara, 379- 392

2006 “2004 Yılı Köşk Höyük Kazıları”, **27. Kazı Sonuçları Toplantısı-1**. Antalya, 30 Mayıs-3 Haziran 2005, Ankara, 379- 392

ÖZTAN A.-F. AÇIKGÖZ-S. ÖZKAN-C. EREK-B.S. ARBUCLE:

2007 “2005 Yılı Köşk Höyük Kazıları Raporu”, **28. Kazı Sonuçları Toplantısı-2**, Çanakkale, 29 Mayıs-2 Haziran, 2006, Ankara, 529- 549

PASQUARE, G.-S. POLI-L. VENZOLLI-A. ZANCHI:

1998 “Continental arc volcanism and tectonic setting in Central Anatolia, Turkey”, **Tectonophysics** **146**, 217-230.

PAVLU, I.:

****

Grinding Stones and Handstones from the Site of Güvercinkayası, Catalogue 1996-2006 Part 1

PAVLŮ, I.- J. ŘÍDKÝ-C. WAWRUSCHKA- S. GÜLÇUR:

2007   Grinding Stones and Handstones From The Chalcolithic Site of Güvercinkayası (1996-2004)", **Anatolia Antiqua XV**, 17-48.

PREHISTORIC CERAMICS RESEARCH GROUP:

1992   **The Study of Later Prehistoric Pottery**, Guidelines for Analysis and Publication, Occasional Paper 2, Oxford.

R. J. WENKE:

1999   **Patterns in Prehistory**. Oxford University Presss, New York, Oxford.

RAMSAY W.M.:

1980   "The Historical Geography of Asia Minor", **Royal Geographical Society**, Supplementary Papers IV, London.

RICE, P. M.:

1987   **Pottery Analysis A Sourcebook**, ISBN 0-226-71118-8, The University of Chicago Presss, Chicago and London.

ROBERTS, N., J.M. LENG, C. KUZUCUOĞLU, M. FORTUGNE,v.d.:

2001   "The tempo of Holocene climatic change in the eastern Mediterranean region: new high-resolution crater-lake sediment data from central Turkey", **Holocene 11**, 721-736.

RYE, O. S.:

1981   **Pottery Technology**, ISBN 0-9602822-2-X, Taraxacum, Washington.

SCHMIDT, E.F.:

1932   The Alishar Hüyük, Seasons of 1928 and 1929 (Part 1), The University of Chiago O.I.P. **Researches in Anotalia**, Chicago

SCHOOP, U.:

- 1998 “Anadolu’da Kalkolitik Çağ’da Süt Ürünleri Üretimi”, **Arkeoloji ve Sanat 20**: 87, İstanbul, 26-32
- 2005 **Das anatolische Chalkolithikum. Eine chronologische Untersuchung zur vorbronzezeitlichen Kultursequenz im nördlichen Zentralanatolien und den angrenzenden Gebieten.** Urgeschichtliche Studien I, Remshalden, Verlag Bernhard Albert Greiner.
- SENYURT, S. Y.:
- 1999 “Nevşehir İli 1998 Yılı Yüzey Araştırması” **17. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2**, 365-380.
- SEVER, H., BAYRAM, S., CECEN, S. and MENEKSE, S.:
- 1992 “1990 Yılı Nevşehir, Niğde ve Aksaray İlleri Yüzey Araştırması”, **9. Araştırma Sonuçları Toplantısı**: 532-540.
- SİLİSTİRELİ, U.:
- 1984 “Pınarbaşı ve Köşk Höyükleri”, **Kazı Sonuçları Toplantısı V.**,1983, Ankara, 81-85.
- 1985 “Köşk Höyüğü”, **Kazı Sonuçları Toplantısı VI.**,1984, Ankara, 31-36.
- 1986 “1984 Köşk Höyüğü”, **Kazı Sonuçları Toplantısı VII.**,1985, Ankara, 129-141.
- 1987 “1985 Köşk Höyüğü”, **Kazı Sonuçları Toplantısı VIII.**,1986, Ankara, 173-179.
- 1989a “Köşk Höyük’te Bulunan Kabartma İnsan ve Hayvan Figürleriyle Bezeli Vazolar”, **Belleten-53 253/6**, TTK, Ankara, 361-374.
- 1989b “Köşk Höyük Figürin ve Heykelcikleri “,**Belleten-53/207-208**, TTK, Ankara, 497-505.
- 1989c “1987 Köşk Höyüğü”, **Kazı Sonuçları Toplantısı X/1.**,1988, Ankara, 61-66.

- 1990a "1989 Köşk Höyüğü Kazısı", **Kazı Sonuçları Toplantısı XI/1**, 1989, Ankara, 91-97.
- 1990b "Köşk Höyük" **Türk Tarih Kongresi 10**, Kongreye Sunulan Bildiriler, 43-46
- SİLİSTİRELİ, U.- OGÜN, B.:
- 1985 "Köşk Höyük", **Anatolian Studies 34**: 199-201.
- SILIMAK, L.
- 2004 "Impantations humaines et expliations des obsidiennes en Anatolie centrale durant le Pléistocéné, **Paléorient 30/2**, 7-20.
- THALMAN, J.-P.:
- 2007 "A seldom used Parameter in Pottery Studies the Capacity of Pottery Vessel", (eds.) Bietak, M.-E. Czerny, **The Synchronisation of Civilisations in the Eastern Mediterranean in th Second Millennium BC. III**, Österreichische akademie Der Wissenschaften, Denkschriften Der Gesamtakademie, Band XXXVII, Wien, 431-438.
- TEZCAN, B.
- 1958 "Aksaray Çevresinden Derlenen Eserler", **Belleten 22-88**, Ankara, 517-526
- TODD, I. A.:
- 1966 "Preliminary Report on a Survey of Neolithic Sites in Central Anatolia", **Türk Arkeoloji Dergisi 15/2**, 103-107.
- 1973 "The Neolithic Period in Central Anatolia", **Actes du VIIIe Congrès International des Sciences Prèhistoriques et Protohistoriques II**, Beograd, 1973, 214-225.
- 1980 **The Prehistory Central Anatolia I**, The Neolithic Period, Studies in Mediterranean Archaeology 60, Gotteborg.

TOPRAK, V.-J. KELLER -R. SCHMACHER:

- 1994 "Volcano-Tectonic Features of the Cappadocian Volcanic Province, Excursion Guide". **Bz Post Congress Excursion International Volcanogical Congress (IAVCEI), Middle East Technical University Department of Geological Engineering IAVCEI-94**, Special Publications No.7. Ankara

TUNCEL, M.:

- 1998 "Oluşum Çağları, Yanardağların Armağanı", **Kapadokya**, Ed. M. Sözen, Ayhan Şahenk Vakfı, İstanbul, 18-43.

TÜRKECAN, A., C. KUZUCUOĞLU, D. MOUALİS, vd :

- 2004 "Upper Pleistocene Volcanism and Paleogeography in Cappadocia, Turkey", **MTA Report 10652**, Ankara.

ÜNAL A

- 1977 "M.Ö. II. Bin Anadolu'sunda Doğal Afetler", **Belleten 163**,
423-446.

VİTA, F. C.-HİGGS, S. E.:

- 1970 "Prehistoric Economy in the Mount Carmel Area"
Proceedings of the Prehistoric Society 36: 1-37.

VON DER OSTEN, H.H.:

- 1937 "The Alişar Hüyük. Seasons of 1930-32 (Part 1)" The University of Chiago O.I.P. 28, Researches in **Anotalia 7**, Chicago.

WOLDRING, H.:

- 1998 "A Pollen Diagram from a River Sediment in Central Anatolia", **TÜBA-AR I**, 1998, 105-111.

2002

- "Climate change and the onset of sedentism in Cappadocia", **The Neolithic of Central Anatolia**, Proceeding of the

International CANeW Table Ronde, Ed. H. Gérard- L. Thissen,
23-24 November 2001, Ege yay., İstanbul, 59-66.

YAKAR J.

2007

Anadolu'nun Etnoarkeolojisi Tunç ve Demir Çağlarında
Kırsal Kesimin Sosyo-Ekonomik Yapısı, ISBN 975-8293-99-0,
İstanbul.

TİP TABLOSU*

I- Tabaklar-Kaseler-Lengerler

A- Yuvarlak Gövdeli

1- Basit Yuvarlak Gövdeli

2- Dikleşen Kenarlı Yuvarlak Gövdeli

3- Basık Yuvarlak Gövdeli

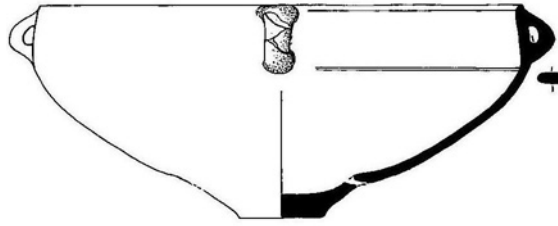

B- Konik Gövdeli

1- Basit Konik Gövdeli

2- İçe Dönen Kenarlı Konik Gövdeli

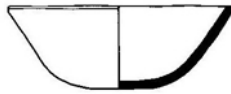

1:10

3- Yayvan Konik Gövdeli

4- Hafif "S" Kıvrımlı Konik Gövdeli

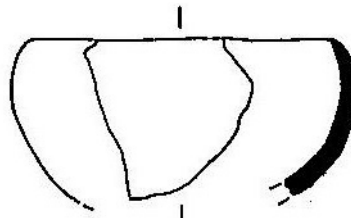

C- Boyunlu Kase

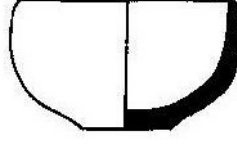
II- Çanaklar

A- Basit Küresel Gövdeli

*Ölçeksiz tipler 1:5 oranında küçültülmüştür.

B- Dikleşen Kenarlı Küresel Gövdeli

C- Omurgalı Küresel Gövdeli

III- Fincanlar

A- Basit Konik Gövdeli

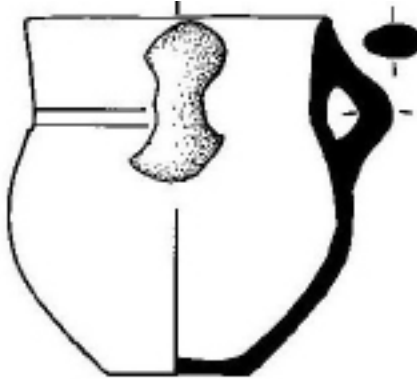

B- Çift Konik Gövdeli

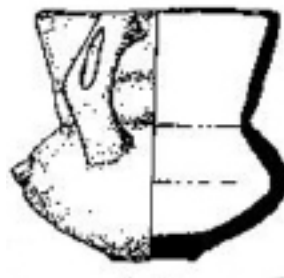

IV- Maşrapalar

A- Yuvarlak Gövdeli

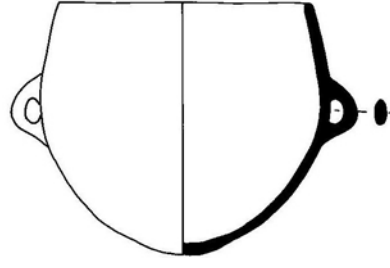
B- Çift Konik Gövdeli

V- Çömlekler\Küpler

A- Boyunsuz Çömlekler

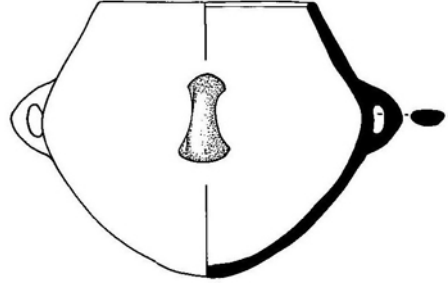
1- Yuvarlak Gövdeli

1:10

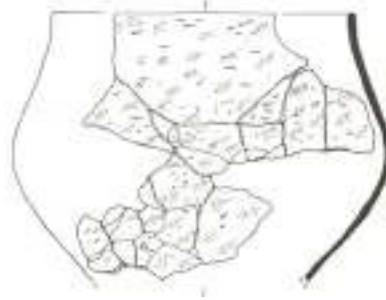
2- Çift Konik Gövdeli

a- Dar Ağızlı Çift Konik Gövdeli

1:10

b- Hafif Dışa Açılan Ağızlı Çift Konik Gövdeli

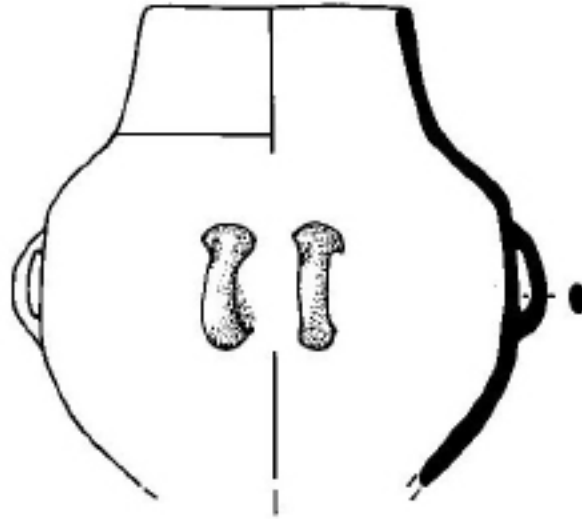

1:10

B- Boyunlu Çömlekler\Küpler

1- Ters Konik Boyunlu

a- Basık Yuvarlak Gövdeli

1:10

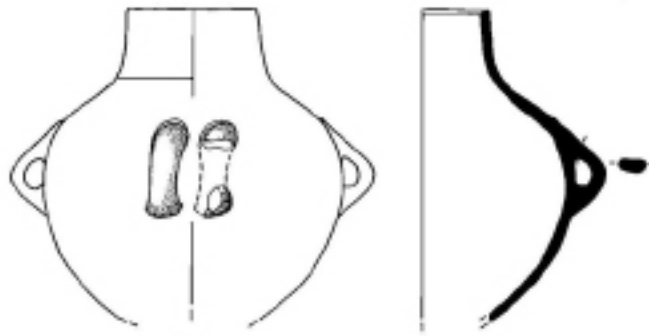
b- Yuvarlak Gövdeli

1:10

2- Silindirik Boyunlu

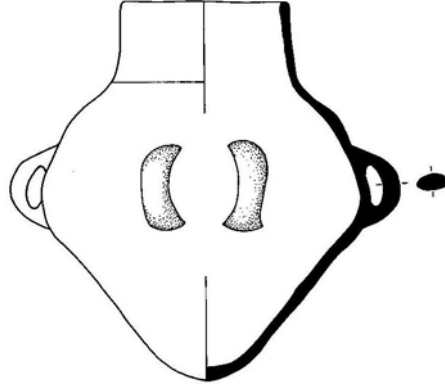
a- Basit Küresel Gövdeli

1:10

3- Hafif Dışa Açılan Boyunlu

a- Kompozit Gövdeli, Sarkık Omurgalı

1:10

b- Şişkin Karınlı

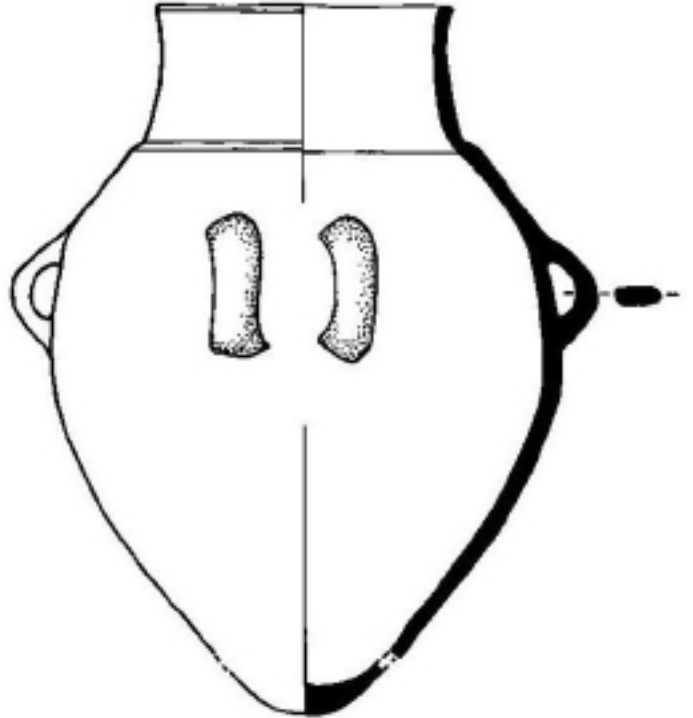

1:10

c- Elips Gövdeli

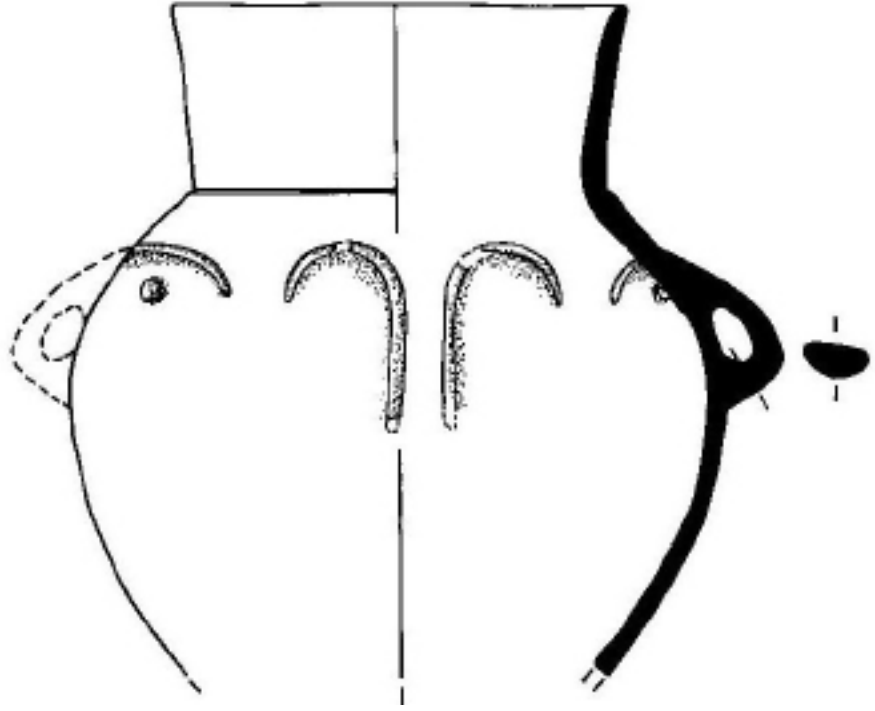
1:10

1:10

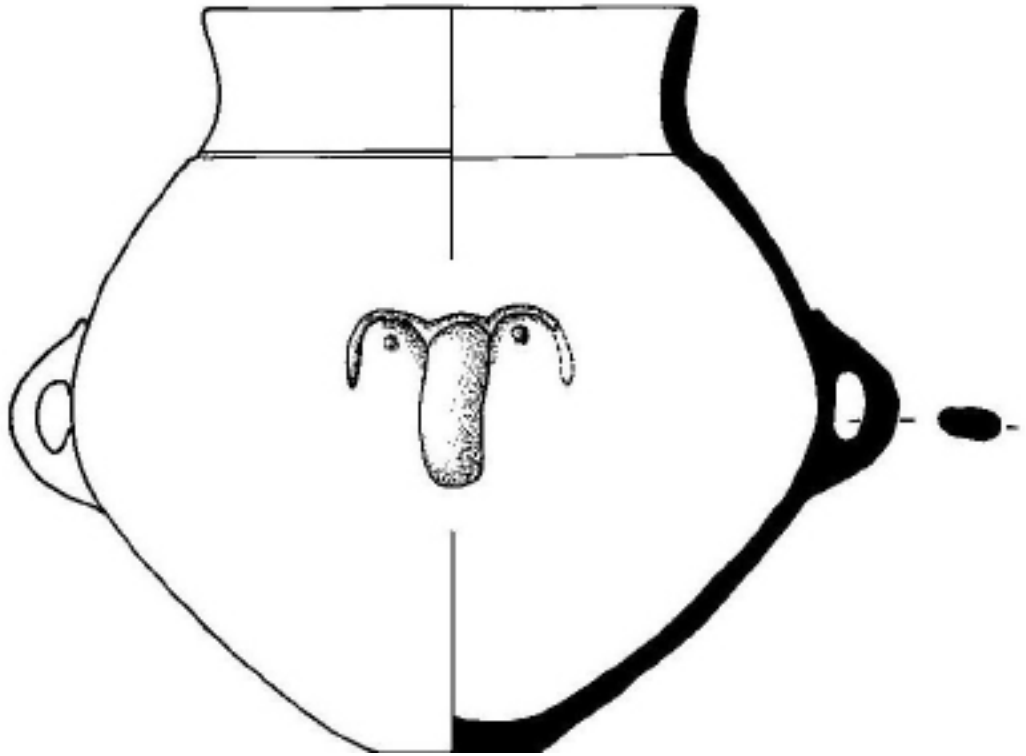
4- Dışa Açılan Boyunlu

a- Yuvarlak Gövdeli

1:10

b- Şişkin Karınlı

1:10

VI- Minyatür Kap

VII- Ayrışıklar

A- Huni

B- Amorflar

1- Gövde

a- Basık Şişkin Gövde

b- Bezemeli Gövde

I- Yiv Bezekli

II- Tırnak Bezekli

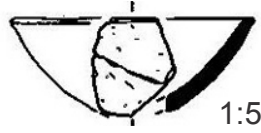

2- Hafif İçbükey Dip

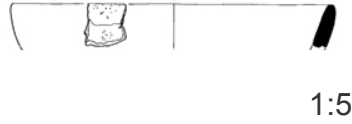

KATALOG

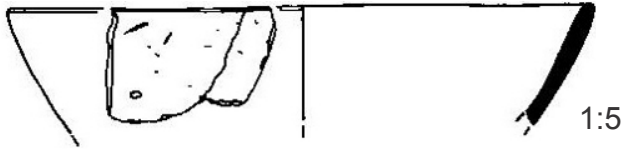
Kat. No. : 1
Tip. No. : IA1
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb içi, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 18cm, h: 6cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Kırmızımsı kahverengi alacalı yüzey açık izli, ince bitkisel ve mineral katkılı, karbonize kesitli, dışa çekik ağızlı basit yuvarlak gövdeli kase, sertlik: 2.5.

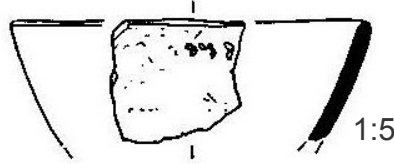
Kat. No. : 2
Tip. No. : IA1
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb içi, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 22cm, h: 3cm
Mal Grb. : W1
Tanım : İç ve Dış: Siyah renk açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, düz dudaklı, basit yuvarlak gövdeli kase, sertlik: 5.5.

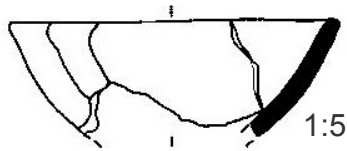
Kat. No. : 3
Tip. No. : IA1
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb içi, ▼: 1104.72 , x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø:18cm?, h: 4.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Dış: Siyah açıkı, İç: Devetüyü ve siyahımsı renk alacalı, açıkı yüzey, ince bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, düz dudaklı, basit yuvarlak gövdeli kase, sertlik: 3.5.

Kat. No. : 4
Tip. No. : IA1
Bul. Yer. : GK'08, 7-8H, M1a, Fr.2, ▼: 1104.98, x: 4.25/4.75m, y: 5.50/0.00m
Ölç. : Ø: 40cm, h:7.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Dış: Açık kahverengi açık izli yüzey, İç: Devetüyü ve siyahımsı renklerde alacalı, açıkı yüzey, iri taşçık, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, düz dudaklı, basit yuvarlak gövdeli kase, sertlik: 5.5.

Kat. No. : 5
Tip. No. : IA1
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼:1105.42, ▲:1105.21, x:1.00/4.20m, y:±7.80/8.20m
Ölç. : Ø: 24cm, h: 8cm
Mal Grb. : WII
Tanım : Dış: Pembemsi kırmızı alacalı, açkılı yüzey, İç: Pembemsi gri, açkılı yüzey, ince bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, düz dudaklı, basit yuvarlak gövdeli, insize bezekli kase, sertlik: 5.5.

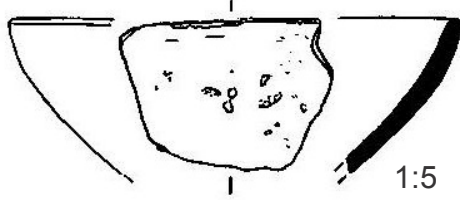
Kat. No. : 6
Tip. No. : IA1
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a ▼:1105.42, ▲:1105.21, x:1.00/4.50m, y:±7.80/8.20m
Ölç. : Ø: 22cm, h: 7.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Dış: Pembemsi devetüyü renk, İç: Pembemsi kırmızı ve gri alacalı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, hafif dışta kalınlaştırılmış dudaklı, basit yuvarlak gövdeli kase, sertlik: 3.5.

Kat. No. : 7
Tip. No. : IA2
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼:1105.41, ▲:1105.21, x:1.00/4.20m, y:±7.80/8.20m
Ölç. : Ø: 11cm, h: 5cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Pembemsi devetüyü renk açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, dikleşen kenarlı basit yuvarlak gövdeli kase, sertlik: 3.5

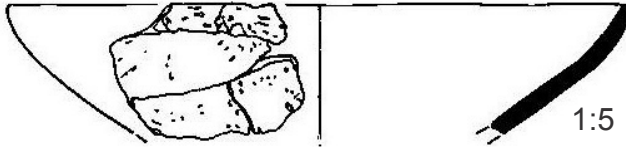
Kat. No. : 8
Tip. No. : IA2
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 10cm, h: 2.5cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Pembemsi devetüyü renk alacalı açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, dikleşen kenarlı, basit yuvarlak gövdeli kase, sertlik: 3.5.

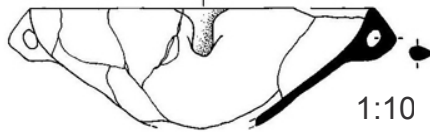
Kat. No. : 9
Tip. No. : IA2
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H,M1a, ▼:1105.42, ▲:1105.21, x:1.00/4.20m, y:±7.80/8.20m
Ölç. : Ø: 30cm, h:10cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi devetüyü ve gri alacalı, açık izli yüzey, az bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, dikleşen kenarlı, yuvarlak gövdeli kase, sertlik: 5.5.

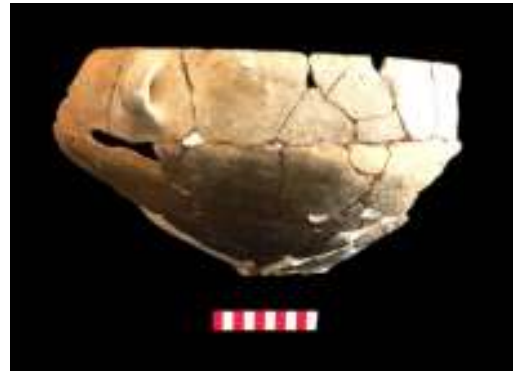
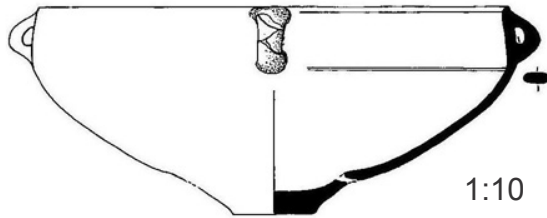
Kat. No. : 10
Tip. No. : IA3
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼: 1104.69, x: 4.60m, y: 3.00m
Ölç. : Ø: 23cm, h: 5.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Siyah açkılı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, düz dudaklı, dikleşen kenarlı basit konik gövdeli tabak, sertlik: 6.5.

Kat. No. : 11
Tip. No. : IB1
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 42cm, h: 7.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı ve açık gri renk alacalı açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, düz dudaklı, dikleşen kenarlı basit konik gövdeli yayvan tabak, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 12
Tip. No. : IB1
Bul. Yer. : GK'03, 7-8H, M1c, ▼ : 1105.13, x: 1.20m, y: 8.00m
Ölç. : Ø: 46cm, h: 16cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Dış: Pembemsi devetüyü alacalı, açık izli yüzey, İç: Pembemsi kırmızı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, düz dudaklı, dikleşen kenarlı, basit konik gövdeli tabak, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 13
Tip. No. : IB2
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼ : 1104.78, ▲ : 1104.68, x: 2.66/2.94m, y:3.36/3.76m
Ölç. : Ø: 64cm, h: 27.5cm, dip Ø: 11cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Pembemsi kırmızı ve gri alacalı, açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, düz dudaklı, içe kapanan kenarlı, konik gövdeli, yayvan kulplu, düz dipli lenger, sertlik: 3.5.

Kat. No. : 14
Tip. No. : IB3
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼: 1104.72 , x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 18cm, h: 3cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Siyah, açkılı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli
düz dudaklı, yayvan konik gövdeli tabak, sertlik: 6.5.

Kat. No. : 15
Tip. No. : IB3
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 26cm, h: 2.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Devetüyü, açık gri ve siyahımsı alacalı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı
hamur, karbonize kesitli, düz dudaklı, yayvan konik gövdeli tabak, sertlik
3.5.

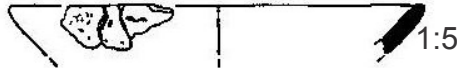
Kat. No. : 16
Tip. No. : IB3
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼ : 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 22cm, h:2.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı ve gri renk alacalı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, düz dudaklı, yayvan konik gövdeli tabak, sertlik:3.5.

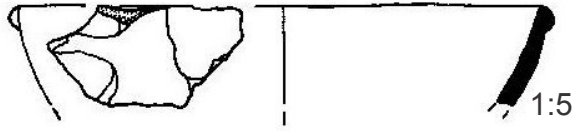
Kat. No. : 17
Tip. No. : IB3
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼ : 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 32cm, h: 5 cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Devetüyü ve açık gri renk alacalı açık izli yüzey, az bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, düz dudaklı, yayvan konik gövdeli tabak, sertlik: 3.5.

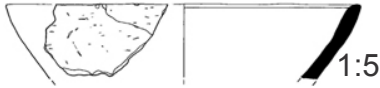
Kat. No. : 18
Tip. No. : IB3
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼: 1105.42, ▲: 1105.21, x:1.00/4.20m, y:7.80/8.20m
Ölç. : Ø: 40cm, h: 6cm
Mal Grb. : W3
Tanım : Dış: Siyahımsı alacalı, tarazlı yüzey, İç: pembemsi devetüyü, açıkli yüzey, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, düz dudaklı, yayvan konik gövdeli tabak, sertlik: 6.5.

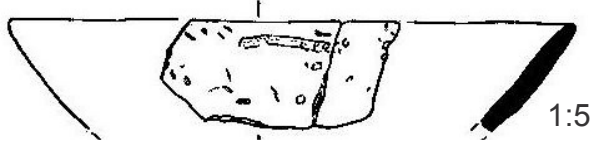
Kat. No. : 19
Tip. No. : IB3
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 28cm, h: 4.5cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Siyah, açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, düz dudaklı, yayvan konik gövdeli tabak, sertlik: 3.5.

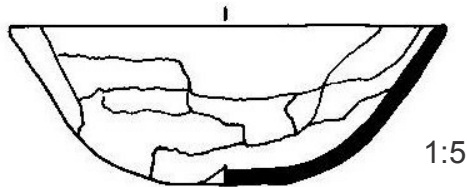
Kat. No. : 20
Tip. No. : IB3
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, ▼: 1104.72 , x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 35cm, h: 6.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Dış: Pembemsi devetüyü açık izli yüzey, İç: Pembemsi kırmızı açık yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, düz dudaklı, tutamaklı yayvan konik gövdeli tabak, sertlik: 5.5.

Kat. No. : 21
Tip. No. : IB3
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 24cm, h: 4.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Siyahımsı renk açık izli yüzey, yoğun ince bitkisel ve mineral katkılı hamur, ince siyah özlü, düz dudaklı, hafif dışa çekik ağızlı, yayvan konik gövdeli tabak, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 22
Tip. No. : IB3
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 38cm, h: 7.5cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Dış: Siyah, açık yüzey, İç: Siyahımsı, alacalı yüzey, yoğun mineral ve bitkisel katkılı hamur, karbonize kesitli, düz dudaklı, dışa çekik ağızlı, yüzeyi aşınmış, yayvan konik gövdeli tabak, sertlik: 3.5.

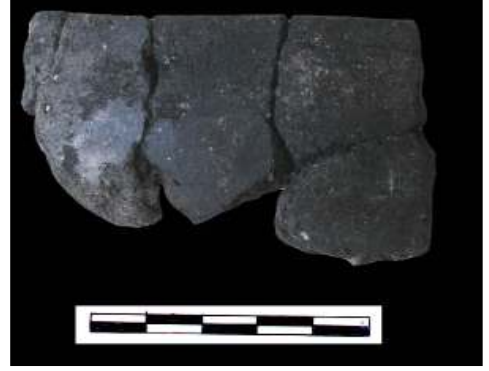
- Kat. No.** : 23
Tip. No. : IB4
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1105.31, x: 4.40m, y: 2.20m
Ölç. : Ø: 29.3cm, h: 10.3cm, dip Ø: 8cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Kırmızımsı kahverengi alacalı, açık yüzey, ince bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, düz dudaklı, dışa çekik ağızlı, konik gövdeli tabak, hafifçe içe giren yuvarlak dipli kase, sertlik: 5.5.

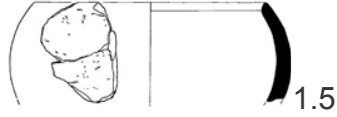
- Kat. No.** : 24
Tip. No. : IC
Bul. Yer. : GK'04-78, 7-8H, M1a, ▼: 1104.06, ▲: 1103.87, x: 2.20m, y: 7.60m
Ölç. : Ø: 16.2cm, h: 7.8cm, dip Ø: 4.6cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Siyah açıkıllı aşınmış yüzey, bitkisel ve mineral katkıllı hamur, karbonize kesitli, düz dudaklı, dışa çekik kenarlı, omuga üzerinde tek ve çift olarak karşılıklı yerleştirilmiş üçgenimsi altı memecikli, hafif içbükey dipli kase, sertlik: 6.5.

- Kat. No.** : 25
Tip. No. : IIA
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb içi, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 12cm, h: 5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Siyah açıkıllı yüzey, bitkisel ve mineral katkıllı hamur, karbonize kesitli, kesik dudaklı, içe kapanan kenarlı, basit küresel gövdeli çanak, sertlik:3.5.

- Kat. No.** : 26
Tip. No. : IIA
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 14cm, h: 4.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Siyah, açkılı yüzey, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, düz dudaklı, içe kapanan kenarlı, basit küresel gövdeli çanak, sertlik: 3.5.

- Kat. No.** : 27
Tip. No. : IIA
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb içi, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 16cm?, h: 7cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Siyah, açkılı yüzey, ince bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, kesik dudaklı, içe kapanan kenarlı, basit küresel gövdeli çanak, sertlik: 3.5.

- Kat. No.** : 28
Tip. No. : IIA
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb içi, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 22cm, h: 2.7cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı ve devetüyü renklerde alacalı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, kesik dudaklı, içe kapanan kenarlı, basit küresel gövdeli çanak, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 29
Tip. No. : IIA
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 16cm, h: 5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi devetüyü, gri ve siyahımsı renklerde alacalı açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, kesik dudaklı, içe kapanan kenarlı, basit küresel gövdeli çanak, sertlik: 3.5

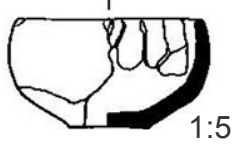

- Kat. No.** : 30
Tip. No. : IIA
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼: 1105.42, ▲: 1105.21, x: 1.00/3.20m y: ±7.80/8.20m
Ölç. : Ø: ?, mev. uz: 5cm, mev. ge: 3.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Açık gri ve siyahımsı alacalı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, kesik dudaklı, içe kapanan kenarlı, basit küresel gövdeli çanak, sertlik: 3.5.

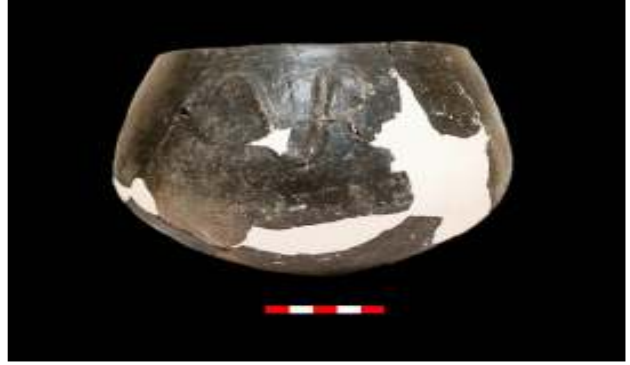
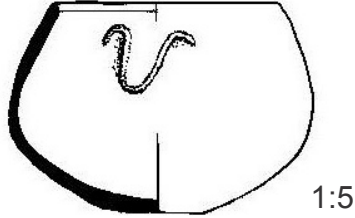
- Kat. No.** : 31
Tip. No. : IIA
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼: 1105.42, ▲: 1105.21 x: 6.80/9m, y: ±1.80/2.20
Ölç. : Ø: 8cm, h: 4cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Siyah, açık izli yüzey, yoğun mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, kesik dudaklı, içe kapanan kenarlı, basit küresel gövdeli çanak, sertlik: 6.5.

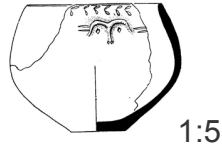
- Kat. No.** : 32
Tip. No. : IIB
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼:1104.85, ▲:1104.71, x: 1.32/1.46m, y: 2.82/2.98m
Ölç. : Ø: 14.5cm, h: 8.5cm, dip Ø: 6cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı alacalı, açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, düz dudaklı, dikleşen kenarlı, küresel gövdeli, düz dipli çanak, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 33
Tip. No. : IIB
Bul. Yer. : GK'04-76, 7-8H, M1a, Oc.2 yanı, ▼: 1104.58, x:1.50m, y: 8.70m
Ölç. : Ø: 8cm, h: 6.7cm, dip Ø: 4.3cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Kırmızımsı kahverengi alacalı, düzeltilmiş yüzey, bol mineral ve yoğun bitkisel katkılı hamur, okside kesitli, dikleşen kenarlı, küresel gövdeli, düz dipli küçük çanak, sertlik: 6.5.

- Kat. No.** : 34
Tip. No. : IIC
Bul. Yer. : GK' 01, 7-8H, M4, Ptk1, ▼: 1104.66, x: 7.50m, y: 2.60m
Ölç. : Ø: 15cm, h: 14cm, dip Ø: 5 cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Siyah açıkılı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, omurgalı küresel gövdeli, düz dipli, ağız altında karşılıklı kabartma boynuz bezemeli çanak, sertlik: 6.5.

- Kat. No.** : 35
Tip. No. : IIC
Bul. Yer. : GK'01, 8-G,H Güney, ▼: 1105.55, x: 0.62\0.73m, y: 3.25/3.35m
Ölç. : Ø: 12cm, h: 13cm, dip Ø: 5cm
Mal Grb. : WII
Tanım : Kirmızımsı kahverengi yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, omurgalı küresel gövdeli, düz dipli çanak, bir tarafı içi beyaz dolgulu insize 'V' biçimli bezekli ve diğer tarafı ağız altında yatay bant halinde insize süsleme ve altında kabartma insan yüzü bezekli, sertlik: 5.5.

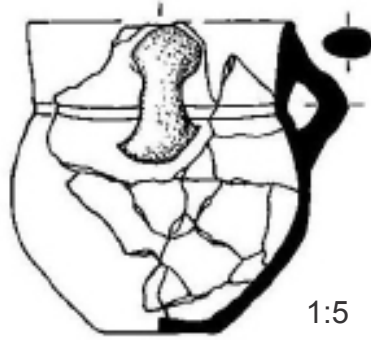
- Kat. No.** : 36
Tip. No. : IIC
Bul. Yer. : GK'01,7-8H,M1,Env.78 ▼:1104.91 ▲:1104.76 x:2.52/2.68m,y:2.98/3.20m
Ölç. : Ø: 12cm, H: 10cm, dip Ø: 5.5cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Açık kahverengi ve siyahlı alacalı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, içe kapanan kenarlı, omurgalı, küresel gövdeli, yuvarlak biçimli kulplu düz dipli çanak, sertlik: 5.5.

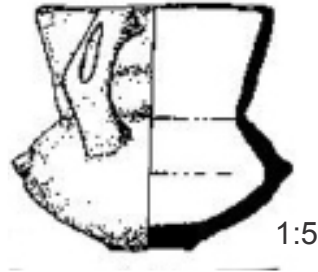
- Kat. No.** : 37
Tip. No. : IIIA
Bul. Yer. : GK'01, Env.:122, 7-8H, M1, ▼: 110 5.02, x: 5.02m, y: 1.60m
Ölç. : Ø: 13.5cm, h: 5.5cm, dip Ø: 5cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Kahverengi açık, alacalı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, düz dudaklı, basit konik gövdeli, ağızdan çıkan ilmek kulplu, hafif yuvarlak dipli fincan, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 38
Tip. No. : IIIB
Bul. Yer. : GK'04-77, 7-8H M1a, Oc.2 yanı, ▼ : 1104.72, x: 4.00m, y: 9.20m
Ölç. : Ø: 8cm, h: 6.2cm, dip Ø: 3.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Siyah alacalı, açıkılı yüzey, mineral ve bitkisel katkılı hamur, dip aşınmış, karbonize kesitli, içe kapanan kenarlı, çift konik gövdeli, ağızdan çıkan şerit kulplu, düz dipli fincan, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 39
Tip. No. : IVA
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼ : 1104.96, ▲ : 1104.74, x: 2.80/3.60m, y: 2.50/3.20m
Ölç. : Ø: 20cm, h: 23.5cm, dip Ø: 9cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Dış: Pembemsi devetüyü alacalı, açıkılı yüzey İç: Pembemsi kırmızı açıkılı yüzey, yoğun mineral, az ince bitkisel katkılı hamur, okside kesitli, düz dudaklı, dik çıkan boyunlu yuvarlak gövdeli, düz dipli ve tek kulplu maşrapa, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 40
Tip. No. : IVB
Bul. Yer. : GK' 01, 7-8H, M4, Ptk.7, ▼: 1105.21, x: 8.70m, y: 1.70m.
Ölç. : Ø: 12cm, h: 13.5cm, dip Ø: 4cm.
Mal Grb. : W1
Tanım : Kahverengimsi devetüyü alacalı, açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, siyah özlü, uzun sıkma boyunlu, çift konik gövdeli, dirsek kulplu, karın üzerinde kabartma altı adet memecik bezekli, hafif içbükey dipli maşrapa, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 41
Tip. No. : VA1
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1104.93, ▲: 1104.87, x:2.46/2.80m, y: 2.26/2.64m
Ölç. : Ø: 45cm?, h: 25cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Pembemsi kırmızı alacalı yüzey, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, hafif içe kapanan kenarlı, yuvarlak gövdeli çömlek, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 42
Tip. No. : VA1
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼:1104.92, ▲: 104.77, x:1.90/2.24m, y: 2.90/3.30m
Ölç. : Ø:?, h: 27.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı ve açık gri alacalı yüzey, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize ve okside kesitli, hafif içe kapanan kenarlı, yuvarlak gövdeli çömlek, sertlik: 6.5.

- Kat. No.** : 43
Tip. No. : VA1
Bul. Yer. : GK'01, Env. 156-8H, M1, ▼: 1104.78 x: 4.94/5.42m, y: 2.76/3.20m.
Ölç. : Ø: 34cm, h: 33cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı alacalı yüzey, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, hafif içe kapanan kenarlı, yuvarlak gövdeli, ilmik kulplu, yuvarlak dipli çömlek, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 44
Tip. No. : VA2a
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, Tb içi, ▼: 1104.72, x: 1.00m, y: 2.00m
Ölç. : Ø: 18cm, h: 3.5cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Siyah açkılı yüzey, çok ince bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, kesik dudaklı, dar ağızlı, çift konik gövdeli, boyunsuz çömlek, sertlik: 6.5.

- Kat. No.** : 45
Tip. No. : VA2a
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼:1105.42 ▲:1165.21, x: 1.00/3.20m, y:±7.80/8.20m
Ölç. : Ø: ?, mev. uz: 9.5cm, mev. ge: 15.5cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Dış: Pembemsi devetüyü açkılı yüzey, İç: Pembemsi kırmızı ve siyahımsı renklerde alacalı yüzey, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, dar ağızlı, çift konik gövdeli, boyunsuz çömlek, sertlik:6.5.

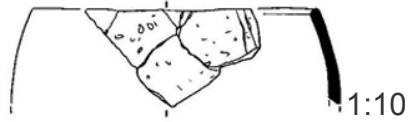
- Kat. No.** : 46
Tip. No. : VA2a
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb içi, ▼: 1104.72 , x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 26cm, h: 2.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Dış: Siyah renk, İç: Devetüyü ve koyu gri alacalı yüzey, yoğun mineral ve bitkisel katkılı hamur, karbonize kesitli, dar ağızlı, çift konik gövdeli, boyunsuz çömlek, sertlik: 5.5.

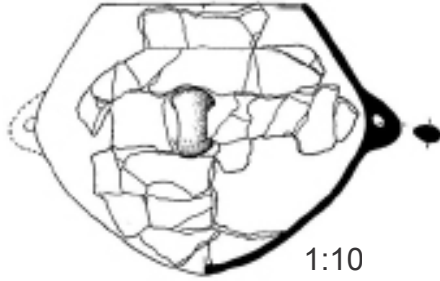
- Kat. No.** : 47
Tip. No. : VA2a
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼:1105.42, ▲:1165.21, x:1.00/3.20m, y:±7.80/8.20m
Ölç. : Ø: 48cm, h: 14cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı ve koyu gri renk alacalı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, dar ağızlı, çift konik gövdeli, boyunsuz çömlek, sertlik: 6.5.

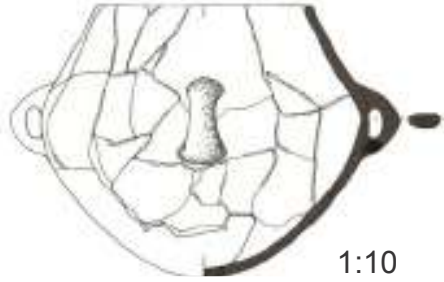
- Kat. No.** : 48
Tip. No. : VA2a
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼:1105.42, ▲:1165.21, x:1.00/3.20m, y:±7.80/8.20m
Ölç. : Ø: 42cm, h: 14cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Pembemsi kırmızı ve siyahımsı gri alacalı yüzey, karbonize ve okside kesitli, dar ağızlı, çift konik gövdeli, boyunsuz çömlek, sertlik: 6.5.

- Kat. No.** : 49
Tip. No. : VA2a
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼:1105.42, ▲:1165.21, x: 1.00/3.20m, y:±7.80/8.20m
Ölç. : Ø: 39cm, h: 14cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Pembemsi devetüyü ve koyu gri alacalı, bitkisel ve mineral katkı hamur, karbonize kesitli, dar ağızlı, çift konik gövdeli, boyunsuz çömlek, sertlik: 2.5.

Kat. No. : 50
Tip. No. : VA2a
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼:1104.71, x: 4.50m, y: 3.30m
Ölç. : Ø: ?, h: 37cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi devetüyü ve gri renk alacalı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, dar ağızlı, çift konik gövdeli boyunsuz, yayvan kul- plu, hafif sivri dipli çömlek, sertlik: 5.5.

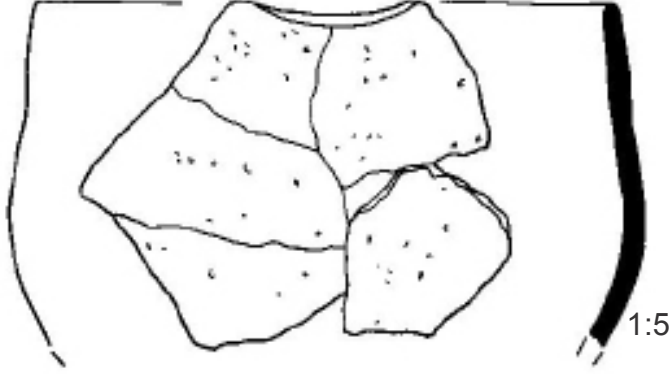
Kat. No. : 51
Tip. No. : VA2a
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, GK'07 Env.153, ▼: 1104.71, x:4.62m, y: 3.18m
Ölç. : Ø:29cm, h: 37cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Devetüyü ve kırmızı alacalı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, dar ağızlı, çift konik gövdeli, boyunsuz, yayvan kulplu hafif sivri dipli çömlek, sertlik: 5.5.

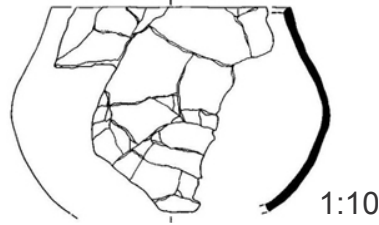
Kat. No. : 52
Tip. No. : VA2b
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb içi, ▼ : 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 24cm, h: 2.5cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Açık kahverengi açık izli yüzey, az bitkisel ve mineral katkılı hamur, ince gri özlü, hafif dışa açılan ağızlı, çift konik gövdeli, boyunsuz çömlek, sertlik: 3.5.

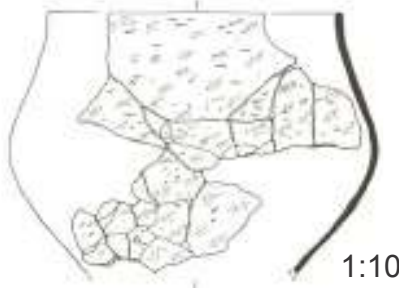
Kat. No. : 53
Tip. No. : VA2b
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼ : 1105.42 ▲ : 1165.21, x: 6.80m, y: ±1.80m
Ölç. : Ø: 50?cm, h: 13cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Dış: Krem, İç: Kiremit, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, hafif dışa açılan ağızlı, çift konik gövdeli, boyunsuz çömlek, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 54
Tip. No. : VA2b
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, ▼: 1104.87 ▲: 1104.78, x: 5/5.60m, y: 7.88/8.46m
Ölç. : Ø:?, h: 22cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Pembemsi devetüyü ve açık gri renk alacalı yüzey, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, hafif dışa açılan ağızlı, çift konik gövdeli, boyunsuz çömlek, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 55
Tip. No. : VA2b
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1104.71, x: 1.80, y: 3.50
Ölç. : Ø: 33cm, h: 27cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Dış: Pembemsi devetüyü renk açık izli yüzey, İç: Pembemsi gri ve pembemsi kırmızı alacalı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize ve okside kesitli parçalar, hafif dışa açılan ağızlı, çift konik gövdeli, boyunsuz çömlek, sertlik: 3.5.

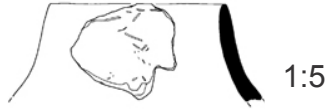

- Kat. No.*** : 56
Tip. No. : VA2b
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1104.94, ▲: 1104.71, x:1.80/2.20m, y:3.66/4.20m
Ölç. : Ø: 42cm, h: 35cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı ve açık gri alacalı yüzey, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, hafif dışa açılan ağızlı, çift konik gövdeli, boyunsuz çömlek, sertlik: 6.5.

- Kat. No.** : 57
Tip. No. : VB1
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Fr.1, ▼: 1104.98, x: 4.25/4.75m, y: 0.50m
Ölç. : Ø: 23cm, h:12cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Dış: Siyah, açkılı yüzey, İç: Pembemsi kahverengi açkılı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, içe dönük konik boyunlu küp, sertlik: 3.5.

*Foğrafta görünen gövdeye ait parça;siyah açkılı, karbonize kesitlidir.

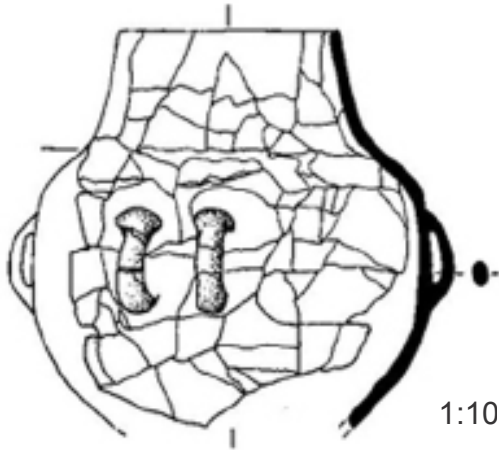

Kat. No. : 58
Tip. No. : VB1
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb içi, ▼ : 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø:?, mev. ge: 7cm, mev. uz: 6.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Dış: Açık gri ve siyahımsı renklerde alacalı açık izli yüzey, İç: Devetüyü renkli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, basit ağızlı, içe dönük konik boyunlu küp, sertlik: 3.5.

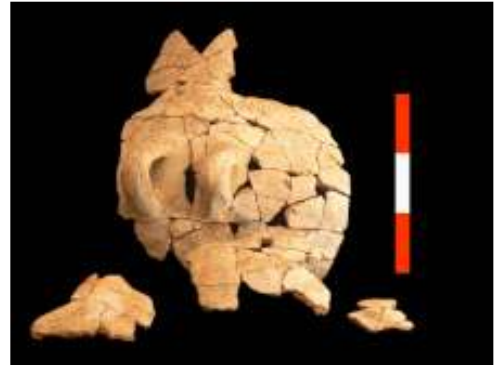

Kat. No. : 59
Tip. No. : VB1
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a ,Tb içi, ▼ : 1104.72 , x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 16cm, h: 3cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi devetüyü renk, açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, basit ağızlı, silindirik boyunlu küp, sertlik: 5.5.

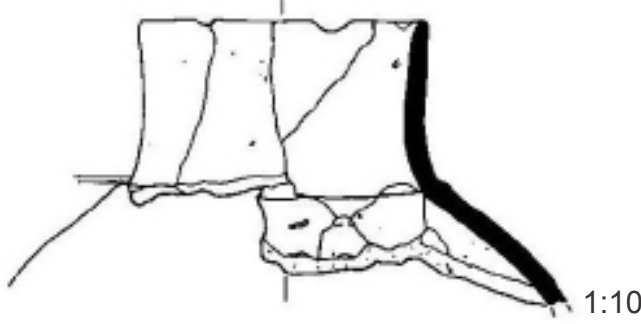

Kat No : 60
Tip No : VB1a
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1104.96, ▲: 1104.74, x: 2.80/3.60m, y: 2.50/3.20m
Ölç. : Ø: 37cm, h: 63cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Dış: Krem, gri ve siyahımsı alacalı yüzey, İç: Pembemsi kırmızı, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, içe dönük uzun konik boyunlu, karından basık küresel gövdeli, karşılıklı çift kulplu küp, sertlik: 5.5.

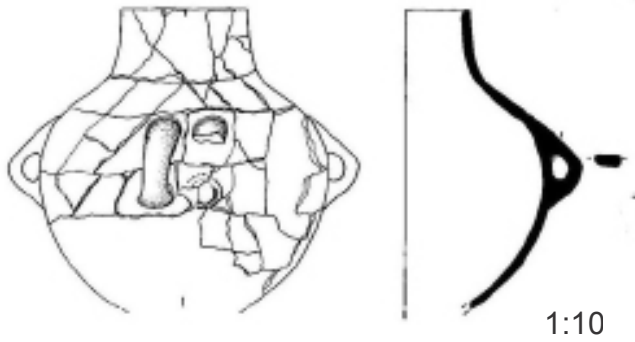

Kat. No : 61
Tip No : VB1b
Bul.Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1105.07, ▲: 1104.93, x: 1.42/1.76m, y: 2.46/2.8m
Ölç. : Ø: 26cm, h: 46cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Dış: Pembemsi devetüyü yüzey, İç: Açık kiremit, iri taşçık, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, içte kesik dudaklı, içe dönük uzun konik boyunlu, küresel gövdeli, karın altında karşılıklı çift kulplu küp, sertlik: 5.5.

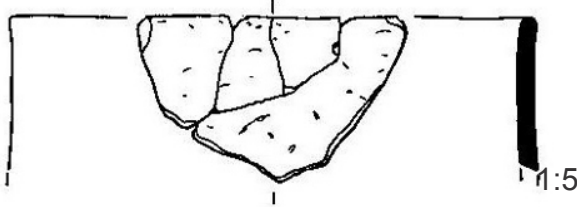

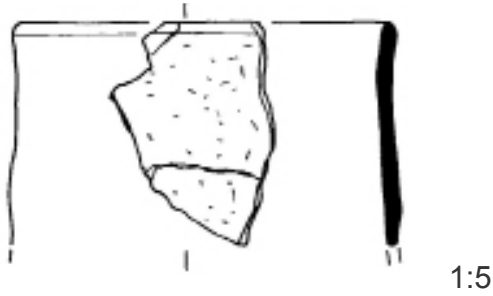
- Kat. No.** : 62
Tip. No. : VB2a
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1104.70, x: 5.26/5.36m, y: 3.16/3.24m
Ölç. : Ø: 24cm, h: 18cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Dış: Siyahımsı ve pembemsi devetüyü renk alacalı yüzey, İç: Pembemsi devetüyü ve açık gri renk alacalı yüzey, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize ve okside kesitli, basit ağızlı, silindirik boyunlu, basit küresel gövdeli küp, sertlik: 3.5.

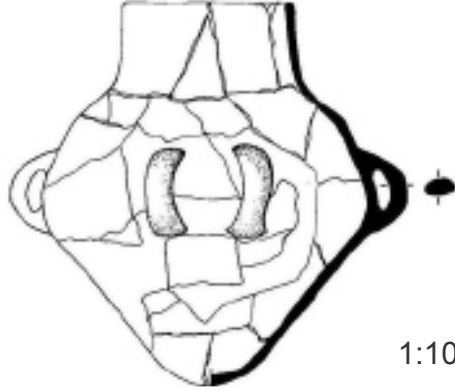
- Kat. No.** : 63
Tip. No. : VB2a
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1104.92, ▲: 1104.83, x: 1.78/2.30m, y: 2.36/2.76m
Ölç. : Ø: 17cm, h: 40cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Pembemsi devetüyü renk, siyah renkli alacalı ağızlı yüzey, yoğun mineral katkılı hamur, okside ve karbonize kesitli parçalar, basit ağızlı silindirik boyunlu, basit küresel gövdeli, karşılıklı çift kulplu küp, sertlik: 6.5

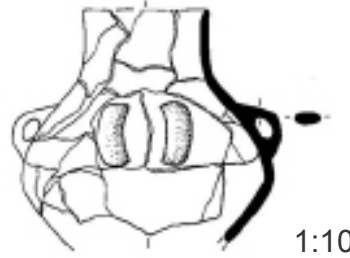
- Kat. No.** : 64
Tip. No. : VB3
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼:1105.42 ▲:1165.21, x: 6.80/9m, y:±1.80/2.20m
Ölç. : Ø: 38cm, h: 12cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Dış: Pembemsi devetüyü ve siyahımsı alacalı, İç: Pembemsi kahverengi yüzey, yoğun bitkisel, iri taşçık ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, hafif dışa açılan silindirik boyunlu küp, sertlik: 5.5.

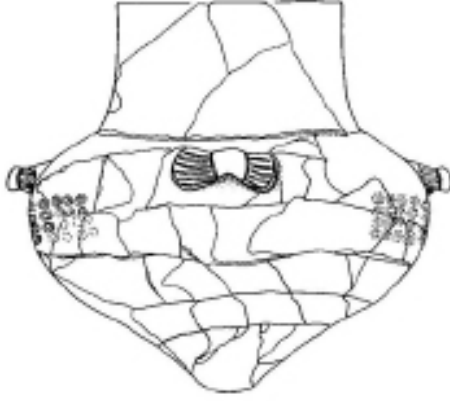
- Kat. No.** : 65
Tip. No. : VB3
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼:1104.72, x: 6.10/6.26m, y: 3.26/3.38m
Ölç. : Ø: 27cm, h: 15cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Dış: Pembemsi devetüyü, İç: Siyah, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, hafif dışa açılan silindirik boyunlu küp, sertlik: 2.5.

- Kat. No.** : 66
Tip. No. : VB3a
Bul. Yer. : GK'07,Env.154,7-8H,M1 ▼:1105.01,▲:1104.80,x:5.01/5.88,y:3.20/3.72m
Ölç. : Ø: 22.6cm, h: 51.8cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı renk yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, basit ağızlı, hafif dışa açılan uzun silindirik boyunlu, kompozit gövdeli, sarkık omurgalı, karşılıklı çift şerit kulplu, sivri dipli küp, sertlik:6.5.

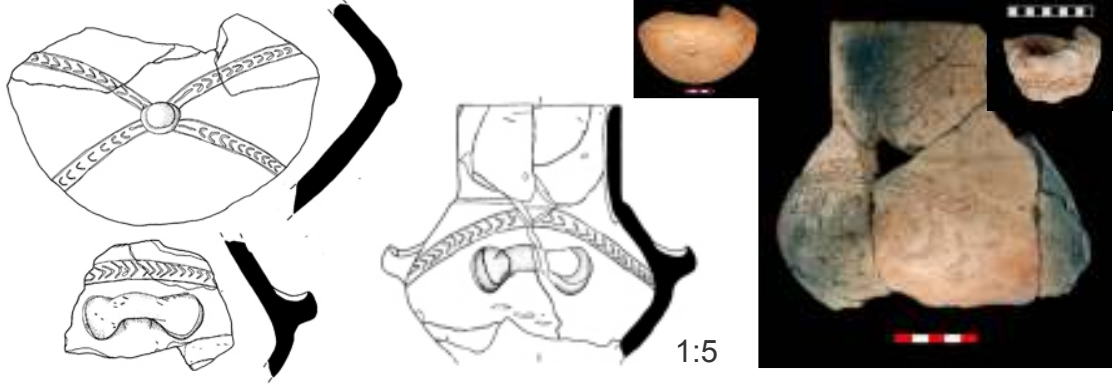
- Kat. No.** : 67
Tip. No. : VB3a
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1104.78, x: 4.94/5.42m, y: 2.76/3.20m
Ölç. : Ø: 17 cm, h: 32.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı açık izli yüzey, yoğun mineral katkılı hamur, okside kesitli, basit ağızlı, hafif dışa açılan silindirik boyunlu, kompozit gövdeli, sarkık omurgalı, karşılıklı çift şerit kulplu küp, sertlik: 6.5.

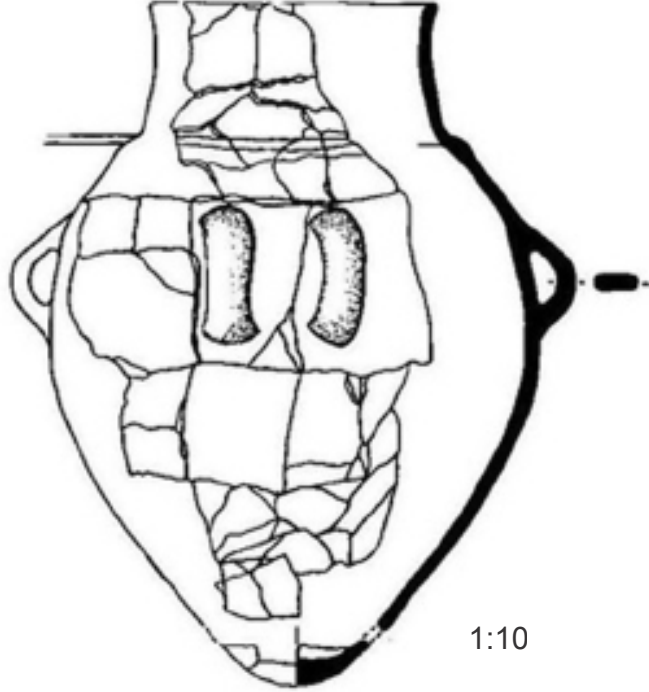
- Kat No** : 68
Tip No : VB3b
Bul. Yer : GK'01, 7-8H,M1, ▼:1104.96, ▲:1104.76, x:4.50/5.10 m, y:1.20/2.22m
Ölç. : Ø: 30cm, h. 52.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı ve krem alacalı, açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, hafif dışa açılan silindirik boyunlu, şişkin karınlı, kulp altında yatay sırada beşer, dikey sırada dörder olmak üzere, toplam 20 adet kabartma memecikli, yiv bezekli yatay tablalı kulplu, sivri dolgu dipli küp, sertlik: 3.5.

- Kat No** : 69
Tip No : VB3b
Bul. Yer : GK'01, 7-8H, M1, ▼:11104.99, ▲:1104.78, x:2.25/2.90m, y:2.79/3.48m
Ölç. : Ø: 27cm, ~h: 55 cm, dip Ø:9 cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Dış: Krem ve koyu kahve-kırmızımsı alacalı yüzey, İç: Koyu kahve-kırmızımsı alacalı yüzey, iri taşçık, az bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, basit ağızlı, hafif dışa açılan silindirik boyunlu, şişkin karınlı, kabartma boynuz bezeme şerit yatay kulplu, kulp hizasında yatay sırada beşer adet, dikey sırada dörder adet toplam 20 adet kabartma memecikli, düz dipli küp, sertlik: 3.5.

- Kat. No.** : 70
Tip. No. : VB3b
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, ▼: 1105.30, x: 4.60m, y: 7.20m
Ölç. : Ø: 11?cm, h: 16.8cm
Mal Grb. : WII
Tanım : Dış: Bej, pembemsi kırmızı ve siyahımsı alacalı, açıkly yüzey,
İç: Kırmızı, az bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli,
basitçe bitirilmiş ağızlı, hafif dışa açılan silindirik boyunlu, şişkin
basık karınlı, tablalı yatay kulplu, gövde yatay ve çapraz
bantlarla kuşatılmış, 'V' biçimli insize içi dolgulu bezekli,
bantların kesişme yerinde iri kabartma memecikli küpçük,
sertlik: 6.5.

Kat No	: 71
Tip No	: VB3c
Bul. Yer	: GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1105.19, ▲:1104.85, x: 3.75/4.34m, y: 0.96/3.72m
Ölç.	: Ø: 40cm, ~h: 96.4cm
Mal Grb.	: W1
Tanım	: Dış: Pembemsi kırmızı alacalı yüzey, İç: Pembemsi gri ve devetüyü alacalı yüzey, yoğun mineral ve ince bitkisel katkılı hamur, okside ve karbonize kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, hafif dışa açılan silindirik boyunlu, elips gövdeli, karşılıklı çift şerit kulplu, sivri dipli, iri küp, sertlik: 6.5.

Kat. No : 72

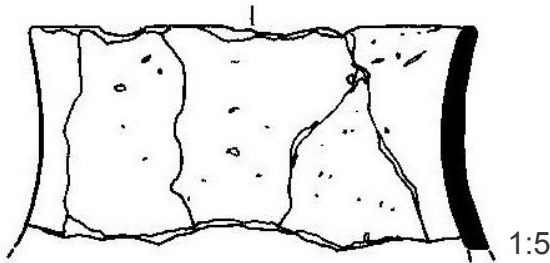
Tip No : VB3c

Bul. Yer. : GK'07, Env.157,7-8H,M1 ▼:1104.81, ▲:1104.69,x: 3.88/4.22m,y:2.46/2.80m

Ölç. : Ø: 28cm, h: 48cm

Mal Grb. : WI

Tanım : Pembemsi kırmızı ve siyahımsı alacalı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize ve okside kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, hafif dışa açılan silindirik boyunlu, elips gövdeli, insan yüzlü kabartma bezekli şerit kulplu, sivri dipli küp, sertlik: 6.5.

Kat. No : 73

Tip No : VB4

Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1104.79, x: 1.70/2.06m, y: 2.74/3.02m

Ölç. : Ø: 30cm, h: 15cm

Mal Grb. : WI

Tanım : Dış: Pembemsi devetüyü ve siyahımsı alacalı, açıkly yüzey, İç: Pembemsi kırmızı açıkly yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside ve karbonize kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, dışa açılan boyunlu küp, sertlik: 5.5.

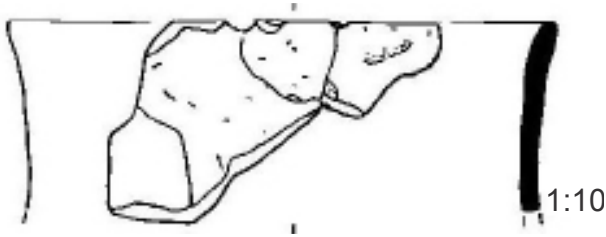

- Kat. No.** : 74
Tip. No. : VB4
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: ?, mev. uz: 5.7cm, mev. ge: 6 cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Dış: Bej ve pembemsi kırmızı renk alacalı açık izli yüzey, İç: Pembemsi devetüyü renkli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, basit ağızlı, dışa açılan boyunlu küp, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 75
Tip. No. : VB4
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼: 1104.72, x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 10cm, h: 3cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Siyahımsı renk açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, basit ağızlı, dışa açılan boyunlu küp, sertlik: 3.5.

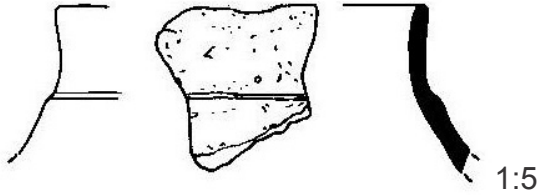
- Kat. No.** : 76
Tip. No. : VB4
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼: 1105.42, ▲: 1165.21, x: 1.00/3.20m, y: ±7.80/8.20m
Ölç. : Ø: 38cm, h: 27cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Pembemsi kırmızı ve siyahımsı alacalı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, dışa açılan boyunlu küp, sertlik: 5.5.

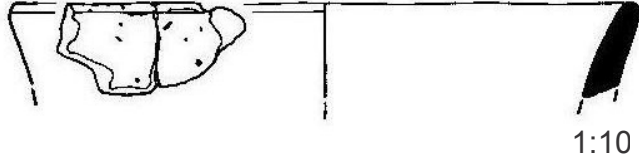
- Kat. No.** : 77
Tip. No. : VB4
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼: 1105.42, ▲: 1165.21, x: 6.80/9m, y: ±1.80/2.20m
Ölç. : Ø: 12cm, h: 3cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Bej ve pembemsi kırmızı alacalı, açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, dışa açılan boyunlu küp sertlik: 6.5.

- Kat. No.** : 78
Tip. No. : VB4
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼: 1104.72 x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø: 16cm, h: 3cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Devetüyü ve açık gri renk alacalı açık izli yüzey, ince bitkisel katkılı hamur, okside kesitli, basit ağızlı, dışa açılan boyunlu küp, sertlik: 3.5.

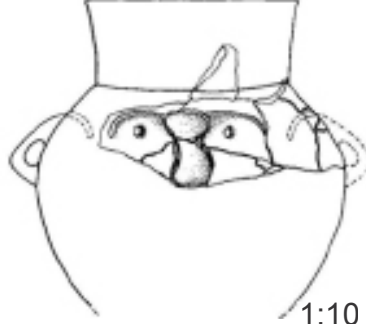
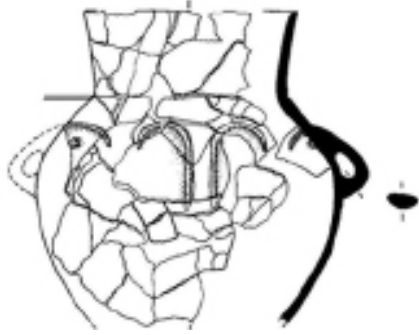
- Kat. No.** : 79
Tip. No. : VB4
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼: 1105.42, ▲: 1165.21, x: 6.80/9m, y: ±1.80/2.20m
Ölç. : Ø: ?, mev. ge: 10.5cm, mev. uz: 11cm
Mal Grb. : W1
Tanım : Pembemsi kırmızı renkli açık izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, basit ağızlı, dışa açılan boyunlu küp, sertlik: 5.5.

Kat. No. : 80
Tip. No. : VB4
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a, Tb. içi, ▼: 1104.72 , x: 1.00/3.00m, y: 5.50/7.50m
Ölç. : Ø:42cm, h: 12cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Dış: Siyah, açkılı yüzey, İç: Devetüyü, açkılı izli yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, dışa açılan boyunlu küp, sertlik: 5.5.

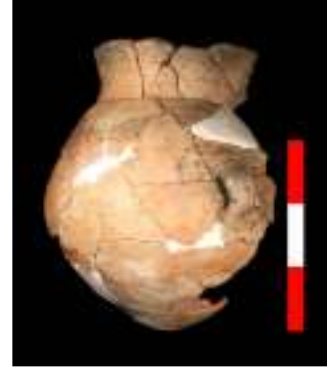
Kat. No. : 81
Tip. No. : VB4
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼: 1105.42 ▲: 1165.21, x: 6.80/9m, y: ±1.80/2.20m
Ölç. : Ø: 28cm, h: 5.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi devetüyü ve gri alacalı, açkılı izli yüzey, ince bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside, basitçe bitirilmiş ağızlı, dışa açılan boyunlu küp, sertlik: 5.5.

1:10

- Kat. No.** : 82
Tip. No. : VB4a
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1104.79, x: 1.70/2.06m, y: 2.74/3.02m
Ölç. : Ø: 30cm, h: 44cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı ve siyahımsı renklerde alacalı, açık izli yüzey, okside ve karbonize kesitli parçalar, basit ağızlı, dışa açılan boyunlu, yuvarlak gövdeli, karşılıklı bir taraf insan yüzü biçimli, diğer taraf boynuz biçimli kabartma bezekli kulplu küp, sertlik: 6.5

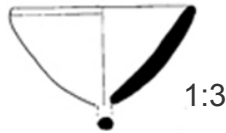
- Kat. No.** : 83
Tip. No. : VB4b
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1104.87 ▲: 1104.81, x: 5.00/5.60m, y: 1.54/2.12m
Ölç. : Ø:32cm, h: 50cm, dip Ø: 10cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Dış; Pembemsi kırmızı alacalı açık izli yüzey, iç; Kırmızımsı kahverengi yüzey, yoğun taşçık, bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, basit ağızlı, dışa açılan boyunlu, şişkin karınlı, şerit kulp çevresi kabartma insan yüzü bezekli, düz dipli küp, sertlik: 6.5.

- Kat. No.** : 84
Tip. No. : VB4b
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1, ▼: 1104.92, ▲: 1104.75, x: 1.50/1.70m, y: 2.86/3m
Ölç. : Ø: 22cm, h: 21cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi devetüyü renkli yüzey, az bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, dışa açılan boyunlu, şişkin karınlı, karşılıklı kabartma halinde bir taraf insan yüzü şerit kulplu, diğer taraf boynuz biçimli bezekli küpçük, sertlik: 5.5.

Kat. No. : 85
Tip. No. : VI
Bul. Yer. : GK201, 7-8H, M1, M.4421, ▼: 1104.71, x: 4.40m, y: 3.50m
Ölç. : Ø: 5.2cm, h: 6cm, dip Ø:3cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı ve siyahımsı alacalı yüzey, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside ve karbonize kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, silindirik boyunlu, karından keskin omurgalı gövde, gövde üzerinde karşılıklı ikişer adet kabartma memecikli, düz dipli minyatür kap, sertlik: 5.5.

Kat. No. : 86
Tip. No. : VIIA
Bul. Yer. : GK'01, 7-8H, M1a alt, Env. GK'07-94, ▼: 1104.80, x: 5.20m, y: 8.50m
Ölç. : Ø: 8cm, h: 4.2cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi gri ve devetüyü alacalı yüzey, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, basitçe bitirilmiş ağızlı, konik gövdeli, dibi delik huni, sertlik: 5.5.

Kat. No. : 87
Tip. No. : VIIB1a
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼:1105.42 ▲:1165.21, x: 1.00/3.20m, y:±7.80/8.20m
Ölç. : mev. ge:18cm, mev. uz: 5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı yüzey, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, basık şişkin gövde, sertlik: 3.5.

Kat. No. : 88
Tip. No. : VIIB1b1
Bul. Yer. : GK' 01, 7-8H, M4, Ptk1, ▼: 1104.66, x: 7.50m, y: 2.60m
Ölç. : mev. ge: 5cm
Mal Grb. : WII
Tanım : Siyah açıkı yüzey, mineral ve bitki katkılı hamur, karbonize kesitli, geometrik motifli yiv bezekli amorf, sertlik: 5.5.

1:5

Kat. No. : 89
Tip. No. : VII B1b11
Bul. Yer. : GK' 01, 7-8H, M4, Ptk1, ▼: 1104.66, x: 7.50m, y: 2.60m
Ölç. : mev. ge: 6cm, mev. uz: 2.5cm
Mal Grb. : WII
Tanım : Siyah açkılı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli geometrik motifli tırnak bezemeli amorf, sertlik: 5.5.

1:5

Kat. No : 90
Tip. No. : VII B1b11
Bul. Yer. : GK' 01, 7-8H, M4, Ptk1, ▼: 1104.66, x: 7.50m, y: 2.60m
Ölç. : mev. ge.: 6cm, mev. uz: 5cm
Mal Grb. : WII
Tanım : Siyah açkılı yüzey, bitkisel ve mineral katkılı hamur, karbonize kesitli, geometrik motifli tırnak bezemeli amorf, sertlik: 5.5.

- Kat. No.** : 91
Tip. No. : VIIB2
Bul. Yer. : GK'00, 7-8H, M1a, ▼:1105.42, ▲:1165.21, x: 1.00/3.20m,
Ölç. : y:±7.80/8.20m dip Ø: 5cm, h: 3.5cm
Mal Grb. : WI
Tanım : Pembemsi kırmızı ve devetüyü alacalı yüzey, yoğun bitkisel ve mineral katkılı hamur, okside kesitli, hafif içbükey dip, sertlik: 3.5.